RAGIP PAŞA
2412

تورکیا
بیوك ملت مجلسی حکومتی
معارف وکالتی نشریاتندن
عدد : ۱۷

برغسون

و

«قدرت روحیه» یه دائر برقاچ قونفرانسی

مصطفی شکیب
دارالفنون روحیات معلمی

تألیف وترجمه هیئتجه قبول اولنمشدر.

استانبول — مطبعهٔ عامره
۱۳۳۹

توركيا

بيوك ملت مجلسی حكومتی

معارف وكالتی نشرياتندن

عدد : ١٧

T. C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
RAGIP PAŞA KİTAPLIĞI
MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: 2412

برغسون

و

« قدرت روحيه » يه دائر برقاچ قونفرانسی

مصطفی شكيب

دارالفنون روحيات معلمی

تأليف وترجمه هيئتنجه قبول اولنمشدر .

R.Y
2778

استانبول — مطبعهٔ عامره

١٣٣٩

مدخل

بو کوچوك کتاب ایلك نظرده عصری فلسفه‌نك اك خارقه‌لی دهاسی اولان « هانری برغسون » ك برقاچ قونفرانسـنك کوزل تورکجه‌مزه عیناً نقل اولنمه‌سندن عبارت کبی کورونور . فقط بم مقصـدم وبو وسیله ایله تطمین ایتمك ایسته‌دیکم احتیاجلر بسبتون باشقه‌در . برغسونك أثرلریله اولان علاقه‌م حرب عمومینك صوك سنه‌لرنده باشـلامش ومتارکه‌یی متعاقب پایتختمزك اوغرادیغی حیله‌لی اسارت وبوکا انضمام ایدن ازمیر فاجعه‌سی بوعلاقه‌یی غیر قابل اجتناب شدتلی بر ابتلایه قلب ایتمشدر . ملی اراده‌نك زبون ومغدور دوشدیکی برزمانده بوتون روحمی صاران بوابتلاده‌کی سر وحکمته بنم کبی قارئلرده مراق ایده‌جکلردر . بونك ایچون اولا کندی‌اسکی اراده‌سزلکمی وصوکرا‌ده‌بنی بواوبوشوقلقدن قورتاران وروحمی تازه برحیات نشوه‌سیله جانلاندیران فیلسوفلر قهرمانتی آکلاتمق ایسترم .

برغسونه تماس ایدنجه‌یه قادار فیلسوفلردن هیچ بریسی بکا اراده‌می بولدوره‌بیله‌جك بر تلقین یاپامامشدی . هانکیسنی اوقودیسه‌م بونلردن یا بر علم مفتشلکی ویا بر سیستهم معمارلغی حسنی آلیر ، تفکرلرینه حیران اولور ، وحتی بعض جهتلرده حس واراده‌لرمك قاریخه‌لادقلرینی دویار ، فقط هیچ برنده اراده‌می کوکلرندن قاورایه‌جق بر قدرت بولامازدم . حال‌بوکه مرحوم بابامك اعدادی حیاتمدن باشـلایان و اوتوز یاشـمه قادار دوام ایدن فلسفهٔ تاریخیه و دینیه تلقینلری بنده خبرم اولمادن فلسفه مراقنی شدتله اویاندیرمشدی . یالکز کوتورلدیکم یول هپ عقل ومنطق اصوللریله آچیلمش بر طاقم صنعی جاده‌لردی . فلسفه‌نك غایه‌سی کائناتك ، روح وحیاتك حقیقی سجیه‌سنی ، طبیعی اراده‌لرینی بولمق وهیچ اولمازسه تلقین ایتمك اولاجقکن دیکله‌دیکم و اوقودیغم تفلسفلرك اکثریتله اراده‌یی قیران و ذکایی چوق یوکسـلك ، فقط موهوم بر « مجرد اعلا » یه چیقارتدقدن صوکرا بوتون عالمی تك ومجرد بردستوردن برهندسـه دعواسی کبی اثبات واستخراج ایتمك ایسته‌ین برذهنیتلری واردی . بی‌سوق طبیعیلرمدن ، حس ، وهیجانلرمدن ، احتراص و اراده‌لرمدن اوزاقلاشـدیره‌رق تلسقوپلری منحصراً عقل و ذکادن یاپیلمش بررصدخانه‌یه براقان وبورادده کوزمه یالکز تفکر صرفه ویا میخانیکیت عدسـه‌سنی

دایایه‌رق تماشایه دعوت ایدن بر فلسفه ایله بر درلو قایناشه‌مامشدم. بونده قباحتی کندیمدن زیاده روحمك تمامیتنه خطاب ایتمه‌ین بر فلسفه‌ده بولمشدم. چونکه قلب ایله ذکانك ایکی پارچه ایدلمك ایسته‌نیلدیکنی والك ناقابل اجتناب حس وتمایللرمك بر «کولکه فکر» ویا خطا منبعی بر طاقم «کور قوتلر» کبی قبول ایدلدیکنی کورونجه بو مشوارده بر فلسفه‌یی دار اولسه‌ده مثبت علملرك معین ویا انتظاری حکملرینه ترجیح ایتمکه قرار ویرمش وبو خوشنودسزلقله روحیاته صاریلمشدم. منحصراً علمله یوغورولمق خصوصنده‌کی بو قراری آلتی‌یدی سنه محافظه ایتدم وبو اثناده یکی روحیاتجیلرك بللی باشلی اثرلرینی اوقودم. عینی زمانده مثبت روحیاتك امکان و حدودلرینه باقدم. تحلیلی روحیاتك واصل اولدیغی نتیجه‌لری آراشدیردم. نهایت ایریشدیکم حقیقت بکا الك درین اسرار حیات وروحك سوق طبیعیلرله حسلرده اولدیغنی سویله‌دی. حالبوکه اکثری فیلسوفلر بو عالمی کندی قاراکلقلرنده براقمشلردی. آیدینلاتانلرده قورقاق و متردد حکملرله روحك تمامیتنی قاورادقلرینی لایقیله کوستره‌میورلردی. هپسی روحك قابوق طبقه‌سی اولان ذکایه صاپلانمش؛ حقیقی آنامزه، انسیاق وحسلرمزه اینلرده کوزلری قاماشمش، دیللری دولاشمش بر حالده یا کاملاً سری ویا مجرد مفکوروی بر عالم تصویر ایدییورلردی. صنعتکارلرك الهامی ایله داهیلرك قدرت ابداعیه‌لری ذکانك مقانیزمه‌سنه بر درلو صیغدیریلامازکن نه عربدرکه بوتون اسرار کائناتك واسطهٔ معرفتی حالا عقل ومنطقده آرانیوردی! قرون وسطانك کائناتی ایضاح ایچون قوللاندیغی نصوصپرستلك ایله «دهقارت» دن برغسونه کلنجه‌یه قادار حاکم اولان ذکاپرستلك آراسنده بر جنسدن اولماسه‌ده ینه دار ومتعصب بر اصول معرفت تعقیبی کبی بر مشابهت واردی. ایشته بوتون شأنیتلری ذکاده وذکایی‌ده شأنیتلرده بولان بو فلسفه، فیزیك علملر ایچون نه‌قادار نافع اولورسه اولسون، حیاته، روحه کافی کله‌مزدی. فلسفه برده ایچدن کلن وحریتله تکون ایدن قوتلری تجرید و تعمیملره اوغراتمه‌دن اولدقلری وتجلی ایتدکلری کبی ملاحظه وبو عالمی یالکز عقل ومنطقمزه کوره دکل، عینی زمانده کندی حر اولوشلرینه کوره‌ده تعقیب ایتملیدی. چونکه منحصراً تجریدله دوشونمك عالملرك وظیفه‌سیدر. فیلسوفدن بکله‌نیلن مزیت، علم دهاسنه صنعت دهاسنی مزج ایده‌بیلمکدر. علم، حیات وادیسنده بر تاریخ یاپیور. هله روح حادثه‌لرینك بر چوقلری علیت ومعینیت قانونلرینه کیره‌جك بر استعداد کوسترمیورلر. ایپنوتیزما، تله‌پاتی، ایتهری،

داء الجمود، سیر فی المنام، تعدد شخصیت، الهام، کشف، ابداع، دهاء کبی بر چوق حادثه‌لر هپ غیر مشعور حیاتك بر و سری اولارق قالیور. شو حالده روحك اصل یاراتیجی قوتلری ونیجه خسته‌لقلری هیچ بر میخانیکیته قابل ارجاع اولامازکن یالکز منطقی محاکمه‌لرله اعتیادلری وتکرارلایجی حافظه‌یی ایضاح ایتمك نه‌یه یارار؟ معلومدرکه حسی تداعیلر، مخیله‌نك بیك بر اویونلری، هپ تحت الشعورده حاضرلانیور. شعور چوق کره الك مغلق فعالیت روحیه‌لرك یالکز نتیجه‌لرینه شاهد اولابیلیور. بر چوق احتراصلر، الهاملر شعوره بر امر واقع حالنده کلیور. حالبوکه اویله صنعتکارلر وارکه بو عالمك حقائقنی عادتا اللریله طوتمش کبی تشریح وتصویر ایدییورلر. بر عشق، بر حسد، بر کین، بر قیصقانجلق، و بر خسیسلکك الك کیزلی قیوریملری بونلرك نافذ مراقبه‌لری قارشیسنده قتمر قتمر آچیلیرکن عالملرك مجرد وتحلیلی مشاهده‌لری بو موفقیتی الده ایتمکدن اوزاق قالیور.

حیاتك الك اوریژینال ومشخص قسملرینه صنعت دهاسی حاکم اولدیغنه نظراً آرتق حقیقتلری تمامیت ومطلقیتی دائره‌سنده قاورامق ایسته‌ین فلسفه بو دهادن محروم قالیرسه بیلمم نه‌درجه‌یه قادار موفق اولابیلیر؟ برغسونه کلنجه‌یه قادار فیلسوفلره الك لازم اولان معرفتك ریاضیه تربیه‌سی اولدیغی ظن ایدیلیردی. فی الواقع قوتلی بر وقوف ریاضی متافیزیکه باشلایه‌بیلمك ایچون همان یکانه شرط اساسیدر. فقط باشلامق ایله بیتیرمك آراسنده چوق مسافه واردر. بو مسافه‌یی قطع ایتمك ایچون عصری علملره وقوف ده کفایت ایتمز. بهمه حال بر استعداد صنعت ده لازمدر. فیلسوفك کوستره‌جکی عالم نه یالکز علمك، نه ده یالکز صنعتك عالمیدر. او هر ایکی عالمك ربی اولمغه وهر ایکیسنی ده غیر قابل تجزی ویکوجود بر حالده کوسترمکه مجبوردر. ایشته بنم سنه‌لرجه آرادیغم بو ماهیتده بر فیلسوفدی که بن بو احتیاجی اوتوز یاشمه قادار غیر مشعور بر صیقینتی حالنده چکدم. نهایت برغسونه تماس ایتدیکم کون اونده بو احتیاجمك شعورینی بولمغه باشلادم.

شیمدی برغسونك مفکره وتحسساتم اوزرنده‌کی تأثیرلرینی ده کوسترملی‌یم؛ تا که کندیسنی عیناً لسانمزه نقل ایتمك خصوصنده‌کی تشبثمك معنا واهمیتی آکلاشیلسین. برغسونی اوقومادن اول عقلمله حیاتك جلوه‌لری آراسنده بر دارغینلق واردی. بن حیاتك استقبالی حقنده نه دوشونور، نه تخمین ایدرسه‌م اکثریا امید ایتمدیکم حادثه‌لرله قارشیلاشیر ومنطقمه حیاتی بر درلو تألیف ایده‌مزدم. هله بو وضعیتده حیاتك الك سریع بر سیری اولان انقلابلر ایچنده چالقانیشم بنی بوسبوتون شاشقین، تیتیز، و بدبین یاپمغه

باشلامشدی . چونکه عقلك باصقیسی آلتنده قایناشان امید و امل و حس و هیجانلرمی یالکز براضطراب حالنده طاشیمقدن باشقه برشی یاپامیوردم . اصـل یارانجی حیاتك ، استقبالك بوراده اولدیغندن بی خبر ایدم . بن اسـتقبالی منطقمده آرارکن او کندیسیله همحال اولمغه بردرلو جسـارت ایده‌مدیکم حس و هیجانلرمده ، احتراصـلرمده تجلی ایدییوردی . دیمك كه بن اصل اراده‌می قوللانمایان واوندن خبرسز یاشایان برکولکه کبی ایدم . حقیقی اراده‌نك کندی کندینه انکشـاف ایدن و شعوری هرشیدن اول تأثرات حمله‌لریله خبردار ایدن‌دائمی براولوش، برصیرورە اولدیغنی بیلمیوردم. شعورمك وظیفه‌سی بونلری حال صافیتلرنده قبول ایدوب عمله توجیه ایتمك اولدیغنی بردرلو آکلایه‌مامشدم. بوغفلت بنی مجرد وبوش براراده سرابی ایچنده صاغدن صوله چاریوب دورویوردی . بوحال ایچنده‌ملی مفکوره‌یی یاشامق دخی مجرد برخیال حالنده قالیوردی . چونکه بوتون فعل وحرکتلرمی سادەجه منطقه امانت ایده‌بیلیوردم . حال بوکه بنده ماضیمك وماتمك هویتی منطق حالنده اولمقدن زیاده تحت‌الشعور یاشایان بیکلرجه حس وتمایللردن ، خیال وخاطره‌لردن متشکلدی . ایشته بن بونلرله یکوجود وهمحال اولارق روحمك تمامیتندن اوزاق برحالده مفکوره‌یه یالکز برنقطه‌دن ایلیشن برآویزه کبی آصیلی قالمشدم . بوحالمك الك کرکین بر زماننده حرب عمومی صالغیننك دونه دولاشـه اوزرمزده قودورماسی واك خائن سلاحلرینی حیاتمزه چویرمه‌سی قورو منطقمله باطنی أنام آراسنده‌کی سـدی بسـبتون ییقمش وروحمك بوتون ماضیسنی شعورمه هجوم ایتدیره‌رك بنی یکپاره برقوت یاپمشدی.

ایشته روحمده بالتجربه بو درجه سلیم بر تکون حصـوله کتیرن بر فلسفه‌یی آرتق دیلمزه چویروب فائده‌ـنی اجتماعیلشـدیرمك بنم ایچون آریجه برمراق اولدی . فضله اولارق لسانمزك عصری فلسـفه‌یی افاده‌یه مساعد اولمادیغی حقنده‌کی سهیل اتهاملرك اوکی آنجق بوطرزده فعلی نمونه‌لرله آلینه‌بیله‌جکدی .

فیلسوفك بویوك اثرلرندن باشلامایوب هربریسی باشلی باشنه کوچوك برر اثر اولان قونفرانسلرینی ترجیح ایدیشم طبع مشکلاتندندر . بوقونفرانسلرك اکثریسی برغسونك « قدرت روحیه: Energie Spirituelle» نامیله اخیراً انتشار ایدن أثرندن سـچیلمشدر . « حقیقت وشأنیت » پارچه‌سی « ویلیام جه‌یمس »ك «پراغماتیزم» نامنده‌کی اثرینه یازیلمش بر مقدمه‌در . « شعور وحیات » ، « روح وبدن » ، « دیریلرك خیالتلری وتحریات روحیه » قونفرانسلری اولجه « درکاه » مجموعه‌سنده انتشار ایتدیلر .

برغسونك فلسفه‌سی [۱]

یالکز متافیزیکده دکل، حیاتی وروحی بوتون علملرده زماننك نیم‌مشعور وغیرمشعور تمایللرینی تمثیل ایتمك وبونلره اعظمی برحیاتیت ویرمك صورتیله مهم برانقلاب وجوده کتیرن بر فلسفه‌یی آکلامق ایچون بو انقلابه تقدم ایدن حالك نه مرکزده اولدیغنی وکندیسنی دوغوران ضرورتلری بیلمك لازمدر .

---

[۱] هرشیدن اول فیلسوفك مفصل وعلمی حیات وشخصیتندن بحث ایته‌مه‌مکلکمك ایکی سببی واردر: اولا برغسون هنوز برحیاتدر . ثانیاً حیات خصوصیه‌سی، شخصیت وسجیه‌سی حقنده‌کی اثرلر هنوز اوته‌ده، بریده سرپیشدیرلمش ناقص برطاقم معلوماتدن عبارتدر . ناتمام برشی اوزرینه بنای مدعا که ایتمکدنسه ایشی وقت مرهوننه براقمق البته مرجحدر .

هانری برغسون (۱۸۵۹) ده پارسـده دوغمشدر . اساساً موسوی بر عائله‌دن اولوب بر لهلی ایله بر ایرلاندالینك تصـالبندن وجوده کلمش بر شمالیدر . فقط بوتون حیاتی فرانسـه‌ده کچیرمش اولمق اعتباریله تام معناسیله بر فرانسز همشهریسیدر. تالی تحصیلنی « قوندورسه » سلطانیسنده پارلاق بر موفقیتله اکمال ایدییور و دها اون‌سکز یاشنده داخل اولدیغی بر مسابقه‌ده ریاضیه مکافاتی آلیور وبو وظیفه‌سی طبع ونشر ایدیلیور . علم ایله ادبیاتدن برینه انتسـاب خصوصنده بر مدت ترددلر ایچنده قالدقدن صوکرا ادبیاتی ترجیح ایده‌رك دارالمعلمین ادبیات قسمنه داخل اولویور . یورایی یکرمی ایکی یاشنده اکمال ایده‌رك فلسفه معلملکیله مسلك تعلیمه کیرییور. اولا (آنژه‌رس) ، دها صوکرا (قله‌رمون) سلطانیلرنده معلملك ایدییور. تام بوصیرالرده (۱۸۸۳) « شعورك بلاواسطه معطالری حقنده تجربۀ قلمیه : l'Essai sur les données immédiates de la conscience » نامنده‌کی اثرینی طاسارلیور. (۱۸۸۸) سنه‌سی نهایتنه دوغرو بواثرینی اکمال ایده‌رك صوربونه دوقتورا تزی اولارق تقدیم ایدییور . (۱۸۸۹) دن اعتباراً پارسـه کلارك « روللەن » قولله‌ژنده فلسـفه تعلیم ایدییور . بالآخره دردنجی هانری سلطانیسنه کچیور . (۱۸۹٦) ده « ماده وحافظه : Matière et Mémoire » نامنده‌کی اثرینی نشر ایدییور. (۱۸۹۸) دن (۱۹۰۰) سنه‌سنه قادار دارالمعلمین عالیه‌ده قونفرانسجی اولیور . (۱۹۰۰) ده « قولله‌ژ دوفرانس » ده سربست فلسـفه درسلری مدرسلکنه کچیور. (۱۹۰۱) سنه‌سنده فرانسه انجمن علمیسنه اعضا انتخاب اولونیور. (۱۹۰۰) ده « کولمك: Le Rire » اسمنده‌کی اثرینی نشر ایدییور. [قومیق دیدیکمز شیلرك معنالری حقنده بر تجربۀ قلمیه‌در. « کولمك نه‌در وکیمه کولیورز؟» نامیله طرفمدن احتیاجمزه کوره آدابته ایدلمشدر]. (۱۹۰۷) ده شاه اثری اولان « یارانجی تکامل : L'Evolution créatrice » نام اثری انتشار ایدییور . (۱۹۰۷) سنه‌سندن بری فلسفه‌سنی دها زیاده انکشاف ایتدیره‌جك بر « بدیعیات » ایله بر « اخلاق » یازمغه چالیشیور . (۱۹۱٤) ده آقاده‌می اعضالغنه انتخاب اولنیور .

برغسون فلسفه‌سی هر شیدن اول عنعنوی فلسفه‌نك روحنی تشکیل ایدن « ذهنیه‌جیلك Intellectualisme » ك آمانسز بر معارضیدر. ذهنیه‌جیلرك مذهب وعقیده‌سنه کوره بوتون شأنیتلر ادراك اولنه‌بیلیر وهرشأنیت منحصراً و آنجق عقل و ذکا طرفندن قابل ادراکدر. تعلمك معرفت واسطه‌سی ایله علمی فعالیت یالکز بو ملکه‌لردر. دها وضیحی شوکه بو مسلك فلسفی اشیانك شأنیت اولابیلمه‌سنی آنجق عقل واسطه‌سیله آکلاشیله‌بیلمه‌سنه معلق براقیور. او حالده شأنیت ایله ذکا آراسنده صحیح وتام بر تطابق واردر؛ یعنی بر نصل شأنیتی آکلامق ایچون تشکل ایتمشسه‌ك شأنیت ده ذکامز طرفندن آکلاشیله‌بیله‌جك کبی تشکل ایتمشدر. نیته‌کیم ذهنیه‌جیلرك الك نامدارلرندن اولان « هه‌گل »: « شأنی اولان هرشی عقلی اولدیغی کبی عقلی اولان هرشی ده شأنیدر » دیمکله بو مسلك فلسفه‌نك اوته‌دنبری کندینه عمده اتخاذ ایتدیکی دستوری بر وجیزه‌یه قلب ایدیور.

بشرك عقل و ذکاسنی تألیه ایدن بو مدعا فلسفه تاریخنده الك چوق سلطنت سورن بر قناعت اولمقله برابر دور دور کسوفلره اوغرامقدن خالی قالمامشدر. ازجمله « ریبیون les sceptiques » دیدیکمز فیلسوفلر اولانجه دهالرینی عقل ایله شأنیت آراسنده‌کی تطابقك امکانسزلغنی کوسترمکه صرف ایتمشلر وحتی بسبتون ریبی اولانلر شأنیتك عقله مطابق اولاجغنی انکاره قادار وارمشلردر. قرن اخیرده ظهور ایدن و بیم ریبیلکی تعلیم ایدن « حادثه‌جیلر les phénoménistes » لرله « انتقادجیلر les criticistes » و « اثباتیه‌جیلر les positivistes »

بو فعالیته برده فلسفی مجموعه‌لرده انتشار ایدن مقاله‌لرله راپور و قونفرانسلری علاوه ایتمك لازمدر. بونلرك بو کتابده مندرج اولانلردن ماعدا الك مشهورلری: « پسیقوفزیك موازات ومثبت متافیزیك »، « پارالوژیزم پسیقوفیزیولوژیك »، « متافیزیکه مدخل »، « عدم فکری »، « تخطر حال وساخته تخطر »، « علیت قانونه نظراً اعتقادمزك پسیقولوژیك منبعلری »، « جهد ذهنی »، « فیلسوف راوه‌سون حقنده بر مخطره » در.

الك صوك اثری « آینشتاین » ك اخیراً پاریسه کلمه‌رك افکار و نظریاتنی ایضاح ایتمه‌سی اوزرینه یازلمشدر. Durée et Simultanéité à propos de la théorie d'Einstein نامنی طاشییان بو اثر « آینشتاین » ك زمان حقنده‌کی نقاط نظریله کندیسنك « صیروره : Durée » حقنده‌کی تلقیسی آراسنده نه درجه قابلیت تألیف اولدیغنی بیلمك ایچون یازلمشدر. برغسونه نظراً آینشتاین یالکز یکی بر « فیزیك » دکل، عینی زمانده یکی بر طرز تفکر کتیرمشدر. بو اثرك اجمالی فلسفهٔ ریاضیه وفیزیك متخصصلرینه توجه ایدر.

برغسون الیوم « قولله‌ژ دوفرانس » ده‌کی درسلرندن استعفا ایده‌رك تماماً حجرهٔ مساعیسنه چکیلمشدر. جهانك بوتون متفکرلری موعود اثرلری بکلیور.

کبی فلسفی مسلکلر بیله هپ یونان فلسفه‌سنده‌کی بو ریبیلکدن ظهور ایتمشلردر. بوتون بو صارصینتیلره رغماً ذهنیه مسلکی یاتمامش ودائما صوبك اوستنه چیقه‌رق دیریلکنی محافظه ایتمشدر. چونکه عقل وذکایه فرط اعتماد انسانلرك دها چوق عملیلکه متوجه تمایللرینه طبیعتیله خوش کلمشدر. مع مافیه ذهنیه مسلکی، یالکز یونان تاریخ فلسفه‌سنده، ایکی دفعه ریبیلرك تضییقنه اوغرادقدن و قرون وسطاده‌ده خیلی خیرپالاندقدن صوکرا نهایت برغسونك بی‌آمان مخالفتیله هیچ خاطر وخیاله کلمه‌ین بر ضربه یمشدر. بو ضربه‌ده‌کی شدت وجسارتی آکلایه‌بیلمك ایچون برغسونك فلسفه‌سنه باشلامازدن، یعنی اوتوز بش سنه اول تنفس ایتدیکی فلسفی هوایی بیلمك لازمدر. بو هوا: « علمجیلك Sceientisme »، « اثباتیه‌جیلك Positivisme » و « اضافیه‌جیلك Relativisme »ناملریله اوچ زمره‌ده طوپلانه‌بیلیرکه ادعالری صیره‌سیله شونلردی:

١ : کائنات « بر » اولدیغی کبی بوتون حادثه‌لرده اساساً یالکز بر نوعدر؛ بو حادثه‌لرك کافه‌سی بر نوع معرفتله، یعنی علمی معرفتله ادراك اولنور؛ بو علمی معرفتك اقصاسی کای، یعنی جهانشمول بر ریاضیه‌در. بناءً علیه متافیزیکه، فلسفه‌یه امکان یوقدر. فلسفه اولسه اولسه مثبت علملرك تأمین و احتوا ایتدیکی معرفتلر ساحه‌سنده یاپیله‌بیلیر. اسکی معناده فلسفه‌نك نه موضوعی، نه‌ده کندینه خاص بر اصولی واردر. بو فلسفه، آنجق جهالتمزك بر کتابه‌سیدر؛ علمك ترقیلری بو جهالت ساحه‌سنی کیتدکجه دار التدیغنه کوره نه‌ده ایسه بوندنده أثر قالمایه‌جقدر.

٢ : متافیزیك ممکن اولمادیغی کبی موضوعی، اصولی و معرفت واسطه‌سی آیری بر روحیات‌ده ممکن دکلدر. چونکه روحیاتده قوللانیلان تفحص درونی اصولنك نه صحتی، نه‌ده اصابتی واردر. شعور دنیلن شی ده‌خی بر کولکه، یعنی دماغی حرکتلرك بر نتیجه أثریدر. شعوری مستقلاً موجود بر حادثه کبی تصور ایتمك کندی وهممزدن باشقه برشی دکلدر.

٣ : مادام که کائنات بردر و عینی زمانده کلی وقطعی بر میخانیکیته منقاددر و مادام که روح یوق؛ یالکز شعور دنیلن و بر حادثه ظن اولنان بر کولکه واردر؛ بناءً علیه:

آ) حیاتده ماده‌ده اولانلردن؛

ب) روحده‌ده حیاتده اولانلردن فضله برشی یوقدر؛

ب) روح، بدنك خدمتكاریدر؛ بدن ایسه عالمشمول میخانیكیتك، یعنی مادی جهانك برجزء متممندن عبارتدر؛ بناءً علیه حریت دنیلان شی یوقدر.

بوتون بو قناعتلر كوستریوركه برغسونك ایچنده یتشدیكی فلسفی محیط مبحث معرفت ساحه‌سنده متافیزیك وروحیاتك مستقل معرفتلر اولماسنی، مبحث وجود ساحه‌سنده ایسه كلی، یعنی عالمشمول برمیخانیكیت ومعینیتی تصدیق ایتمكله حیات ایله ماده آراسنده‌كی ماهیت فرقنی ونهایت روحك بدنه نسبتله استقلال اصلیسنی، یعنی حریتی انكار ایدییور.

«قانت»ده تعضو ایتدكدن صوكرا كیتدكجه قوتله‌نن بو جریان، مشهور كیمیاكر «برتلو» واوندن صوكرا «اوكوست قونت»لر، «ره‌نان»لر و «ته‌ن»لر واسطه‌سیله فرانسه‌نك اوتوزبش سنه اولكی محیط فلسفیسنك صارصیلماز عقیده‌لری صیره‌سنه كچدیكی كبی او زمانك ادبیات، سیاست، اخلاق، كلامیات وتربیه نظریه‌لری هپ بو عقیده‌لری تنفس ایدییوردی. نیته‌كیم بودورك «موپاسان» و «زولا» كبی الك قوتلی رومانجیلری انسانی عالم خارجینك انطباعلریله مزاجنك انجالرینه اسیر برماكنه كبی تصویر ایدییورلردی. روح وحیات حقنده هنوز پك محدود واقعه وتجربه‌لره استناداً ویریلان بو كلی حكملر كیت كیده بوتون روحلری مدهش برمادیجیلك چنبرینه آلمشدی. «ره‌نوویه»نك یالكز حادثه‌لرله بونلرك شرائطنی قبول ایدن «نه‌وقریتیسیزم: یكی انتقادیه‌جیلك»ی ایسه علمك كمالنی فیزیكده كورمكدن عبارت قالمق اعتباریله مهم برتجددیابه‌میور و آنجق «قانت» فلسفه‌سنك علیل ورنكسز برمابعدی اولابیلیور. «اوكوست قونت» وبالخاصه «ته‌ن»ك «اختباری مادیجیلك l'Empirisme matérialiste»ی كبی اعتبارلی وحاكم برفلسفه یاننده فرانسز سپریتوالیزمی، «قارو» وامثالی ضعیف برطاقم مدرسلرك ألنده پك جیلیز وحرارتسز قالیوردی.

انكلتره‌یه كلنجه بورادده عینی «پوزیتیویزم» وعینی «مادیه‌جیلك» سلطنتی حكمرانده‌ی. برطرفدن «سپه‌نسه‌ر»ك «تكامله‌جی لاادریلك l'Evolutionisme agnostique»ی، دیكر طرفدن «داروه‌ن» شاكردلرینك «ترانسفورمیزم ماتریالیست»ی، یعنی حیاتك بوتون استحاله‌لرنی مادی وخارجی تأثیرلره عطف ایدن فلسفه‌سی غالبدی.

آلمانیاده ایسه «موله‌شوت»، «بوهنه‌ر»، «هه‌قكه‌ل» كبی داروه‌نجی ماتریالیستلر مشخص تجربه‌لره قارشی اولانجه ایمانلرنی اعلان ایدییور. بونلر آراسنده یالكز آلمان كلامیاتی آره صیره مبهم واقتطافی برسپریتوالیزمدن ملهم اولیور. بونكله برابر «شوپنهاوه‌ر»، «هارتمان» و «نیچه» كبی فیلسوفلر استادلری اولان «قانت»ك مذهب فلسفیسنی آیری

آیری تبدیل ایدرلركن «هه‌ربارت»، «فه‌هنه‌ر»، «لوچ» و «ووندت» كبی عالملر منحصراً تجربی وحسابی برروحیات تأسیس ایتمكه چالیشیورلردی.

الحاصل (١٨٨٠) سنه‌لرینه كلینجه‌یه قادار كورولن بو فلسفه چوقلغی ایچنده حاكم وهمان همان مشترك اولان عقیده یوقاریده رقملر وحرفلر صیره‌سیله عرض ایتدیكم قناعتلر ایدی. برغسون ایسه بلا استثنا بو قناعتلرك هیچ بریسنه ایناتمادی وهپسنی باشدن آشاغی تنقید، دها دوغروسی تخریب ویرلرینه یكیلرینی اقامه ایده‌رك ذهنیه مسلكنه قارشی شیمدی‌یه قادار امثالی كورولمه‌مش بی آمان برجدال آچدی. كنج فیلسوف ایلك زمانلر بسبتون مبهم وغریب حسلرله قارشیلاندی. فقط اثرلری توالی ایتدكجه بوتون متفكرلری صارصمغه باشلادی. چونكه علمجیلك، اثباتیه‌جیلك و اضافیه‌جیلك مسلك فلسفیلرینك مسلم ظن ایتدكاری قضیه وحكملرینك همان بلااستثنا ساخته، یا كلش ویا مصنع اولدقلرینی اعلان ایتدی. مثلا پیشدارلری «ته‌ن» اولان علمجیلره:

١: كائنات «بر» دكل، هیچ اولمازسه «ایكی»در، دیدی؛ برطرفده علمی معرفتك كنهنه قادار بیله بیله‌جكی وبیلدكلرینی ریاضیه اصولیله تماماً تأیید ومساحه ایده‌بیله‌جكی مادی برعالم وارسه؛ دیكر طرفده علمی معرفت ورياضی اصولله ادراك ومساحه‌سی یالكز سطحی قسمندن ممكن اولان و درین ماهیتنك كشف وادراكی فلسفی ویا متافیزیك معرفت كبی آیری برمعرفتی استلزام ایدن برحیات عالمی واردر. بناءً علیه فلسفه، یعنی متافیزیك مثبت علملردن آیری و باشلی باشنه موجوددر؛ چونكه اونكده كندینه مخصوص برموضوع وبراصولی واردر؛ علم نه‌قادار ترقی ایدرسه ایتسین فلسفه‌نك وجود ولزومنه ذره قادار خلل كلمیه‌جكدر.

اثباتیه‌جیلره، یعنی «اوكوست قونت» جیلره دیدی كه:

٢: متافیزیك ممكن اولدیغی كبی كندینه مخصوص موضوع واصولیله دیكر علملردن آیری وباشلی باشنه موجود برروحیاتده ممكندر. شعوری بر «كولكه حادثه Epiphénomène»، یعنی حركات دماغیه‌نك برنتیجه‌سی عد ایتمك نظریه‌سی عبثیاتله دولودر. چونكه بو نظریه انسجامسز وعینی زمانده تضادلر ایچنده‌در. بوكا غیراختیاری یاپیلمش برسفسطه‌در دینه‌بیلیر - كه فرانسزلر سفسطه‌نك بو نوعنه «Paralogisme» دییورلر - حال بوكه روح، نوعی شخصنه منحصر، هم‌ده موثوق برشأنیتدر؛ وحتی شأنیتلرك الك موثوقیدر.

روحیاتك قوللاندیغی تفحص درونی اصولی [١] کندی ساحه‌سنده مثبت علملرك قوللاندقلری تفحص خارجی قیمتنده‌در. تفحص درونینك شمدی‌یه قادار اودرجه پارلاق موفقیتلرده بولنه‌مامسی اولا موضوعنك فوق‌العاده مغلقیتدن، ثانیاً تطبیقنده‌کی بعض نقیصه‌لردن، یاخود بو نقیصه‌لره دوشمه‌مك ایچون نه صورتله تجهیز ایدلمه‌سی لازم کلدیکنك هنوز اوکره‌نیلمه‌مش بولنمه‌سندندر. بو اصول کندی ماهیتنده ایجه آکلاشیلوب دوزکون اولارق قوللانیلسه تماس ایتدیکی موضوع حقنده محتملدرکه اضافی دکل، بلکه قصورسز، اویغون، واسطه‌سز ومطلق بر معرفت ویره‌جکدر.

اضافیه‌جیلره، یعنی «قانت» منتسبلرینه دیدی‌که:

٣ : «معینیت : ده‌ته‌رمینیزم» یالکز خام ماده ساحه‌سنده جاریدر. حیات، امکان ساحه‌سی، روح ایسه حریت میدانیدر. روح، بدنه نسبتله اساساً آیری ومستقلدر. حیاتك کائناتده‌کی تاریخی، حریتك باشدن آشاغی میخانیکیت اوزرنده‌کی مترقی فتوحاتنی کوسترر؛ هله حیاتك نهایت شکل بشره واصل اولماسی بو فتوحاتك اولدیغنی کوسترن الك مهم بر واقعه‌در.

الحاصل ذهنیه مسلکی ایلك دفعه اولارق بویله جبهه‌دن وبوتون هدفلرندن شدتلی بر آتشه معروض قالیور؛ وهر طرفندن رخنه‌دار اولیور. بونك ایچون برغسونه حیات فکریه‌ده بویوك بر انقلاب وجوده کتیرمك استعدادنده یارادلمش بر فلسفه قهرمانیدر دینه‌بیلیر. هر انقلاب قهرمانی کبی برغسونده بو کون ایچون تماميله آکلاشیلمقدن زیاده دها چوق حس ایدیلمك بر آدامدر. اوتوز بش سنه‌دنبری سحار دهاسیله علم وفلسفه ادراکنی دکیشدیرن، ذهن بشری عصرلر کورمش یاتاغندن چیقاره‌رق یکی فقلره یوللایان بو خارقه‌یی حقیقت حالده کندندن باشقه کیمسه آکلایه‌ماز. اونی کیم آکلامق ایسته‌دیسه یا چوق سقطلادی ویا تماماً اولدوردی. چونکه او نصیحی وعقلجی بر فیلسوف اولمادیغندن وجوده کتیردیکی فلسفه یالکز ذهنمزله قابل ادراك دکلدر. بو امثالسز روحشناس برچوق سلفلری کبی حیاتك سرلرینی ظواهرده، کمی مناسبتلرده، ذکاده آرامقدن واز کچه‌رك بوسبوتون باشقه بر یول تعقیب ایتمشدر. او هرکسه قارا کلمق بر مغاره حسنی ویرن أنامزك الك درین وانجه قیوریملرینه قادار

[١] اثباتیه‌جیلرك عمداری اولان «اوکوست قونت» تفحص درونی اصولنك انفسی اولمق دولاییسیله علمی بر اصول اولامایه‌جغنی وبناءً علیه روحیاته امکان بولنمادیغنی ادعا ایتمشدی.

اینه‌بیلمش و بسبتون کندینه خاص بر اصول معرفت تعقیب ایتمشدر. بو اصولده بر ریاضیه مشواری اولمقله برابر کزیده بر شاعر رفتاری و جاذب بر تلقین قدرتی وار. بویله اوچ بی آمان سحرك قایناشمه‌سندن متحصل مهارته برده فوق‌التصور بر متافیزیك دهاسنی علاوه ایدرسه‌کز ناصل بر فیلسوفله قارشیلاشدیغمزی تصور ایده‌بیلیرسکز. بناءً علیه یالکز مشکل دکل، حقیقةً طاقتفرسا اولان بویله بر موضوعه آنجق بر اضطرار ایله یاناشیله‌بیلیر. تسلیم ایدرسکزکه فوق‌العاده حادثه‌لر، نه قادار غیر قابل ایضاح اولورلرسه اولسونلر، ذهن بشرده هیچ اولمازسه خیالی، تقریبی ویا تخمینی بر تفکر اویاندیرمقدن خالی قالمامشلردر. ایشته بنم‌ده برغسون فلسفه‌سی قارشیسنده الدن کله‌بیله‌جك آنجق بو طرزده پك ناقص بر تصور اولابیله‌جکدر. بونك ایچون هر شیدن اول قارئلرمدن اعظمی بر مسامحه طلب ایده‌جکم.

فکرلری موسیقی جمله‌لری کبی ترنم ایتدیرن بو متفکری آکلامقدن زیاده بوتون بر روح ایله دیکله‌مك لازمدر. بونك ایچون برغسونی اوقویانلر نره‌ده دوشونوب نره‌ده دویدقلرینی فرق ایده‌مزلر. بو فیلسوف حیات، شعور، حریت، اراده، تکامل، روح، حافظه، ذکا کبی الك مغلق ومنازع فیه مسئله‌لری اویله ظریف و ظریف اولدیغی قادار ردی مشکل حللره اوغراتیرکه انسان فوق‌العاده بر فلسفه دهاسیله تماس ایتدیکنه شبهه ایده‌مدکدن باشقه آز زمان ظرفنده تفکر طرزلرینك‌ده بلا اختیار بر انقلابه اوغرادیغنه شاهد اولور. کمال جسارتله سویلنه‌بیلیرکه برغسونك فلسفه تاریخی ایچنده آلدیغی طور فلسفینك ابداعیلك و تلقینکارلغی بلکه‌ده هیچ بر فیلسوفه نصیب اولمامشدر. برنجی صنف محررلردن اولان بو اسلوبکار فیلسوفك باشلیجه دلیل فائقیتی الك اینجه وکیزلی آنات روحیه‌یی هیچ اومولمادق تشبیه واستعاره‌لرله شعورك کونشلرینه سرمه‌سیدر. اسلوب ایله تفکرك بو قادار یکوجود اولماسی فیلسوفلر آراسنده الك چوق برغسونه نصیب اولمش بر مظفریتدر؛ دینه‌بیلیر. تام یرنده والك مشکل نقطه‌لرده سهل ممتنع حالنده کتیردیکی خیال وتشبیهلر ایضاحاتنه کوزل بر ادا ویرمکله قالمایه‌رق بالخاصه پك قوتلی ومحسوس دلیل واثباتلر وظیفه‌سنی‌ده کورمکده‌در.

برغسون، متافیزیك دهاسنك جوشغون حیات عصاره‌لرینی نفسنی مراقبه‌ده‌کی خارق‌العاده استعدادینه مدیوندر. شعورك کرفت وچتین معمالری برغسونك مراقبه‌لری آلتنده کونشك حزمه‌لرینی کورن سیسلر کبی داغیلیر. هر شیدن کوزل روحنی دیکله‌مسنی بیلن بو فیلسوفك فلسفه‌سنی عرض ایتمك حقیقت حالده کیزلی وماسکه‌لی شأنیتمزی، یعنی

اولانجه روحمزی شخصی بر حدس ایله بالذات ادراك و تأمل ایده‌بیله‌جك بر حاله کلمکی استلزام ایدر . حالبوکه بو نازك سری یالکز او بیلیور ، او قوللانیور و او ایستیور . بو متافیزیکجی بلکه‌ده زمانك بر ضرورتی وقدرك جلوه‌سیله تفکرینی صنعتکارلق شاهقه‌سنه قادار چیقارمه‌دن بر درلو اولامیور . ایشته بو مظهریتی سایه‌سنده‌در که بزلرك کچمکه اصلا جسارت ایده‌میه‌جکمز قاراکلق و اسرارلی روح دهلیزلرینی او ، اطرافه ایشیقلر وجیجکلر صاچه‌رق قطع ایده‌بیلیور .

*

برغسونك فلسفه‌یه باشلامق اوزره اولدیغی ، یعنی (١٨٨٠) صره‌لرنده‌کی تفکر فلسفیسنك باشلیجه استقامتلریله حاکم ادعالرینی کورمشدك . بو اثناده (صوربون) دارالفنوننك رسمی مذهب فلسفیسی منحصراً انتقادی قسمنه ارجاع ایدلمش بر « قانتجیلق » دی . بو فلسفه‌نك ایکی حاکم ادعاسی ، ایکی معتبر هدفی واردی :

١ : علمی معرفتدن باشقه بر معرفت یوقدر؛

٢ : یکانه واسطهٔ معرفت ذکادر .

بونلردن باشقه ینه قانتجیلغه موافق اولمقله برابر «اوکوست قونت» ك « پوزیتیویزم » ی ، « تەن » ك « آنپیریزم ماتریالیست » ی و « سپەنسەر » ك « لاأدری تکاملجیلکی » ایله قوتلنمش شو ایکی حکم فلسفی واردی :

١ : علمی معرفت عالم حادثات ایله محدوددر ؛

٢ : علمی معرفت بالفعل اولماسه‌ده بالاستحقاق عالمَ حادثاتك کافه‌سنی ، یعنی فیزیکی وکیمیوی حادثه‌لردن ماعدا حیاتی و روحی حادثه‌لریده قوجاقلار .

*

حالبوکه بو قضیه‌لره علاوه اوله‌جق اوچنجی بر حکم دها واردی که بونی پك آز فیلسوفلر آکلایه‌بیلمش وینه پك آزی بر دستور حالنه قویمغه جسارت ایده‌بیلمشدر . چونکه وهلهٔ اولیده هم عقل سلیمه آیقیری دوشویور ، هم‌ده تفحص درونی تجربه‌لرینه آلیشمق کلمیور . معلومدرکه علمی معرفتك اك کوزل انموذجی ریاضیاتدر . حادثه‌لری کانده کچن وصیرورە دنیلن دائمی اولوشلرله هیچ بر علاقه‌سی اولمایان ریاضیات زمانك تأثیرلرینی حسابه قاتمایان بر علمدر . مادی عالمَ دخی ، هیچ اولمازسه علمك رمزیلشدیریکی شکل وحالنه کوره ، اصلا صیروره‌سی اولمایان بر عالمدر . بناءً علیه ریاضیه‌نك شیمه‌سی

ومادی علملرك تلقیسی دائره‌سنده حیات وروح عالملرنی دوشونمك وعینی زمانده ریاضیه ایله مادی علملر اصوللرینك بو عالملرده‌ده قابل تطبیق اولدیغنی ادعا ایتمك بونلرده دخی صیروره La durée یی انکار ایتمکدن باشقا بر شی دکلدی . ایشته برغسونك یتیشمك اوزره بولوندیغی زمانلرده فلسفه‌ده ضمناً ویا علناً حاکم اولان قناعت شوایدی : « صیروره ، بر موهومهٔ صرفه‌در ؛ بوتون علملرك مفکوره‌سی ستاتیك بر مفکوره‌در » . فضله اولارق کائناتك یاواش یاواش مثبت علملر ساحه‌سنه کیرمه‌سی بوتون حادثه‌لرك قطعی بر معینیتله اداره ایدلدکلرینه وحریت دنیلن شیئك موهومه‌لر میاننه داخل اولمسی لازم کله‌جکنه اینانیلمشدی . برغسونك ایسه بوتون بو مدعالره ضد اوله‌رق نه دعوالرده بولوندیغنی یوقاریده مفصلاً عرض ایتمشدم ؛ خلاصةً تکرار ایده‌لم :

١ : علمی معرفتدن باشقه بر معرفت دها واردر : فلسفی معرفت ؛ ذکادن آیری بر واسطهٔ معرفت دها واردر : حدس = Intuition

٢ : ذکا ، شغولیتنی عالم حادثاته تحدید ایتمك وکندیسنی یالکز بوکا تخصیص ایتمکله کندی کندینی تدقیقه پك آز وقت بولمشدر . بونك ایچون یالکز کندی فعالیت ساحه‌سی اولان ماده عالمنده حقیقت مطلقه‌یه واصل اولابیلیر . حیاتك واسطهٔ معرفتی ایسه ذکا اولمادیغندن بو ساحه‌ده‌کی مطلق حقیقته آنجق حدسله واصل اوله‌بیلیر . بو ایکی واسطه کندی ساحه‌لری خارجنه چیقدقلری زمان هیچ بر شی کوره‌میوب بوشلقده قالیرلر . بر ده «حادثه : Phémomène» و «وجود : Etre» دییه قدیمدنبری قبول ایدیلان آیری ایکی شی یوقدر . بوتون موجودات بر « دیمومت : Continuité » دن ، یعنی دائمی و حر براولوشدن عبارتدر . بناءً علیه حادثه و وجود نامیله ایکی شی اولمایوب یالکز متمادی ، فاصله‌سز بر صیروره بولندیغندن ایستر تفکر ، ایستر حدس حالنده بولنه‌لم بو خصوصده‌کی لیاقت واستعدادمز نسبتنده دیمومتك ، صیروره‌نك ، یعنی حقیقت مطلقه‌نك ایچنده یاشیورز دیمکدر .

٣ : کائنات ستاتیك بر حالده ، یعنی سکون ایچنده اولمقدن چوق اوزاقدر . بناءً علیه عاملرك مفکوره‌سی بعدما عالمی ستاتیك بر حالده تصور ایتمیوب بالعکس دینامیك مفکوره ، یعنی صیروره مفکوره‌سی احیا ایدلملیدر . بو احیا اولا حدس عالمی اولان روح وحیات ساحه‌سندن باشلایه‌رق بالآخره تفکر عالمی اولان ماده ساحه‌سنه متساندأ کچمه‌لیدر .

٤ : صیروره‌نك موجودیتی اولدورولمش اولان حریتی احیا ایتمشدرکه اساساً حریتله صیروره یکدیکرینك عینیدر .

برده علمده‌کی معینیتجیلك یالکز براصول کبی آکلاشیلمه‌لیدر؛ هم‌ده بو اصولك ایلکی برحده قدر تسلیم اولنملی؛ چونکه بونك اوته‌سنده بو اصول‌ده قدرتسزدر. حتی معینیت اعتقادی اشیانك تا اساسنه قادار برمذهب کبی کوتورولورسه تخریبکاردر بیله.

*

شیدی بو مدعالرك برغسونده ناصیل تکون ونه‌صورتله انکشاف ایتدکلرینی کوره‌لم:

برغسون فلسفه‌سنده الك خصوصی والك اوریژینال نقطه میخانیك عاملرنده جایکیر اولان «زمان» مسئله‌سنك تنقیدیله بوکا مقابل میدانه چیقاریلان یکی بر زمان شأنیتیدر. فیلسوفك اصل موضوعی اولان شعورتامه یاناشمه‌دن وبوراده بولنه‌بیله‌جك شأنیتلره دائر بر حکم ویرمه‌دن اول کندیسنه کلینجه‌یه قادار حکمران اولان زمان فکری حقنده‌کی متافیزیك مفهوملرك تنقیدینه کیریشیور. بوسببدن ایلك اثرینك مبدأ حرکتی بو تنقیدك لزومنه اشارتله باشلیور: «الیوم فلسفه علاقه‌سنی کوسترن بوتون مملکتلرده شیمدی‌یه قادار ریاضیه‌جی متفکرلر طرفندن اعمال ایدلمش اسکی فلسفه یرینه بوندن چوق دها قوتله حس ایدیلن دها اختباری: Empirique ویاشعورك بلاواسطه معطالرینه دها یاقین برفلسفه احتیاجی واردر. ایشته بوتمایل، فلسفه صرفه‌ایله تفحص درونی روحیاتی بالضروره بربرینه یاقلاشدیرمشدر. بونك ایچون حالاً فلسفه یاپانلر تفحص درونی روحیاتندن باشلایه‌رق بونی فلسفه‌یه قادار چیقارته‌بیلیرلر. ظنمده آلدانمایورسه‌م «ویلیام جه‌یمس» فلسفه‌سنی بو طرزده یاپدی. بن ایسه فلسفه‌مه بونك تماماً عکسی بریولدن کیتدم. مثلا اول باول حدود وشمولی اییجه تعیین ایدلدیکنه حکم اولنان بعضی فلسفی مفهوملری، ازجمله زمان ومکان مفهوملرینی تعمیق ایتدم. نتیجه‌ده بو مفهوملرك چوروك وتملسز شیلر اولدیغنی واساساً روحیاته تعلق ایدن برموضوع تشکیل ایتدکلرینی کوردم. بالفرض میخانیك وفلسفه‌نك زمان حقنده‌کی فکرلرینی تنقیده باشلاینجه روحیاته متعلق تدقیقاته دوغرو یول آلدیغمی وبویولك منتهاسنده شعورك معطالرینه دایاندیغمی وبناءً علیه ایرکیچ بونلری تتبعه مجبور اولاجغمی یقیناً اکلادم. چونکه اسکی وعنعنوی فلسفه‌نك زمان وبوکا مماثل مفهوملری ریاضی برطاقم مجردات اولدیغندن بوتجریدلرك آلتنده‌کی مشخص فکرلر، حقیقی شأنیتلر آرانمغه باشلاینجه طبیعتیله شعورك معطالرینه واصل اولنیور».

معلومدرکه کرك فلسفه وکرك علمده ذکایی یکانه واسطهٔ معرفت تلقی ایدن فیلسوفلره ذهنیه‌جیلر: les Intellectualistes تسمیه اولنیور. بو مذهب فلسفی برغسونه کلینجه‌یه

قادار ماضیده‌کی برقاچ سقوطنه رغماً «قانت»ك داوونی تعقیب ایدن «پوزیتیویست» وتکاملیه‌جی فیلسوفلرك غیرتلریله ینه کسب محکمیت وفائقیت ایله‌مشدی. ذهنیه مسلك فلسفیسنك قبول ایتدیکی زمان مفهومی ریاضیه‌جیلرك مجرد ومتجانس زمان فکرندن باشقه برشی دکل ایدی. زمان ایسه بوتون علملرله متافیزیکده مشترك بر مفهوم اولدیغنه کوره بویله شموللی بر مفهومی تنقیددن باشلامق صورتیله فلسفه‌یه کیرمه‌نك لابعد محسناتی اولاجقدی. زیرا بو محکم قاپو زورلانمه‌دن قلعه‌یی فتح ایتمك اساسلی برشی اولامازدی. نیته‌کیم برغسون ذهنیه مسلکنی بوقاپوبی آردینه قادار دوه‌یرمك سایه‌سنده ییقمش ونظیرسز انقلابی آنجق بو محکم ضربه ایله تأمین ایتمشدی.

عجبا فلسفه‌سنه باشلامازدن اول زمانه فکرینی نه‌حالده بولدی؟ «قانت» ه کلینجه‌یه قادار زمان مفهومنك فلسفه‌ده یری یوقدی. یالکز زمانك تکون عالم وکذارش حیات ایله تحول دائملرده کائناتك برقانون اساسیسی اولدیغنی وبناءً علیه اهمیت اصلیه‌سی بولوندیغنی اسکی یونان فیلسوفلرندن بر «هراقلیت» کورمشدی. فقط هراقلیتك معقبلری کلدیکی ایچون زمان حقنده‌کی بوداهیانه فکرده متروك قالمشدی. واقعا «افلاطون» ایله «ارسطو» زمان فکریله خیلی اوغراشدیلرسه‌ده بونی یالکز وجود وتکون عالم شأنیتنده قوللانمقله اکتفا ایتدیلر. حال بوکه منحصراً خلقت عالمه خاص برزمان قبولی قلاسیق فیلسوفلر نظرنده جناب حق ایچون برنقصان کمال وبرانکار وجود عد ایدلدیکی جهتله چارچابوق مهمل براقیلمشدی. الحاصل قلاسیق فلسفه‌ده زمان یا دائما اهمال ایدلمش ویامجهول قالمشدی. بوسببدن بوتون فیلسوفلر سیسته‌ملرینی ابدیت زمیننده انشا ایدرلر؛ ودائما کلی یعنی عالمشمول وازلی حقیقتلر پیشنده قوشارلردی. بوحرص غالب اولنجه یعنی جهانشمول و ابدی حقیقتلر بولمق سوداسنه دوشولنجه طبیعتیله زمان ومکانك اهمیتلری قالمایه‌جقدی. برده فیلسوفلرك اکثریتله ریاضیه‌جی اولمه‌لری زمان مفهومنی مجرد ومتجانس اولارق قبول ایتمکی قولایلاشدیرییوردی. چونکه ریاضیه‌نك بوتون محاکمه‌لری مکانده کچدیکی ایچون زمان ایله علاقه‌سی یوقدی.

قانت ایسه زمان مفهومیله اوغراشمادی دکل؛ فقط بوتون غیرتی زمانك انفسی بر حادثه اولدیغنی اثباته حصر ایتدی. مکان ایچورده عینی شیئی یاپدی. برغسونك تعبیریله: «هرایکیسنی محتویاتلرندن آییردی» وذکامزك اشکال صرفه‌سندن بری کبی کوستردی. معمافیه قانت بوحکمنه: «زمان حد ذاتنده برشی دکلدر؛ یالکز بززمانسزدوشونه‌مه‌یز؛

بو زمان خارجنده کائناتك نه اوله‌بیله‌جکنی فهم و تصور ایده‌مه‌یز » طرزنده بر قید احترازی علاوه ایتدیسه‌ده بوده چابوق اونوتلدی .

قانتك شاکردلرندن اولان « شه‌للینغ » ایله « شوپنهاوه‌ر » و « نیچه » لرك کائناتك اساسنده بولدقلری « اراده » یی [۱] عالمك ازلی و ابدی یعنی لایتغیر بر جوهری کبی وضع و تثبیت ایتدکلرندن کائنات ینه خارج از زمان قالمش دیمکدر .

نهایت « هه‌گه‌ل » ، زمان مفهومنی متافیزیکه ادخال ایتدی . ازجمله حقیقت مطلقه‌نك شرط اساسی‌سی صیرورت و تغیردر دیدی . بو فیلسوفه نظراً فکرلرده‌ده انکشاف ، تکون و تکامل واردر . فقط هه‌گه‌لك آکلادیغی بو زمان دخی برغسونك زمانندن چوق فرقلیدر . چونکه هه‌گه‌لك تغیر و صیرورتدن قصد ایتدیکی معنا ممکن اولدیغی قادار معین و اولدن قابل تقدیر اولابیلن بر صیرورتدر . اونجه « فکر » ، قطعی بر ضرورت و معینیته تبعاً تکامل ایدر و عینی زمانده بو تکاملك ابدی قانونی قابل تثبیتدر . بناءً علیه بو رادده‌ده حر و یاراتیجی بر زمان قالمیور دیمکدر .

« هه‌گه‌ل » ك اك بیوك خدمتی « فکر تکامل » کبی پارلاق آثریه نامزد بر تلقی‌یی فلسفه‌یه ادخال ایتمه‌سی اولمشدر . آرتق بو فیلسوفدن اعتباراً ذهنیه‌جیلرك فلسفه‌لرنده تکامل یعنی زمان مفهومی یرلشمشدر . بالآخره بو فکر « اوکوست قونت » ، « داروه‌ن » و « سپه‌نسه‌ر » لر طرفلرندن دخی تتمیه ایدلمشسه‌ده برغسون نظرنده بونلر « ساخته تکاملجیلر » در . چونکه هپسی‌ده تکاملك ازلی و ابدی قانونی بیلدکلری دعواسنده اولدقدن باشقه « هه‌گه‌ل » کبی استقبالی ماضینك اعانه‌سیله بنا ایده‌بیله‌جکلرینه قانعدرلر . حالبوکه برغسونه نظراً تکاملك صفت کاشفه‌سی غیر قابل استبصار و هر وقت یکی اولمقدر ؛ تعبیر دیکرله صیروره ویا تکامل قبل الحصول کشف اولنه‌میه‌جنی کبی دائماده یکی یکی تجلیلره مظهردر .

*
* *

شیمدی برغسونك زماندن نه آکلادیغنی کوره‌لم . فیلسوف دها ایلك اثرینك باشلانغیجنده شعور حالاتنك مقادیر ویا کمیات اولمایوب شدتلر و کیفیتلر اولدیغنی و بونلرك ایسه مساحه ایدیله‌میوب آنجق حس و ادراك اولنه‌بیله‌جکلرینی دلیللرله کوسترمکده‌در . برغسونه نظراً حقیقی یعنی واقع زمان ، میخانیکیتجیلرك ساعت قادرانك چوره‌سنه

[۱] معلومدرکه بو فیلسوفلرده‌کی اراده تعبیری آرزو ، اشتها ، احتیاج ، حرص اقتدار معنالرینه آلنمشدر .

ارجاع و نهایت مکانه قلب ایتدکلری بوش و مجرد بر زمان اولمایوب بالعکس هر آنی بربرندن فرقلی صیرورتلرله تجلی ایدن دائمی بر تحول ، انقطاعسز بر اولوشدر . ذهنیه فلاسفه‌سنك زمان و مکاندن باشقه حرکت تلقیلری‌ده بوش و مجرد مفهوملردر . بونلرك حرکت دیدکلری شی متجانس ، قابل تقسیم و قابل مساحه بر مکاندن عبارتدر . حرکت دییه اولچدکلری شیء ایسه متوالی نقطه‌لر آراسنده‌کی فاصله‌لردر . برغسونه کوره حقیقی یعنی واقع حرکت : صیروره‌سی اولان بر عمل ، بر کیفیت ، بر شدت والحاصل تك بر کلمه ایله مشخص و جانلی بر شئیتدر .

دقت ایده‌جك اولورسه‌ق ریاضی زمان ایله یاشادیغمز زمانك بسبتون باشقه شیلر اولدیغنی آکلایه‌بیلیرز . یاشانان زمان شعور حاللرینك متوالی سیری ، دائمی صیروره و تحوللریدر . بناءً علیه حقیقی زمان حالات شعوریه‌مزدن باشقه بر شی دکلدر . بونك ایچون حقیقی زمانك نه اولدیغنی آکلامق ایسترسه‌ك شعور حاللرمزك توالیسنی بیلمك کفایت ایدر . حیات روحیه‌نك طبیعی حالی دخی شعورك دائمی بر تحولده بولنمه‌سیدر . نته‌کیم حالات شعوریه‌نك توقف ورکودتی اولا فکر ثابتی و بالآخره جنتی داعیدر . یالکز بو تحول او نسبتده تدریجی اولورکه بر شعور حالندن بوسبتون باشقه بر شعور حالنه بردنبره کچمه‌مز نادراً واقعدر . حال طبیعیده بولندیغمز مدتجه بر شعور حالندن دیکرینه انتقال نامحسوس اولاجق درجه‌ده اینجه و تدریجی استحاله‌لرله وقوعه کلمکده‌در . بو سببدن بر شعور حالنك نه وقت بیتدیکنی و دیکرینك نه زمان باشلادیغنی سویله‌مك ممکن دکلدر . چونکه شعور حالاتنك تمادیسنده اصلا فاصله اولمامش و بوتون استحاله‌لر محسوس اولامایه‌جق درجه‌ده کوچوك و تدریجی اولمشدر . برده بو استحاله‌لرك هر برنده بوتون ماضیء شعورمز متکاثف بر شدت حالنده مندمجدر . الحاصل حقیقی زمان ، شعور حالاتیدر . بو حالات آراسنده اصلا بوشلق و انقطاع یوقدر . روحك بوتون ماضیسی هم شعور حالاتنك هیئت عمومیه‌سنده ، هم ده هر برنده بوتون کمالیله مندمجدر .

بو ایضاحلردن آکلاشیلیورکه برغسونه نظراً شعور حالاتمز قابل تجزی و قابل مساحه دکلدرلر ؛ چونکه کمیت : Quantitè دکلدرلر . شعور آنجق کیفیتلر Les qualités دن عبارت بر کثرتدر . کمیتسز کثرت Pluralité اولورمی ؟ دییه‌جکسکز . بو حکم منطقاً عبث و عقل ایچون موجب اعتراض ایسه‌ده حقیقت حالده بر ما وقع یعنی کورولن و اولان بر شیدر . ایشته روحده کثرتی قبول ایدوب کمیتی رد ایتمك

ویالکز برکیفیت کثرتی کوسترمك شیمدی‌یه قدر شعور حقنده کوکلشمش مجرد تلقیلرمزی الت اوست ایدن و فیزیك بر روحیات وجوده کتیرمك امیدلرینی کوکندن صارصان مدهش برانقلابدر. بوتلقی‌یه کوره روح، نه بر جوهر واحد، نه‌ده آتوملردن متشکل بر موزائیك در. اوحالده برغسونك شعور نظریه‌سی شیمدی‌یه قادار یاپیلان شعور نظریه‌لرندن بسبتون آیریلیور دیمکدر. آرتق بو اویله برشعورکه کندیسنده هم کثرت، هم‌ده وحدت : Unité وار. عینی زمانده هیچ برصورتله نه قابل تجزی، نه قابل مساحه، نه‌ده قابل حساب برشعور !

الحاصل برغسون فلسفه‌سنك تمل دیره‌کی همان کاملاً بوزمان فکرینك تنقیدنده طوپلانیور. برغسونه نظراً اسکی فلسفه ایله علمك آکلادیغی زمان، متجانس وقابل مساحه بر محیط وبرمکاندن عبارتدر. حال بوکه مشخص زمان شعورمزك صیرورة‌سیدر. بناءً علیه جانلی زمانی آنجق شعورمزده یاقالایه‌بیلیرز. بوزمانك هرآننده نظیرسز بر تحول وکیفیتدن عبارت بر یکیلك حصول بولمقده‌در. صیرورةنك قابل وزن وتجزی اولمامه‌سی ده بوندندر. جانلی شعورمزك لحظه‌لرنده ماضیمزك بوتون محتویاتی چینلار وکله‌جك شعور حاللرینك سسلری ایشیدیلیر. بو چینلامه وسسلر روحمزی تماماً کندی حالنه یعنی صمیمی محبت ونفرتلرینه براقدیغمز زمانلر ایشیدیلیر؛ بونك ایچون بوتون شخصیتمز محبت ونفرتلرمزده انعکاس ایدر.

شعور بو طرزده غیرمتجانس، انقطاعسز وبوتون حالاتی یکدیگرینه حلول ونفوذ ایدن بر تعضو اولنجه روحی حیاتمز حقنده دوغرو بر فکر ایدینمك آنجق شعورمزی صیرورهٔ صرفه Durée pure سی حالنده تفحص ایتمکله ممکن اولا بیلیر. نیته‌کیم برغسونك ادعاسی ده بودر. تفحصمز نه‌قادار درین اولورسه شعور حالاتی ده اوقادار تحریفسز وصرف کیفیت اولارق یاقالایه‌بیلیرز. یالکز علی‌العاده لسانمز کلمه ومفهوملریله پارچه‌لی، مجرد، غیر شخصی وعمومی بر آلت اولدیغندن صمیمی شعور حاللرینه ترجمانلق ایده‌بیلمکدن عاجزدر. چونکه شعورك مشخص حالاتی لسان آنجق مجرد وعمومی اوله‌رق افاده ایده‌بیلیر. حال بوکه صمیمی شعور حالاتنك هربریسی امثالسز واوریژینالدرلر. بونك ایچون افاده ایدلمه‌لری آنجق تشبیهلی، استعاره‌لی، مجازلی والحاصل کیفیتلری محسوس برحاله کتیره‌بیله‌جك اینجه وحساس برلسان ایله ممکندر. حتی چوق کره بو لسان بیله افاده‌یه کافی

کلمدیکی ایچوندرکه « صمیمیتك لسانی یوقدر » دیرز. نیته‌کیم برغسونك تشبیهلی، تمثیللی برلسان قوللانمه‌سی صمیمی شعور حقنده‌کی بونقطهٔ نظرینك برنتیجه‌سیدر.

*
* *

عجبا برغسونك تماماً اوریژینال وتعضونده مختار بولدیغی شعور بوتون شعورمزمیدر؟ خایر. برغسونه نظراً شعورمزك بر قابوغی، برده ایچ قسمی واردر. قابوق قسمی عقل، ذکا، منطق، علم طبقه‌سیدر. بو طبقه ماده و جمعیت حیاتلرینك عملی شرائطنه انطباقدن تشکل ایتمشدر. بو قسمك فعالیتنده علیت قانونلری تماماً جاریدر. بوراده حریت یوق؛ معینیت واردر. فقط « ایچ » طرفه کلنجه – که برغسون بوکا اساس أنا(۱) دیمك اولان « Moi fondemental » تسمیه ایدییور – بوراسی بسبتون باشقه ماهیتده برشعوردر. اولکیسی عملی، منطقی، غیرشخصیت، معینیت کبی قیدلرله مقیدسه اساس أنا بونك تماماً ضدیدر. برنجیسی ماده وجمعیتله تماسدن قابالاشمش وشخصیلکدن چیقه‌رق مکانیلشمش، متبلر، سطحی برأنا اولوب نسجی دخی تماماً فکرلردن اورولمشدر. هم اویله فکرلرکه اجتماعیلشمش، لسانده مبتذلشمش وعینی زمانده منفعل : Passif وجانسزدرلر. برغسونك افاده‌سیله : « بونلر دورغون صولرك اوزرنده‌کی خزان یاپراقلری کبی روحك سطحنده یوزرلر ». جانلی فکرلره کلنجه بونلر دائمی بر قایناشمه، متمادی بر ذوبان ومتقابل برحلول وبرحرکت حالنده‌درلر. ایشته اساس و درین أنامزك یاشایشی بو طرزده اسرار انکیز برحیاتدر.

*
* *

شعورك اساسی تماماً اوریژینال برنبعان، مختار برتعضو اولنجه بونك استقبالده آلاجغی رنك وماهیت قبل‌الوقوع بیلنه‌میه‌جك دیمکدر. چونکه دائما یکی‌یه و مجهوله دوغرو یوروین برحرکت قارشیسنده‌یز. شعورك طبیعی حرکتی متمادیاً استقباله ویکیلکه کیتمك اولنجه کری‌یه عودت ده قابل اولامیه‌جقدر. فی‌الواقع شعورك رجوع ایده‌میه‌جکنی « هیوم » ده سویله‌مشده ده دائما مجهوله کیتدیکنی ادعا ایتمه‌مشدر. بوتلقی‌یه کوره ماضی آرقه‌مزده کیتدکجه بویوین ورجوعه مانع اولان برتپه کیبیدر. بوتپه بر خزینهٔ مراجعت

(۱) « دورقایم » ك اجتماعی متافیزیکی ده « عضوی أنا » و « معشری وجدان » اولمق اوزره ایکی شعور قبول ایدییور. یالکز برغسونك « اساس أنا » سی دائمی وحر تکونلریله دورقایمك معینیته تام « معشری وجدان » نه بکزه‌میور.

واستفاده اولمقله برابر عینی زمانده عظیم بر یوكدر . فضله اولارق ماضی . هركون ، هر ساعت یكی بر حموله قازانمقده و بوقازانج اساس أنامزك حرتكونلرندن كلمكده‌در . شوحالده استقبالده نه‌دوشونوب نه‌یاپه‌جغمزی بیله‌میه‌جكمز كبی یالكز ماضیمزه باقمقله‌ده حالی كوره‌میه‌جكز . چونكه هرلحظه‌ده یكی حموله‌لر قازانان بر ماضینك نه حالمزه بر معكس ، نه‌ده استقبالمزه برمدار بصیرت اولماسنه امكان یوقدر . « بصیرت Prévision » ممكن اولمانجه اراده‌ده‌ده معینیت اولامایه‌جق دیمكدر .

برغسون بوطرز تفكریله شعورمزك استقبالی حقنده بصیرتك امكانسزلغنی ادعا واراده‌ده معینیتی انكار وبالنتیجه حریتی تصدیق ایدییور . ذاتاً حریت منكرلری روحك ماهیتنی حال سكونده تلقی ایدنلر یعنی حالات روحیه‌یی « اشیا » كبی دوشونلر اولمشدر . بونلره باقیلیرسه فكرلرمزله حسلرمز صانكه هیچ « تكون Devenir » ایتمه‌ین « اولمش بیتمش » شیلردر . ذهنیه‌جیلرك اراده‌لری ایضاحی هپمزك بیلدیكمز « بكلك » بر ایضاحدر . فقط بوطرزده بر اراده‌نك حقیقتده اصل واساسی یوقدر . بو بكلك ایضاحه كوره حریت ویا اراده ، ایكی علت حركت آراسندن برینی انتخابده تظاهر ایدر . مثلا (ب) ؛ روح اولسون وبونك (د) و (ح) كبی ایكی علت حركتی بولنسون . شیمدی بوراده عادتا اوچ « شی » تصور اولنیور وبونلرك هپسی‌ده بربرلرندن آیری ویكدیكریله اصلا قایناشمیورمش كبی دوشونیلیور . یالكز چوق چوق ایكی علت حركتك روح اوزرنده یعنی (د) ایله (ح) ك (ب) اوزرنده برجاذبه‌سی اولدیغی قبول وعینی زمانده فعل انتخاب اثناسنده بو اوچ شیئك دائما كندی كندیلرینك عینی قالدقلری واصلا استحاله‌یه اوغرامادقلری ملاحظه اولنیور . شیمدی بر زمان معین دائره‌سنده أنانك بو علت حركتلردن برینی ترجیحه نیچون وناصل قرار ویردیكنی بیلمم آكلایه‌بیله‌جكمی‌یز؟ شاید أنا قرار ویرمكه مقتدرسه بونی محاكمه وتأمله حاجت قالمه‌دن ده‌ویره بیلیردی . چونكه علت حركتلر یعنی (د) و (ح) ، قرار ویرمك ایچون كچن زمانده هیچ بر تحوله اوغرامیورلرسه استشاره [١] یه نه لزوم واردی ؟

[١] ذهنیه‌جیلره كوره استشاره ، أنا ایله علت حركتلر آراسنده واقع بر كیدوب كلمه یعنی مكانده برقطع مسافه‌در. حالبوكه برغسون ، أنا ایله علت حركتلرك دائمی برقایناشمه و بكیلشمه‌سی حالنه استشاره دییور. بوتقدیرده استشاره، فكرلرله أنا آراسنده دما طاشلری طرزنده بر كیدوب كلمه دكل؛ بلكه دینامیك بر ترقی وپك یكی بر تكوندر .

اراده‌یی دها عامیانه برصورتده ایضاح ایدنلر روحی برترازی‌یه ، علت حركتلری‌ده ترازینك كفه‌لرینه قونیلمش وزنلره بكزه‌تیورلر . بونلره‌نظراً ارادی فعل آغیر باصان طرفده حصوله كلن منفعل : Passif برحركتدن عبارتدر .

حالبوكه حقیقی حریت وشأنی اراده‌هیچ‌ده بویله دكلدر . اولا علت حركت دیدیكمز شیلر یا تصورات ، یا افكار ویا حسیاتدر . بونلر ایسه أنادن خارج شیلر دكلدر . أنا ، نه‌شكلده اولورسه اولسون بر علت حركتله برلشدیمی آرتق علت حركتك حدوثندن اولكی أنا یوقدر . چونكه بوعلت حركت أنایه رنك ذاتیسنی آشلایور . بالآخره بوكا ضد بر علت حركت ظاهر اولنجه بوده روحه یكی بر رنك قاتیور . شوحالده بسبتون یكی وباشقه بروضعیت روحیه حاصل اولیور . فضله اولارق استحاله بوراده‌ده بیتمیور . دائمی بر تكون حالنده بولنان اساس أنا ، سطحی أنانك بو یكی وضعیتنی برده كندی دهلیزلرنده برجه غیرمشعور قالان یكی بر تكون واستحاله‌یه دها اوغراتیوركه ایشته قرار دیدیكمز شی بوصوك استحاله‌نك سطح شعوره چیقمه‌سندن عبارت اولیور . شیمدی بو اینجه ونفوذلی نظر تحلیله باقیلیرسه اراده فعلنده نه أنا علت حركتلره دوغرو كیدییور ؛ نه‌ده علت حركتلر أنایه كلیور . بلكه اولا بر صیروره عملیه‌سی اولیور و بو اثناده شعورك رنكی وكیفیتی ده‌كیشیور. بناءً علیه اراده‌ده كورولن فعالیت كمی ومكانی برحركت اولمایوب منحصراً كیفی وزمانی بر استحاله‌در .

الحاصل برغسونك آكلادیغی اراده ، نه معینیتجیلرك – یعنی اراده‌نك فیزیك علتلرله قابل ایضاح اوله‌بیله‌جكنی ادعا ایدنلرك – تصور ایتدیكی وجوب وضرورت اراده‌سیدر ؛ نه‌ده مجرد حریتجیلرك تصور ایتدیكی ایكی ثابت علت حركت آراسنده‌كی مختار بر انتخاب اراده‌سیدر . برغسونك اراده‌سنده عقل وذكانك بصیرت وحسابیله تعین اولنه‌میان ومیخانیكی حركتلره ارجاع ایدیله‌مه‌ین بوتون بر سجیه و بر شخصیت واردر [١].

[١] برغسونك اراده حقنده‌كی نقطهٔ نظرینی اییجه قاورامق ایچون ماده عالمنده‌كی معینیت ایله روح عالمنده‌كی معینیتی یكدیكرینك عینی طوتمادیغنی خاطرلامق لازمدر . بوفیلسوف ماده‌ساحه‌سنده ماضینك حالی هم حاضرلادیغنی ، هم‌ده علتنی تعیین ایتدیكنی قبول ایدییورسه‌ده روحده قبول ایتمیور. وروحی حادثه‌لرده‌كی علیت قانونی معینیت دكل ؛ امكان وحریتدر دییور . بوراده ماضی حالی حاضرلار ، فقط علتنی تعیین ایتمز ؛ یعنی حال ماضی‌یی صاقلامقله برابر برده كندینه كوره تعدیل وتجدید ایدركه بوصورتله روح علیتنی كندی یاراتیور دیمكدر .

بو تقدیرده عمل اختیاری یعنی ارادهٔ جزئیه ، أنانك كندندن آیری و وزاق ایكی علت حركتدن برینه انجذابی كبی میخانیكی وهندسی بر مسافه قطعی اولمایوب بر ترقی ، بر صیروره در . بناءً علیه هر ارادی فعله ؛ روحك محسوس ومشعور بر حاله كلمش بر مرحله‌ٔ توقیسیدر دنیله‌بیلیر . آرتق ارادهٔ جزئیه ده نتیجه بهمه‌حال شعور حالاتنك زمانده‌كی انكشافی آكلاشیله‌مالیدر . بو انكشاف ، مكانی اولمایوب حیاتی ، دینامیك و كیفی Qualitatif اولدیغندن قبل الحصول قابل كشف وتعیین دكلدر .

یالكز بو حریتمز مطلق دكلدر . چونكه أنامزك حریتله كامیاب بر لبندن ماعدا معینیته تابع بر ده قشری واردر . شعورك ذكا دیدیكمز متبلر سطحی ماده ایله تماسدن حصوله كلمش بر جزء روح اولدیغنه كوره یالكز ذكامزله قالدیغمز زمان اصلا حر اولامایز . شو قادار وار كه بزم حقیقی شخصیتمزی ذكا تشكیل ایتمه‌دیكنه كوره حریتی ذكاده دكل ، اعماق روحده آرامق لازمدر . نیته‌كیم اساس أنا دنیلن شعورك ایچ طرفنه ماده ومعینیت نفوذ ایده‌مه‌مشدر . ایشته تماماً حر اولان ، ماده ومكانله علاقه‌سی اولمایان شعورمزك بو قسمیدر . بناءً علیه حقیقی شخصیتمزی و بوتون روحمزی اشتراك ایتدیرمك صورتیله ویردیكمز قرارلرده یالكز ذكامزك معینیت ووجوبلری حكمران اولمش دكلدر . ازجمله اك صمیمی و اعماق روحدن كلن حركتلرمز تماماً حر وغیر مشعور تكونلرك افاده‌لرندن باشقه برشی اولامیورلر . برده حقیقی مرحمتلرمزی ، عشق واحتراصلرمزی ، ایمان واعتقادلرمزی ، ذوقلرمزی ، بدیعی حسلرمزی تعمیق ایتدیكمزده — كه اك حر افعالمزدر — بونلری عقل و منطق و ماده عالمده‌كی معینیت وضرورت چرچیوه‌لرینه صیغدیره بیلمكدن عاجز قالیرز . بو سببدن سجیه‌مزك صمیمی بر افاده‌سی اولمایان فعللرمزده حریتك ده بولنمدیغنه هیچ شبهه ایتمه‌لم . شخصیت صاحبی دینه بیله‌جك كیمسه‌لر آنجق سجیه‌لرینك حقیقی ترجمانی اولانلردر .

شیمدی حقیقی اعتراف ایتمك لازم كلیرسه « حر وارادی عمللرمز نادردر » دیمكه مجبوریتده‌یز . چونكه حیاتك قسم اعظمنده حر عمللرك لزومی كورولمه‌مكده‌در . اكثریتله مادی وانتفاعی علاقه‌لر ایچنده كچن بر عمرده معینیت قانونلریله قورولمش ذات الحركه فعللره انهماكمزده اضطرار واردر . یوقاریده عرض ایتدیكمز تماماً شخصی وبوتون روحمزدن كلن حر اراده‌لرمزدن باشقه حریت حیاتی برده « رؤیا » و « خولیا » لرمزده یاشیورز . ازدواجلرده صمیمی اراده‌لرینی بولمق ایچون خلقمزك « استخاره » یه لزوم كورمه‌سی بو

نقطهٔ نظره كوره چوق قولای قابل ایضاحدر . بناءً علیه عمیق روحك افاده‌لرینه ترجمان اولان شفقت و مرحمت ، امید وامل ، مفكوره ، اعتقاد ، ایمان ، عشق ، رؤیا ، خولیا كبی اراده‌لر عقل ومنطقله دكل ؛ آنجق كندی سندیلریله قابل ایضاحدرلر .

خلاصه حریت دعواسنك بوتون مشكلاتی و حتی بالذات بو دعوا حقیقی زمانك ، اساس أنانك صیروره حالی بیلنمه‌مك دولاییسیله شعورك اشیا مقوله‌سی ثابت و جامد جوهرلردن متشكل بر خایطه كبی ظن ایدلمه‌سندن ایلری كلمشدر . حریت واراده‌یی تعریف ایتمك زعمی ده عینی وهمك بر نتیجه‌سیدر . هنوز بیتمه‌ین ، دائما حال تكونده بولنان ومتمادیاً مجهوله كیدن بر حریت عقل ومعینیت لسانیله ناصل تعریف اولنه‌بیلیر ؟ حریت : مشخص واساس أنامزك ، یاراتدیغی فعللرله اولان بر مناسبتدن عبارتدر . حساب و بصیرتله قابل تعیین اولمایان بو فعللر دائمی وغیر متجانس صیروره‌لردر . حر عمللرمزك كافه‌سی بر كره حصول بولور وبر دها تكرر ایتمزلر . بونك ایچون اشیا یعنی تكرر ایدن مادی حادثه‌لر تحلیل وتعریف اولنه‌بیلیرسه ده ترقی ، تكون ، صیروره دیمك اولان حریت تحلیل اولنه‌ماز . كسب استقرار ایتمه‌مش شیلر ناصل قابل حساب اولابیلیر كه حسابك امكانی اشیانك استقرار وعدم تحول حالنده بولنمه‌سی كبی بر شرط اساسی‌یی مقتضیدر . حالبوكه حقیقی أنامزك حیاتی فعالت و سكون حالی اولمایوب بنفسه و دائمی بر تكوندر . بناءً علیه حریت واراده‌لرمزك آنجق ماضیسی معینیت آلتنه آلینه‌بیلیر . چونكه بونلر مادیلشمش ، سكون واستقرار بولمش شیلردر . بناءً علیه بوتون اشیا كبی بالطبع بونلرده تعریف وتعیین اولنه‌بیلیرلر . خلاصه حریعنی سربست افعالمز اولانجه صمیمیت وشخصیتمزدن آنجق بر دفعه صادر اولانلردر . بحق سویله‌جك افعالمز بونلر اولاجق كه فیلسوف : « ایكی دفعه تكرار ایتمه‌ین هر شیئی سوكیز » دییور .

برغسونك ایلك اثری ومذهب فلسفیسنك تملری بوراده بیتیور . بو فلسفه‌نك بالآخره بوتون شاخه‌لرده نه صورتله انكشاف ایتدیرلدیكی دیكر أثرلرنده كوروله‌جكدر .

*
* *

برغسونك أنانی یعنی فعالیت روحیه‌نی سطحی ودرین وجهه‌لرندن اولمق اوزره لذاته وبر روحیاتجی كبی تشریح و توصیف ایتدكدن صوكرا مجرای تفكرینی بوراده براقمایوب روحك برده محیطی ایله اولان مناسبتنه كچه‌جكی طبیعی ایدی . دائما عقل سلیمی رهبر ؟

اتخاذ ایدن برغسون یالکز أنانی بیلمه‌نك بوتون شأنیتلری بیلمه‌یه کافی اولامایه‌جغنی تقدیر ایدنلردندر. ساده‌جه شعوری قبول ایدوب دیکر شیلری هپ بونك ایچنده وهم ایتمك وعالم خارجی‌یی هیچ بنمسه‌مه‌مك برغسوندن بکلنه‌مزدی. بوتون طبیعی انسانلر کبی برغسونده أنانك غیر قابل ادراك، اعجازکار و منفرد بر شأنیت کبی جوخلاده معلق اولامایه‌جغنی دوشونمشدر. بناءً علیه تفکری بو مرحله‌یه ایصال ایدن بر فیلسوفك أناده قالمایوب عالم خارجی‌یه‌ده کچمك مجبوریتنی حس ایده‌جکی آشکاردی. نته‌کیم بو وادیده‌ده ذهنیه‌جیلرك بر سورو وهملرینی کورمش وبونلری اورته‌دن قالدیرمغه «ماده و حافظه»[١] نامنده‌کی اثرینی تخصیص ایتمشدر. بو اثر روحك ماده ایله، أنانك غیر أنا ایله مناسبتلرینی ملاحظه و تعمیق ایتمك ایچون یازیلمشدر. بوراده آرتق روحیاتدن چیقه‌رق متافیزیکك الك عمومی مسئله‌لرینه کیرمك ایجاب ایده‌جکدر.

برغسونه نظراً ماده ایله روحك مناسبتی حافظه ایله دماغك مناسبتی مسئله‌سیدر. دعوا بوشکله کیرنجه شو اوچ سؤاله جواب ویرمك لازمدر: ماده نه‌در؟ روح ماده‌دن فرقلی برشیمیدر؟ روح ایله ماده‌نك برلشمه‌سی نه ماهیتده قابل ادراکدر؟

برغسون بو سؤاللرك جوابلرینی ویره‌بیلمك ایچون یدی سنه چالیشیور؛ و بو اثری ایلك اثرینك ضروری بر مابعدی اولیور. بناءً علیه بوراده‌کی تلقیلرك یوقاریده کوردیکمز شعور

[١] مؤلف بو أثرینك ناصیل تکون ایتدیکنی (١٩٠١) سنه‌سنك کونلرندن برنده «فرانسز فلسفه جمعیتی» نده شویله نقل ایدییور: «بوندن اون ایکی ییل اول کندی کندیمه شویله بر مسئله یاپدم وصوردم: «عجبا بوکونك غریزیات (فیزیولوژی) و مرضیاتی (پاتولوژی) مادیت ایله معنویت؛ یعنی بدن ایله روح آراسنده‌کی قدیم مناسبت مسئله‌سی حقنده هیچ بر طرفی التزام ایتمك ایسته‌مه‌ین و بو بابده‌کی فکری نظریه‌لرك کافه‌سنی اونوتمق و حتی منحصراً واقعه و مشاهده‌لره استناد ایتمه‌ین بوتون عالم حکملرینی اهمال ایتمك قرارنده بولنسان بر آدامه عجبا نه اوکره‌تیور؟» بونك اوزرینه تتبعه قویولدم. پك چابوق کوردم که مسئله‌نك شیمدیلك حلی و حتی واضح و معین بر دستورله افاده‌سی کیفیتك آنجق حافظه حدودلرنده تدقیق اولنمه‌سیله ممکن اوله‌بیله‌جکدر. حافظه‌یی تدقیقده عینی احتیاجی دویدم یعنی بونیده مسئله‌نك شیمدیلك حلنه مدار اولاجق بر دائره داخلنده تدقیق ایتمکلکم ایجاب ایتدیکنی آکلادم. بویله‌جه کلمه‌لرك حافظه‌سنه دایاندم؛ و بنه کوردم که بو دائره‌ی تدقیق بیله پك کنیشدر؛ اصل مطلوب یعنی مسئله‌یی الك واضح بر صورتده حله خادم اولاجق نقطه کلمه‌لرك صداسی حافظه‌سیدر. بو حافظه‌نك ضیاعنه عائد تدقیقاته مراجعتمده بونلرك‌ده پك چوق اولدقلرینی کوردم. تام بش سنه‌ده بونلرك ایچندن چیقمغه اوغراشدقدن صوکرا نتیجه‌ده شوکا واصل اولدم: روحی واقعه ایله جوهر دماغی آراسنده‌کی مناسبت، فلسفه‌نك شیمدی‌یه قادار بزه ویرمش اولدیغی مستحضر مفهوملره اصلا اویمیور».

تلقیلریله صیقی بر مناسبتی اولاجقدر. برغسون؛ شعورده «ایکی أنا» قبول ایتدیکی کبی حافظه‌ده‌ده «ذات الحرکه حافظه» و «بنفسه حافظه» اولمق اوزره ایکی درلو حافظه قبول ایدییور.

تفصیلاته کیریشمزدن اول برغسونك بو بابده اوغرادیغی و صرف ایتدیکی مساعی ایله تأمین ایتدیکی خدمتی خاطرلامق لازمدر. «ماده و حافظه» اثری برغسونك دیکر مؤلفاتندن عامه‌جه الك کیج و کوچ آکلاشیلانیدر. بوکا مقابل یوکسك مسائل علمیه‌ده اختصاصی اولان متفکرلر عالمنده بو اثر بویوك بر توجه و یکی بر حرکت فکریه حصوله کتیرمشدر. مثلا «ویلیام جه‌یمس» کبی ممتاز بر متفکر برغسونله بو اثر دولاییسیله علاقه‌دار اولیور و کندیسنه یازدیغی مکتوبده کتابنك «قوپرنیقواری بر انقلاب» یاپدیغنی تبشیر ایدییور... خلقك ترددینه مقابل مستثنا بعض عالملرك حیرت و تقدیرلری «ماده و حافظه» اثرینك ماهیتنی پك کوزل آکلاتیور. برغسون بو أثرنده فکرلر منشیسی اولمقدن زیاده کاشف بر عالم قدرتنی کوستریور. بونك ایچون «ماده وحافظه» أثری علمی مشاهده‌لره استناد و تجربیات علمیه‌یی یکی استقامتلره سوق ایده‌ن پك جدی بر أثر علمی صره‌سنه کچیور.

برغسون؛ روحی حادثه‌لرله فیزیك حادثه‌لر آراسنده‌کی قدیم مسئلهٔ فلسفیه‌یی تعمیق ایدرکن هرشیدن اول بو مسئله‌نك «دهقارت»ك براقدیغی نقطه‌دن همان هیچ ایلری کیتمه‌مش اولدیغنی کوریور. چونکه روح ایله بدنك مناسبتلری اون یدنجی عصردنبری کلوب کچن فیلسوفلر طرفندن هپ مجرد اولارق دوشونلمش و وقایعه مستند بر صورت حله یاناشمغه کیمسه هوس ایتمه‌مشدر. عالملر ایسه خبرلری اولمادن دهقارتك فرضیه‌سنه تسلیم اولمقله اکتفا ایتمشلردر. برغسون ایسه برچوق تدقیق و تحریلردن صوکرا مسئله‌نك بوتون روح و مشکلاتنك حافظه و بالخاصه حافظهٔ کلماتده اولدیغنی کورمشدر. بونك ایچون عمرینك بش سنه‌سنی ضیاع کلام: Aphasie ك مختلف واقعه‌لری حقنده‌کی مشاهدات علمیه‌نك تدقیق و تتبعنه حصر ایتمش و بو تدقیقاتك نتیجه‌سنده شعور ایله دماغ آراسنده‌کی مناسبتلرك شیمدی‌یه قادار کلوب کچن فلسفی تلقیلردن هیچ بریسنه ادخال و ارجاع اولونه‌مایه‌جغنی آکلامشدر. معلومدرکه برغسونه کلنجه‌یه قادار روح ایله بدن آراسنده‌کی مناسبت عقیده‌سنك الك حاکم و حتی عالملر طرفندن بر نص کبی قبول اولنمش شکلی «موازات نظریه‌سی» ایدی. بو نظریه‌یه کوره روح ایله بدن یعنی حادثات روحیه ایله حادثات

فیزیولوژیه آراسنده تام بر موازات وقطعی بر معادلات واردر . بناءً علیه روحی حادثه‌لرله غریزی (فیزیولوژیك) حادثه‌لر عینی شیئك باشقه لسانلر ایله ایکی ترجمه‌سندن عبارتدر .

برغسون ؛ عادتا علمی بر نص حالنه کچمش اولان بو فسفی نظریه‌یه قارشی اعتزالی وانکاری دینه‌بیله‌جك بر حکم ویرمکله برچوق عالم و فیلسوفلرده تعصب قادار شدتلی بر انفعال اویاندیردی . چونکه فیزیولوژی علمی بوتون حادثات روحیه‌یی دماغك بر افعوله‌سندن یعنی وظیفهٔ حیاتیه‌سندن عبارت کوروبوردی . برغسون ایسه دماغ دیدیکمز عضوی عالم خارجیدن کلن حرکتلری اعصاب واسطه‌سیله توقیف ویا مختلف نواحی بدنیه‌یه ایصال ایدن بر تلفون مرکزی اولارق کوستریور ووظیفه‌سی ماده‌نك حرکتلرینه یول ویرمك ویا بو یولی قاپامقدرکه بو مرکز آلدیغنه هیچ برشی علاوه ایتمه‌یوب منحصراً بر مرکز حرکتدر دیور (١) .

نخاع شوکی ناصل ذات الحرکه ویا انعکاسی عمللرك بر عضوی ایسه دماغده بوندن فرقلی بر جهاز دکلدر . روحك مقرینی دماغده ظن ایدنلر حکملرینی تدقیقسز ویرمشلردر . دماغك قابلیتی عالم خارجینك حرکتلرینه قارشی وجودمزی حرکی بر صورتده انطباق ایتدیرمکدن عبارتدر . جملهٔ عصبیه بر مادهٔ عضویه اولمق اعتباریله خارجده‌کی اشیای مادیه‌نك حرکتلریله تحرش وبونلری اجزای فردیه‌سی واسطه‌سیله دماغه قادار ایصال وبورادن‌ده مختلف اعضای حرکیه‌یه سوق و اساله ایتمك اقتدارلرینی حائز اوله‌بیلیرسه ده « صور ذهنیه » ، « خیال » و « خاطره » کبی غیرمادی انفسیتلری ابداعه مقتدر اولاماز . ماده عالمنك برجزء قلیلی اولان دماغك بوتون عالمك خیال وخاطره‌لرینی جمع و عکس ایتدیره‌بیله‌جکنی تصور ایتمك جزءك کلی احتوا ایده‌بیله‌جکنه ایناتمق کبی بر تناقضی استلزام ایدر . مع مافیه برغسون ، دائما اولدیغی کبی ، بورا ده ده منطقی بر تنقیدایله اکتفا ایتمکدن زیاده حافظه حقنده علمی مشاهده‌لرك ویردیکی نتیجه‌لره اهمیت ویرمش و مسئله‌یی بونلره کوره حل ایتمه‌کی ترجیح ایله‌مشدر . بونك ایچون صوك سوزی حافظه حادثه‌لرینی بوتون چیپلاقلغی ایله کوسترن حافظه وبالخاصه « ضیاع کلام = آفازی » خسته‌لقلرینه سویلتمشدر . ازجمله بو خصوصده‌کی تدقیقلرینك نتیجه‌سنده برغسونك ویردیکی حکم شودر : دماغك آفتزده

(١) « روح و بدن » قونفرانسنده بوجهتر خیلی تفصیلاتله ایضاح ایدلمشدر .

اولماسی ویا خسته‌لانمه‌سی دولاییسیله توقف و تشوشه اوغرایان یالکز حرکتلر اولوب بالذات خاطره‌لر بو تشوشدن اصلا متأثر دکلدرلر .

شو حالده برغسون تصور ایتدیکی بو غیرعضوی خیال وخاطره‌لری عجبا ناصیل ایضاح ایدییور ؟ .. تعبیر دیکرله دماغ ، یالکز بر عضو تحرش و حرکت اولنجه اشیا حقنده‌کی معلوماته نه صورتله صاحب اولویورز ؟ .. فیزیك علملرك ویردکلری معلوماته باقیلیرسه بوتون اجزای کائنات یکدیکرلرینه قارشی متقابلاً حال تأثیر وتأثرده‌درلر . بناءً علیه هرذره دیکر ذره‌لرك موجودیت وتأثیرلرینی حس وادراك ایدییور دیمکدر . نیته‌کیم لایبنیچ : « هرموناد ، کائناتك بر آیینه‌سیدر » دیمشدی .

اجزای ماده‌نك حس وادراکلرنده یعنی تأثیرات وتأثرات متقابله‌لرنده ، تراکم ایتمه‌رك متمادیاً کچوب کیدن ویا بیطرف بر حاله منقلب اولان بر حس ادراك واردر . اجسامك حال استقرار وموزنتده قالمالری‌ده بو سببدندر . شفاف جسملر خیاللری ضبط ایتمه‌یوب ناصیل یالکز کچمه‌لرینه مساعد بولنیورسه اجزای ماده‌نك حس وادراکلری‌ده بو طرزده‌در . نیته‌کیم برغسون : « ماده‌نك ادراکی اولانجه جسملرك بوتون تأثیرلرینی هر نقطه‌دن آلمقدر » دیور . اوحالده عضوی مخلوقات و بالخاصه انسانك ادراکی نه‌چشیددر ؟ .. برغسون بوکاده جواب ویرییور ودیورکه : بو ادراك ، انتخابجی یعنی سچیجی بر ادراکدر . بدنمزك بوتون سطحیله بالقوه ادراك ایتدیکمز شیلر آره‌سنده دها اعضای حواسدن باشلایان بر آیقلامه ، بر انتخاب موجوددر . بو انتخاب بزی آنجق دوغرودن دوغرویه علاقه‌دار ایدن وکندیلرینه قارشی بالفعل انطباقی ممکن اولان شیلره متوجهدر . حتی بونلردن بیله برچوق تفرعات براقیله‌رق آنجق عملی حیاتی علاقه‌دار ایدنلر سچیلیر .

دماغ ، بر مادهٔ عضویه اولمق اعتباریله غیر عضوی ماده‌لر کبی ادراکلره یالکز کچید محلی اولمقله قالماز . بلکه ماده‌دن کلن حرکتلردن عضویتك عملی انطباقلرینه دوغرودن دوغرویه مفید ولازم اولانلری سچوب آییرایان بر عضو تمیز وانتخاب اولاجقدر . حتی تکمل ایتدکجه دماغك انتخاب قابلیتی آرتیور و اولدن قابل تعیین اولامیه‌جق قادار کسب مغلقیت ایدییور . بناءً علیه بر عضویت اولان دماغ ، اشیای خارجیه‌نك حرکی تنبهلرینی بر آیینه ویا فطوغراف پلاقی کبی عیناً ضبط ایتمه‌دن باشقه شفاف جسملرده اولدیغی کبی بو حرکتلرك کلوب کچمه‌لرینه‌ده لاقید قالاماز . دماغ ، ادراکلرمزدن آنجق عمله مفید اولانلری توقیف ایدرکه بز بونلره « تصورات » ویا « صور ذهنیه » دیورز . بو تقدیرده

صور ذهنیه عالم خارجی‌یه تماماً مطابق ومعادل خیاللر دكل ، آنجق بونلرك عمل غایه‌سیله منتخب برقاچ چیزكیسی ، برقاچ حركتی‌در . دیمك كه شعور ویا أنا دیدیكمز شی عالم خارجیدن یاواش یاواش آیریلیور و آهسته آهسته تشكل ایدییور .

بو تقدیرده أنامز عالم خارجینك عینی ویا معكسی اولمدیغی كبی عالم خارجی‌ده أنامزك عینی دكلدر . أنا یعنی شعور كندی عالمنی تدریجی بر صورتده كندی یاراتیر . نیته‌كیم چوجوق روحنك تشكلی بو ادعانك صحتنی واقعه‌لرله تأیید ایدن بر حجتدر . حتی چوجوقلرك « بن » و « سن » شعورینی كندیلرینی آنجق تدریجی بر صورتده عالم خارجیدن آیرمغه موفق اولدقدن صوكرا ادراك ایتدكلرینه باقیلیرسه أنانك موجودیتنك فطری اولمایوب اكتسابی اولدیغی آكلاشیلیر .

*

او حالده بو ادراك ناصیل قازانیلیور ؟ ... برغسون بوكاده جواب ویرییور و « حافظه ایله » دییور . بوراده فیلسوفك حافظه حقنده‌كی نادیده تلقیلری « أنا » ویا « شعور » حقنده‌كی نقطهٔ نظرینی اتمام ایدییور . ماضینك آرقه‌مزده ناصیل لاینقطع تراكم ایتدیكنی وبو تراكمك ارتجاعه ناصیل امكان ویرمه‌دیكنی یوقاریده كورمشدك . بوراده برغسونك ماضی‌یی تخطری نه صورتله آكلادیغنی كوستره‌جكز . برغسون حافظه محتویاتنك دماغده محكوك بر طاقم مبهم وغندی ایزلر اولماسنی بر درلو قبول ایتمیور . اونجه حافظه بوتون ماضیمزی تماماً حفظ ایدن بر شأنیتدر . یالكز بو شأنیت بزده بالقوه ، غیر مشعور ، تعبیر دیكرله « غیر فعال » بر حالده هروقت موجوددر[۱] . متفكر اولمقدن اول متحرك یعنی عملی بر مخلوق اولدیغمزدن دائما استقباله ، ایلری‌یه متوجهز . بونك ایچون هر آن حافظه‌مزه ، ماضیمزه مراجعت ایده‌جك بر حالده دكلز . ایلری‌یه متوجه عمللرمزك دقتنی اداره ایتمك ایچونده سچیجی بر أنامز وبونك آلت اجراسی اولان بر دماغمز واردر . بو سطحی أنا « ماده ذات الحركه بر حاله كچمش عملی انطباقلرك حركتلرینی احتوا ایدن منحصراً « ذات الحركه بر حافظه » موجوددر . اصل حافظه یعنی « بنفسه » ویا « حر حافظه » ایسه بو أنامزك آرقه‌سنده اولوب خبرمز اولمادن آلدیغمز بالقوه حس وادراكاردن تعضو ایتمشدر . تفكر صرفه ایله معلومات نظریه ایشته بو حافظه‌نك أثرلریدر .

شیمدی بز بو حافظه‌دن ناصیل استفاده ایدییورز ؛ تعبیر دیكرله تخطرلر ناصیل اولیور ؟ [۱]

---

[۱] بو حافظه بالقوه هروقت موجود ایسه ده بالفعل شعوره مداخله‌سی آنجق لزوم آنلرنده

ماضی‌یی تخطر ایچون ماضی‌یه رجعت حافظه‌ده ده ممكن دكلدر . حالده‌كی شعورمز حالیتنی محافظه ایتمك شرطیله مقدم شعور حالاتنه اصلا عودت ایده‌مز . چونكه شعور دائما بویومك صورتیله استقباله آقان و منبعی اولان ماضی‌یه اصلا عودت ایتمه‌ین بر نهری آكدیرر . بناءً علیه حالده‌كی أنامز تخطر ایتمك ایسته‌دیكی وقایعی استجلاب ایچون ماضی‌یه رجوع ایده‌مز . بالعكس ماضیمز ، حیات روحیه‌مزده تشكیل ایتدیكی تپه‌لرك طبیعی میللرندن قایمق صورتیله حالده‌كی أنامزه كندی كلیر . ماضیمزی عملی أنامزك آرقه‌سنده كیتدكجه بویوین و یوكسله‌ن دائره‌لر كبی تصور وبو دائره‌لرك یالكز بر نقطه‌ده حال ایله مماس اولدیغنی تأمل ایدیكز . بو دائره‌لردن الك كوچوكی ، حالك عملی علاقه‌لرینه الك یاقین خاطرات ایسه دها بویوكی دها اوزاق خاطرات ، بوندن بویوكی الك فائده‌سز والك اوزاق خاطره‌لردر ؛ الك بیوك وكنیش دائره بوتون خاطره‌لرمزی جمع ایدن وبناءً علیه بالعمل الك فائده‌سزی والك آز ایشه یارایانیدر . بو دائره‌لر كمیت اعتباریله فرقلی ایسه‌لرده كیفیةً هپسی‌ده بوتون ماضیمزی مندمجدرلر . یالكز دقت ایتملی كه بو دائره تشبیهی حقیقی ومكانی بر تمثیل اولمایوب آنجق شخصیتمزك امكان انبساط وتوترینی كوسترن بر رمزدر . تخطرده نجه پیانقو طورباسندن ماصوره چكر كبی خاطره‌لری چیقاردیغمزی آكلاشیلماسین . بویله اولسه‌یدی بو نجه محشر خاطرات ایچندن ایسته‌دیكمزی بولوب چیقارمق ایچون پك چوق طالعلی اولمه‌مز لازمدی . تخطر ، لزوم آننده ماضینك كندیلكندن كلوب حال ایله قایناشمه‌سندن عبارتدر ؛ دها دوغروسی برغسونك دینامیك وشأنیت حالنده ادعا ایتدیكی بنفسه حافظه سجیه‌دن باشقه بر شی دكلدر . بو سببدن فیلسوف روحك ماده ایله مناسبتی مسئله‌سنی ماده ایله دماغك دكل ؛ بلكه ماده ایله حافظه ویا سجیه‌نك بر مناسبتی كبی كوریور [۱] . دماغ ، مادهٔ غیر عضویه ایله روح صرفه اولان حافظه ویا شخصیتمز آره‌سنده‌كی عملی انطباقلری تأمین ایدن بر آلت انتخاب ، بر جهاز اصطفادر . بو جهاز او قوتده تعطیل فعالیت

واقعدر . دیكر زمانلرده شعور طرفندن غیر مستعمل اولوب كندی كندینه تكون ایدن كیزلی بر حیات ایله دمكذاوردر . درونی حیاتی ، تفكر صرفه ذوقی ، ابداع تمایلی اولمایانلر ایچون بو حافظه بر یوكدر . بویله‌لری ممكن اولدیغی قادار ماضیسز ومیخانیكی یاشامق ایسترلر . هله صرف عملی و كوره‌نك حیاتیله یوغورولمش اولانلر بو حافظه‌لرینی استعمال ایتمه‌یه ایتمه‌یه بسبتون ضموره اوغراتمشلردر .

[۱] بو مناسبت « دورقایم »ك اجتماعی متافزیكنده‌كی « عضویت » ایله « جمعیت » مناسبتنه بكزییور كه هر ایكی مسلكی مقایسه ایده‌جكلر ایچون شایان دقت اولمق لازمدر . نته‌كیم « دورقایم » ده دماغی بر آلت عد ایدییور ؛ و « قدرت ابداعیه » یی « جمعیت » ده كوستریور .

ایله‌دیکندن بنفسه حافظه سربستجه شعوره کیرمکده و « رؤیا » دیدیکمز حادثه ظهور ایتمکده‌در . بو اعتبارله رؤیالر عمل وفائده علاقه‌سندن آزاده بر تفکر صرفه ، یاخود سجیه‌مزك حسبی بر تظاهریدر . خلاصه برغسون ، بر « حاسی ادراك » وبرده حافظه‌نك معاونتیله حصوله کلن وسجیه‌مزك اشترا کنی تضمن ایدن بر « ادراك صرفه » قبول ایدییور ؛ وبونلری بر برندن آییریور . حافظه‌نك انضمام ایتمه‌دیکی ادرا کلر اعتیادی وتکراری بر طاقم حرکی عکس العمللردر . بونلره طانیمق ، شعورلی بر تمییز وتفریق ؛ دها دوغروسی دوشونوب آکلامق اقتداری ویرن حافظه بنفسه حافظه یعنی بوتون ماضیمزدر . بونك ایچون تفکری تعریفده ماضیدن حاله وحالدن استقباله دوغری تمادی ایدن بر اولوشدر دییه بیلیرز . حقیقت حالده نسیانه سببیت ویرن مادیتك مانعلریدر . نیته‌کیم مادی علاقه‌لردن اوزاقلا- شدیغمز نسبتده ماضیدن ، دینامیك حافظه‌دن ، سجیه‌دن مستفید اولمقده‌یز . صنعتكارلرك سجیه تمیلری یارانه بیلملری حسیاتلرینی اکثریا رؤیا و خولیا حیاتی ایچنده کچیرمه‌لری سایه‌سنده اولمیورمی ؟ بونلرده حالك عملی ایجاباتنه قارشی کوروان متمادی دالغینلق بر شخصیت حیاتی یاشامقده اولدقلرینك بارز بر تظاهریدر . عملی ادرا کار ایسه دینامیك حافظه‌دن اصغری بر صورتده مستفیددر . نظریاتجیلر ، صنعتكارلر ، موجد وكاشفلر بوتون سجیه و بوتون ماضیلریله چالیشانلردر . حال بوکه عملی آدملر ذات الحرکه بر تکرار و اعتیاد ما کنه‌سی کیبدرلر . بوتون شخصیتلریله چالیشانلرده حاکم اولان کیزلی ودرونی بر فعالیت روحیه اولدیغی ایچوندرکه بونلرك حیات روحیه‌لری انسیاقی فعالیتلری آکدیرر . خلق طرفندن فوق العاده کورون بوقبیل شخصیتلره قارشی قوللانیلان « مجذوب » ، « ملهم » « مظنه » ، « آبدال » وحتی « دلی » تعبیرلری بوتون سجیه‌لریله یاشایان کیمسه‌لری عملی فعاللردن آییرمق ایچون بولونمش عنوانلردر [١] . بالطبع بوفعالیتكده مختلف شکل وماهیتده اولانلری واردر . مثلا رؤیا و خولیالردن باشلایه‌رق بدیعی و اختراعی فعالیتلره چیقان شکللرندن ماعدا جنتك مختلف انواعنده کورولن مرضی شکللری کبی . شعورك وظیفه‌سی دینامیك حافظه‌نك مبهم و طاشقین معطالری مبهم صرفیله آیقلایوب عملیلشدیرمکدر . رؤیالردن اویاندیغمز زمان کوردیکمز شیلرك بر چوقلرینی اطراح ایتمه‌مز شعورك عمله و حالك مقتضیاتنه تبعیت مجبوریتندن اولوب یوقسه رؤیالرمزك بر حقیقت اولماماسندن دکلدر .

[١] « دورقایم » ك فلسفه‌سی بونره « مفکوره جیلر » یعنی « اجتماعی فردلر » دییور .

رؤیالری دوقویان عناصر هیچ شبهه یوق که یوقدن وجوده کلمه‌مشلردر . بونلرك کانه‌سی ماضیمزدن ، دینامیك حافظه‌مزده‌کی خیاللردن اوزولمشلردر .

الحاصل حیات ذهنیه دماغك اثری اولمایوب بونك آرقه‌سنده بالقوه دائماموجودوایچردن دیشاری‌یه دوغرو چیقمغه مهیا ، فعالیتنده حر وفرصتلره نکهبان دینامیك بر حافظه‌نك أثریدر . ایشته دماغی حادثه‌لردن آشقین وطاشقین اولان بو حافظه‌در [١] . بناءً علیه روح ایله دماغ آراسنده معادلت اولسه اولسه « حاسی ـ حرکی » عکس العمللرده موجوددر . چونکه دماغ عکس العمللر خارجنده‌کی یوکسك ، مغلق و درین حیات ذهنیه‌یی نه احتوا ایده بیلیر ، نه‌ده دوغوره بیلیر . بو تقدیرده ماده ایله روحك مناسبتلرنده برغسون نه « ماده‌جی » ، نه « ایده آلیست » ، نه‌ده روحی بر جوهر بسیط ومکمل عدایدن اسکی بر « سپریتوآلیست » در . بوفیلسوفك آکلادیغی روح ، کندی کندینی قسماً معینیت ودها چوق حریت دائره‌سنده تدریجاً تشکیل ایدن ودائما ایچردن دیشاری‌یه دوغرو « توتر Tension » و اتساع صورتیله خارجیلشمکه میال بولنان دینامیك بر صیروره ، ماضیدن حاله وحالدن استقباله کیدن انقطاعسز وارتجاعسز بر اولوشدر .

« دماغ ؛ نه بر عضو تفکر ، نه بر عضو تحسس ، نه‌ده بر عضو شعوردر . دماغك وظیفه‌سی تفکر ، تحسس وشعورك عالم شأنیتله حال تماسده بولنمسنه خدمت ایدن ، حالك ضرورتلرینه انطباقه واسطه اولان بر آلتدر » دیین برغسون بو ادعاسنك دلیلنی جنت حادثه‌لرنده کوستریبور . دلیلك ، شأنیتلرك ایچنده ایکن بونلرك خارجنده ایمش کبی دوشونوب محاکمه ایتمکدن باشقه برشیمیدر ؟ دلیلك ایله رؤیا آراسنده‌کی قرابت هرکسك نظر دقتنی جلب ایتمشدر . معلومدرکه جنت ، دماغك زهرلنمه‌سندن ایلری کلمکده‌در . بوراده آفتزده اولان فلان ویافلان خاطرات اولمایوب بوتون عضو دماغینك انطباق وظیفه‌سنی یاپامایه‌جق قادار زهرلنمه‌سیدر . بو سببدن دلیلر خاطره‌لرینی پك اعلا محافظه ایده بیلیورلر . باشلیجه قصورلری شأنیتلره و حالك عملی مقتضیاتنه انطباق ایده‌مه‌مکدن عبارت قالیور . نیته‌کیم دلیلکلرك باش دونمه‌سی وبرده موازنه‌سزلك ایله باشلامه‌سی جالب دقتدر . خیاللرینه برشی اولمادیغی حالده دلی آرتق أشیای خارجیه‌یی اسکی صلابت وشأنیتلرنده کوره‌مز اولیور . دلیلك صفت کاشفه‌سی شأنیت وحال حسلرینی غائب ایتمك اولدیغنه نظراً بونده آفتزده اولان یالکز دماغدر دینه بیلیر [٢] .

*
* *

[١] « دورقایم » ك فلسفه‌سنده بو حافظه‌یه « اجتماعی شعور » ه بکزییور .
[٢] بو خصوصده دها مفصل معلومات « روح وبدن » قونفرانسنده‌در .

برغسون ، ایلك أثرنده حیات روحیه‌یی تحلیل و ماهیتنی تعیین ایتمکله هر فیلسوفك كندی كندینه صوره‌جغی : « بن نه‌یم ؟ » سؤاله جواب ویرمشدی . ایكنجی أثری اولان « ماده وحافظه » ده ایسه كندینی طانیمش بر آدام صفتیله برایكنجی سؤاله گچه‌رك « اوحالده بتمله كائنات آراسنده‌كی مناسبت نه‌در ؟ » دیه صورمش وبونك ایچون اولا ماده‌نك ماهیتنی تعمیق ایتمش وصوكرا ماده ایله روح آراسنده‌كی مناسبتك نه‌اولابیله‌جكنی كوسترمشدی . فقط بر فیلسوف ایچون یالكز بوایكی سؤاله جواب ویرمك كفایت ایتمز . برده : « بالذات كائنات نه‌در ؟ » تجسسنی صوصدورمق لازمدر . ایشته برغسون اوچنجی واك مجملی اثری اولان « یاراتیجی تكامل » ی بوسؤالك جوابنه حصر ایدییور .

معلومدركه آفاقی شأنیتلرك كافه‌سی ماده‌نك اوصافنی حائز دكللردر . بزم خارجمزده بر شی دها واركه بو ، نه ماده ، نه روح اولوب عضویتلرده كورولن حیات [۱] در . فیزیك ، كیمیا ، هندسه ومیخانیكك دیمومت كائنات ایچنده مشغول اولدیغی عالم حقیقی زمانك اوزرنده‌كی تأثیرلری نظر دقته آلینمیان ، دهادوغروسی بوتأثیرلر عملی نقطهٔ نظردن شایان اهمیت اولمایه‌جق درجه‌ده جزئی اولمق حیثیتیله اهمالنده باس كورولمه‌ین وبالنتیجه نسبةً قاپالی وآیری تلقی ایدیله‌بیله‌جك اولان برطاقم موجودات منظومه‌لری‌در . حالبوكه آفاقی عالم بزه بومنظومه‌لردن باشقه برده « طبیعی اولارق » فردیلشمش » یعنی دوغان ، بویوین ، اختیارلایان ، أولن ، خلاصه بالفعل شعورمز كبی « صیرورت » بولان منظومه‌لر عرض ایتمكده‌دركه برغسونك « حیات » دن قصد ایتدیكی معناایشته آفاقی عالمده كورولن بولایعد تظاهرات مخصوصه‌لردر . فیلسوفه نظراً كائناتك حقیقی معناسی بونلرده‌در .

حیاتیاتك « مورفولوژی : استحالیات » قسمنی تشكیل ایدن بو حادثه‌لر « تكامل نظریه‌لری » نامی آلتنده لامارقلر ، داروه‌نلر ، وریلر طرفندن علمی پرنسیپلرله تدقیق وبالآخره « اوگوست قونت » وبالخاصه « سپه‌نسه‌ر » طرفلرندن بالجمله شعبات علومه تطبیق ایدلمشدی . برغسون ، بوتون بوعالملرك فكریاتچیلق ذهنیتندن ملهم برتفكره قاپیله‌رق تكاملی ناصل یا كلیش آكلایوب « ساخته بر تكامل » مفهومی میدانه كتیردكلرینی وحقیقی تكاملك نه اولدیغنی « یاراتیجی تكامل » نامنده‌كی أثرنده كوسترمك ایستیور .

فیلسوفه باقیلیرسه اك اول ماده ایله حشر اولان وماده‌نك عطالت وصیروره‌سزلكیله انسیت پیدا ایدن یكی علم ذهنیتی ماده منطقنی ، ماده اصوللرینی ، ماده قانونلرینی حیاتیات ساحه‌سنده عینیله تطبیق ایتدیكندن بالضروره تكامل صیروره‌لرینی دخی میخانیكیتك

[۱] بوراده‌كی « حیات » تعبیری فردی حیات اولمایوب « عمومی معناده‌كی حیات » در .

معینیتی ایچنده محصور كورمشدر . بناءً علیه مشخص زمان (صیروره) ك تأثیرلری هیچ نظر دقته آلینمامشدر . حال بوكه « زمان ، یا بریاراتمه‌در ویا هیچ برشی دكلدر » . حیات دخی اساساً زمانك دیشلرینی دائما اوزرنده حس ایدن برشأنیت اولدیغندن انكشاف وتكاملنده « اولدن كشف اولنه‌میه‌جق شكللر یاراتمق » مجبوریتنده‌در . بونك ایچون « تكامل » ك حقیقی معناسی « یاراتمق » در . عكسی تقدیرده تماماً بوش ومعناسز بر كلمه‌در .

كورولیوركه فیلسوف بواثرنده علمك حیات حقنده‌كی صوك معطالرینك برمتافیزیكنی یاپمق وبو صورتله كائنات حقنده‌كی فلسفی تفكرینی اكمال ایتمك ایستیور .

برغسون ، « لامارقجیلق » ، « یكی لامارقجیلق » ، « داروه‌نجیلك » ، « یكی داروه‌نجیلك » و « وری Vries » نك « Mutationisme » ده‌نیلن « آنی تحوللر » نظریه‌لرینی عریض وعمیق تدقیق وتنقید ایتدكدن صوكرا تكاملده اجناسی تولید ایدن استحاله‌لرك « داروه‌ن » ك اصطفا نظریه‌سنده ادعا اولندیغی كبی نه كوچوك تحوللرك تراكمی ، نه لامارقك ادعاسی وجهله محیطلرك تأثیری ، نه‌ده « وری » نك تحولات آنیه سیاق نظرلریله قابل ایضاح اولمادیغنی سویلیور و « حیات ، سلسلهٔ ذوی الحیاتده برجرثومه‌دن دیكر جرثومه‌یه متكامل بر عضویت واسطه‌سیله كیدن بر جریان كبی كورونیور » دییور . بناءً علیه حیات ده‌نیلن شی مجرد بر مفهوم اولمایوب بر ما وقعه‌در . وبو طرزده تعاقب ایدن حیات نه علمجیلرك میخانیكیتیله ، نه‌ده « فینالیزم » دنیلن وبوندن برعصر اولكی « ویتالیست » لر طرفندن تصور ایدیلن بر « غائیتجیلك » له قابل ایضاحدر ؛ تعبیر دیكرله حیاتك شكلدن شكله ، جنسدن جنسه كیدیشی نه ذهناً ، نه علماً ، نه‌ده منطقاً كشف وتعیین اولوناجق كبی دكلدر . ایشته بو ایچردن كچن ویاراتان جریانه برغسون : حملهٔ حیات Elan vital دییور . فیلسوفه كوره حملهٔ حیات مجرد بر مفهوم ویا مفروض بر جوهر اولمایوب برشأنیت‌در . بونی بالفعل اثبات ایچون دیكر تكامل نظریه‌لرینك بر درلو ایضاح ایده‌مدكاری چوق شایان دقت بر حادثهٔ حیاتیه‌یی مثال اولارق كوستریور ودییوركه : مختلف تكامل استقامتلری اوستنده بعضی بنیه عینیتلرینك موجود اولماسی وازجمله (Peigne) تسمیه اولنان ناعمه‌نك كوزلریله انسان كوزی آراسنده مماثلت بولنماسی حملهٔ حیاتك بروحدت دائره‌سنده یاراتیجی برشأنیت اولدیغنی اثبات ایدر . بناءً علیه حملهٔ حیاتك ایلك صفت كاشفه‌سی وحدت‌در . برده مخلوقاتك فوق العاده متنوع اولمه‌سنه نظراً حملهٔ حیاتك دیكر برصفت كاشفه‌سی دها بولنمق لازمدر . اوده : فیضه وبركت یاخود توسع وانتشار خاصه‌لری‌در .

بوراده دینه‌بیلیرکه حمله‌ٔ حیات نیچون بوتون مخلوقاتی بردنبره، زورسز وحریتله یاراتمادی‌ده مختلف تکامل مجرالرینه کیردی؟ یعنی تکامل نیچون اولدی؟ برغسونه کوره بونك سببی ماده‌نك حمله‌ٔ حیاته معاکس برجریان ایچنده بولنمه‌سیدر. برغسونك افاده‌سیله: «حیات، کندی کندینی یاپان، ماده ایسه کندی کندینی بوزان برعملدر». حمله‌ٔ حیات ماده‌یه حلول ایتمه‌دکجه ماده «برنده صایان برقاصیرغه کبی»در. «حیات» یاخود عضویت ماده‌نك انحلال وانفساخنی کجیکدیرن برحرکتدر. عضویتك قدرت شمسی ادخار ایتمه‌سی حمله‌ٔ حیاتی حریتله نشر ایتمك یعنی کائناتده معینیه تابع مادی منظومه‌لر یاننده مختاریته صاحب حیاتی عضویتلر صاچمق ایچوندر.

*

عمومی معناده‌کی حیاتی بو صورتله تلقی ایدن برغسون تکامل نظریه‌لرنده‌کی بوتون حقیقتلری انکار ایتمش دکلدر. بالعکس بو نظریه‌لرك کافه‌سنده تقریبی حقیقتلر بولمقده‌در. مثلا حمله‌ٔ حیاتك ماده ایله چارپیشمه‌سنی وبو یوزدن بعضی شکللر اکتساب ایتمه‌سنی قبول ایتدیکی ایچون لامارقجیلقله قسماً ائتلاف ایدیبور دیمکدر. یالکز شو فرقله‌که تکاملده غائیت ایله معینیت اولمادیغنی ادعا وحمله‌ٔ حیاتك اضطراراً حر ویاراتیجی اولدیغنده اصرار ایدیبور. بو تلقی‌یه کوره تکامل نه خارجك، نه تصادفك، نه‌ده معینیتك محصولی اولمایوب تماماً الجائی واندفاعی حرکتلرك بر اثریدر. تکاملك معینیت ایله قابل ایضاح اولابیله‌جك جهتلری آنجق سطحی وقشری اولان قسملریله بالنسبه توقف دورلریدر.

اصانده بسیط اولان بو حمله‌ٔ حیات عجبا بالآخره او بیتمز توکنمز اشکال متنوعه‌یه ناصیل بوروندی؟ یعنی تکامل ناصیل اولدی؟ دیه صوروله‌جق اولورسه برغسون بوکاده جواب ویریبور: حیاتك عرض ایتدیکی بو تحولات غائیتجیلرك آکلادقلری کبی اولدن حاضرلانمش بر پلان محتویاتنك تجلیلرندن عبارت اولمادیغی کبی تأثیرات میخانیکیه‌نك نتیجه‌لری‌ده دکلدر. عضویتلرده شعور کبی دائمی برخولد، انقطاعسز برصیروره ایچنده درلو دیین برغسون یاراتیجی تکامل حقنده‌کی متافیزیکنك پرنسیپنی روحیاتدن [١]، حجت

[١] بوراده برغسونك روحیات ومتافیزیکی ناصل آکلادیغنی بیلمك لازمدر. بوفیلسوفه کوره روحیات: ذهن بشرك عمل ایچون مفید اولان وظائفنك تدقیقیدر. متافیزیك: روحك عملی ومفید فعالیتلری یرینه منحصراً یاراتیجی قدرتنك یاقالانماسی ایچون صرف اولنان جهددر. بو ذاته نظراً لابوراتوار تجربه‌لری بو ایکی صفحهٔ حیاتك – عملی ونظری حیات – آرالرنده‌کی آچیقلغی کوندن کونه دها ای تقدیر ایتمکده‌در. بو اعتبارله یکی متافیزیکك مثبت بر علم حیثیتی حائز اولدیغی مذکور تجربه‌لر سایه‌سنده حقیله تبارز ایتمکده‌در.

وبرهانلرینی حیاتیاتدن آلیور. تاریخ فلسفه‌یه باقیلیرسه بو طرزده تفلسفك «قانت»دن باشلایه‌رق فرانسه‌ده «مه‌ن‌دوبیران»، آلمانیاده «شه‌للینغ» و «شوپنهاوه‌ر» طرفلرندن عمادی ایتدیرلدیکی کورولمیور دکلدر. شو فرقله‌که بونلردن هیچ بریسی برغسونك واصل اولدیغی نتیجه‌لره واره‌مامشلردر. بونك ایچون فرانسز فیلسوفنك بو خصوصده تعقیب ایتدیکی یول یکی صاییله‌مازسه‌ده حدس قوتیله بولدیغی نتیجه‌لرك تماماً یکی وکندیسنك اولدیغنده هیچ شبهه یوقدر. ذاتاً کچن عصرك حیاتیات وروحیات ساحه‌سنده‌کی اهمیتلی مساعیسی داهیانه بر انتقاددن سوزولوب کچمك ایچون برغسون کبی شاعر برفیلسوفی آراتمیور دکلدی.

برغسونه کوره زمان یالکز درونی حیاتمزك قانونی دکل، بوتون جهانده جاری وهرآن مؤثر بر قانون کلیدر. «صیروره، بوتون کائناتده مندمج و اوندن لاینفکدر». حقیقی زمان، کائناتی هیچ دوقونلمامش کبی دائما کندی عینیتنده اصلا براقماز. اوندن دائما بر شیلر رفع ودیکر شیلر علاوه ایدر. چونکه «زمان، اشیانی ایصیران واوزرلرنده دیشلرینك نشانه‌سنی براقان برشیدر». تکامل، ماضینك حالده صیروره‌سیدر. دنیا تکامل ایدرکن بوتون ماضیسنی خاطرلیور دیمکدر. حیات، ماضیسنی دائما استقباله توجیه ایده‌رك قوللانیر. حیات روحیه کبی حیات عضویه‌ده انقطاعسز، دائمی، فقط غیر محسوس بر ترقی ایچنده‌در. حیاتك صیروره‌لرنده‌ده شعورده اولدیغی کبی اصلا تکرر وارتجاع یوقدر. شعورك استقبالده توالی ایده‌جك حالاتی قابل استبصار اولمادیغی کبی حیاتکیلرده بویله‌در. حیات، متصل یکی شکللر، یکی جنسلر خلق ایدن بر حمله‌در. بونك ایچون حیاتده تکامل یاراتیجیلقدن عبارتدر.

یالکز بو یاراتمه‌لر عندی دکلدر. او حالده قانونی نه‌در؟ باشقه بر تعبیرله تکاملك قانونلری وارمیدر؟ برغسون، بوکاده جواب ویریبور: «حیاتك، تعبیر دیکرله تکاملك هر هانکی بر ذی حیاته عیناً قابل تطبیق هیچ بر کلی قانونی یوقدر. یالکز معلوم وعمومی بر طاقم «استقامتلر Directions» واردرکه حمله‌ٔ حیات جنسلری بو استقامتلرده صاچمشدر». بو نقطهٔ نظردن تکامل نظریه‌لری ایچنده برغسونك تلقیسنه‌اك زیاده یاقلاشان «لامارقجیلق»در. چونکه لامارق: «ذوی‌الحیاتده عضولرینی قوللانوب قوللانمامق واسطه‌لریله کندی کندیلرینی تنوع ایتدیرمك ملکه‌سی اولدیغنی و بو صورتله مکتسب اولان تنوعلری انسال آتیه‌یه نقل ایتمك اقتداری بولندیغنی» قبول ایدیبور. بناءً علیه

اجناس حیاتیه مستثنا اولمق اوزره نوعلرده‌کی تخالف نه تصادفی، نه‌ده عنیددر. بالعکس «ایچنده یاشامغه مجبور اولنان شرائطه انطباقك تأمینی ایچون صرف اولنان جهدلرك مولودیدر». دیمك‌که برغسون حملهٔ حیاتك یاراتمه‌لرنده مطلق بر حریت ادعا ایتمیوب محیط و شرائط ماده‌نك ممانعتلرینه قارشی برده «جهد Effort» صرف ایتمکه مجبور اولندیغنی سویله‌مکله بوکونك «یکی لامارقجیلر»ی ایله‌ده بر نقطه‌ده ائتلاف ایتمکده‌در. ازجمله بونلر حقنده: «یکی لامارقجیلر، تکاملده روحی بر پرنسیپی ضروری عد ایتمه‌مکله برابر حال حاضر تکاملجیلری آراسنده بویله بر پرنسیپی قبول ایتمکه اك مستعد اولانلردر» دییور.

الحاصل بوفیلسوف حیاتك انکشاف و انتشارنده هرایکی لامارقجیلغك ده اسیری اولمق ایسته‌میور. چونکه ابداعی و حدسی دهاسی، چوق معقول اولان بو نظریه‌لرله‌ده اکتفا ایتمیه‌رك بوتون تکامل نظریه‌لرینك فوقنه چیقمق و حیاتك مختلف استقامتلرده‌کی سیرنده شکلاً لامارقه بکزه‌مکله برابر، بو حرکتلری طرز تفسیر و ادراکده بسبتون نوعی شخصنه منحصر بر حالده قالمق ایستیور. نته‌کیم حملهٔ حیات بویوك بر بومبا کبیدر دییور. بو بومبا وقت وقت بر قاچ کره پاطلامش و ایچندن بعض پارچه‌لر، قیرینتیلر صاچدقدن ماعدا دها کوچوك بومبالرده فیرلاتمشدر. بالآخره بونلرده عینی صورتله پاطلامش و بویله‌لکله زمانمزه قادار کلمشدر. بو بومبا و شراپنه‌للرك حریتله صاچیلمه‌لرینه یگانه مانع ماده اولمشدر. شو حالده برغسونك آکلادیغی سیر حیات، دها دوغروسی تکامل، مادی قناللر ایچندن یتمکله برابر بونلری دائما قیروب برهوا ایده‌بیلن دینامیك یعنی انفلاقی و قوانی بر حرکتدر. بونك ایچون حیاتك تکاملی اولا بومبالرده‌کی قوهٔ انفلاقیه ایله و صوکراده کندیسنی محیط ماده‌نك مقاومتیله قابل ایضاحدر. حیاتك اجناس حیوانیه ایله فردلره بولونمه‌سی بو ایکی قوتك تعارضلری نتیجه‌سیدر. حیاتده‌کی قوهٔ انفلاقیه تمایللرده‌کی استقرارسز موازنه‌ده تظاهر ایدر. برغسونك تشبیهیله: «حملهٔ حیات، بوتون ذوی الحیاتده مشترکدر. چونکه عضویتلرده یوقاریلره چیقیلدقچه مختلف تمایللرك‌ده اونسبتده بربرلرینك متممی اولدقلری کورولور. دورت یول آغزینه دوشن بر روزکار هپ بر وعینی هوا اولدیغی حالده ناصیل مختلف استقامتلرده جریانلره انقسام ایدرسه حیاتك تکاملی‌ده بویله‌در. حملهٔ حیاتك کذرکاهنده درت یول آغزلری متعدد اولدیغی کبی ایکی ویا اوچ بویوك جاده‌نك یاننده بر چوق چیقماز سوقاقلرده واردر. بو یوللردن معظم نفخهٔ حیاتی حریتله کچیره‌بیله‌جك درجه‌ده کنیش اولانی یالکز حیوانات فقریه‌دن انسانه قادار اوزایوب کیده‌نیدر».

*

مبدأنده غیر قابل تجزی اولان حملهٔ حیاتك بالآخره واقع اولان بولوملرینی آکلاتمق ایسته‌ین فیلسوف ادله و براهینك کفایت ایتمدیکنی کورونجه معتادی اولان تشبیهلرینه مراجعت صورتیله بزی تصورلرینه تماس ایتدیرمك ایستیور و بونك ایچون حیاتی حادثه‌لری شعورمزك بعض شئأنیتلریله مقایسه ایدیور: «هپمز تاریخچهٔ حیاتمزه رجعی بر نظر عطف ایده‌جك اولورسه‌ق چوجقلغمزی، هنوز دوغمق اوزره بولونمه‌لری حسیله، ارمش بر حالده برلکده قالملری امکان داخلنده بولونان مختلف شخصیتلرك بر مجموعه‌سی حالنده کوره‌جکز. ناصل‌که چوجوقلغك بوتون لطافتی وعدلرله‌دولو اولان بو قرارسز شخصیتلرده‌در. فقط بربری ایچنده یاشایان بو شخصیتلر یاشك ایلریله‌مسیله آرتق امتزاج ایده‌مز اولور و هر فرد آنجق تك بر حیات یاشایه‌بیله‌جکندن چارناچار بونلردن بری انتخاب اولنور. ذاتاً حیات بلافاصله بر ترك و انتخاب عملیه‌سیدر. زمانده قطع ایتدیکمز یول، اولمق اوزره بولوندیغمز و اولا بیله‌جکمز شیلرك مالزمه‌لریله دولودر».

ایشته حملهٔ حیات‌ده مبدأنده یکپاره اولمقله برابر برچوق تمایل و قابلیتلرك ارمش ویکدیکریله قاریشمش بر مجموعه‌سی اولدیغندن بونلر بالآخره امتزاج ایده‌میه‌جك بر حاله کلنجه هر بریسی کندی تمایل و قدرتنه کوره ماده ایچنده بر استقامت، بر یول آچیور و نتیجه‌ده اوچ بویوك استقامت یعنی نباتات، حیوانات و انسان مجرالری تکون ایدییورکه نباتات، حملهٔ حیاتك اویوشقلق تمایلنی؛ حیوانات، سوق طبیعیسنی؛ انسان‌ده ذکاسنی تمثیل ایدییور؛ تعبیر دیکرله حملهٔ حیات بو اوچ تمایلك مشترك و متساند قدرتلریله تأمین ظفر ایتمش و بونلردن هر بریسی یکدیکرینك متممی اولمشدر. حملهٔ حیات نباتاتله بر وادیده؛ حیواناتله دیکر بر وادیده؛ انسانله‌ده باشقه بر وادیده موفق اولمشدر. بو اوچ حیاتی تمایل بر مبدأدن کلمکله برابر عینی ترقینك اوچ متوالی درجه‌سی یعنی نباتك اویوشقلغی بر درجه ترقی ایده‌رك حیوان سوق طبیعیسنی و سوق طبیعی‌ده بر درجه ترقی ایتمکله انسان ذکاسنی وجوده کتیرمش دکلدر؛ بلکه عینی حملهٔ حیات مختلف استقامتلره بولنه‌رك هر بری کندی جهتلرنده کیتمشدر. حملهٔ حیاتك اولا نباتات استقامتنده مظفریتی ماده‌نك عطالتی ایله انسیت پیدا ایتمسی ایچوندر. حیات، بر مدت نبات اویوشوقلغنی یاشامقله حریت و حرکتدن غائب ایتمشسه‌ده بونلره مقابل ماده‌یی دوغرودن دوغرویه آولایوب ادخار ایتمك و بو سایه‌ده کندیسنی سربستی‌یه کوتوره‌جك ایکنجی بر انفلاقه اولاشمق امکانی حاضرلامشدر. بو انفلاقده شعورلی حرکتی قازانمق صورتیله حیوانه انقلاب ایتدیکی کبی نباتله اولان تساندی‌ده غائب

ایتمه‌مشدر. نباتله حیوانك یکدیکرلرندن آیریلمه‌لرینه رغماً بربرلرینك متممی قالمه‌لری هر ایکیسنك برمبدأ حیاتدن انشعاب ایتدکلرینی و آرالرنده محفوظ قالان تساندخی حمله‌ٔ حیاتده مندمج مظفریت اصرارینی کوسترمکده‌در.

نبات ایله حیوان حقنده‌کی بوملاحظه‌لر حیوان سوق طبیعیسی ایله انسان ذکاسی آراسنده‌ده عینیله وارددر. نباتك اویوشوقلغیله حیوانلرك سوق طبیعی حرکتلری بربرلرینك معاکسی اولدقلری حالده ناصیل یکدیکرینك لازم وملزومی، متممی ایسه‌لر سوق طبیعی ایله ذکا آراسنده‌ده عینی مناسبت موجوددر. سوق طبیعی، عضوی آلتلر یاپان وقوللانان برملکه ایسه ذکا، غیرعضوی آلتلری اعمال واستعمال ایتمه‌سنی بیلن بر ملکه‌در. سوق طبیعینك بیلکیسی داها زیاده غیر مشعوردر. ذکانك معرفتی ایسه داها چوق تفکری و تأملی‌در. سوق طبیعینك ولادی معرفتی معین شیلره و مشخص و شأنیتلره متوجهدر [١]. حال بوکه ذکا یالکز مناسبتلری وشکللری آکلایان برادراکدر. خلاصه

[١] سوق طبیعی نه صورتله تعریف ایدیلیرسه ایدیلسین هرحالده روحك قوتلرندن بریدر. سوق طبیعی‌یی روحدن عد ایتمه‌مکلکمزك الك برنجی سببی اکثریتله غیر مشعور اولمه‌سندندر. ذاتاً ذهنیه‌جیلرك روح دەنجه بونی یالکز شعوره، عقل ومنطقه تنزیل ایتمه‌لری بزی قوای روحیه‌مزدن برچوقلرینه قارشی لاقید بولونمغه آلیشدیرمشدر. حال بوکه روحمزك یالکز شعوردن عبارت اولمایوب برده «تحت الشعور» ویا «غیر مشعور» قسمی اولدیغنی وحتی بوقسمك ساحهٔ روحك اوچده ایکیسنی تشکیل ایتدیکنی بوکونکی روحیات صورت قطعیه‌ده قبول ایتمشدر. سوق طبیعیلره حیات روحیه‌نك سفلی، ابتدائی برشکلی نظریله باقیلمه‌سی فعالیتلرینك یکنسق کورونمه‌سندن حاصل اولمش بر آلدانیشدر. حقیقت حالده سوق طبیعیلرمز نه تماماً یکنسق، نه‌ده اولدن قورولمش بر ماکنه‌در. بونلرك اویله مغلق وماهرانه حرکتلری، معین غایه‌لره قارشی اوقادار واضح ومحکم نظرلری وارکه چوق کره ذکادن کری دکلدرلر. مثال اوله‌رق یالکز مغطی الجناح صغیره‌لردن (سیتاریس) تسمیه ایدیلن بوجکی آلالم. بوبوجك یمورطه‌لرینی (آنتوفور) تسمیه ایدیلن آرینك قووانی مدخلنه براقدقدن صوکرا بوسرفه‌لر ارکك آنتوفور آریسنك بووادن چیقمه‌سنی کوزه‌تلیورلر. تام چیقارکن اوزرینه یاپیشه‌رق چیفتلشه‌جکی زمانه قادار اورادە قالیورلر. چیفتلشمه اثناسنده دیشی‌یه کچه‌رك بونك یمورطلامه‌سنه انتظار ایدیورلر. دیشی یمورطلار یمورطلامازسرفه‌لرندن بردانه‌سنك اوزرینه اوشوشه‌رك یمکه باشلایورلر. ایچنی بیتیردکدن صوکرا قابوغنك اوزرینه چیقه‌رق بال پته‌کنده یوزمك امکانی تأمین ایدیورلر. شفیره اولونجه‌یه‌قادار بالله بسله‌نوب نهایت بوجکه استحاله ایدیورلر.

شیمدی بوقادار دولاشیق ومجریکلی برایش هرحالده بربیلکی‌یی تضمن ایده‌جکدر. یالکز بزم بوبیلکی‌یی آکلامه‌مز احتمال ممکن اولمایه‌جقدر. فقط هرحالده بوراده «دوشونمك» و «تصور ایتمك» بیلکیسی یرینه «یاشامق» و «اویناموق» صورتیله حاصل اولمش بربیلکی اولاجقدر.

سوق طبیعی بیلکیسنده کوروان بوصفت کاشفه أشك آریسی دیدیکمز دیکر بر بوجکده داها بارزدر. بوجکلرك حیاتنی تدقیقله مشهور اولان «فابر» ك مشاهداتنه نظراً أشك آریسی مغطی الجناح

حیاتیات نقطهٔ نظرندن بشریتك اساس ممیزی عالم جماداته قارشی هر آن آرتان حاکمیتنده متجلیدر. حر فعالیتی ایچون بوعالمدن ایسته‌دیکی آلتلری چیقاروب قوللانماسنی بیلن یالکز انساندر. بونك ایچون نوع بشرك صفت کاشفه‌سی «تفکر» خاصه‌سندن زیاده «عمل» قابلیتی‌در. «حیات اجتماعیه، عمل ایچون ایجاب ایدن صنعی آلتلر اعمال واستعمالنك اطرافنده دونمکده وترقیات یولنی چیزن اختراعات اجتماعی حیاتك استقامتنی کوسترمکده‌در».

ذکانك طبیعی وظیفه‌سی مادی شأنیتی صنایعك نفعنه تنویر ایتمکدر. شکل وصورتی انتفاعی عمللرمزدن یوغورولمش اولان ذکانك حقیقی موضوعی ماده‌در. ذکانك دوشوندیشی و بولدیغی قانونلر له سیستمه‌لر هپ عملی انتفاعلرمزه تطابق ایدن آکلاییشلردر. ماده ایله یوغورولمش وعملی ایشلردن تشکل ایتمش اولان ذکا هرهانکی

بوجکلرله طیرطیللری ایکنه‌سیله اویله برصوقیورکه بوجك أولمور، یالکز مفلوج قالیور. بالآخره دیشی آری یمورطه‌لرینی بونك اوزرینه براقیور. سرفه‌لر انکشاف باشلانجه یانلرنده جانلی وتازه بر غدا بولیورلر. أشك آریسنك شکارینی أولدورمه‌دن مفلوج ایده‌بیلمسی ایچون ایکنه‌سنی تام عقدات حرکیه‌یه اصابت ایتدیرمسی لازمدر. بوده آرینك «ماهر برجراحق ایله حشرات عالملکنی نفسنده جمع ایتمش» اولماسنی اقتضا ایتدیرر.

واقعا أشك آریسنك علمی بر تشریحجی وبرجراح کبی تحصیل وتجربه ایتدیکنی مالطبع کیمسه ادعا ایده‌مز. برده آرینك بوحرکتلرنده دائما یکنسقلق اولمیور. بعضاً ایکنه‌سنی أولدوره‌جك بر یرینه‌ده باتیریور. شوحالده بوفلج ایدیجی حشره‌نك خارقه‌سنی نه‌ایله ایضاح ایتملی؟... بومعرفت اولسه اولسه درونی «تجاذبی: سمپاتیك» بربیلکیدر. دینه‌بیلیرکه أشك آریسی ایله شکاری اولان بوجك آراسنده بر تشارك حساسیت، بر تجاذب (سمپاتی) واردر. دیمك‌که برحشره دیکرینه تصادفده یکدیکرلرینی بربرلرینك ایچنده ایمشلر کبی حس ایدیورلر. مشترك بنیه‌لره صاحب ایکی حشره‌نك بربرلرینی دویمه‌سی مستبعدده دکلدر. بوتقدیرده آرتق ایکی حشره، ایکی عضویت یکدیکرلرینه تصادف ایدنجه بربرلرینك ایچنی دویوب یاشایه‌بیله‌جکلردر. بوکا مماثل داها نیجه سوق طبیعی خارقه‌لری واردر. بونك ایچون: «سوق طبیعی، تجاذبدر» وحتی بوتجاذبده برنوع «کاهن معرفتی» واردر دیه‌بیلیرز.

بوقبیل سوق طبیعی تجلیاتی انسانلرده‌ده اولیور. مثلا یلك محبت ونفرتلریمزی حس ایتدیرەن بیلکیمزك بونوع سوق طبیعیلردن نه‌فرقی واردر؟ لسانمزده «قانم قایناماذی»، «ایچم چکمیور» تعبیرلری چوق کره لایخطی اولان بودویغونك افاده‌لری دکلیدر؟ بویوك صنعتکارلرك یاراتدقلری اشخاص ادبیه‌نك روحلرینه نفوذلری عقل وذکا معرفتیله قابل ایضاحمیدر؟ بونك ایچون برغسون: «سوق طبیعی ذکا ساحه‌سنده اولمامقله روحك حدودلری خارجنده براقیلمق اقتضا ایتمزیا» دییور.

نیته‌کیم آمریقایه ایلك دفعه آیاق باصان اسپانیوللر هیچ کورمدکلری ونباتاتده اصلا طانیمه‌دقلری بعض اوتلری کورونجه شاشیروب قالدقلری حالده اوزرلرینه بیندکلری اتلر بونلرك ایچنده هانکیلرینك زهرلی وهانکیلرینك زهرسز اولدیغنی سوق طبیعیلرله هیچ شاشمه‌دن آییرمشلردر.

موضوعه توجه ایتسه اونی بهمه‌حال ماده‌یه ارجاع ایتمکه و صوکراده اجزا و اقسامه آییرمغه مجبوردر. چونکه بویله یاپمازسه هیچ برشی آکلایاماز. ذکانك یاپدیغی بوتون تحلیل وترکیبلر صرف عملی غایه‌لری استهداف ایدن انطباقی وصنعی تفکرلردر. ذکانك ناتمام اولسه‌ده مطلق بر صورتده انطباق ایده‌بیلدیکی ساحه آنجق ماده عالمیدر. بونك ایچون اکسیك اولسه بیله مطلق اولارق بیلدیکمز علملر ماده علملریدر. بناءً علیه ذکا ایله ماده‌یه حاکم اولنه‌بیلیر ایسه‌ده حیات ساحه‌سنده بهمه‌حال یایا قالینیر. چونکه ذکا، حیات ایله الفت ایتمدیکی کبی ماضیده‌ده اوکا کوره تشکل ایتمدیکندن حیاتی آکلایامه‌مقده معذوردر [١]. فیزیولوژینك حیاتی حادثه‌لری فیزیك ـ کیمیا حادثه‌لرینه ارجاع صورتیله آکلامق ایسته‌مسی وروحیاتك روح ایله بدن آراسنده معادلت نظریه‌سنی محافظه‌ده اصرار ایتمه‌سی هپ ذکانك حیاتی آکلامق خصوصنده‌کی بو عجزندن دوغمش بر تمایلك افاده‌سیدرلر.

ذکا باشلی باشنه نه حیاتی، نه روحی، نه خلقی، نه صیرورەیی، نه دیمومتی و حتی نه‌ده کائناتی آکلایه‌بیلیر. بونك ایچون یالکز ذکا، یالکز عقل ومنطقه استناد ایدن بر فلسفه بوکونکی علملردن فضله هیچ برشی یاپه‌ماز. فلسفه‌نك وظیفه‌سی حقایق عملیه و اضافیه‌یه دسترس اولمق دکل‌ده حقایق مطلقه‌یه وصول ایسه بونی یا ذکادن باشقه بر ملکه‌ده آراملی ویا فلسفه‌دن واز کچملیدر. نیته‌کیم کچن عصرده علومك بوتون شعبات معرفتی استیلا

[١] برغسونه نظراً ذکا ماده ایله هم طبیعت اولدیغندن ماده‌یی ادراکی قلاسیق فلسفه و بالخاصه «قانت»ك آکلادیغی کبی «اضافی : Relatif» اولمایوب «مطلق : Absolu» در. یالکز بو مطلق معرفتك محدود واکسیك اولماسی محتملدر. ذکا موجودات آراسنده مطلق بر نوع، مطلق بر وجود کبی قبول ایدیلنجه ـ اضافه‌جیلرك یاپدیغی کبی ـ اشیا حقنده‌کی معلوماتمز طبیعتیله اضافی یعنی ذکامزك هیچ برشیئه قابل ارجاع اولمایان کندی بنیه وعمومی چرچوه‌لرینه یعنی شکلنه اضافتله اولاجقدر. حالبوکه برغسون ذکایی کندی کندینه موجود بر وجود مطلق کبی کورمیور؛ بلکه عملی ضرورتلرك بر نتیجه‌سی، بر محصولی عد ایدیور و ماده ایله هم ماهیت بولیور. بناءً علیه ذکایه هیچ بر صورتله استقلال ویرمیور؛ ماده و عمل ایله مقید و بونلرله هم طبیعت طانیور. ذکا اکر ماده‌نك شأنیتلری یعنی ماوقعلریله هم حال وهم طبیعت اولماسه‌یدی یعنی تأثیر و عکس تأثیرلرندن یوغورولماسه‌یدی اوکا مؤثر اولامازدی. شو حالده ذکامزله مادی شأنیتلر آراسنده اضافیت دکل؛ مطابقت و معادلات واردر. ذکانك بوتون فعالیتلری ماده‌نك شأنیتلریله قورولمش واونلر کبی ایشله‌یور. الحاصل معلوماتمزك تملرینی زار قادار انجه‌تن قانتك اضافه‌جیلکی، اوکوست قونتك اثباتیه‌جیلکی و سپه‌نسه‌رك لاادریلکی یرینه برغسون معلوماتمزه متین بر محکمیت قازاندیرییور. کرك ماده و کرك حیات حقنده‌کی معلوماتمزك ناتمام و محدود اولسه‌ده بهمه‌حال مطلق اولدیغنی، یالکز بو معلوماتك تأمینی ایچون مقتضی واسطهٔ معرفتلرك بر اولمایوب «ذکا» و «حدس» ناملریله ایکی اولدیغنی ـ ویاپیور.

ایتمه‌سی نتیجه‌سنده فلسفه‌نك افلاسنه حکم ایدلمسی حقسز بر حرکت دکلدی. چونکه ذکا ومنطقله چالیشان علم بوتون حادثه‌لرله مشغول اولور و یکانه واسطهٔ معرفت عقل و ذکادن عبارت بولنورسه آرتق فلسفه‌یه لزوم قالمامش دیمکدر. ازجمله برغسون کندینی آکلامغه باشلادیغی زمان فلسفه بو معقول و دوغرو اعتراضلرك رجمی آلتنده بر محتضر کیدی. برغسونك دهاسنی بودرجه انفلاقی وحساس یاپان بلکه‌ده کنج یاشنده شاهد اولدیغی فلسفه احتضارینك قلبنده آچدیغی مرحمتله قاریشیق عصیان حسلریدر.

«ویلیام جه‌یمس»، «فلسفهٔ تجربه» نامنده‌کی أثرنده برغسونه تخصیص ایتدیکی بندده بو معجزه‌لی دهانك «تهن»ك «محیط» عرق وزمان نظریه‌لریله بردرلو قابل ایضاح اولامایه‌جغنی سویلیور. نیجه برغسونك امثالسز بر جرأتله تجلی ایدن بیلدیرملی و معجزه‌لی دهاسنك الك مهم عاملی حدسیله کشف ایتدیکی تاریخی بر دونم دورینك پك درین وصمیمی تمایل واحتیاجلرینی یالکز دماغیله دوشونمیوب قلبیله‌ده حس ایتمه‌سنده آرامالیدر. بونك ایچون برغسونك سر دهاسی‌ده فلسفه‌سنك مبدأی کبی تماماً روحیدر دینه‌بیلیر. صنعت دویغوسیله علم ادراکی هیچ بر فیلسوفده برغسونده اولدیغی قدر متساند و آهنکدار اولمامشدر. فلسفه‌یی الك آجینه‌جق بر عاقبتده کوردکدن و «سیانتیزم : علمجیلك»، «پوزیتیویزم» سلطنتیله ذکانك تعصب درجه‌سنه واران غرور واعتماد نفسنه شاهد اولدقدن صوکرا برغسون دهاسنده بر فیلسوفك اوغرایه‌جغی عکس العملی بر دوشونه‌لی!.. و أثرلرینی اوکا کوره اوقومالیدر.

بو فیلسوفه کوره حیاتده أك بویوك موفقیتلر اضطرار آنلرند. الك بویوك تهلکه‌لری کوزه آلانلرکدر. بونك ایچون کندیسی‌ده داها کنج یاشنده شاهد اولدیغی فلسفه احتضاری قارشیسنده بر حملهٔ دها ایله اعتیادات ذهنیه‌سنك بوتون آغلرینی ییرته‌رق فلسفه‌یی بویوك بر حیزله یکی بر تشبثه آتدی. عینی زمانده شاهقه‌لردن آتیلان بر چاغلایان کبی الك بویوك تهلکه‌لری ترجیح ایتمکده اصلا تردد ایتمه‌دی. بیلیوردی که حملهٔ حیاتك انکشاف وترقیسی حیواناتك بر دوره‌سنده آزدها تهلکه‌یه دوشوردی. بو دوره، حیوانلرك بر برلرینی ییه‌میه‌جك بر حاله کلمه‌لری ایچون قالین قابوقلره بورونه‌رك درین بر نوم و عطالته اوغرادقلری زمانلر ایدی. فقط حملهٔ حیات آنجاق بویوك تهلکه‌لری کوزه آلارق، فصلیه وفقریه‌لرده تعضو ایتمك سایه‌سنده ناعمه‌لرك اویوشوق وعاطل یاشایشلرندن قورتولابیلدی. حیاتك بو

حمله‌سندن عبرت آلان برغسون‌ده ذهنیه مسلکنك عقل و منطق چنبرلری ایچنده اویوشدیردیغی و ترقی ایتمکدن زیاده تسلسل باطل کردابنه اوغراندیغی فلسفه‌یی دها سنك جلاللی برفورانیله عطالتدن قورتاروب ترقی‌یه صالدی. فلسفه‌یه ذکادن باشقه ذکانك سوق طبیعی ایله همحال اولماسندن متحصل و **حدس** تسمیه ایدیلن بر واسطهٔ معرفت علاوه ایتدی. برغسونه علم دوشمانلغی عطف ایدنلر اونی آکلامایانلرله برطاقم غرضکارلردر. چونکه برغسون علمك دکل؛ بلکه ذکا و منطقك باشلی باشنه هر شیئی آکلایابیله‌جکنه ذاهب اولان «ذهنیه‌جیلر» له «منطقجیلر» ك دوشمانیدر. برغسون، ذکانك قدرت و اهمیتنی انکار ایتمیور؛ بالعکس توصین ایدییور. مثلا ذکایی کندی ساحه‌سی اولان ماده عالمنده و عملی وادیده حاکم مطلق طانیبور. غیرعضوی ماده‌یه تحکم رولنی حائز اولان ذکانك ماده‌یی اکسیك اولسه بیله مطلق اولارق بیلدیکنی تسلیم ایدییور. ذکانك کندی ساحه‌سنده‌کی معرفتلرینه اضافیتك فوقنده مطلق بر قیمت ویرمکله‌ده علوم مثبته‌نك حیثیتنی عالملردن فضله تحکیم ایتدکدن باشقه حیاتی تصرفدن حصوله کلمش سوق طبیعی‌یه‌ده عضویت عالمی کبی آیری بر ساحهٔ معرفت کوستریبور. ازجمله فلسفه‌سنی تنقید ایدن «هوفدینغ» ه یازدیغی بر مکتوبده دیبورکه: «سوق طبیعی ناتمام اولسه‌ده حیاتی مطلق اولارق و ایچندن بیلیر. یالکز بوخصوصده‌کی شعوری دونوق بر حالده‌در. بودونوق شعور ذکانك ماده عالمندن تشکل ایتمش اعتیادلری و صرف عملی غایه‌لریله تحریف ایدیلیوبده اولدیغی کبی یاقالانیله‌رق یعنی ذکا ایله سوق طبیعی همحال اولارق آیدینلغه چیقارتیلیرسه حیاتك مطلق حقیقتلری، ناتمام اولسه‌ده، پیدرپی اَلده ایدیله‌بیلیر. حدس ملکه‌سی انسانده قالمش بولنان سوق طبیعیلری هم نمالاندیرر، هم‌ده تفکر و ملاحظه‌یه قلب ایدر. و بو صورتله حیات آدیم آدیم وکیتدکجه دها مکمل اولارق تعقیب اولنه‌بیلیر. کرك ذهنی، کرك حدسی معرفت کندی ساحه‌لرنده قالدقجه مطلقدرلر. اضافی اولملری بو ساحه‌لرك خارجنه چیقدقلری زمانده واقعدر. بو سببدن حیاتك میخانیکی برماهیتده آکلاشیلمه‌سی ذکانك حیات ساحه‌سنه ماده ذهنیتیله کچمه‌سنك بر نتیجه‌سیدر. ناصلکه ماده عالمنی حیات ذهنیتی و سوق طبیعی منطقیله دوشونلرده «آنتروپومورفیزم» دنیلن «انسانلاشدیرمق» ضلالتنه دوشمشلردر. الحاصل برغسون: «قیصرك حقنی قیصره ویرمك» و «چیزمه‌دن یوقاری چیقمه‌مق» دستورلریله معرفت ساحه‌سنده‌ده یکی بر نظام، دها دوغروسی هر فیلسوفه تام معناسیله فیلسوف اوله‌بیلمك ایچون الزم اولان «یکی بر نظریهٔ معرفت» تأسیس ایدییور.

ذهنی معرفت یعنی ذکا، سیر تکامل اثناسنده و «شعور کلی» ایچنده تبارز ایتمش ضیادار بر نوه‌دن باشقه بر شی دکلدر. انسانده بیله بو آیدینلق نوه‌نك اطرافنده سوق طبیعیلرك شعورندن متشکل بر هاله واردر. سوق طبیعی ایسه بر سه‌نباتیدر. ذوالحیات تجاذب سایه‌سنده‌در که حیاته دوغرودن دوغرو‌یه مطلع و اونکله همحالدر. ذکانك ادراکمزی حبس ایتدیکی چنبرلردن بز آنجاق سوق طبیعینك دویغولریله خلاص اولیور و بو سایه‌ده رمز و مفهوملر عالمندن قورتولارق کائناتی محرمیتی ایچنده دوشونه بیلیورز. هر حالده سوق طبیعیلرك کیزلی بر رابطه‌سی بزی موجوداتك الك خرده شکللرینه قادار باغلامشدر. یالکز کندیمزی دوشوندیکمز و نفسمزده محبوس یاشادیغمز زمانلرده بالطبع انسیاقلرمزك قدرتلرینی آنجق مبهم بر حالده حس ایدییورز. فقط بونلری تکامل طبیعتده‌کی حال فعالیتلرنده تدقیق ایتسه‌ك هپسنك آیری آیری و بارز قدرتلر اولدقلرینی کوره بیلیرز. نیته‌کیم بوتون ذوی الحیات آراسنده جایکیر اولان هیجانلی ائتلاف آنجق بو سایه‌ده تأسس ایتمشدر. بیلملی که هر ذی حیاتك ماده ایله مجاهده‌سی کندینه کوره‌در. بونلر آراسنده هیچ بر سلسلهٔ مراتب یوقدر. هپسی‌ده مختلف آلتلرله عینی اثر ایچون چالیشان عمله‌لر کبیدر. یالکز حملهٔ حیاتك الك بویوك مظفریتی شهراه بشریته آچیلان تکامل استقامتنده تحقق ایتمشدر. ماده، حملهٔ حیاته ابدیاً دکل؛ آنجق بر مدت ایچون و بر درجه‌یه قادار حدود اولا بیلیر. چونکه متمادیاً قدرتلی و متکاثف بر شعوره دوغرو کیدن حملهٔ حیاتك ییقه‌مایه‌جغی هیچ بر سد یوقدر. حملهٔ حیاتك متمادی و غیرمتناهی مظفریتلرینك محصولی اولان ذکاده کورولن تکامل عمدهٔ روحیه‌نك، تعبیر دیکرله دینامیزمك ماده و عطالته قارشی ظفرندن باشقه نه‌در؟

ذکا، ماده‌یه حاکم اولمقله مادیتك حملهٔ حیاتی توقیف ایدن ممانعتلرینی اوصلاندیرمش و اوکا چارناچار «براقه یاپسین، براقه کچسین» دیدیرتمشدر. صنعتده دخی حملهٔ حیاتی حریته صاحب ایده‌بیلمك ایچون ماده‌نك ممانعتی دیمك اولان تکنیقه حاکم اولمانك لزومی آشکاردر. صنایع نفیسه‌نك هیچ برنده تکنیق بالذات صنعت دکلسه‌ده مغلوب ایدلمدکجه صنعتك الك عنود بر دوشمانی سربست براقیلمش دیمکدر. بونك ایچون هر صنعتکار کندی صنعتنك ماده‌سی اولان حرفتله اوزون مدت مجادله ایتمکه مجبور و اونی تماماً مغلوب ایتمه‌دکجه و یا دویغوسنه کوره تکنیق یاراتمادقجه حریت روحیه‌سنه صاحب اولامامغه محکومدر. بر صنعتك تکنیق وسائطی حملهٔ حیاتك تمایللریله نه قادار هم آهنك اولورسه بالذات صنعت‌ده او قادار روحیلاشمش و او نسبتده انکشافه مظهر اولور.

خلاصه حیاتك اوصاف اساسیه‌سنی، دها دوغروسی حدسنی یاقالایه‌بیلمك ایچون مبدأ حیاته قادار چیقمق لازمدر. برغسونه نظراً بو اوصاف اوچدر: ۱) قدرت طوپلامق وبو قدرتلری کونك برنده ناکهانی برصورتده انفلاق ایتدیرمك؛ (معلومدرکه بوقدرت نباتاتده دوغرودن دوغرویه کونشدن ومعدنیاتدن آلینیور؛ حیواناتده عضویات واسطه‌سیله طوپلانیور؛ انسانده ایسه جمادات عالمنده دیله‌دیکمز حرکتلری یاپه‌بیله‌جك آلتلر وجوده کتیرمکله حصوله کلیور)؛ ۲) فردیت و جمعیته دوغرو مضاعف بر تمایل؛ ۳) غیرمشعور وذات‌الحرکه برفعالیتدن هرکون برپارچه صییریله‌رق کیتدکجه متزاید برشعوره یعنی «ملاحظه‌لی» بر فعالیته کیتمکدر. بو اوصاف هیئت عمومیه‌سیله آلیندیغی زمان کورولورکه حیاتی تکامل، حریت حرکات وشعوره متوجه، ترقی واعوجاجلرله متناوب غیرمادی برجریاندر. بوجریان ماده‌دن کچر؛ تقسیم عمل صورتیله تجزی ایدر؛ فردی خودکاملقلرده اویالانیر؛ کندی کندینه ویردیکی شکللرله دونار؛ فقط نهایةالنهایه کونك برنده فردونوعلری‌ده آشه‌رق بوتون موانعی بردن سیلوب سوپورور.

الحاصل برغسونك علمی تدقیقاتدن صوکرا متافیزیك بر حدسله قاورایوب تصور ایتدیکی بو حملهٔ حیات علویت وحزنله دولو شو سطرلرده باقیکز ناصیل جانلانیور. «أسن بر روزکاردن هوالانمش توز قاصیرغه‌لری نه حالده ایسه ذوی‌الحیات دخی حملهٔ حیاتك یوحه نفخه‌سنده اویله‌جه معلق کیدرلر. فقط نه‌سعادتکه هپمزی اوفله‌ین بوکوروتمز نفخه بعضاً برشمشك سرعتیله بوتون کوزلره عیان اولور. آنالق محبتنك نیجه تجلیلرنده ناکهانی اولارق شاهد اولدیغمز بونفخه حیوانلرك اکثریسنده پك بارز وجالب رقت اولدیغی کبی نباتك دانه‌جکنه اولان اهتمامنده‌ده مرئیدر. حیاتك بوبیوك سرینی صاقلایان آنالق محبتنك بزه سرحیاتی تودیع ایتمه‌سی نه‌یه مستبعد اولسون؟ چونکه بو محبت بزه هرنسلك کندیسندن صوکرا کلن نسله قارشی انحنا وتسلیمیتنی کوستریبور: آنالق محبتنك آرالغندن باقیلنجه هرذی‌حیاتك یالکز برکچید، واساس حیاتك‌ده آنجق اونی نقل ایتدیره‌ن حرکتده اولدیغی سچیلیر».

*
* *

شیمدی بوحملهٔ حیات عجبا نره‌دن کلدی؟ نره‌دن حرکت ایتدی؟ نره‌یه کیدیبور؟ غایه‌سی نه‌در؟

معلومدرکه متافیزیکك دائما صوردیغی ایکی سؤال واردر: «دنیا نره‌دن کلیور؟ نره‌یه کیدیبور؟» برغسون ایلك سؤالی جوابسز براقیور. چونکه بوسؤال کائناتك ماضیسنه تعلق ایدییور و بزی «آرقه‌یه» باقمغه مجبور ایدییور. ذکاین «کوزلرینی ابدیاً آرقه‌یه چویرمش برملکه» صورتنده تصور ایدن برغسونك شدتلی برذهنیه معارضی اولدیغنه وفضله اولارق فلسفه‌ده مطلوب اولان معرفتك ذکا اولمایوب سوق طبیعینك شعورلاشمش بر کالی دیمك اولان «حدس» در دیدیکنه باقیلیر وسوق طبیعینك‌ده «اوکه باقان» برملکه اولارق قبول ایدلدیکی دوشونولورسه بو فیلسوفك بوتون قوتیله حملهٔ حیاتك یالکز استقباله توجه ایدرك عالمك سبب ومنشأنی آرامق ایچون «کری‌یه باقمق» احتیاجنده اولمایه‌جغی قولایجه استدلال اولنه‌بیلیر. فضله اولارق سبب اولی، منشأ، مبدأ کبی شیلره عائد بوتون تحریاتك جوابسز قالمغه محکوم قالدیغنه برغسون تماميله قانع اولمشدر. بو وادیده‌کی تحریاتده بر امکان اولسه‌ده بو آنجق ذکا طرفندن هوس وتجربه اولنه‌بیله‌جك برموضوعدر. حال‌بوکه ذکا دخی بومسئله‌لرده‌کی صلاحیت وکفایتسزلکنی «قانت» دنبری دفعاتله کوسترمشدر.

مبدأ حیاتی دوشونمك ایسته‌مه‌ین وبوخصوصده برشی سویله‌مه‌ین برغسون بوکامقابل بزه، برآز اول بحث ایتدیکم کبی، حملهٔ حیاتك نه‌یه متمایل اولدیغنی وماهیت واوصافنك نه‌لردن عبارت بولوندیغنی پك کوزل کوستریبور.

فی‌الواقع برغسونك فلسفه‌سنه مبدأ اولارق قبول ایتدیکی «شعور» ی، حیات وکائناتده‌ده متجلی کورمسنه باقیلیرسه مبدأ عالمی‌ده بر «شعور» اولارق قبول ایتدیکی تخمین اولنه‌بیلیر. یالکز بوبابده صراحةً ذکر ایدلمش برفکری یوقدر. فیلسوفك درین قناعتلرینه کوره ماده‌بیله باشلی‌باشنه موجود برجوهر اولمایوب حیاتك انقاضندن عبارتدر. شوحالده هرشیدن اول برحملهٔ حیات، برشعور واردی. فقط بوانقاض ناصیل حصوله کلدی؟ ایشته، عرض ایتدیکم ـ بیلردن دولایی، برغسونك اهمیت ویرمه‌دیکی معمالردن بری‌ده بودر. ذاتاً ایش بونقطه‌یه کلنجه «الوهیت» مسئله‌سیله قارشیلاشیلمش دیمکدر. فی‌الحقیقه «الله» نه‌در؟ آوروپانك حال حاضر احتیاج وذهنیتنه کوره بومسئله آرتق غرب فیلسوفلرینی علاقه‌دار ایتمه‌مکده‌در. یالکز برغسونك حقیقت مطلقه‌یی شعورك صاف وبلاواسطه معطالرنده آرادیغنه وبو معطالری کمیتدن منزه و تماماً کیفیتدن عبارت اولارق قبول ایتدیکنه باقیلیرسه الوهیتی‌ده اسلامیتده اولدیغی کبی آنجق برقدرت معنویه حالنده قبول ایده‌جکی تخمین اوله‌بیلیر. فضله اولارق برغسونك خرستیان

اولمادیغی وفقط خرستیان سلطه‌سی ایچنده یاشادیغی وخرستیانلقده‌کی الوهیت تلقیسنك نه قادارچاپراشیق بردعوی اولدیغی‌دوشونیله‌جك اولورسه فیلسوفك بومسئله‌یی مسکوت‌عنه کچمك ایسته‌مسی‌ده وارد خاطر اولابیلیر .

حملهٔ حیاتك ، یاخود عالمك غایه‌سی نه‌در؟ سؤالنه کلنجه برغسونك ویردیکی جواب شودر : غایهٔحیات ، بر «یاراتمه‌اصراری» وعینی‌زمانده معینیتدن عدم‌معینیته ، ضرورتدن حریته دوغرو بر یوکسلیشدر [١] .

[١] حیاتك غایه‌سنی ضرورتدن حریته دوغرو بر یوکسلیش اولارق کوسترمه‌سندن فیلسوفك «غائیتجی : Finaliste » بر مذهبده اولدیغی ظن ایدیله‌بیلیر . جذری غائیتجیلیکك اك مکمل نمونه‌سی «لایبنیچ» ده کورولور . بوفیلسوفه کوره اشیا وموجودات اولجه چیزیلمش برپروغرامی قوه‌دن فعله چیقارمقدن باشقه برشی یاپمامقده‌درلر . بو طرزده برغائیت قبول ایدیلنجه کائناتده هرشی بر دفعه‌ده یارادیلمش اولاجق وزمان دینیلن شی هردورلو یاراتمه امکانلرندن خالی مجرد ، معناسز وفائده‌سز برشی اولارق قالاجقدر . بوذهنیتده برفلسفه‌ده زمان مفهومنك معنا و وظیفه‌سنی آکلامق ممکن دکلدر . میخانیکیتجیلك مذهبی رد ایدیلنجه‌ده کائناتك غایه‌سی حقنده قبول ایدیله‌جك احتماللر نه ماهیتده اولورسه اولسون برغائیت استلزام اولندیغی ظننی ویردیرمکدن خالی قالمایه‌جقدر . بوسببدن برغسونك «یاراتیجی تکامل» اثرنده التزام ایتدیکی مدعاده غائیتجیلکه بر درجه‌یه قادار اشتراك مجبوریتی اولاجغی آشکاردر . یالکز فیلسوفك جذری غائیتدن نه‌لری آلوب نه‌لری براقدیغنی واضحاً بیله‌جك اولورسه‌ق بو کونه قادار بیلدیکمز غائیتجیلکدن نه صورتله آیریلدیغنی آکلایه‌جغز . برغسونه نظراً جذری غائیتجیلك کائناته بر آهنك متقدم دائره‌سنده دمکمدار اولدیغنی قبول ایتمك دیمکدر . حال‌بوکه بو آهنکی نه‌علماً ، نه‌علی‌العاده تجربه‌لرله ، نه‌ده واقعه‌لردن آکلامق ممکندر . کائناتده اولدن چیزیلمش بر آهنك تصور ایتمك اعتیادی ذکامزك عملی استهداف ایدن فعالیتنك برمحصولیدر . کائناتده هرشیئك دفعةً ویریلوب بتمش اولدیغنه قناعت ایتدکدن صوکرا زمانك سبب وجود ومعناسی قالمایه‌جقدر . بوتقدیرده حیات نه‌ایسه ذکاده اواولاجقدر . حال‌بوکه ذکانك زمانله دکیشدیکی میداندەدر . هنوز نه‌اولاجغی بللی اولمایان و هرکون یکی یکی تکونلره مظهر اولان برملکه‌نك بولاجغی غائیده کائناتك کندی غائیتی بولندیغنه ایناناق بیلدم نه‌درجه منطقی اولور ؟ بشری معناده غایه واریله‌جق عملی برحال و وضعیته اولدن آشنا اولمق یعنی بونلری طاسارلامق دیمکدر . بو طاسارلانان شی‌ایسه ماضیدن آلنان بر نمونه‌در . حال‌بوکه حیاتك واقعه‌لرله محسوس اولان اك بارز روشی تکرار دکل؛ ترقی وصیرورەدر . بناءً علیه برغسونده‌کی حملهٔ حیاتك متمادیاً یاراتمق اصراری ایله قلاسیق فلسفه‌نك غائیتجیلکی آراسنده‌کی فرق شودر : برغسون ، کائناتك ثابت وبالخاصه ذکا ایله بیلنه‌جك برماهیتده اولمادیغنی وآنجق حر اولوشلرنك یعنی متمادی صیروره‌لرینك حدس واسطه‌سیله آدیم آدیم حس وتعقیب اولنه‌بیله‌جکنی ادعا ایدرکن قلاسیق غائیتجیلر کائناتك ماضی ، حال واستقبالنده اولدن چیزیلمش برنمونه‌نك تکرارندن باشقه بر فعالیت اولمادیغنی وبناءً علیه حالدن ماضی واستقبالك حساب وتعیین اولنه‌بیله‌جکنی سویله‌مکده‌درلر .

یالکز بو حریت عجبا فائده‌یمی ، حظیمی ، کوزللکیمی ، سعادت ویا فضیلتیمی ، نه‌یی پرنسیپ اتخاذ ایده‌جکدر ؟ مسئله بو نقطه‌یه کلنجه اخلاق ساحه‌سنه کیرمش اولیورز که برغسونه بو سؤالی صورمغه هنوز حقمز یوقدر . چونکه «یاراتیجی تکامل» اثری منحصراً کائناتك برمتافیزیکی اولوب اخلاق دکلدر . بو جهت مستقبل اثرلریله تعین ایده‌جکدر . یالکز فیلسوفك معلوم اولان اصوللریله عمومی تلقیلرندن اخلاق حقنده‌کی فکرلری بر درجه‌یه قادار سزیله‌بیلیرسه‌ده بو خصوصده برحکم ویرمك تهلکه‌لیدر . برغسون ، حیاتی آکلامق ایچون ناصل بوتون تاریخ حیات وعلم حیاتی کرکی کبی تدقیق ایتمك لزومنی حس ایتدیسه اخلاق حقنده‌کی حدسی حکملرینی‌ده هرحالده کنیش و صبرلی تدقیقات تاریخیه واجتماعیه‌دن صوکرا ویره‌بیله‌جکدر . بورادە انشایان مراق جهت قبول ایتدیکی منحصراً فردی ، یعنی اساس‌أنا ایله سطحی واجتماعی أنانك فعالیتلری ویرده عمومی حیاتده قبول ایتدیکی «فردیت» و «جمعیت» تمایللرینی ناصل تألیف ایده‌جکیدر .

برغسونك بدیعیاته کلنجه بوده هنوز باشلی باشنه تدقیق ایدلمش دکلدر . فیلسوف ایلك اثریله «کولمك» نامنده‌کی اثرنده [١] بعضی بدیعی مسئله‌لره تماس ایتمش‌ایسه‌ده بونلر چوق داغنیق وپك آزدر . یالکز کوزللك دویغوسی حقنده‌کی شوفقره‌سی شایان دقتدر: «کوزللك دویغوسنی تعریف ایچون چکدیکمز زحمت محتملدر که طبیعتك کوزللکلرینی صنعتدن مقدم ملاحظه ایتمه‌مزك برنتیجه‌سی اولسون» . بوافاده‌نك ایما ایتمك ایسته‌دیکی تلقی‌یه‌باقیلیرسه برغسون کوزللکی طبیعتده‌موجود وصنعتکارك بورادن کشف واستخراجیله میدانه چیقمش برشی عد ایتمیور . کوزلی طبیعتك برجهه‌سی وصنعتی‌ده بوجبهه‌نك کشفی ویا قوپیه‌سی عد ایتمك کبی بر دستور مجرد یرینه معنای حیاتی قاورامق ایچون «یاراتیجی تکامل» نامنده‌کی اثرنده تعقیب ایتدیکی اصوللری بدیعیاتده‌ده تطبیق صورتیله «تکامل بدیعی» نك میدانه چیقارلماسنه متمایل کورونیور . حملهٔ حیاتك تکاملی ناصیل حدسی بر تفکرله قاورانه‌بیلیورسه حس بدیعی‌ده آنجق حدسك معرفتیله بولنه‌بیله‌جك شائبه‌لردندر . بوتقدیرده فلسفه‌نك صنعتدن نه‌فرقی قالیر ؟ دینه‌جك . برغسونك «هوفدینغ» ه یازمش اولدیغی مکتوبده بوکاده جواب وار : صنعت هرشیدن اول جانلیلره متوجه ویالکز حدسه مراجعت ایدن بر تفکردر . فلسفه ایسه بالضروره ماده ایله مشغول اولمق وعینی زمانده روحی‌ده‌تعمیق ایتمك دولاییسیله هم ذکا، هم ده‌حدسه مراجعت مجبوریتنده‌در.

[١] «کولمك نه‌در وکیمه کولیورز ؟» اثرینه مراجعت .

ثانیاً فلسفی حدس ، بدیعی حدس ایله عینی استقامتی طوتمقله برابر اوندن چوق دها اوزاقلره ، یعنی ذوی الحیاتك مبدألرینه قادار کیدر. حالبوکه بدیعی حدس یالکز موجود اشکال حیاتیه ایله اکتفا ایدر ».

*
* *

برغسون ، « حدس » ایله « محاکمه Raisonnement » [۱] ی عجبا ناصل وزه‌لرده قوللانیور ؟ برغسونك اثرلری دقتله مطالعه ایدیلنجه کورولورکه اولا هردرلو علمی واعتیادی محاکمه‌لرینی برطرف ایده‌رك دوغرودن دوغرویه شعوردن آلدیغی معطالرله متمادیاً فرضیه‌لر دوغوردقدن صوکرا علمك معطالرینه استناد ایدن محاکمه واستدلاله‌ی آنجق بو فرضیه‌لرك تأیید وتصدیقنه صرف ایدییور . بونك ایچون برغسون فلسفه‌سنك جذری : Rationnel اولمامسندن عینی زمانده محاکمه‌سز اولدیغی آکلاشیلمامليدر . « ماده وحافظه » ایله « یاراتیجی تکامل » اثرلرنده‌کی مناقشات علمیه‌یه باقیلیرسه برغسونده‌کی استدلال و معاقله هرهانکی بر بیوك فیلسوفده‌کندن هیچ ده آشاغی دکلدر. بو یاراتیجی آدام ألنه آلدیغی هرمسئله‌یی اولا بوتون تفرعات علمیه‌سیله قاورادقدن صوکره یاری تصدیقی ، یاری تعمیری تنقیدات فلسفیه‌یه دوکوله‌جکنه ابداع قاناتلرینی آچه‌رق بسبتون یکی افقلره یوکسلمه‌سنی بیلیور . هرکس کبی یورویه‌بیلدیکنی کوسترمك ایچون علمك مثبت حقیقتلری زمیننده دقتلی آدیملرله ایلریله‌دکدن صوکرا تماماً ایچنه قاتلانه‌رق اك نیزلی معمالری دیله کتیرمکده امثالسز بر قدرت کوستریبیور . بو فرانسز دهاسیله اك چوق علاقه‌دار اولان آمریقالی فیلسوف ویلیام جه‌یمسك « فلسفهٔ تجربه » نامنده‌کی اثرنده برغسونك ابداعیلکندن باحث مطالعه‌سی ده شایان دقتدر :

« برغسونك ابداعیلکی ، ایشته اعتراف ایدیورم ، اوقادار ابهامله دولوکه فکرلرندن برچوغی بنی مطلقا شاشیرتیور . بونك ایچون برغسونی باشدن نهایته قادار هیچ برکیمسه‌نك لایقیله آکلایه‌بیله‌جکنه ایناننامیورم . بوخصوصده کندیسنك ده بنمله همفکر اولاجغنه وبعضی شیلری تماماً آیدینلاتمه‌دن میدانه آتمق مجبوریتنده قالمش اولدیغنی تصدیق ایده‌جکنه أمینم . چونکه او هنوز فلسفه‌سنی اکمال ایتمش دکل ، آنجق تمل دیرکلرینی آتمشدر .

« فی الواقع ایچمزدن چوغمز هیچ آکلاشیلمایه‌جق قادار مبهم ویا مفرط بر مبدع

[۱] « معاقله » ده دینه‌بیلیر .

اولابیلیورز . هله اشیایی یالکز کندیلرینه مخصوص برطرزده کورمك ایسته‌ین یکی فکر مبتلالری آز دکلدر . فقط نادر اولان یکی فکرلی اودرکه برغسون کبی چوق خصوصی بر کوروشله فوق العاده بر روقلغی جمع ایده‌بیلمش وعینی زمانده فکرلرینی عرض ایده‌بیلمك ایچین الزم اولان بوتون قلاسیك معلومات آراسندن صیبریلوب کچمك صنعتنده فوق العاده تمیز ایله‌مشدر . برغسونك تبحر : Erudition وادیسنده‌کی منابعی شایان دقت اولدیغی کبی هله افاده‌سی برخارقه‌در . . . ».

*

دنیا دفعةً یاپیلمش و هرشی اولدیغی کبی حال سکونده براقیلمش اولسه‌یدی بو آنجق اولو بر دنیا اولاجقدی . او وقت بونی ذکانك معرفتیله تحلیل وتجزی ایتدیرمك وبو اجزادن عالمی یکیدن ترکیب ایتمك ممکن اولوردی . ایشته ذکا ومنطقمزك مفهوم قالیبلریله آییردیغمز ودوندیردیغمز حقیقتلر آنجق بویله بر عالمك حقیقتلری اولابیلیر . فقط بو عالم « اولمش بیتمش » دکل ، بالعکس « متمادیاً اولمقده اوزره بولنان » بر عالم اولدیغی ایچون بونی مشخص برحالده ایچندن تعقیب وادراك ایتمك لازمدر . نیته‌کیم برغسونك آکلادیغی عالم بوطرزده دینامیك ، یعنی کندیلکندن اولان هردم متحول بر عالم اولدیغی ایچوندرکه بو عالمك اصل حقیقتلری ذکانك بولدیغی مجرد وثابت مفهوملر اولمایوب آنجق « حدس » ك قاورایه‌بیله‌جکی شأنیتلردر . بو سببدن برغسون فلسفه‌سنه شیمدیلك « حدس فلسفه‌سی » دیمك اك مناسب اولور . برغسون علمده نه قادار عملیلك وانتفاعیلك طرفداری ایسه فلسفه‌ده اونسبتده نظری وحسبی قالمانك عاشقیدر . بونکله برابر اونجه حدسك کشفلری فلسفه‌نك حقیقتلریدر ؛ یالکز بو حقیقتلر ناتمام اولابیلیر ؛ بونلرك اتمامی علمله دکل ، ینه فلسفی حدسلرله واقع اولمالیدر . برده فلسفه‌نك دخی آرتق عاملر کبی کندی ساحه‌سنده و کندی اصولیله مثبت بر ترقی‌یه داخل اولماسی لازمدر . برغسونك فلسفه‌یی آکلامق خصوصنده‌کی اك ابداعی تلقیلری ایشته بو نقطه‌لرده‌در . فی الواقع بوتون فیلسوفلرده اولدیغی کبی برغسونده‌ده کندندن اول کلن فیلسوفلردن برچوق فکرلر واردر . یالکز بونلر کندی عالمنك انشاسنده ، دها دوغروسی فلسفی حدسنك بنیه‌سنده آنجق مواد ابتدائیه اولارق موجوددر . بونی ده چوق کورنلره یوقدن برشی یاپیله‌مایاجغنی خاطرلاتمق لازمدر . فضله اولارق هر فیلسوفده اصل اولان فکرلردن زیاده روحنك حمله واستقامتیدر . چونکه

فیلسوف، اسکی فکرلری آلان دکل، بلکه اسکی فکرلردن یکی بر روح چیقارمنی و بونلره باشقه بر ضیا و آهنگی بر استقامت ویرمسنی بیلن بر آدامدر. هر بویوك فیلسوف یکی فکرلر بولمقدن زیاده کائناته قارشی یکی بر سه‌نیاتی کتیرر. بونك ایچون فلسفه‌نك قابوغی دیمك اولان فکر طرفی نه‌قادار معضل و سرت ایسه ایچی، یعنی روحی اوقادار یوموشاق و ساده‌در.

*
* *

برغسون فلسفه‌سندن عملی بر نتیجه چیقارمق جائزسه دییه‌بیلیرز که بو متشبث و تازه فلسفه یکرمنجی عصرك أشیکندن بوتون عالمه و بالخاصه غربه درین و بویوك بر اخطارده بولونیور: ماده‌یه کوونمه‌یکز! ماده‌نك فوقنده بر حملهٔ حیات وار! بونکله هیچ بر قوت باش ایده‌مز! اوشیمدی‌یه قادار نیجه سدلری ییقدی؛ و کیتدکجه ییقه‌مایه‌جغی سد قالمایه‌جقدر. ناعمه‌لر کبی سرت، مادی قابوقلره بورونمکله ظفر حیات اولماز. مجادلهٔ حیاتده مادی سدلر یرینه دها ملایم، دها حیاتی، دها روحی مناسبتلر تأسیس ایدملی. بو یاپیلمادقچه حیات یوق؛ انتحار و انقراض واردر. تشدید تسلیحات کیت کیده حیاته دکل، عطالت و ضموره کوتورن بر یولدر. جمعیتلر بو آفتدن قورتولمق ایچون ایر کچ تبدیل مذهب ایتمکه مجبوردرلر. چونکه حقیقی قوت حیات و شعورده‌در. ائتلاف بونلر اوزرینه اولورسه اساسلی صاییله‌بیلیر.

ذکا انکشافنده کری قالمش بز شرقلیلره‌ده صانکه شویله بر ایقاظی وار: ای شرقلیلر!... حملهٔ حیاتك مظفر اولماسی ایچون بهمه‌حال ماده‌یه تحکم ایتمکه و بونك ایچون‌ده بوتون علملری اوکره‌نوب تطبیقاته کچمکه مجبورسکز؛ والا ماده سزی أزه‌جکدر؛ نته‌کیم‌ده أزییور. حال بوکه سزده کندیکزه مخصوص نه قادار حمله‌لی مدنیتلر یاراتدیکز. تاریخ، حیاتیتکزك غربلیلردن آشاغی اولمادیغنی کوستریبور. یالکز نه‌دنسه جهدکز طیقانمش وصانکه چیقماز بر سوقاق ایچنده قالمش کبی دوروبورسکز. حیاتك استقراری عطالتده دکل، حرکتده‌در. یاشامق، دائما دکیشمك و متمادیاً یاراتمقدن باشقه بر شی دکلدر. عطالت واعتیادلرده دها چوق اولوم واردر. سز کندی اراده‌کزله یاراتماسه‌کزده غربك تضییقلری سزی بهمه‌حال حرکته کتیره‌جکدر؛ وبلکه‌ده اصل بو وقت حملهٔ حیات یکی بر حیز قازانه‌جق و بوتون اسکی ذهنیتلرله اولدوروجی ماده پرستلك صیریته‌رق یرینه یاراتیجی حیات و روح شعاری قائم اوله‌جقدر. بونك ایچون جهانك سلامتی سزك

انتباهکزده‌در. یالکز حیات حقنده‌کی ذهنیتکزك دکیشمه‌سی لزومنه ایمان ایتمه‌دن بو حمله‌یی یاپاماکز محالدر. آرتق هیچ دورمه‌یك: حیات یرنده صایمقده دکل، تجدد و حرکتده‌در. استقبال آرقه‌ده دکل، اوکده‌در. دائما ماضی‌یه حسرت چکه‌جککزه بوتون ماضی‌یی دوحکزه آلارق حال ایله قاینا‌شك. بونی یاپدیغکز کون یرکزده قالامایه‌جق، یورومکه، ایلرله‌مکه، یاراتمه‌یه باشلایه‌جقسکز که آرتق کیمسه‌نك دوردورمایه‌جغی حملهٔ حیاتك آنا جریانته سزده قاریشوب آقه‌جق و بوتون دنیا ایله برابر عینی تکامك ایشچیلری اولاجقسکز.

بر واسطه‌يى ، يعنى مفكره‌مزى يولك اورته‌سنده دوردوره‌رق تحليلنه وقدرتنك تعيننه صاواشمق برشيئى كماله واصل اولمادن محاكمه ايتمكه بكزه‌ر. مفكره‌يى مستعد اولديغى انبساطه قدر ايصال ايتمه‌دن قابليتى حقنده ويريله‌جك برحكمك «حكم قاراقوشى» دن فرقى نه‌در؟ تفكر كبى حياتى برنمانك استقبالنى انكشافندن اول كشف ايده‌ميه‌جك اولان بويله بر حكم، مفكره‌يى البته اوقادار اوزاقلره كيتمكه مستعد كوره‌ميه‌جكدر . روحك كندى حقنده‌يايه‌جغى وقتسز بر ملاحظه‌نك نتيجه‌سى مفكره‌نك ايلريله‌مك خصوصنده‌كى جسارتنى قيرمقدن باشقه نه‌اولاجقدر؟ حالبوكه مفكره بويله يايه‌يوب‌ده يوله قويولسه ومشكلات ايله چارپيشه‌رق ايلرله‌سه نشو ونماسى كيتدكجه آرتديره‌جق وآشيلماز كبى كورونن مانعه‌لرك سرابدن باشقه برشى اولمادقلرى ميدانه چيقه‌جقدر . برده مبحث معرفت تنقيداتى فلسفه‌نك غايه‌لرينه تقدم ايتديرمك اصرارنده بولنان فلسفه‌جيلر بشرك منشأ ، ماهيت ومقدراتنه كنجه ينه وجود ، امكان ، زمان ، مكان ، روحيت ، ماديت كبى عمومى ومجرد مفهوملر اوزرنده نظريه‌لر يا پيور ؛ ونه‌دن صوكرا بو نظريه‌لردن تعليل طريقيله شعور ، حيات كبى مشخصاتك كنه وجوهرلرينه نفوذ ايتمك ايستيورلر. حالبوكه بوفلسفى نظريه‌لر ، مجرد برطاقم مفهوملر اوزرنده اويالانمقدن عبارت قالارق اشيايه اصلا تماس ايتميور؛ ونتيجه‌ده شعور ايله حيات اختبارى : Empirique برصورتده اولسون تدقيق وتتبع اولنمه‌دن بسيط برطاقم مفهوملر آراسنده قاليور. مشخص ومعين شكارلرى براقوب‌ده كولكه‌لريله اكتفا ايده‌بيلمك ايچون انسانده نه‌حال شمار يق برحب نفس ايله كوچ ايشدن قاچان برتنبللك اولمالى؛ يوقسه انسان بويله برغلط حسه باشقه درلو اوغرايه‌ماز. شعور وحياته تماس ايتمه‌دن تعليل ويا استنتاج طريقيله چيقاجق بسيط ومجرد برطاقم مفهوملرله اشباعه كالدكدن صوكرا آرتق واقعه‌لره تماس ايتسه‌ك بيله خبرمز اولمادن بونلرى‌ده مفهوملر كوزيله كورمكدن قورتولاميه‌جغز. فضله اولارق هندسى دوشونمكدن قولاى برشى اولاميه‌جغى ايچون مركز ثقلتى برنده برمذهب فلسفى انشا ايتمك زحمتسزجه ممكن اولاجق ؛ وبو مجردات ابده‌سى صلابت رياضيه‌سيله متين برشى كبى كورونه‌بيله‌جكدر . حالبوكه بومتانتك تملى چوروك وكولكه برتصور ، مصنع برفكردن فضله برشى دكلدر. شعور و حيات كبى جانلى شأنيتلر ايسه اعوجاجلى ومتحرك بر موجود اولدقلرندن بونلرك حقيقى ماهيتيله هندسه‌جى فيلسوفلرك دونوق وجانسز كوروشلرى آراسنده طاغلر قادار فرق واردر .

شعور و حيات [١]

شعور ايله حيات و آرالرنده‌كى مناسبتلر كبى منازع فيه مسئله‌لر حقنده‌كى نظرم بو قونفرانسك موضوعنى تشكيل ايده‌جكدر . فقط نه يالان سويليه‌يم : بو مسئله‌لرله جنكلشمه‌كى قبول ايتديكم شو آنده فلسفى سيستمه‌لرك معاونت ومظاهرتلرندن چوق برشى اميد ايتمكه هيچ جسارتم يوق ! تسليم ايدرسكزكه نظريات فلسفيه‌ده انسانلرك اكثريتنى اك باش دوندوريجى ، اك بكله‌تيجى و اك كميريجى بر احتراصله جذب ايدن مسئله‌لر «مبحث معرفت» مباحثى دكلدر . حالبوكه مه‌تافيزيكجيلرك نظرياتنده ايلك موقعى اشغال ايدن «مبحث معرفت» مسئله‌لريدر . نره‌دن كليورز ؟ بز نه‌يز ؟ نره‌يه كيديورز ؟ كبى حياتى سؤاللرك جوابلرى ايسه دائما اك صوكه براقيليور . فلسفى سيستمه‌لرك ايچندن كچيه‌رك تفلسف ايتمك ايسته‌نجه هرشيدن اول بو حياتى سؤاللرى تطمين ايتمكى و همان بونلردن باشلامغى موافق كوريورم . فقط سيستمه‌مى چوق سون بر فلسفه‌نك ادعاسنه باقيليرسه بو سؤاللرله بنم باشلامق ايسته‌ديكم نقطه آراسى محتاج حل ومنازع فيه برچوق مسائل ايله دولودر . نيته‌كيم ديورلركه : «اونلرك حليله اوغراشمزدن اول بو حلى تأمين ايتمك ايسته‌ين تفكر واسطه‌سنك مقانيزمه‌سنى مطالعه ايتمك وبيلكى ديديكمز شيلرك تنقيدينى يايمق وصوكرا بو تنقيدى‌ده تنقيد ايتمك لازم دكليدر ؟ بو آلتك قيمتندن امين اولدقدن صوكرادركه او قبيل مسائلى حل ايچون استعماله صالح اولوب اولماديغنى آكلايه‌بيله‌جكز » . لكن بز بوكونى بكليه‌جكسه‌ك واى حالمزه ! شيمديلك نره‌يه قادار كيده‌بيله‌جكمزى آنجق يوله چيقمقله اوكره‌نه‌جكز . بونك ايچون هرشيدن اول مبحث معرفتك حلنه انتظار طريقى بيهوده بر اميددر . اسلم طريق يوله چيقمق و هدف مقصوده دوغرو يورومكه باشلامقدر . چونكه تفكرمزى يورومكدن آليقويه‌رق محتوياتنك قيمت واقتدارلرى اوزرنده تحليللرله اوغراشمق بزه نره‌يه قادار كيده‌بيله‌جكمزى دكل، آنجق نه‌قادار كيتمش اولديغمزى كوستره‌بيلير. هله اعظمى جهد وانبساطنى يايمه‌مش

[١] انكلتره‌ده «بريمنغام» دارالفنوننده « ٢٩ مايس ١٩١١ » سنه‌سنده انكليز فيلسوفى «هوكسله‌ى» ك نامنه انكليزجه ويرلمش بر قونفرانسدر .

بویله یاپمایوب ده دوغرودن دوغرویه شعور و حیاتدن باشلاسه‌ق اولمازمی؟ بوطریق تفکر ظاهراً پك آلیجی وقیلی قرق یاران اینجه معلوماته آلداتیجی دکلسه‌ده چوق داها متواضعدر. برده بوطریق سایه‌سنده الده ایده‌جکمز معلومات بزی کیتدکجه کنیشله‌یه‌جك تجربه‌لردن باشلاته‌رق تدریجاً یوکسله‌جك احتمالاته ونهایت، کونك برنده، ایسته‌نیلن آیدینلغه کوتوره‌جکدر.

بکا قالیرسه متافیزیکك بویوك مسئله‌لری برطاقم پرنسیپلردن ریاضی براستنتاج ایله استخراج اولنه‌بیله‌جك کبی دکلدر. بومسئله‌لرك فیزیك وکیمیاده‌کی واقعه‌لر کبی بر قاچ تجربه ایله کسیلوب آتیلاجغنده‌ده عقلم ایرمز. فقط تجربه‌لرك هر نوعنه مراجعت ایتدیکمز تقدیرده بوفرقلی تجربه‌لر سایه‌سنده مختلف واقعات زمره‌لری کوره‌بیله‌جکمزی وبونلردن هیچ برنده مطلوب معلوماتی بولاماسه‌قده بونك نره‌ده بولنه‌بیله‌جکنه اشارت ایده‌جك استقامتی کشف وتعیین ایده‌بیله‌جکمزی ظن ایدیورم. هرحالده فلسفه‌نك غایه‌سی اولان حیات وشعور کبی بویوك مسئله‌لری تنویر ایده‌جك استقامتی بولمق آز برشی دکلدر. بوطرزده حرکت ایدنجه اوکمزه برچوق واقعات یوللری آچیله‌جقدرکه هپ برابر ایشته بویوللر اوزرنده یورویه‌جکز. واقعا بونلردن یالکز بریسنی تعقیب ایتمك بزی ساده‌جه احتمالی بر نتیجه‌یه ایصال ایده‌ر؛ فقط هیئت مجموعه‌سی تعقیب ایدینجه نقطهٔ التصاقلرنده اویله برمجموعهٔ احتمالاته قارشیلاشه‌جغزکه آرتق طریق یقینده بولندیغمزی حس ایدر کبی اولاجغز. حتی اویله امید ایدیورمکه فلسفه دیدیکمز شی آنجق بوسایه‌ده فیلسوفلرك ذاتی برر سیستمه‌لری اولمقدن قورتولاجق؛ وچوق محتملدرکه بالآخره کله‌جك بویوك متفکرلرك غیرتلری‌ده انضمام ایدنجه معین براستقامتده ترقی وتکامل یولنی طوتمش بر فلسفه ألده ایدیله‌جك؛ یعنی فلسفه‌ده علم کبی برچوق شریك مساعیلرك متوالی همتلریله منتظماً ور وحدت حالنده انکشاف وترقی ایده‌جکدر.

سزکله برلکده تعقیب ایده‌جکم ایلك یولی ایشته عرض ایدیورم:

روح ده‌نیجه هرشیدن اول شعور قصد ایدلمش اولور. فقط شعور نه؟.. هپمزك نفسمزده بالذات مطلع اولابیله‌جکمز برشیئی تعریف ایتمك ایسته‌میه‌جکمی البته تقدیر ایدرسکز. چونکه شعوری نه‌قادار تعریف ایدسه‌ك کندی تجربه‌لرمزله آکلادیغمز قادار افاده ایده‌میه‌جکز. یالکز شعورك الك بارز خطنی میدانه چیقارمق ایسترسه‌ك حافظه‌در دیه‌جکز. زیرا شعور، هرشیدن اول حافظه افاده ایدر. واقعا حافظه کنیشلکدن محروم قاله‌رق

ماضینك انجق پك محدود برقسمنی احاطه ایتمش بولنه‌بیلیر؛ حتی آنجق حالك وارداتنه منحصرده قالابیلیر؛ فقط هرنه‌ده اولسه حفظك اصغری ماهیتنده بیله برحافظه موجوددر. بناءً علیه زنکین، فقیر، قوتلی، ضعیف، نه شکلده اولورسه اولسون برحافظه موجود اولمایینجه شعورده یوقدر. شعورسزلق، ماضیدن هیچ برشی حفظ ایتمه‌مك، کندینی هروقت اونوتمق وهرآن ئولوب یکیدن دوغمق دکلمیدر؟ لایبنیچ: «ماده، أنستانتانه یعنی لحظوی بر روحدر» دیدیکی زمان اصغری حافظه‌یی سویله‌مش اولمیورمی؟ شوحالده شعورك ایلك معناسی ماضینك حالده محافظه وادخاری دیمك اولان حافظه‌در دینه‌بیلیر.

هرشعور عینی زمانده استقبالك برشریك ومعاونیدر. روحکزك هرهانکی بر آنده‌کی استقامتنه دقت ایدیکز. موجود ایله، حال ایله اوغراشان بو شعورك استقبالی دخی نظر دقتدن قاچیرمادیغنی کوره‌جکسکز. ذاتاً دقت دیدیکمز حال، شعورك استقباله انتظارندن باشقه نه‌در؟ حیاته قارشی دقت اولمایان یرده شعورده یوقدر. استقبال دیدیکمز شی ایشته بودقنده‌در. بزی لاینقطع چاغیران، دها دوغروسی کندیسنه جذب ایدن استقبالدر. آردی آرقه‌سی کله‌ین حرکتلرمزك سببی بزی زمان یولنده ایلرله‌تن بو جاذبه‌ده مندمجدر. دینه‌بیلیرکه بوتون فعل وحرکتلر استقباله دوغرو کیدن فاصله‌سز بر کاروانی آکدیرر.

کچمشی ضبط وحفظ ایتمك وکله‌سی محتمل اولان شیلره قارشی معاون وظهیر اولمغه آماده بولنمق شعورك ایلك وظیفه‌سیدر. بونك ایچون دائما ماضی‌یه دایانمش واستقباله اکیلمش برحالده‌یز. شعورلو دیدیکمز مخلوقك صفت کاشفه‌لرندن بری ماضی‌یه دایانمه ایسه، دیکری استقباله اکیلمك در. دها دوغروسی شعور، اولمش ایله اولاجق شی آراسنده برخط وصل، ماضی ایله استقبالی بربرینه ربط ایدن برشیرازه‌در. ماضی ایله استقبال آراسنه قورولمش برکوپری‌یی آکدیران بوشعورك خدمتی ایله مدعو بولندیغی وظیفه نه‌در؟

بوکا جواب ویره‌بیلمك ایچون شعورلو مخلوقلرك کیملر اولدیغنی و طبیعتده ساحهٔ شعورك نره‌لره قادار اوزاندیغنی کوزدن کچیرمك لازمدر. یالکز بوخصوصده ویره‌جکم معلوماتدن بر بداهت، ریاضی برقطعیت بکله‌میه‌جکسکز. چونکه بوکا انتظار ایتدیکمز تقدیرده هیچ برشی ألده ایده‌مه‌یز. تقدیر ایدرسکزکه برمخلوقك شعورلو اولدیغنی ریاضی برقطعیت وبداهتله بیله‌بیلمك ایچون اومخلوقك ایچنه کیرمك، اونکله برلکده یاشامق، واو اولمق لازمدر. ایشته کندیمی مثال کتیریورم: ایچکزده بنم شعورلو اولدیغمی قطعی

اولارق اثبات ایده‌بیله‌جك کیم واردر ؟ شعورلو بر مخلوق ظن ایتدیککز بنم طبیعت طرفندن بویوك بر مهارتله قورولمش ذات‌الحرکه بر ماکنه اولمقلغم ممکن دکلمیدر ؟ بلکه کیدوب کله‌لرم ، بوتون قونفرانس ویازیلرم ، شعورلو اولارق سویله‌دیکمی ظن ایتدیکم سوزلرم هپ غیر مشعور بر طاقم حرکتلردر. شو حالده بوراده قطعی بر علم دکل ، مقایسه ایله آیدینلمه‌سی ممکن اولان بر علمله اکتفا ایتمك ضرورتنده‌یز . شیمدی باقالم : مادامکه سزکله بنم آرامده بدیهی بر مشابهت خارجیه وار ، بو مشابهتدن قیاس طریقیله باطنی بر مماثلته پك اعلا انتقال ایده‌بیلیرز . واقعا مقایسه ایله‌یاپیلان بودورلو استنتاجلرك آنجق احتمالی بر علم ویره‌بیله‌جکنی تقدیر ایتمیور دکلم. فقط تسلیم ایدرسکزکه احتمالی علملر، عملی جهتدن یقینی علملره معادل اولاجق بر سویه‌یه برچوق یرلرده واصل اولمشدر . ایشته بو مقدماته استناداً و مقایسه طریقنی تعقیباً شعورك نره‌لره قادار اوزاندیغنی و نره‌ده بیتدیکنی تحقیق ایده‌لم.

آرا صیرا : « شعور ، انسانلرده دماغه مربوط اولدیغنه کوره ذوی‌الحیات آراسنده‌ده آنجق دماغ صاحبی اولانلرده بولنه‌جقدر ؛ بناءً علیه دماغدن محروم اولان حیوانلرده شعوردن أثر یوقدر . » دینیر . غایت قوتلی کورونن بو دلیلك چوروکلکنی شیمدی کوره‌جکسکز. ایشته عینی منطقی محاکمه‌یی بن‌ده یاپیورم : « بزده هضم فعلی معده‌یه مربوط اولدیغنه کوره بو فعل آنجق معده‌سی اولان حیوانلرده موجوددر؛ بناءً علیه معده‌دن محروم حیوانلرده هضم فعلی یوقدر ». بو قیاسی تصدیق ایدرسه‌ك نه‌مدهش بر صورتده آلدانه‌جغمزی ایجمزده تسلیم ایتمه‌ین قالماز ظن ایده‌رم . چونکه هپ بیلیورزکه هضم ایچون نه معده‌یه ، نه‌ده معین بر اعضایه ضرورت واردر . نیته کیم شویله بویله تفرق ایتمش بر پروتوپلازمه کتله‌سی اولان « آمیب » بیله هضم فعلنی پك اعلا معده‌سز یاپیور . ذاتاً عضودیدیکمز شی معضلیت وتکامللك بر محصولیدر ؛ تکامل دخی ایش بولومنی تولید ایدییور ؛ ایشته بو قادار ! ... ایش بولومندن صوکرادرکه مختلف وظائف حیاتیه‌یه مختلف اعضا تخصص ایدییور. متکامل حیوانلرده فعل هضمك معده‌ده تمرکز ایتمه‌سی ایشته بوسببدندر. بو جهاز حقیقت حالده هضمك شرطی دکلدر ؛ چونکه بو اولماسه‌ده فعل هضم ممکن وموجوددر. شعورده‌ده عینی حال . انسانده‌کی شعورك رد اولنه‌ماز بر صورتده دماغه مربوط اولماسندن شعور ایچون دماغ بهمه‌حال ضروریدر حکمی استخراج اولنه‌ماز . هرکس بیلیرکه سلسلهٔ حیواناتده آشاغی دوغرو اینلدکجه مراکز عصبیه بسیطلشیور ؛ و طوپلولقدن چیقه‌رق طاغنیق بر حاله کچیور .

بونك ایچون اك بسیط عضویتلرده بیله مراکز عصبیه پروتوپلازما کتله‌سی ایچنده شایع ومغروق بر حالده بولنیور . الحاصل اك یوکسك مخلوقاتده پك معضل مراکز عصبیه‌ده ارتکاز ایدن شعور ، آشاغی اینلدکجه جملهٔ عصبیه‌یه مترافق بولنیورسه‌ده یالکز پروتوپلازمه کتله‌سندن عبارت ذوی‌الحیاته کلندیکی زمان شایع و مبهم بر حالده غایت جزئی بر شیئه منجر اولیور ؛ وفقط هیچ برزمان « معدوم » اولمیور . بونك ایچون بوتون ذوی‌الحیاتك شعورلو اولابیله‌جکلرینی هیچ قورقه‌دن سویلیه‌بیلیرز . ذاتاً شعور ، اساس اعتباریله حیات ایله توأم و هموجوددر . یالکز ماوقعده، یعنی فعلاً دخی بویله‌میدر ؟ مثلا شعوره اویقو ویا بیخودلق هیچ عارض اولمازمی ؟ ایشته استبعاد اولنه‌مایه‌جق بر احتمال . شیمدی بو حاللرك وقوعنی کوستره‌جك واقعه‌لری تدقیق ایده‌لم .

اك أی طانیدیغمز شعورلو مخلوقده شعورك بر دماغ واسطه‌سیله چالیشدیغنی بیلیورز . بونك ایچون اول امرده دماغ بشرك ناصیل ایفای وظیفه ایتدیکنی کوره‌لم . دماغ ، بالذات کندیسندن ماعدا نخاع شوکی ، اعصاب ... و الخ اقسامی احتوا ایدن بر جملهٔ عصبیه‌نك اجزاسندن بریدر . نخاع شوکی ایسه بدنك ایستدیکی زمان تصرفنه آماده واحتیاجاتنه کوره اك مغلق حرکتلری یاپمغه مهیا قورولمش بر ماکنه کیبدر. کندیلکندن چالان پیانولر نه‌ایسه نخاع شوکی‌ده اودر . ماکنه‌لی پیانوده بردوکمه‌یه طوقونولنجه‌ناصل اك کوچ هوالری کندیلکندن چالارسه وجودك بر نقطه‌سنه واقع اولاجق تماسك محتاج اولدیغی اك مغلق عکس‌العمللرده نخاع شوکی طرفندن عینی مهارتله ایفا اولنور . یالکز تنبیه خارجی بدنك اك مغلق بر عکس‌العمللی دوغرودن دوغرویه تولید ایده‌جکنه بعضاً اولا دماغه چیقاره‌ق صوکرا تکرار عودت صورتیله نخاع شوکینك پلاقلرینی چالدیرییور . بوراده نخاع شوکینك فعالیتی دوغرودن دوغرویه اولمایوب دماغ واسطه‌سیله‌در . یالکز بو دولاشمه نه‌دن ؟ و دماغك بو توسطنده‌کی منفعت نه ؟ بونی آکلامق ایچون جملهٔ عصبیه‌نك عمومی بنیه‌سنی کوزدن کچیرمك لازم .

معلومدرکه دماغ ، نخاع شوکی مقانیزمه‌لریله قسم‌قسم دکل ، عمومیتله مناسبتداردر. عینی زمانده یالکز بعض تنبیهلری دکل ، بوتون تنبیهلری اخذ ایدر . هرهانکی طریق حواسدن کلن اهتزازاتی ایستنیلن طرق حرکیه‌یه نقل ایده‌بیلمك اعتباریله دماغ بر دورت یول آغزینه ، بر تقسیم میاه خطنه ویا بر مرسله‌یه بکزه‌ر . چونکه عضویتك لاعلی‌التعیین بر نقطه‌سندن آلدیغی جریانی ایسته‌دیکی بر حرکت جهازینه ایصال ایده‌بیلیر .

بناءً علیه تنبیهك دماغه اوغراماسندن غایه آنجق اختیاری حرکتلری تأمین ایچوندر. نخاع شوکینك وظیفه‌سی سرعتله وبلا تأمل یاپیلماسی لازم اولان حرکاته عائددر که بو حرکتلر اونده قورولمش وتماماً حاضرلانمش بر حالده موجوددر. دماغك مداخله‌سنده‌کی منفعت بو حرکتلر آراسنده حال وموقعه اك مطابق اولانی انتخاب ایتمك ایچوندر. بو سببدن دماغه بر **عضو انتخاب** در دییه بیلیرز.

سلسلهٔ حیواناتدن آشاغی دوغرو ایندیلدکجه نخاع شوکی ایله دماغك وظیفه‌لری آراسنده کیتدکجه آز واضح آیریلقلر باش کوستردیکی کبی انتخاب ملکه‌سی ایله ثروت حرکاتده درجه درجه آزاله‌رق اسکیسی قادار صحت ولیاقتله اداره اولنه‌ماز بر حاله کلیرلر. جملهٔ عصبیه‌نك ابتدائی شکلنه منجر اولنجه آرتق آیری آیری وظیفه‌لر ایفا ایدن عناصر عصبیه قالمیه‌رق اوتوماتیك [ذات الحرکه] حرکتلرله انتخابی [اختیاری] حرکتلر برلشه‌رك بر برینه قاریشیر. بونك ایچون بو قبیل حیوانات ابتدائیه‌ده ذات الحرکه افعال یکدیکرندن تفریق اولنه‌میه‌جق درجه‌ده کوچولمش وبر برینه قاریشمشدر. نته‌کیم بو حیوانلرك حرکتلرینه دقت ایدنلر کورورلرکه بونلر اختیاری حرکتلرك ذات الحرکه کبی کورونن اك بسیط شکللریدر. مثلا بونلردن کندیلرینه غدا اولاجق بر ماده‌یه تماس ایدنلر درحال استطاله‌لرینی اوزاتیور وبو سایه‌ده مواد اجنبیه‌یی بنیه‌لرینه ادخال ایدییورلر. آمیبلرده کورولن بو استطاله‌لرك حقیقی عضولردن فرقلری استقراری ودائمی اوله‌جق یرده احوال و الجاآته کوره موقت بولنمه‌لرندن عبارتدرکه بو عضولرده‌ده اختیاری حرکتلرله انتخابك بر نوع اشکال و علائمی ظاهردر. خلاصه حیات حیوانیه‌ده اك یوکسك شکللردن اك سفلی طبقاته قادار انتخاب ملکه‌سنك اجرای فعالیت ایتدیکی کورولمکده‌در. یالکز اك یوکسك حیواناتده پك بارز اولان اختیار و انتخاب آشاغی ایندیلدکجه مبهملشیور. مثلا اختیار و انتخاب علائم واحتماللری انسانده نه قادار چوق عیان ایسه آمیب کبی ابتدائی مخلوقاتده او نسبتده مبهمدر. اولکیسنده معین بر تنبیهه قارشی اولدن کشف و تخمین ایدیله‌میه‌جك حرکتلرك چوقلغنه مقابل ایکنجیلرده بو حرکتلر پك آزدر. بورایه قادار شعور حادثه‌لرینك تکاملده‌کی اوصاف بارزه‌سیله امتداد ایتدیکی ساحه داخلنده متجلی شکللرینك صفت کاشفه‌سنی کورمش اولدق که بو صورتله واصل اولدیغمز ایلك نتیجه شعورك ماضی‌یی ضبط واستقباله اشتراك ایتدیکیدر. بو ایکی خاصه شعورك انتخاب وظیفه‌سنه مدعو بر ملکه اولدیغنی پك کوزل کوستریور. انتخاب ایده‌بیلمك ایچون

یاپیله‌بیله‌جك شیلری درپیش واولجه یاپیلمش فعللردن استدلالاً مفید ومضر عواقبی درخاطر ایده‌بیلمك لازم کلدیکنه نظراً بصیرت وتخطر شعورك اك مهم وظیفه‌لرندن اولیور. ایشته یوقاریده « بوتون ذوی الحیات شعورلومیدر؛ یوقسه شعور ساحهٔ حیاتك آنجق بر قسمنده، یعنی یالکز انسانده‌میدر ؟ » یولنده واقع اولان سؤالمزه بو ایضاحات مسکت ومعقول بر جوابدر ظن ایدییورم. چونکه حیواناتك اك بسیطندن اك متکاملنه قادار کافه‌سنده حیاتی بر بصیرت وتخطر کورولنجه بوتون ذوی الحیاتك شعورلو اولدیغنی سویله‌مك آرتق معقول بر دعوا اولماز.

فی الحقیقه شعور، انتخاب افاده ایتمك و قرار ویرمکدن عبارت بر رول اوینایورسه بنفسه حرکت ایتمه‌ین وقراره احتیاجی اولمایان عضویتلرده شعوره تصادف ایدلمك شبهه‌لی اوله‌جقدر. فقط دوغروسنی سویله‌مك لازم کلیرسه بنفسه حرکت ایتمه‌ین بر ذی حیات یوق کبیدر. حتی عمومیتله طوپراغه مربوط اوله‌رق یاشایان نباتات عالمنده بیله حرکت ملکه‌سی نامه‌جود اولمقدن زیاده نائم بر حالده‌در. نته‌کیم حرکتك مفید اولابیله‌جکی زمانلر بو ملکه پك اعلا اویانیور. ظنمه قالیرسه نباتات وحیوانات داخل اولمق اوزره بوتون ذوی الحیات بنفسه حرکت اقتدارینه برحق طبیعی اولارق بالقوه صاحبدرلر. یالکز بونلردن چوغی بوحقی احتیاجسزلق وفائده‌سزلك دولاییسیله بالفعل استعمال ایتمکدن فارغ اولمشلردر. مثلا باشقه عضویتلرك اوزرنده طفیلی یاشایان و غداسی بولمق ایچون حرکته محتاج اولمایان حیوانلرله غداسی بولوندیغی محلده تدارك ایدن نباتاتك اکثریسی حرکتدن مستغنیدرلر. بونك ایچون حرکت ایتمه‌ین نباتاته ارضك طفیللریدر دییه‌بیلیرز. یاشایان هر مخلوقده عن اصل مندمج بولنان شعورك، حرکت احتیاجی اولمایان عضویتلرده نائم بر حالده بولنمه‌سی اغلب احتمالدر. حیاتلری سربست فعالیته مستند مخلوقاتده ایسه شعور بالعکس افراط درجه‌ده جوشغون وطاشقین بولنیور. حتی بو قانونی بالذات کندیمزده تحقیق ایده‌بیلیرز. مثلا افعال وحرکاتمز ایچدن جوشان بر حالدن چیقوب ده اعتیادی وذات الحرکه اولمغه باشلاینجه شعورمز تماماً غائب اولمیورسه‌ده چوق سونوکله‌شیور و عادتا اوبقویه یاتمش کبی اولیور. حال بوکه یکی اوکره‌نوب یکی یاپدیغمز بوتون شیلرده شعور اصلا اویومیور. چونکه بو حرکتلر ایچدن، آرزودن دوغیور؛ وبر قرار وانتخابی استلزام ایدییور. یالکز تکرار نتیجه‌سنده عینی حرکتلر زنجیرلنه‌رك یکدیکرلرینی میخانیکی بر صورتده تولید ایده‌بیله‌جك بر حاله کلنجه

آرتق قرار وانتخاب احتیاجندن وارسته قالدیغی جهتله بونلر حقنده‌کی شعورك آزاله ازاله نامحسوس برحاله کلمسی طبیعیدر. برده بونك عکسنی، یعنی شعورك جوشدیغی وجانلاندیغی زمانلری دوشونه‌لم. دقت ایدیلیرسه بو زمانلر حیات باطنیه‌نك بحرانلری زمانی در! اوزمانلرکه بونون استقبالمزی تعیین ایده‌جك پك مهم بر اختیار وقرار قارشیسنده‌یز. ایشته شعورك اك جانلی وجوشغون دقیقه‌لری بو وقتلر یاشانیور. دیمك که شعورك شدتنده‌کی تنوعلر ویربله‌جك قرارلرك شمول واهمیتنه تابع؛ تعبیر دیکرله شعورمزك شدتی خط حرکتلرمزه توزیع ایده‌جکمز انتخاب وقرارلرك شمول واهمیتیله متناسبدر. بوکا مماثل دها بر چوق تجارب نفسیه شعورك عمومیتله بوقانونه تابع اولدیغنی کوستریر. شعور، ماضی‌یی حفظ واستقباله اشتراك ایتمك اولنجه انتخاب مفهومی ایله مترادف دیمکدر.

شیمدی برده مادهٔ ذی حیاتی متجلی اولدوغی شکل ابتدائیسنده کوز اوکنه کتیره‌لم؛ مثلا آمیبی آلالم: بالته حالنده بولنان بو ذی حیات بر پروتوپلازما کتله‌سیدر. ایسته‌دیکی زمان موقت استطاله‌لر اوزاتمق صورتیله شکلنی تبدیل ایتدیکنه باقیلیرسه بو حیوانجق‌ده مبهم بر صورتده شعورلو دیمکدر. شیمدی آمیبك تکامل ایتدیکنی دوشونه‌جك اولورسه‌ق اوکنه شوایکی یول آچیله‌بیلیر: یا حرکت وعمل استقامتنه توجه ایده‌جك، یعنی کیتدکجه مؤثرله‌شن حرکتلرله حرله‌شن افعاله دوغرو یول آلاجق که بوتقدیرده تهلکه وتشبثه آتیلمش دیمکدر؛ شوقادار وارکه بو تشبث عینی زمانده درین وشدتی کیتدکجه آرتان بر شعوره کیتمك اولاجق؛ یاخود بویله یاپمایوب‌ده بنیه‌سنده طاسلاق حالنده بولنان حرکت وانتخاب ملکه‌سنی معطل براقه‌رق، غداسنی آرامقله بولمق طریقی یرینه، اولدیغی یرده یاشایه‌بیله‌جك بر معیشت یولنی طوته‌جقدرکه بوطرز حیات مؤمن، مستریح بر ایرادلی یاشاییشیدر. یالکز حرکتسزلکك مبدأی اولان بواویوشوقلق عینی زمانده شعورسزلق یولنده بر کیدیشدر. ایشته حیاتك اوکنه آچیلان ایکی تکامل یولی: یا حرکت صورتیله تهلکه‌لی تشبثلره آتیله‌رق شعوری آیدینلاتمق ویا حرکتسزلکه، اویوشوقلق وسکونه صاپلانه‌رق شعوری قرارتمق واردر. نیته‌کیم ذی حیات ماده‌ده هرایکی احتماله، یعنی قسماً برینه وقسماً دیکرینه توجه ایتمشدر. برنجی استقامت عالم حیواناتك اکثریتله طوتدیغی یولدر. [اکثریتله قیدینی قوللانمقدن مقصدم حیواناتدن بعض نوعلرك بو یولی طوتمادقلرینی و بناءً علیه حرکت وشعوره کیتدکلرینی سویله‌مکدر] وایکنجی استقامت‌ده نباتات عالمنك ینه اکثریتله طوتدیغی یولدر. [بورادده اکثریتله قیدینی استعمال ایتمکدن مقصد بعضی فرصتلرده شعور وحرکتك نباتاتده اویانه‌بیله‌جکنی کوسترمك ایچوندر].

حیاتك عالمه حلولی بوزاویه‌دن مشاهده ایدیلنجه کورولیورکه حیات کندیسیله برابر برشی کتیرییور وبوشی خام ماده‌دن بارزبر صورتده آیریلیور. دنیا سندی حالنه قالدیغی زمان معین قانونلرینه تماماً منقاد اوله‌رق یاشار؛ دهادوغروسی ماده، معین شرائط داخلنده معین بر صورتده دمکذار اولور؛ ویاپدیغی شیلردن هیچ بریسی اولدن کشف اولنه‌میه‌جق کبی دکلدر. علم مزنام وحسابده‌کی قدرتمز نامتناهی اولسه‌یدی کائنات غیر عضویه‌ده کچن وکچه‌جك اولان بتون شیلری کرك هیئت عمومیه‌سیله وکرك اجزاسیله، خسوف وکسوفی تعیینمز کبی، کشف ایده‌بیله‌جکدك. خلاصه ماده ده‌نیلن نسنه عطالت، هندسه وایجاب ومعینیتدن باشقه برشی دکلدر. اولدن کشفلری ممکن اولمایان حرحرکتلر دنیایه انجق حیات ایله برابر کلمشلردر. هرذی حیات یاانتخاب ایدر ویا انتخابه متمایل بولنور. حیاتك دنیاده‌کی وظیفه‌سی یاراتمقدر وبوندن باشقه بر رولی یوقدر. کائناتك اکثریت عظیمه‌سی اولان ماده برمعینیت ایچنده یاشییورسه بونك برقسمی اولان حیات غیرمعینیت ایچنده‌در. استقبالی یاراتمق ایچون بعض شیلری حالده حاضرلامق لازم کلدیکنه واولاجق شیئی احضار ایتمك، اولمش شیئی استعمال ایتمکه متوقف اولدیغنه نظراً حیات دهاحین ظهورنده ماضی‌یی صاقلایه‌رق استقباله خادم قیلمغه باشلامش وبوصورتله ماضی‌یی حاله وحالی استقباله قاته‌رق اصلا قابل تجزی ولمایه‌جق کبی بلا انقطاع دوام ایده‌کلمشدر. ایشته حیاتك بو انقطاعسز صیروره‌سی اولجه‌ده کوردیکمز کبی شعوردن باشقه برشی دکلدر؛ وینه بونك ایچوندرکه شعور، بالفعل اولماسه‌ده بالقوه حیات ایله توأمدر.

شعور ایله ماده یکدیکرندن اساساً فرقلی وحتی ضد ایکی شکل موجودیتدر. بوسببدن بربرلریله تماماً قاینانشه‌میه‌رق علی کل حال ادارهٔ مصالحت صورتیله یاشامقده‌درلر. چونکه ماده، بر ایجاب وضرورت ایسه شعور، بر حریتدر. یکدیکرینه ضد اولان بوایکی شیئی باریشدیرمه‌نك یولنی بولان حیات اولمشدر. حیات، ماده، یعنی ضرورت ایچنه کیره‌رك بونی کندی حریت ومنفعتنه سوق ایتمکه وفق اولاماسه‌یدی تکامل ده ایده‌میه‌جکدی. عجبا حیات، ماده‌یه ناصل کیردی؟.. بر آن مسعود فرض ایدیکزکه بودقیقه‌ده ماده‌نك هر هانکی برنقطه‌سی بر آز کوشه‌مش وألاستیقیت کسب ایتمش اولسون؛ شعوردخی فرصتدن بالاستفاده بو کوشه‌مش ماده‌نك ایچنه کیره‌رك اوراده یرلشیویرمش بولنسون؛ بالطبع بویله دار بریره کیره بیلمك ایچون اولا ممکن اولدیغی قدر کوچولوب طوپلانمق لازم؛ فقط برکره یرلشدکدن صوکره بالطبع کیتدکجه یاییله‌جق ویپدریجی هرشیئی الده ایتمکه

چالیشه‌جقدر ؛ چونکه زمانی تصرف ایده‌بیلدیکی کبی ابتدالرده احتوا ایتدیکی او پك جزئی غیر معینیت یعنی حریت مرور زمانله آرته آرته کونك برنده ایستدیکی قدر کنیشله‌یه‌جکدر. بو نتیجه‌یی بر باشقه سلسلهٔ وقعاتی تعقیب ایده‌رك دها قطعیتله آکلایه بیلیرز.

برذی حیاتك ماده ایچنده نه صورتله حرکته مقتدر اولدیغنی آرامق ایستیورسه‌ق شعورده مشاهده ایدیلن اصولك حیاتده ده عیناً قوللانیلدیغنی کوره‌جکز. شویله که: حیات ماده‌یی کندی استفاده‌سنه منقاد قیلمق ایچون باروته مشابه و انشعال ایتمه‌سی بر قیویلجیمه متوقف بعضی مواد انفلاقیه استعمال ایتمشدر. هپ بیلیورزکه بو مواد مائیت قاربون و شحمی احتوا ایدن اغذیه‌در. بو غدالرده حرکته انقلاب ایتمکه مهیا مبهم بر قدرت مکنونه طوپلانمش و بو قدرت نباتات طرفندن تدریجی بر صورتده کونشدن آلینمشدر. مثلا نباتله و یا آکل النبات بر حیوانله تغذی ایدن آکل اللحم حیوانلر آلدقلری بو غدالرله وجودلرینه قدرت انفلاقیه کچیرمکدن باشقه بر شی یاپمیورلر. بناءً علیه حیات، قدرت شمسیه‌یی مختلف واسطه‌لرله ادخار ایتمك صورتیله ایسته‌دیکی حرکتلری یاپابیله‌جك انفلاقی بر قدرت عاملیدر. بونك ایچون حیاتك حرکتی بدنده محبوس اولان قدرت شمسیه‌یه حریت بخش ایتمکدن عبارتدر. و حرکتك منتخب استقامتده انفلاقی ایچون ده بدنك ته‌تیکلرندن برینه دوقونمق و یا بر قیغلجیم یاتملاشدیرمق کفایت ایدر. ایلك ذوی الحیاتك بر مدتلر حیات نباتی ایله حیات حیوانی آراسنده صاللانمالرینك سببی حیاتك باشلانغیچده بر طرفدن مواد انفلاقیه یاپارکن دیکر طرفدن بونلری همان عینی آنده حرکتلرده استعماله مجبور اولمه‌لرندندر. معلومدرکه نباتات ایله حیوانات بالآخره بر برلرندن فرقلیلاشمغه باشلادقجه حیاتده ایکی سلسله‌یه بولوندی. آرتق اولجه برلکده اولارق ایفای وظیفه ایدن افعوله‌لر بو سایه‌ده بر برلرندن آیرلمش اولدیلر. حال ابتدائیسنده الدیغی مواد انفلاقیه‌یی درعقب صرف ایدن حیات، تکامل ایتدکجه صرف ایتمکدن زیاده اعمال و ادخاره باشلادی. فی الحقیقه حیات، مبدأندن منتهای تکاملنه قدر تدقیق ایدلسه دائما تدریجی بر ادخار ایله آنی بر صرفدن عبارت بر سعی مضاعف ایچنده کورونور.

بو سببدن طوپلادیغی دفعةً بوشالتمغه مجبور اولان حیات دائما فضله قدرت طوپلامغه باقمشدر. بویله یاپماسه کندی معینیت و ایجابلرینه تابع اولان ماده اوزرینه مؤثر بر حمله ناصل یاپه‌جق؛ و ناصیل اونی کندی آمال و مقاصدینه اماله‌یه موفق اولاجقدی؟ البته ماده‌دن آلدیغی قدرتلری طوپلامغه باقه‌جق و بو سایه‌ده منتخب استقامتلرده و دها بویوك بر اقتدارله ینه ماده‌نك اوزرینه یوکله‌نه‌بیله‌جکدر.

شعور و حیاتك تدقیقنده واصل اولدیغمز بو مشترك نتیجه‌یی بر اوچنجی سلسلهٔ وقعاتی تعقیب ایتمکله دخی آلده ایده‌بیلیرز. مثلا مخلوق ذی حیاتده‌کی عملی دکل‌ده عمله تقدم ایدن تصوری ملاحظه ایده‌لم. او نه‌دن‌ری نفوذلی شخصیتلرك مداخله ایتدکلری شؤون و حادثات اوزرنده‌کی بویوك تأثیرلرندن بحث ایدیلیر. ذاتاً بویوك شخصیت، قاریشدیغی وقایع اوزرنده کندی نشانه‌سنی براقان بر آدامدن باشقه نه‌در؟ بو نشانه اولماسه اونك نفوذینی نره‌دن آکلایه‌جغز؟ بونلر اینجه اوزون بر سلسلهٔ حادثاتی لمحهٔ بصرده قاورایوب کورن کیمسه‌لر دکلیدر؟ بو قبیل شخصیتلر «حال» لرنده نه قادار بویوك بر حصهٔ ماضی طاشیرلرسه حاضرلانمقده اولان وقایعی استعجال ایتدیرمك ایچون استقباله ده او نسبتده آغیر بر حموله ایله یوکلانمه‌سنی بیلیرلر. تشبیه جائزسه دیرزکه تصوراتمز ماضی‌یه دوغرو نه درجه کریلمش و چکیلمش بولنورسه استقباله آتیلیش ده او نسبتده قدرتلی اولور. شعورك مشاهدی اولدیغی ماده قارشیسنده‌کی ادراکی میلیونلرجه اهتزازلری بر لمحه‌ده قاورامقدر دینه‌بیلیر. کذا ماده‌نك بیکلرجه سنه‌لك تاریخی شعورك بر لحظه‌سنه صیغه‌بیله‌جك کیدر. حالبوکه ماده‌نك حافظه‌سی آنجق بر لحظه‌لکدر؛ یعنی ماده ایچون اك اوزاق بر ماضی ایله اك یقین بر حال فرق ایدیله‌جك کبی دکلدر. بوکا مقابل کوزمزك بر لمحه‌ده ماده عالمندن اخذ ایتدیکی شی، مثلا بر ضیا احساسی ماده‌نك یکدیکرینی ولی ایدن تریلیونلرجه اهتزازلرینی محتویدر. بو حال بوتون احساسلر تمزدده واقعدر. ماده ایله شعورك ملتقاسنده بولنان احساس، شعوره خاص اولان و بونك وصف فارقنی تشکیل ایدن «صیرورة Durée» یه انقلاب ایتمکله ماده‌نك برچوق دورلرینك بر خلاصه‌سنی جمع ایدییور. بناءً علیه ادراك دنیلن عملیه‌نك ماده شؤوناتی بر نوع تکثیف دیمك اولدیغنه و بو تکثیفك افعالمزك شؤونات مادیه‌یه حاکم اولماسنی تأمین ایچون یاپیلدیغنه حکم اولنه‌مازمی؟ ماده‌ده مندمج اولان معینیتك هر آنده دکل‌ده آنجق فوق العاده زمانلرده جبر اولنه‌بیله‌جکی فرض اولنسه بیله ماده عالمی کندی حریتنه اماله ایتمك و اوکا مطلوب حرکتلری یاپدیرمق اصرارنده بولنان شعورك بوندن باشقه دورلو حرکت ایتمسی ممکن اولورمی؟ شعورك بر لحظه‌لك زمان باطنیسنده ماده‌نك صاییسز اوان حیاتی موجود اولماسه‌یدی ماده‌نك معینیتنی کندی آرزولرمزه ناصیل توفیق ایده‌بیلیردك؟. بو مقدماته نظراً شعورلی بر مخلوقك ماده اوزرنده‌کی مؤثریتك روحی زمانده‌کی توتر و تکاثف نسبتنده آرتمه‌سی اقتضا ایتمزمی؟ بکا قالیرسه ایدر؛ یالکز شیمدیلك بو نقطه‌ده اصرار ایده‌جك دکلم. بورایه قادار اصل برغسون. ●

مقصدم حیات ، شعور وادراکك هپ عینی اوصاف بارزه ومشترکه‌یی حائز اولدقلرینی مختلف واقعه‌لرله کوسترمکدی . شعورك قرارلاشدیردیغی عملی ویا بو عملی احضار ایدن ادراکی تدقیق ایدنجه هر ایکی حالده دخی شعورك ماده‌یه حلولندن مقصدی اونی کندی آرزو واستفاده‌لرینه اماله ایتمك اولدیغی آکلاشیلیر . وشعور بو غایه‌یه وصول ایچون اولا ماده‌نك اوزون زمانلرده ادخار ایتدیکی قدرتلری منتخب و مطلوب استقامتده آنیده بوشالتمق ، ثانیاً ماده‌نك لایعد شؤنات صغیره‌سنی ، یعنی بوتون دنیای تاریخچه‌سنی بر لمحه‌شعورده قاورامق کبی یکدیکرینی تاملایان ایکی اصول قوللانیر .

مسئله‌یی برده بو مختلف واقعه‌لرك نقطهٔ التصاقندن سیر ایده‌لم : شیمدی بر یانده ضرورت وایجابه تابع ، حافظه‌دن محروم وهر لحظه‌یی مقدمکی لحظه‌سندن استنتاج اولنه‌بیله‌جك معین بر ماده ؛ دیکر یانده حریته صاحب حافظه‌سیله متمادی بر تکون وصیرورت ایچنده یاشایان و نماسی ماده کبی یالکز چوغالمقدن عبارت قالمایوب بر نبات کبی بویوین وهر « صیروره Durée » سنده ماضی‌یی غیر قابل تجزی بر صورتده محافظه ایدن بر شعور دوار . بو ایکی موجودیتك مشترك بر منبعدن صدور ایتدکارنده شبهه اولمادیغنی ذاتاً سویله‌مشدم . اوته‌دنبری شعور وماده حقنده‌کی ایضاحاتمك هدفی بونلرك بربرلرینه معاکس بر جریان ایچنده اولدقلرینی کوسترمکدر . شعور ، کندینی لاینقطع یاراتان وتازه‌له‌ین بر عمل ایسه ماده ، لاینقطع بوزان واسکیتن بر عملدر . بو سببدن نه ماده ، نه ده شعور کندی باشلرینه کندیلرینی ایضاح ایده‌مزلر . بو نقطه‌یه بر داها عودت ایتمه‌یه‌جکم ایچون بو بابده‌کی نظرمی تکرار توضیح ایده‌یم : بن ، سیارهٔ ارضمز اوزرنده‌کی حیاتك بوتون تکاملنی حملهٔ حیاتك براثر جهدی کبی کوریورم . بو جهدك غایه‌سی کندینی ممکن اولدیغی قادار ماده‌نك اسارتندن قورتارمق و بالنتیجه کندی حریتنی یاشامقدر . نیته‌کیم حملهٔ حیات غایه‌سنه حیوانات سلسله‌سنده موفق اولامایه‌جه ماده‌یی یاراتیجی بر شعوره ایصال ایدنجه‌یه قادار اوغراشدی و نهایت بو شعوری انسانده تجسد ایتدیرمك صورتیله اسارتدن قورتولوب حریته قاووشدی .

(لامارق) و (داروین) دن بری اجناسك تکاملی حقنده‌کی ملاحظه ومشاهده‌لرك تفصیلاتنی تکرار ایتمکده بر فائده کورمیورم . بو ذاتلرك نظریه‌لرینه کوره بوتون اجناس الك بسیط عضویتلرك تأثیرات محیطیه ایله بطندن بطنه تدریجی بر صورتده استحاله‌لرینك

بر نتیجه‌سیدر . هیچ شبهه یوقکه مقایسه‌لی تشریح ، جنینیات ، مستحاثیات کبی اوچ بیوك شاهد علمی‌یه استناد ایدن بو فرضیه‌لری جف القلم رد ایده‌میه‌جکم .

تکاملك بوتون امتدادنده ذوی الحیاتك کندی محیطلری شرطلرینه انطباقلرینك نه قادار ضروری و بو ضرورتك علماده نه قادار مجرب اولدیغنی بیلمیوردکم . فقط بو ضرورت بکا قالیرسه آنجق حیاتك فلان ویا فلان اشکال معینه‌ده‌کی توقفلرینی ایضاح ایدوب حیاتی کیتدکجه یوکسکلره سوق ایدن حرکتی ایضاح ایده‌مز . تسلیم ایده‌جکمزکه الك ابتدائی بر عضویت بیله طبقی بزم کبی کندی شرائط حیاتیه‌سنه انطباق ایتمشدر . بونك یکانه دلیلی یاشامقده بزم کبی موفق اولماسیدر . شیمدی محیطنه انطباق ایتمش بر حالده پك اعلا یاشایان بر حیوان نه‌دن کیتدکجه معضللشمکه و بو یوزدن داها تهلکه‌لی ومعضل بر حیاته آتیلمغه لزوم کورسین ؟ غریبی شوکه الیوم کوردیکمز بو ابتدائی حیوانلره ادوار حیاتیهٔ حیوانیه‌نك الك قدیم زمانلرنده‌ده تصادف ایدیلیوردی . بو ابتدائی شکلده توقف ایدوب قالمغه هیچ بر مانع وهیچ بر امکانسزلق یوق ایکن حیات نیچون دائما بو حالده قالمادی‌ده داها یوکسك ومعضل شکللره چیقدی ؟ حیات کیتدکجه دهشتله‌نن تهلکه‌لره سوروکلیه‌جك بر حمله اولماسه‌یدی بسیط محیطلرینه منطبق حیوانجقلرك مجهول ومعضل اشکال حیاتیه‌یه آتیلمق آرزولری نه‌لرینه کرکدی ؟

الحاصل باطنی حمله بر شائبت کبی تلقی ایدلمدکجه حیاتك تکاملنی آکلامق پك کوجدر . نیجه حملهٔ حیات مادهٔ ذی حیاتی نه تك بر استقامتده صاچمش ، نه ده بوتون اجناسنك بر یولدن و بر خط مستقیم استقامتنده تکامل ایتمشدر . حملهٔ حیاتك هیچ بر طیقانیقلغه ، هیچ بر چیقماز سوقاغه دوشمه‌دن دوس دوغرو بر یول تعقیب ایتدیکنی ده هیچ ظن ایتمیوردم . واقعا بو حمله‌نك هر آن ماده‌نك مقاومتلرینه معروض قالارق مجاهده‌ده بولندیغنی تسلیم ایدییوردم . ذاتاً بو مقاومتلر یوزندندرکه قیره‌مادیغی مانعه‌لره چاربنجه یولنی چاتاللاندیرمش و حامل بولوندیغی حمله و تمایللری مختلف تکامل استقامتلرینه بولمکه مجبور اولمشدر . نیته‌کیم حملهٔ حیات ماده‌نك بو تضییق وممانعتلری یوزندن کاه انحراف ، کاه رجوع ایتمش وکاه آلندن وورولمشجه‌سنه اولدیغی یرده صاپلانمشدر . حملهٔ حیاتك اعتراض ایدیله‌میه‌جك موفقیتی یالکز ایکی خط اوزرنده اولمشدرکه بونلردن بری جزئی ایسه دیکری بالنسبه تامدر . جزئی موفقیت « مفصلیه » لرده ، بالنسبه تام موفقیت « فقریه » لرده تجلی ایتمشدر . موفق اولنان ایلك تکامل خطنك نهایتنده ، حشراتك سوق طبیعیلرینه ،

ایکنجی موفقیتك نهایتنده انسان ذکاسنه تصادف اولونور . بونك ایچون تکامل ایدن قوتده سوق طبیعی ایله ذکا اول امرده بر برینه قاریشیق ویا بری دیکرنده مندمج اوله‌رق بولونیوردی دیه‌بیلیرز .

خلاصه حمله‌ٔ حیات ماده‌یی تکشیف ایده‌رك وجوده کتیردیکی شعورله ینه ماده‌نك ایچندن کچمك صورتیله هم کندینی عضویلشدیرمش ، هم‌ده بو عضویتی ماده‌دن یاپیلماسنه و معینیته تابع اولماسنه رغماً کندی حریتنه بر آلت اوله‌رق قوللانمغه موفق اولمشدر . حمله‌ٔ حیاتك بو مجاهده‌سنده شعور آزقالدی طوزاغه دوشیوردی . چونکه ماده ، حیاتی اویله صاروب دولایوردی‌که نرده‌یسه طیقایه‌جق وکندی ذات‌الحرکه‌لکیله شعورسزلغنه کوتوره‌جکدی . نیته‌کیم بو حال نباتات عالمنده قسماً واقع اولمشدر . بیلیورسکزکه تکامل یوللرندن بری اولان بو عالمده ذات‌الحرکه‌لك ، شعورسزلق بر قاعده‌در . یالکز حمله‌ٔ حیاتك متکامل ومجاهد قوتنده مندمج اولان خاصهٔ حریت ، حقیقی بر اثر صنعت دینه‌بیله‌جك اولان بونجه اشکال نباتیه‌ده هیچ‌ده ظاهر اولمایور دکلدر . ناصیل ظهوره کلدکاری محیط تأثیراتیله ایضاح ایله‌مه‌ین و آنجق حمله‌ٔ حیات محصولی اولان بونا کهظهور اشکال حیاتیه‌نك بر کره خلقت بولدقدن صوکرا آرتق میخانیکی بر صورتده تکرر ایتمش اولمه‌لری چوق واردر . نباتاتك یکانه قصوری فردلرنده هنوز انتخاب ملکه‌سنك بولنماماسیدر . دینه‌بیلیرکه شعور بوراده ماده ایله بوغولمش واونك اثری اولمشدر . دیکر خطوط تکاملده شعور کندیسنی ماده‌نك اسارتندن بر آز ها آزاد قیلمغه وبالنتیجه شویله بویله بر انتخاب استعدادینه صاحب اولمغه موفق اولیورسه‌ده بو انتخاب وارلق ویاشامق ضرورتلری ایچنده آنجق بر حیات قالمق احتیاجنك بسیط بر معاونی اولمق سویه‌سنی آشامامشدر . یاشامق ، یعنی مادی عضویتی محافظه وادامه ایتمك ضرورتی بوتون سلسلهٔ حیواناتك حریتنی احتیاجات مبرمه وغریزیه چنبرلری ایچنده حبس ایدییور . وحریت درت بر طرفه انکشاف ایده‌جکنه آنجق مبرم احتیاجلر دیوارلری آراسنده قالیور . حمله‌ٔ حیاتك تا کهظهور اوچنجی انفلاقی انسانی وجوده کتیرنجه ینه شدتلی بر صیچرامه وبیوك بر تکامل وجوده کلیورکه حمله‌ٔ حیاده مندمج حریت آرتق بوراده بوتون سدلری ییقیور وزنجیرلرینی قیریور . تکاملك بو صفحه‌سنده حصوله کلن انسان دماغی حیوان دماغنه نه‌قادار بکزه‌سه‌ده اهمیق یوقدر . چونکه انسان دماغنده بوتون اعتیادلری قیره‌جق وانسیاقی عملی تماماً ضدی اولان عمللره قلب ایده‌بیله‌جك بر ممتازیت واردر . آرتق بویله بر دماغ قارشیسنده ماده‌نك

آلت اولمقدن باشقه بر قوتی ، انقیاد ایتمکدن باشقه بر مقاومتی قالمامشدر . ماده‌نك ایچنه کیردکدن صوکرا بونی عضوی وغیر عضوی اولمق اوزره ایکی عالمه آییران حمله‌ٔ حیات نهایت انسان دماغنی وجوده کتیرمکله هر ایکیسنده‌ده حاکم اولمش وهپسنك فوقنده حریتدن عبارت اولان سلطنتنی قورمشدر .

واقعا کونك برنده فیزیك ایله کیمیانك مشترك جهدلریله مادهٔ ذی حیاته مشابه بر ماده اعمال اولنه‌بیلیر . فقط بو مشابهتی وجوده کتیرمك حیاتی بوتون اوصافیله یاپمق دیمك دکلدر . بیلملی که حیاتك کندی خارجنده‌کی موجودات ایله طرز حرکت ومناسبتی ظن اولندیغی کبی میخانیکی دکلدر . بو طرز حرکتلرده اویله حوصله سوز بر مهارت وانجه‌لك واردرکه بونلرك میخانیکیتله تقلیدی امکان خارجنده‌در . ایچنه داخل اولدیغی ماده‌یی میخانیکیت خارجنه چیقاران حمله‌ٔ حیات بو میخانیکیتی ایلك زمانلر رد ایده‌مزدی . چونکه ماده‌یی فتح وتسخیر ایده‌بیلمك ایچون بو میخانیکیتی تمامًا تدارك قبول ایتمك لازمدی . بونی بر تشبیه ایله افاده ایده‌یم : شمندوفر یوللرنده‌کی مقاصجیلری بیلیرسکز ! بونلر ترنی بولندیغی خطدن چیقاروب ایسته‌دیکی خطه کچیرمك ایچون رایلرینی ترنك خطنه یاناشدیریرلر . ایشته حیاتك‌ده ماده‌یی یولندن چیقاروب کندی یولنه آتلاته‌بیلمسی ایچون بو طرزده غایت ماهر بر مانوره ایله ماده‌نك میخانیکیتنه یاقلاشمه‌سی لازمدی . دها دوغروسی حیات ، باشلانغجده اویله بر نوع ماده‌یه یرلشمشدرکه بو ماده کندی کندینی اعمال ایتمك یولنی ذاتاً طوتمشدی . یالکز حمله‌ٔ حیات امدادینه یتیشمه‌سیدی ماده‌نك کندی کندینی تعضو ایتدیرمك خصوصنده‌کی بو تشبثی بر جهد حالنده قاله‌جق وهیچ بر زمان تعضو دینان حادثه اولمایاجقدی . بکا قالیرسه لابوراتورلرمزك حیاتی اعمال خصوصنده‌کی مساعیلری‌ده ایشته بو نقطه‌ده دایانوب قالاجق ، یعنی مادهٔ ذی حیاتك بعض اوصافی تقلید ایدیله‌جك ، لکن تولید وتکامل خاصه‌سنی احتوا ایدن حمله‌ٔ حیات ماده‌یه هیچ بر زمان درج ایدیلامیه‌جکدر . ذاتاً حیات دیدیکمز شی تولید وتکاملدن باشقه نه‌در ؟ حالبوکه بونلرك ایکیسی‌ده باطنی حمله‌لردر . بو حمله‌لرك مکانده تکثر ، زمانده تکامل کبی مضاعف احتیاجلری واردر . حیات ایله برابر تظاهر ایدن بو ایکی سوق طبیعی بالآخره فعالیت بشریه‌نك ایکی بیوك محرکی اولیور ؛ واك متکامل تجلیلری «عشق» و «مرض» ناملرینی آلیور . بو قوتلره دقت ایدنلر انکار ایده‌مزلرکه کوز اوکنده چالیشان و کندینی مانعه‌لردن تخلیص ایتمك ایچون هر آن اوغراشان واولانی صرف ایتدکدن ماعدا اولمایانی

بيله ويرمك صورتيله طاقتي فوقنه چيقمق ايسته ين بر قوت وار: روح. ايشته روحك اوصافي بونلر اولديغي كبي اوني باشقه درلو تعريف ايتمكده بيلمم ممكنميدر؟ اگر قوۀ روحيه موجود ايسه بو قوتي ديگر قوتلردن تمييز ايدن جهت كنديده اولاندن فضله سنه طاقت صرف ايتمك ملكه سي اولمايا جقميدر؟ برده بو قوتك كذرگاهنده تصادف ايتديكي مانعه لري دوشونه لم! حياتك مبدأندن انسانه قادار اولان تكاملي گوز اوكنه كتيريله جك اولورسه گوزه اويله بر سيل شعور چارپاركه بو سيل صانكه كنديسنه تحت الارض بر كچيد آچمق ايچون ماده يه كيرمش وصاغه صوله باش اوروه رق گاه ايلرله مش، گاه قايالره چارپارق قيرلمش، فقط نه اولورسه اولسون اصلا ازيمه رك گونك برنده كنديسني آيدنلغه چيقاره جق بر فرجه بولمش؛ وايشته بوصولك استقامتي اوني نهايت انسانه منجر اولان تكامل خطنه ايصال ايله مشدر.

عجبا روح بوتشبثه نيچون آتيلدي؟ ماده نك ايچنده تونل آچمقده نه منفعتي واردي؟ بو سؤاللره جواب ويرمك ايچون ده برچوق يكي سلسلهٔ واقعاتي گوزدن كچيرمك لازمدر. بوراده ده گوره جكز كه بوتون بو واقعه لر تك ومشترك بر نقطه ده برلشه جكلردر. بونك ايچون (روحي – غريزي) مناسبتلرله حيات روحيه وصوكرا اخلاقي مفكوره لرله اجتماعي ترقيات حقنده ده بعضي تفصيلاته كيريشمك ايجاب ايده جك وآنجق بو بابده ده عمومي نتيجه يه ايريشه بيله جكدر. اولا ماده ايله شعوري قارشيلاشديره لم: ماده هر شيدن اول تجزي قبول ايدن وقطعي بر حساب ايله قابل مساحه اولان بر شيدر. حالبوكه شعور وياخود مفكره يكديگرينه حلول ايتمش اويله غير قابل تجزي عناصردن مركبدر كه بونك تك بر شيمي، بو نفسه برچوق شيلرمي اولديغني سويلايه مم. باقيلورسه بوانقطاعسز ومتمادي بر آقيش وبو طرزده كي بوتون آقيشلر كبي قابل تجزي دكل. تجزي قبول ايتمه سي آنجق «كلمه لر» ديديكمز قالبلره كيرمه سيله ممكن. نته كيم روحمزده كي موجوداتدن حساب صورمق ايجاب ايدنجه بر كاغد پارچه سي آليور واوزرينه يكديگريني تفسير وتوضيح ايده جك كلمه لر قارالامقدن باشقه چاره بولاميورز. ديمك حياتك حملهٔ اصليه سنده يكديگرينه حلول ايتمش بر حالده بولنان تماثللري آنجق كلمه لرك چرچيوه سي سايه سنده قابل تفريق وتجزي بر حاله قويه بيليورز.

روحمزي كلمه لرك چرچيوه لرينه صوقمق ايسته ديكمز بو زمانلرده جهد صرف ايتمكه مجبور اوليورز. چونكه روح كندي عالمندن چيقاريله رق ماده نك ايچنه صوقولمق ايسته نجه البته مقاومته معروض قالاجق وبالنتيجه جهدي استلزام ايده جكدر. حالبوكه مفكره،

مفكره اولارق قالدقجه، اثر صنعت، ادراك زميننده بولوندقجه، شعر، مخيله دن چيقمادقجه اصلا جهدي مستلزم دكلدرلر. جهدي ايجاب ايتديرن شي روحمزك قوه دن فعله چيقماسيدر. جهد، في الواقع مشقتلي بر شي ايسه ده روحي تجسد ايتديره جك يكانه قوت اولمق اعتباريله عيني زمانده قيمتلي بر شيدر. ماده اولماسه يدي جهده نه لزوم، نه ده امكان واردي. ماده، حائز اولديغي مقاومت خاصه سيله روح ايچون بر مانع ايسه ده سوق واداره سي امكانيله ده بر آلت وعيني زمانده بر تازيانهٔ شوق وغيرتدر. ماده سايه سنده دگلميدر كه روح حادثهٔ امتحاندن كچمكده وماده دن آلديغي انطباعلري محافظه ايتمك صورتيله قوتلريني آرتديرمقده در.

حياتك معناسيله بشرك غايه سني تفلسف ايدن فيلسوفلر بونلري اوگرنمك ايچون باشقه واديلره صاپه جقلرينه كندي طبيعتمزه دقت ايتسه لردي چوق داها طبيعي ودوغرو معلومات آلاجقلردي. چونكه طبع بشر غايه مزه ايريشديكمز زمانلري غايت وجيز وصريح بر اشارتله خبر ويرمكده در. بو اشارت سرور ديديكمز شيدر. «حظ» ديميوب «سرور» ديديكمه دقت ايديورميسكز بيلمم؟ حظ، ذي حياتك نفسني محافظه يي تأمين ايچون طبيعتك بر صنعه سي اولوب حملهٔ حياتك آتيلمش اولديغي استقامتي گوسترن بر نشانه دكلدر. حالبوكه سرور اصلا شاشمايه رق دائما حملهٔ حياتك موفقيتلريني، فتوحات وظفرلريني ترنم ايدر. وهر بيوك سرورده بهمه حال بر بستهٔ ظفر واردر. ايشته حملهٔ حياتك بو اشارتي نظر دقته آلير وبو واديده كي واقعه لري گوز اوكنه كتيره جك اولورسه ق سرورك دوغديغي بوتون يرلرده بهمه حال بر «ياراتمه» واردر. بو ياراتمه نه قادار بيوك ايسه سرورده اوقادار درينندر: مثلا چوجغني گورن آنه اوگا باقدقجه دائما مسروردر. چونكه اوني كندي ثاني، كندي سودي، كندي جاني وكندي روحله بسله يوب وجوده كتيرديكنه قانعدر. ايشلرينك هر گون ايلرله ديكني گورن بر فابريقاتور وياتاجرك حالي ده بويله در. بونلرده كي سرورك پارا قازانمقدن گلديكني ظن ايدنلر چوق آلدانيورلر. ثروت واعتبار حس ممنونيتي احتوا ايتمه زي دولاييسيله اهميتدن عاري دگلسه لرده بو تشبثلرده دويولان بيوك نشئه، تهلكه لي بر تشبثي يكمك وحياته بر شي قاتمق حسلرندن متولد بر سرور ظفردن عبارتدر. سرورك يانده حظ پك سونوكدر. ايستديكني قوه دن فعله چيقارمش بر صنعتكارله كشف واختراعده بولنمش بر عالمك ناديده سرورلريني بر كره دوشونكز! هر شيئي اوستون گورو گورمكه آليشمش كيمسه لر بونلرك

شان وشهرت قازانمق وستایش طوپلامق ایچون چالیشدقلرینی ظن ایدرلر . فقط روح بشره قارشی بوندن بیوك بر بهتان اولاماز . امین اولکزکه شرف ومدایحه قاپیلانلر موفقیتلرندن أمین اولامایانلردر . نخوت وتفاخر عدم موفقیت قورقوسنك ماسکه‌لریدر . تحسین و تقدیر کندندن أمین اولمق ایچون ایسته‌نیر . أثرلری حقنده توجه و آلقیش بکله‌ینلر کفایتلرندن امین اولامادقلری ایچون دایاناجق بر دستنك آرییورلر دیمکدر . وقتسز دوغمش چوجقلر ناصیل پاموقلره صارلمغه محتاج ایسه‌لر بوتون جیك و جانسز أثرلرده عینی احتیاجك زبونیدرلر . فقط برده عمرلی ویاشایاجق بر أثر وجوده کتیردیکندن قطعی صورتده امین اولان بر آدامه باقالم : کندینی هردورلو شان وشهرتك فوقنده حس ایدن بو آدام مدح وستایشلری نه یاپسین ! او ، یاراتیجی بر قدرته مالك اولدیغنه مطمئن اولدقدن وبونك الٰهی و جاودانی دینه‌بیله‌جك سرورینی دویدقدن صوکرا بوندن دها یوکسککنی نره‌ده بولاجق ؟ حملهٔ حیاتك ظفری بوتون فعالیت ساحه‌لرنده یاراتمق اولاجه حیات بشرك علت موجودیتی‌ده وسع وطاقتمز نسبتنده‌کی یاراتیجیلقلرده فرض ایتمکه مجبور دکلمی‌یز ؟

آرتق کندیمزی کندیمزله یاراتمق ، آزدن چوق وهیچدن برشی استخراج ایدن جهدمزله شخصیتمزی بیوولتمك وموجوده لاینقطع برشی علاوه ایتمکدن باشقه بر قدرمز اولابیلیرمی ؟

خارجدن باقیلنجه طبیعت اویله‌نا تهظهور ، فیاض ، یکی ووسیع بر بهار عالمی آکدیرکه عقلمك بو منظره قارشیسنده مبهوت قالمامه‌سی ممکن دکلدر . بو عالمه حیات ویرن قوت ، بی‌نهایه حیوان ونبات تنوعلرینی صانکه هیچ بر منفعت کوزتمه‌یرك صرف عشق وشوق ایله یاراتمش وهر برینه اك بیوك صنعت أثرلرینك قیمت مطلقه‌لرینی سوه سوه ویرمشدر . حتی دینه‌بیلیرکه بو قوت انسانه نه اهمیت ویرمشسه لاعلی التعیین بوتون شیلرده عینی اهتمامی أسیرکه‌مه‌مشدر . فی الواقع برشکل ذی حیات بو قوتك الیله بر کره وجود بولدقدن صوکرا بالآخره لایعد بر صورتده تکرر ایدییور . وکذا عینی ذی حیاتك افعالی بر کره تشکل ایتدکدن صوکرا اعتیاد واوتوماتیزم ایله تقلیدی اولارق تکرارلانیور سه‌ده انساندن بشقه دیکر ذوی الحیاتده حاکم اولان بو تکرر واوتوماتیزم [ذات الحرکه‌لك] بزه حملهٔ حیاتك عدم موجودیتنی دکل ، آنجق توقف حالنده اولدیغنی کوستررر . بزعملی احتیاجلر ضرورتیله‌درکه اکثریا حملهٔ حیاتك بویرنده صایمه‌لریله علاقه‌دار اولیور ؛ حیاتك حقیقی

حرکتنی کورمیور وبوتون تکرار ویکنسقیلرینی اونك روش اصلیسی ظن ایدییورز . حالبوکه هر کون تماس ایتدیکمز حیاتك محسوس اولان یکنسق حرکتلری حیاتك اصل حرکتی دکلدر . یالکز صنعتکارلرك دویغوسی بر درجه‌یه قادار حقیقی حرکت وحیاتی کورویورسه‌ده بوده تمام دکلدر .

اشکال حیاتیه‌نك ثروت وابداعیلکلری حیاتك انکشاف و تکاملنی ارائه ایتمکله برابر عنی زمانده حملهٔ حیاتك دوراق یرلرینی وطاقتسزلق مرحله‌لرینی کوستررر . بونی بر تمثیل ایله افاده ایده‌یم : قایه‌جقلری بوزی قوتلری نسبتنده آچان چوجقلر بوحدودك نهایتنده ناصیل بر دوراق یری یاپارلرسه حملهٔ حیاتده طبقی بویله حرکت ایدر . حالبوکه عینی چوجقلر بویونجه اسکی حدودلرینی آشدقلری کبی حملهٔ حیاتده موقت توقفلرینی آز مدت صوکرا بهمه حال آشه‌جقدر .

اخلاق یعنی معنویات آداملرینك حیات حقنده‌کی نقطهٔ نظرلرینه کلنجه بو ، هپ‌سندن یوکسکدر . بیلملی‌که حملهٔ حیات – که حیاتك اساسی وحقیقیدر – انسانده وبالخاصه اك أییلرمزده بلا مانعه یولنه دوام ایدییور . بو وظیفه‌سنی ایفا ایچون محیر العقول بر أثر صنعت اولان وجود بشرده تجسد و بوراده حیات معنویه‌نك یاراتیجی جریانی حدودسز بر صورتده خلق ایدییور . استقبالی فتح ایتمك ایچون ماضیدن برشی غائب ایتمه‌مك اوزره مجهز اولان انسان ، هیچ شبهه‌یوق ، حیاتك اك بیوك بر أثر موفقیتیدر .

فقط انسانلرك‌ده بر فوق العاده‌سی وارکه بونلر کندی عمللری کبی باشقه‌لرینك عمللرینی‌ده قوتلندیرمکی و عالیجنابلقلریله علو جناب اوجاقلرینی شلندیرمکی بیلیورلر . ایشته ابداعی و ساده قهرمانلقلریله فضیلته یکی یوللر آچان بو بیوك خیر آداملریدرکه مابعد الطبیعه حقایقلنی ولیلریدرلر . بونلر تکاملك سمت رأسنه یوکسلدکلری کبی عینی زمانده حیاتك منبعلرینه‌ده اك یاقین بولندقلرندن حیاتدن کلن اك مبارك حمله‌لری محسوس بر حاله کتیرلر . حدسی بر صورتده حیاتك عمده‌لرینه قادار نفوذ ایتمك ایستیورسه‌ق بو بیوك آداملری دقتله تعقیب ایده‌لم ؛ وبوتون دویدقلرینی جاندن حس ایتمکه چالیشه‌لم . کره‌مزك کیزلی آتشی ناصیل وولقانلرك تپه‌سنده تجلی ایدییورسه روح بشرك اعماقنده‌کی اسرارده آنجق ولیلرك واصل اولدقلری شاهقه‌لرده عیان اولیور .

حملهٔ حیاتك آچیق ایکی بویوك یول بولدیغنی واولا یکدیکریله قاریشیق بر حالده بولنان سوق طبیعی ایله ذکانك بالآخره مفصلیه‌لر وفقریه‌لر سلسله‌سنی احتوا ایدن ایکی یولده مختلف استقامتلرده انکشاف ایتمکه باشلادیغنی کورمشدك . مفصلیه‌لرك أوج تکاملنده آریله قارینجه‌لر ، فقریه‌لرك منتهاسنده‌ده انسان واردر . شایان دقتدرکه یکدیکرندن بالکلیه فرقلی اشکال حیاتیه‌یه منتهی اولمه‌لرینه وکیتدکجه متباعد یوللر تعقیب ایتمه‌لرینه رغماً بوایکی حیات زمره‌سنك واصل اولدقلری تکامل هپ اجتماعی حیات اولمشدر . اوحالده جمعیت احتیاجی داها مبدأدن کندیسنی حس ایتدیرمش ویاخود حملهٔ حیاتك اصلی واساسی انجذابی ممنونیت تامه‌سنی آنجق جمعیتده بولمشدر [۱] . فردی قدرتلرك موقع اشتراکه وضعی ور نوع عارفانه یاشایشی دیمك اولان جمعیت بوتون فردلرینك جهد وغیرتلرندن استفاده وهرکسك جهدلرینه سهولت بخش ایدر . فردی کندیسنه انقیاد ایتدیرمه‌دن بقا بولامایان جمعیت ترقیسنیده آنجق فرده حریت ویرمکله تأمین ایده‌بیلیر . بونك ایچون

[۱] برغسون بو افاده‌سیله حملهٔ حیاتك عضویتنی « جمعیت » ده وروحی اخلاق آداملرینك « مفکوره » لرنده کورویور . « دورقایم » ایله « برغسون » آراسنده سناً آنجق بر یاش فرق واردر . ایکیسیده عینی زمانده یتیشمشلردر . الك اوریژینال أثرلرینی همان عینی زمانلرده یازدقلری جهتله بربرلرندن متأثر اولمادقلری آشکاردر . بونکله برابر ایکیسیده « مفکوره » و « جمعیت » ك ماهیت ومعنالرینی اوریژینال بر نظرله یکیلشدیرمشلردر . برغسوندن نقل ایتدیکم « کولمك نه‌در ؟ وکیمه کولیورز ؟ » أثری بیله ظاهراً قومیقلیك معناسنی آکلامق ایچون یازیلمش کبی کورونورسه‌ده حقیقت حالده جمعیتك حالت روحیه‌سنك برتشریح وتحلیلی در . « دورقایم » ده : « هر جمعیت اخلاقی بر جمعیتدر : Toute société est une société m rale » دیمکله تماماً برغسون کبی دوشونمشدر . « دورقایم » ه نظراً انسانده بر « عضویت » ، برده « روح » ؛ تعبیر دیکرله بر « حیوان » ، برده « انسان » واردر . حیوانی یاپان فیزیك محیطدر . انسانی یاپان « بشری محیط » ، یعنی « جمعیت » در . مفکوره دخی فردك انسانی قسمنی حیوانی قسمنه غلبه ایتدیرمك ، یعنی منحصراً عضوی قالان فرده جمعیتی حاکم قیلمقدر . دها دوغروسی اخلاق قیمتلرك خودکام وخسیس اشتهالره تفوق ایتدیرلمه‌سیدر . شو حالده معنوی مفکوره‌لردن اوزاقلاشان بر جمعیت اراده‌سی ، یعنی « حکومت » هر هانکی برصورتله قوتلی‌ده اولسه فردلر اوزرنده‌کی ولایتنك هیچ برحکمت وقدسیتی قالمایه‌جقدر . چونکه اصل وظیفه‌سی اولان « مفکوره » دن محروم در . بونك ایچون « فرد یوق ، جمعیت وار » دیندیکی زمان بومعناده برجمعیت ، یعنی برمنظومهٔ اجتماعیه‌یی یوکسلته‌جك برمفکوره‌نك لااجتماعی فردلر اوزرنده‌کی نفوذ وولایتی آکلاشیلیورسه بوندن دها خلاصکار ومدنی بر دستور اولاماز . فقط عینی دستور مفکوره‌یی اونوتمش جبار و خودکام بر « سلطه » یی مشروعیلشدیرمکه واسطه اولابیله‌جك غیر قابل مناقشه بر « نص » کبی تلقی ایدیلیرسه اووقت « جمعیت یوق ، مفکوره وار » دیمك بیك کره دها خیرلی اولور .

هر جمعیت تألیفی ایجاب ایدن ایکی ضد طلب قارشیسنده‌در : قارینجه وآریلرك تشکیل ایتدکلری جمعیتلرده یالکز برنجی شرط ، یعنی فردك انقیادی تأمین ایدلمش اولدیغی ایچون بو جمعیتلر شایان حیرت بر انضباط و اتحاد دائره‌سنده یاشامقله برابر عینی زمانده اصلا دکیشمز برکوره‌نك ایچنده قالمشلردر . برجمعیت داخلنده یاشایان فردلر کندیلرینی کوره‌نك ایچنده اونوتورلرسه جمعیتده کندی غایه وقدرینی اونوتورکه بو صورتله هرایکیسیده دائما ایلری‌یه ، دائما دها مؤثر وبویوك برحیات اجتماعیه وداها مکمل بر حریت فردیه‌یه کیده‌جکلرینه خرمن بیکیرلری کبی متصل بر نقطه اطرافنده دونرلر . فردك یالکز انقیادینی دکل ، عینی زمانده حریتنی دوشونن وبوایکی غایه‌یی اصلا کوز اوکندن قاچیرمایان یالکز انسان جمعیتلری اولمشدر [۱] . ایچلرنده مجادله وبینلرنده محاربه حالنده بولنان بو جمعیتلرك اشبو حرکتلرنده بربرلرینی یونتارق ضدیتلری ازاله ، فردی اراده‌لری بوزمایه‌رقدن اجتماعی اراده‌یه تقریب وبالنتیجه مختلف جمعیتلری بیدرپی کندی بکارت و استقلاللری دائره‌سنده دها بویوك برجمعیته ایصال غایه‌سی پك بارزدر . ایشته مشقتلی ، فقط عینی زمانده امنیتبخش اولان بو منظرهٔ جدالك جمعیتلرده‌ده کورولمه‌سی بلا اختیار حملهٔ حیاتك بورادده لایعد موانع ایچنده الك یوکسك شخصیت و تمامیتی تنوعی الك زنکین والك چوق برکمیت ایله جهد و ابداعی الك یوکسك برکیفیت داخلنده تأمین ایتمك ایسته‌دیکی آکلاشیلیور .

[۱] کورولیورکه برغسون « جمعیت » ی « دورقایم » کبی ساده‌جه « اجباری » بر نفوذ وولایت اولارق تعریف ایتمیور . انسان جمعیتلرنده یالکز « جبرجی » دکل ، عینی زمانده فردلرك حریت وانکشافلرینی یاراتیجی اولمق اوزره مضاعف بروظیفه بولیور . واقعا « دورقایم » ك منظومهٔ افکارنده‌ده بواحاطه آره‌صیره ودولاییسیله محسوس اولیورسه‌ده بوفیلسوفك طبعنده‌کی « دوغماتیزم : نصجیلق » ومسلکنده‌کی ریاضی معینیتجیلك اوکا جمعیتك سجیه‌سنی چارناچار « اجبارلیلك » کبی تك وقطعی بر « مفهوم » ویا « تعریف » ده طوپلاتیور . بورادده « ذهنیه‌جیلك » منطقنك حیاتك کیفیت وانجماکلرینی حال تکوننده کورمیه‌رب مفهومات ومجردات آغلری آراسنده تاصیل حبس ایتدیکینی کوستریور . معلومدرکه « دورقایم » ده بوتون شأنیه‌رك یالکز برواسطهٔ معرفتیله ، یعنی علمی معرفتله بیلینه‌بیله‌جکنی قبول ایدنلردندر . ومسلك اعتبارله « اثباتیه‌جی » در . شوقادار وارکه بویوك متفکر یالکز دوغماتیزم یاپارکن بوخطایه دوشیور . بوقسه سلسلهٔ تفکراتی آراسنده فلسفی حدسیله حیاتك حرتکونلرینه ، خصوصیت واستثنالرینه نفوذ ایتدیکنی کوسترجك دویوشلری یوق دکلدر .

روح و بدن (*)

موضوعمز روح وبدن ، یعنی ماده وروح ، تعبیر دیكرله شأنیتده بالفعل موجود اولان ماده ایله ــ شیمدی بحث ایده‌جكمز بر فلسفه‌نك اعتقادینه ایناتمق لازم كلیرسه ــ شأنیتده بالفعل موجودیتی محسوس اولمایان روحدر . هرشیدن اول تأمین ایده‌یم كه بوبابده‌كی فلسفه‌م هركسك ایناتوب اینانمامقده مختار اولدیغی براعتقاد مسئله‌سنه منجر اولاجقدر . بونك ایچون هیچ تلاش ایتمه‌رك مستریح اولابیلیرز . ذاتاً نه ماده‌نك ، نه‌ده روحك كنه وماهیتنی تعمیق نیتنده دكلم . یاپاجغم شی بو ایكیسنی یكدیكرندن تمییز ایله آرالرنده‌كی مناسبتی مهما امكن تعیین ایتمكدر . بالطبع بو قادارجق بر غیرتله ماده وروحك ماهیتلرینی بیلمش اولاجق دكلز . ایسترسه‌كز هدفمی بر تمثیل ایله افاده ایده‌یم : تقدیر ایدرسكزكه شیمدی ، یعنی بو آنده بنی دیكله‌ین بونجه ذواتك كافه‌سنی بیلمكلكم ممكن دكلدر . یالكز بنم اونلردن آیری برشی اولدیغمی وحتی بكا نسبتله اولان موقعلرینی پك اعلا تمییز ایده‌بیلیرم . اوحالده روح ایله بدن آراسنده دخی بونوع برفرق وتمییز یاپیله‌بیلیر؛ وبو طرزده بر مناسبت كوروله‌بیلیر . جوهر وماهیت مسئله‌لرینه كلنجه بزی درین بحثلره سوق ایده‌جكی ایچون بونك یرینه ماده ایله روحی برلشدیرن وآییران شیلری، تجربه ساحه‌سنده بولنان واقعه‌لر اولمق حسیله ، بیلمك بالنسبه دها قولایدر .

اولا حس سلیم عامه Sens commun نك بلاواسطه، یعنی دوغریدن دوغرویه كندی نفسی تجربه‌لرینه استناداً بیلوب كمال صفوتله سویله‌دكلرینی خاطرلایه‌لم : بوناقیه‌نظراً بوتون ماده‌لر كبی عینی قانونه تابع اولان وایتیلنجه ایلری ، چكیلنجه كیری كیدن؛ یوكسكدن براقیلنجه یره دوشن بر بدنمز واردر . بو حقیقت قابل انكار اولمامقله برابر بر تأثیر

(*) فرانسزجه‌ده روحی افاده ایدن ایكی تعبیر واردر : l'âme و l'esprit . برنجی تعبیر لاتینجه « anima » كلمه‌سندن مشتق اولوب « نفخه، حیات » معناسنه‌در؛ حیاتك اقنوم ومبدأنی افاده ایدر . ایكنجی تعبیر ایسه لاتینجه‌نك « Spitus » كلمه‌سندن مشتق اولوب « نفخه » یاخود « جوهر غیر جسمانی » معنالرینه كلیر . بوایكی اصطلاحك مدلوللری آره‌سنده بویوك برفرق یوقدر . سرنامه‌ده قوللاندیغمز روح تعبیری « L'âme » مقابلیدر . بوكون هرایكی تعبیرده فلسفه‌یه براقیلمشدر . ذاتاً فلسفه‌نك هدفی اولان روح ، علمك تحدید ایتدیكی « شعور » یعنی حادثهٔ روحیه ساحه‌سنده قالمایوب بونك كنه وماهیتنه قادار اوزانمقده‌در.

میخانیكی ایله دعوت ایدیلن بوحركتلرك یاننده برده ایچدن كلن بنفسه حركتلرمز محسوسدركه بونلر اولكی حركتلردن « ارادی » تسمیه ایدیلن واولدن كشف وتعیینلری ممكن اولمایان برصفت ممتازه ایله آیریلیرلر . شوحالده بوحركتلرك عاملی ، سببی كیم ؟ . نفسی تجربه‌لرمزه صوراسه‌ق « بن » ویا « أنا » مدر دییورز . فقط بو « أنا » نه ؟ . . . دوغرو یا كاش بحث دیكر . . فقط ظاهره باقیلیرسه « أنا » دینلن بو وارلقده بدنمزی مكان وزمانده آشان برشی وار . چونكه بدن ، معین ومحدود برمكان اشغال ایتدیكی حالده روح ، قدرتلرندن بری اولان اطلاع، بالخاصه تخیل ملكه‌سیله بدنی آشوب طاشیور وحتی ییلدیزلره قدر كیدییور . زمانده‌ده بویله . چونكه بدن ماده‌دن عبارت وبوتون وارلغی « حال » ده محبوسدر . ماضیدن بعضی محفوظاتی اولسه‌ده بونلر خیال حالنده مشاهده وتخطرده بولنان شعور حافظه‌سنه اصلا بكزه‌مز . روح ایسه ماضی‌یی زمانك كذارشیله برلكده ضبط ایتدكدن ماعدا بونلری براستقبال یاراته‌جق كبی اوزرنده وتلاوب طوپلایه‌بیلیور . عالمه دائما یكی برشی علاوه ایتمك وظیفه‌سیله مكلف كبی كورونن بوشعور قوتی اسكی تجربه‌لردن طوپلانمش بولونان اراده‌مزی هیچ دونمیه‌جك طرزده مصراً ودائما یكی استقامتلره توجیه ایدییور . ینه عینی قدرت مكانده غیر مأمول وغیر قابل استبصار حركتلر چیزمكله كندی خارجنده یكی برطاقم شیلر یاراتدیغی كبی بوقادارله‌ده قالمایه‌رق حیات باطنیه‌مزده‌ده عینی رولی اوینایور؛ ومثلا اراده‌مزله سجیه‌مزه مؤثر اولیور وبوسایه‌ده حیات بشرك حكمت وجود وغایه‌سی كبی كورونن كندیمزی كندیمزله یاراتمق طرزنده برنوع معجزه كوستریورز . الحاصل زمانده حاله ، مكانده اشغال ایتدیكی محله باغلی قالان وخارجی تأثیرلره قارشی میخانیكی برصورتده سوق اولنان بدنمزك ایچنده بونی مكانده آشان وزمانده صیرورة‌لشن وبوتون اجسامه میخانیكی اولمیان نامأمول ، ناقابل استبصار وحركتلر تحمیل ایدن برشی دوییورز . بدنی هرطرفدن آشان وكندیسنی كندی عمللریله دائما یكیدن یاراتان بووارلغه « أنا » ، یاخود « روح » ــ كه كندنده اولدیغندن فضله‌سنی ویرمك ایسته‌ین برقوتدر ــ دییورز . ایشته نفسی تجربه‌مز روح ایله بدنی بزه بویله كوستریور وظاهر اولان‌ده آنجق بودر .

بوكا مقابل بافكز بزه نه دییورلر : « بو كوردكلركز چوق ایی . فقط ظاهردن عبارت . برده مسئله‌یی یاقیندن تدقیق ایدن علمه صوركز . سزك بوسطحی كوروشكزه قارشی علم دییه‌جك كه : سزك « روح » دیدیككز شی بدندن غیر قابل انفكاك و آنجق

اونكله ایش كورمیورمی ؟ فرض محال اولارق روح ایله بدنی حقیقت حالده آیری فرض ایتسه‌ك بیله بونلر مبدأ حیاتدن مماته قادار بربرلرندن آیریلامایه‌جق كبی یكدیكرینه مربوط برحالده یاشامیورلرمی ؟ مثلا برنفس قلوروفوروم ، برقدح راقی ، بر فنجان قهوه شعوری بیخود ویا تشویش ایتمیورمی ؟ اك خفیف بر زهر بیله ذكا ، حساسیت واراده‌یی اساسندن صارصمیورمی ؟ آرقاسندن بر طاقم امراض انتانیه براقان دواملی بر تسمم دلیلك تولید ایتمیورمی ؟ واقعا دلیلره یاپیلان فتح میت عملیاتلرنده آفت دماغیه دائما كورولمیورسه‌ده اكثریا تصادف ایدیلمیورمی ؟ آفت كورونمه‌ینلرده بیله محقق اولارق انسجه‌ده كیمیوی بر تغیر اولمامشمیدر ؟ فضله اوله‌رق علم ، دماغك معین بعضی تماریجنده ارادی حركتلری ایفا ایدن معین افعوله‌لرك مركزلرینی بولمادیمی ؟ « رولاندو » خطی دینان منطقهٔ دماغیه اوزرنده ، یعنی فص جبهوی ایله فص جداری [جنبی] آراسنده قول ، باجاق ، ، یوز ودیلمزك حركتلرینی تأمین ایدن مركزلر معلوم دكلمی ؟ روحك اساسی بر افعوله‌سی اولارق كوستردیككز حافظه بیله قسماً اولسون احلال اولنمامشمیدر ؟ مثلا تلفظ حركتلرینك مركز خاطراتی اوچنجی تعاریج جبهویهٔ أیسرك منتهاسنده ایسه كلمه‌لرك صدالری خاطراتی دخی برنجی وایكنجی تعاریج صدغیهٔ أیسرده دكلمی ؟ كلمه‌لر ، حرفلر والخ ... ك صور بصریه‌لری ایكنجی تعاریج جداریهٔ أیسرك قسم خلفیسنده بولنیورمی ؟ حتی دها ایلریلره كیده‌بیلیرز : ادعاكزه نظراً روح ، مربوط اولدیغی بدنی مكان وزمانده آشیور وطاشیورمش . باقالم بو آشمق دیدیككز شیئی مكانده بر تحقیق ایده‌لم : فی الواقع باصره وسامعه حدود بدنك اوته‌لرینه قادار كیدیور . كیدیور اما ناصیل ؟ اولا اوزاقدن كلن اهتزازات مادیه كوز وقولاغه انطباعلرینی براقیور وبو انطباعلر اعصاب واسطه‌سیله دماغه انتقال ایده‌رك بوراده سمعی وبصری بر احساسه منقلب اولیور . شو حالده اطلاع ویا ادراك دینلن شی بدنك داخلنده اولیور وبونی هیچ ده آشمیور . زمانده آشمق ادعاسنه كلنجه دیورسكزكه روح ماضی‌یی قاپلار ؛ بدن ایسه آنجق حالك حدودلرنده قالیر وحالدن باشقه برشی ادراك ایتمز . فقط پك اعلا بیلیرسكزكه ماضی آنجق بدنده محفوظ ایزلری سایه‌سنده تخطر اولنیور . تشبیه جائزسه اشیانك دماغده‌كی انطباعلری فونوغراف پلاقلرنده‌كی اینجه چیزیكلری آكدیرر . فونوغرافك چالمه‌سنده‌كی میخانیكیت نه ایسه تخطرده بویله‌در . اعصاب واسطه‌سیله خارجدن كلن مادی بر انطباع دماغك انتقاشلرینه غراموفون ایكنه‌سی كبی تماس ایتمه‌سیله تخطر دینلن حادثه واقع

اولیور . آرتق بودلیللر قارشیسنده بدنی مكان وزمانده آشان بر روح قالابیلیرمی ؟ سزك روح دیدیككز شی علمی اصوللرك حادهٔ تدقیقندن كچنجه كورویورسكزكه جزء فرد وجزء لایتجزیلر آراسنده یكی بر طاقم تجمع وافتراقلره مساعد اولان دماغك تحولات مادیه‌سندن باشقه برشی قالمیور . احساسات ، خاطرات وحتی حسی وارادی بوتون حادثات ذهنیه دماغك جزء فردلری آراسنده‌كی مختلف حركتلرك باشقه بر لسانله ترجمه وافاده‌لریدر . شعور دیدیككز شی ده بو حركات جزء فردیه‌یه منضم بر فوسفورلانمه حادثه‌سیدر . قارا كاغده دیواره چاقیلان كبریت ناصیل ضیالی چیزكیلر یاپارسه اهتزازات هوائیه‌نك اجزای فردیهٔ دماغیه‌یه اعصاب واسطه‌سیله انتقال وتماسی دخی عینیله شعور دیدیكمز ضیادار حادثه‌یی تجلی ایتدیریور . كندیلككندن طوتوشوب یانمش كبی دویولان بو فوسفورلانمه حادثه‌سی ایچمزه باقدیغمز زمان بزی طبیعتیله غریب بر غلط رؤیته اوغرادیور . آرتیق نتیجه‌دن عبارت اولان بویله بر حادثه‌نك سندی كندیسنی تعدیل ، كندی كندیسنی اداره وحركاتنی تولید ایدن بر « أنا » ویا « روح » ظن اولنمه‌سی غلط رؤیتدن باشقه برشی اولاماز . مسئله‌نك حقیقی شودر : بوبولنمك اقتداری بو كونكی میقروسقوپلرمزك میلیونلرجه فوقنده بر آلتمز اولسه وبو عینی زمانده قافه طاسنك كثافتنی ازاله ایده‌جك كبی بولنسه وصوكرا چالیشان بر دماغ بو آلتله ترصد ایدیله‌رك ایچنده‌كی جزء فرد و جزء لایتجزیلرله الكترونلرك حركتلری كوروله‌رك فعالیت دماغیه ایله فعالیت ذهنیه‌نك متقابل بر لوحه‌سی الده ایدلمش اولسه ، یعنی بو رقصلرك ترجمانی اولاجق فكر وحسلرك بر لغتچه‌سی یاپیلسه « روح » نامیله اورته‌یه آتیلان ، دوشونوب حس ایتدیكی ، برچوق شیلر آرزو وكمال حریتله حركت ایتدیكی ظن اولنان شیئك بر ماكنه‌دن باشقه برشی اولمادیغی وبوتون حركتلرینك معین اسباب وتأثیرات میخانیكیه نتیجه‌سی بولندیغی كوروله‌جكدر . فضله اولارق بوصورتله روحی كندیسندن دها ای طانیه‌جغمز كبی كندیسنه قارشی تماماً شعورلو ظن ایتدیكمز روحك كندندن آنجق پك جزئی بر قسمنی بیلدیكنی كوره‌جكز .

روحك تفحص درونی واسطه‌سیله كندی كندیسنه قارشی شعورلو اولدیغی جهتلر آنجق بعض امتیازلی وپك محدود اجزای فردیه‌لر آراسنده‌كی انتقاشلردر . حالبوكه تصور اولنان میقروسقوپله الده ایدیله‌جك شعور دماغك اجزای فردیه‌سی آراسنده‌كی بوتون انتقاشلری كوستره‌جكدر . سزك « شعورلو روح » دیدیككز شی دماغك پك محدود اجزای فردیه‌سی آراسنده واقع اولان حركتلرك بر شعوریدر ؛ وكندی كندنده كوردیكی

آنجق نتیجه‌لردر . حالبوکه تصور ایتدیکمز طرزده یاپیله‌جق علمی بر مشاهده ایله هم نتیجه‌لری ، هم‌ده سببلری کوره‌بیله‌جکز» .

ایشته آراصیرا علم نامنه سویله‌نن شیلر بونلردن عبارت. فقط بویله اولسه‌لرله بولسه‌لرده علمی دییه‌جکز ؟ تسلیم ایدرسکز که « علمی » دینه‌بیله‌جك معلومات : مشاهده اولنمش ویا اولنه‌بیلیر ، اثبات اولنمش ویا اولنه‌بیلیر معلوماتدر . حالبوکه علم نامنه چیقاریلان بو نتیجه‌نك علمك بوکونکی سرمایه‌سیله نه امکان تحقیقی، نه‌ده امکان اثباتی واردر. واقعا کائناتده‌اك کوچوك بر قوت ویا حرکتك کندی کندینی یاراته‌بیلمه‌سنه وبوتون موجوداتك میخانیکی بر صورتده حرکتی تلقیسی یرینه هر دولو میخانیکیته حر افعالیله مؤثر بر صورتده مداخله ایده‌بیله‌جك بر اراده قبول اولونمه‌سنه، محفوظیت قدرت قانوننك مانع اولاجنی درمیان اولنه‌بیلیر . لکن محاکمه‌نك بو وادی‌یه دوکولمه‌سی هنوز حل ایدلمه‌مش بر مسئله قارشیسنده اولدیغمزی کوسترمیورمی ؟ محفوظیت قدرت دستوری ، بوتون فیزیك قانونلری کبی ، منحصراً فیزیك حادثه‌لرینك مشاهده وتجربه‌سی نتیجه‌سیدر . بو حادثه‌لر ساحه‌سنده انتخاب، حریت ، اراده وهوسانك مداخله‌سنی ادعا ایدن ذاتاً یوق . هرکس بوتون فیزیك حادثه‌لرینك محفوظیت قدرت قانوننه تابع اولدیغنی بیلیور. اصل منازع فیه اولان جهت عینی قانونك کندیسنی حر بر فعالیت حالنده حس ایدن شعورکه بر مشاهده وترصد ملکه‌سی اولوب کندینه خاص بر طرز تجربه‌یه تابعدر – حادثه‌لرینه‌ده قابل تطبیق اولوب اولمادیغیدر . حواس و شعورمزه دوغرودن دوغرویه کلن وتجربه ایدیله‌بیلن بوتون شیلرك ، ایستر خارجدن ایستر باطندن کلسینلر، ظاهردن عبارت وشأنیتدن محروم اولدقلری ادله وبراهینله ثابت اولمادقجه بونلرك فی‌الحقیقه موجود شأنیتلر کبی قبول اولنمه‌لری اقتضا ایدر. نفسمزدن دوغرودن دوغرویه آلدیغمز انطباعلرده، یعنی کندیمزی دیکله‌دیکمز زمانلرده بزده بر حریت ملکه‌سنك محسوس اولمادیغنی و بو تأثیرله کندیمزی حر حس ایتمه‌دیکمزی کیمسه ادعا ایده‌مز . بو حسمزك بر وهم ویا بر غلط رؤیت اولدیغنی ادعا ایدنلر بهمه‌حال دلیل کتیرملیدرلر .. چونکه بینه اونلره دوشر . حالبوکه بونلرك الینده یالکز حکمت ساحه‌سنده مجرب محفوظیت قدرت قانوندن باشقه بر حجت یوق . بو قانونی عندی بر صورتده ارادی وروحی حادثه‌لره تشمیل ایتمك هیچ‌ده مثبت بر علم یاپمق دکلدر. فضله اولارق اراده‌ده قدرت یاراتمق قابلیتی وارسه بو قدرتك مساحه آلتلرمزله اولچیله‌میه‌جك درجه‌ده کوچوك و فقط بر قیغلجمك قوجه بر جبخانه‌یی بر هوا ایتمه‌سی کبی نتیجه‌سی

اعتباریله بویوك اولماسی نه‌دن مستبعد اولسون ؟ یالکز شیمدیلك بو جهتی تعمیق ایتمیه‌رك شونی سویلمکله اکتفا ایده‌یم که خاصةً ارادی حرکتك مقانیزمه‌سی، عامةً جملهٔ عصبیه‌نك وظائفی وبالنهایه حیاتك اساسی کوز اوکنه کتیریله‌جك اولورسه شعورك اك ابتدائی حیوانلرده بیله ظاهر اولان هنری ، فیزیك معینیتك، یعنی محفوظیت قدرت قانوننك بر طاقم ارادی غایه وهدفلره اماله ایدلمسیدر. شعور بو موفقیتی دائماً دها سهل‌الاستفاده ودها شدیدالانفلاق مازمه‌لر طوپلامقله تأمین ایدییور . طوپلانان بو عظیم قوتلری ایسته‌نیلن دقیقه‌ده وانتخاب ایدیلن استقامتده بوشالتمق ایچون شعوره هرحالده بر طاپانجه‌نك تتیکنه دوقونمق قادار خفیف بر تأثیر کافی کلیور . نیته‌کیم عضلاتده بولنان غلیقوژه‌ن [ترکیبنده نشاسته بولنان بر نوع مادهٔ عضویه] حقیقی بر انفلاق عاملیدرکه ارادی حرکتلر بونك اعانه‌سیله اجرا ایدیلیور. دقت ایدیلیرسه پروتوپلازما کتله‌سی حالنده‌کی ایلك تجلیسندن حر عمللره مستعد اوج کمالنه قدر حیاتك اك اساسی ودائمی مشغله‌سنك بو نوع مواد انفلاقیه‌یی اعمال وتصرف ایتمك اولدیغی کورولور . « شعور وحیات » قونفرانسنده بو جهتلر تفصیل ایدلدیکی ایچون بوراده آیریجه اوزاتمغه لزوم کورمیورم. بناءً علیه استطراد قبیلندن اولان بو مطالعاتی بوراده کسه‌رك ینه اصل هدفه، یعنی هنوز نه اثبات ایدلمش، نه‌ده تجربه تاقیناتی محصولی اولمش بر ادعایه علمی عنوانی ویرلمه‌سنك امکانسزلغی مسئله‌سنه عودت ایدییورم .

روح ایله‌بدنك مناسبتلری حقنده تجربه‌نك نه‌لر سویله‌دیکنی آرتق بیلمك ایسترسکز، خاطرلاته‌یم : شیمدی‌یه قادار بالتجربه بیلینن شی حیات روحیه – ایسترسه‌کز « حیات شعوریه » دییکز – نك حیات بدنیه‌یه مربوط اولدیغی وآرالرنده بر تساند متقابل بولندیغیدرکه ذاتاً بوکا اعتراض ایدن یوق . فقط بو حقیقتی تسلیم ایتمك دماغی حادثه‌لرك ذهنی حادثه‌لره معادل اولدیغنی و شعورده کچن بوتون شیلرك دماغده اوقونه‌بیله‌جکنی قبول ایتمکی اصلا استلزام ایتمز . مثلا چیوی‌یه آصیلمش بر پالطو ایله چیوی آراسنده بر تساند اولدیغی قابل انکار دکلدر ؛ چونکه چیوی چکیلنجه پالطو دوشر ؛ چیوی صاللانیجه پالطوده صاللانیر؛ چیوینك اوجی سیوری ایسه پالطوده دلینیر. فقط بو قادارجق بر تساندن چیوینك بوتون اقسامنك پالطونك بوتون اقسامنه تقابل ایتدیکنی ویا چیوینك پالطویه معادل اولدیغنی استخراج ایده‌بیلیرمی‌یز؟ هله چیوی ایله پالطونك عینی شیلر اولدیغنی ادعا بیله ایده‌یله‌مز. طبقی بونك کبی شعور ویا روحك بر دماغه مربوط اولدیغی قابل اعتراض اولمامقله برابر بو ترابطدن دماغك بوتون شعور تفرعاتنی محتوی بولندیغنی ویا شعورك بر

افعولهٔ دماغیه‌دن باشقه بر شی اولمادیغی حکمی چیقاریلاماز. مشاهده، تجربه و بالنتیجه علمك مثبت اولارق بیلدیکی وحکم ایده‌بیله‌جکی یکانه حقیقت، دماغ ایله شعور آره‌سنده بر نوع «مناسبت» اولدیغیدر. بوندن فضله‌سی حقنده علمك مثبت و مجرب هیچ بر بیلدیکی یوقدر.

اوحالده بو مناسبت نه جنسید بر مناسبتدر، دییه‌جکسکز، دکلی؟ آه! أوت، ایشته چوزولمسی فلسفه‌دن بکله‌نن دوکوم بوراده!.. حیات روحیه‌یی اولانجه تظاهراتیله تدقیق وتعمیق ایتمك، هیچ شبهه یوق، فلسفه‌یه ترتب ایدن بر وظیفه. عجبا بو وظیفه نه‌درجه‌یه قادار یاپیلمش؟

حقیقتی اعتراف ایتمك لازم کلیرسه روحك اعماقنه ایتمك وصوکرا تدریجی انکشافلرینی خطوه بخطوه تعقیباً سطحنه، یعنی مکانده‌کی انکشاف و تکامللرینه قادار چیقمق تفحص درونیده الکچوق ماهر اولان فیلسوفلره ترتب ایدردی. بونلر روحك کوندن کونه آرتان مادیلشمه‌سنه وماده‌یه انطباق خصوصنده‌کی ضرورتلرینه دقت ایدوب‌ده دواملی بر تجسسده بولنسه‌لردی بدنله روح آراسنده اولابیله‌جك مناسبت حقنده شیمدی‌یه قادار هیچ اولمازسه شویله بویله بر حدس الده ایدیله‌بیلیردی. واقعا الده ایدیله‌جك بومعلومات بلکه‌ده سحر ایشیقلرندن دها پارلاق اولمایه‌جقدی. لکن روحیات ومرضیاتك پیدربی کشف ایتدیکی لایعد وقاریشیق واقعه‌لر آراسنده بو ایشیق بزه هیچ اولمازسه بر یول کوستره‌بیله‌جکدی. بو بویوك حدس وقتیله یاپیلمش اولسه‌یدی دماغ ایله بدن حقنده‌کی علمی واقعه‌لر مثبت بر حاله کلدکجه تجربهٔ باطنیه‌نك یا کلیش ونا کافی حدسلری تجربهٔ خارجیه‌نك تأمین ایتدیکی أمین واقعه‌لرله پیدربی تعمیر و تصحیح ایدیله‌رك خارجی وباطنی اصول باش باشه کیتمش وبو سایه‌ده علم روح بوتون معناسیله احاطه‌لی بر صورتده انکشاف ایتدیرلمش اولوردی. أمین اولملی که هم خارجی، هم‌ده باطنی یوللردن کیدیلدکجه وبو ایکی اصولك عجز ونواقصی یکدیکریله تلافی وتعمیر ایدلمدکجه روح ایله بدن مناسبتی حقنده تام ومکمل بر نتیجهٔ حله ایریشمك ممکن دکلدر. بکا قالیرسه بو مسئله‌ده نه فیلسوفلر، نه‌ده عالملر یالکز باشلرینه مکمل بر صورت حل بولمق داعیه‌سنده بولنه‌مازلر. چونکه هر ایکی طرفك‌ده بو خصوصده شیمدی‌یه قدر بیلدکلری و شیمدن صوکرا بیله‌جکلری شیلر آنجق بر برلرینك متقابل مساعیلریله تماملانمغه محتاجدرلر.

روح حقنده‌کی ایلك ایشیغك ایچدن کلدیکی ورؤیت باطنیه‌نك باشلی باشنه بر واسطهٔ معرفت اولدیغی بو کون هر درلو شبهه‌دن وارسته‌در. بو جهت تأمل ایدیله‌جك اولورسه

روح ایله بدن آره‌سنده‌کی مناسبت مسئله‌سنك دائما بر فلسفه دعواسی اولارق قالاجغی آکلاشیلیر. فقط نه یازیق که فیلسوفلر حالا یوکسك مفهوملر ومجرد خیاللر شاهقه‌سنی ترك ایدوب حقیقی شعورلرینه اینمکه بر درلو تنزل ایده‌میورلر. چونکه دها ابتداده فیلسوفلری «مثللر: Idées» ده‌نیلان ثابت حقیقتلر عالمنه دعوت ایدن افلاطون اولمشدی. بو فیلسوف، روحی یوکسکدن کوردی؛ او، روحك اساسی عد ایتدیکی ومثل نامیله توسیم ایتدیکی حقیقتلری ای، کوتو تألیف ومنطق بر وحدته قلب ایتمك ایچون ماهر بر دیپلومات کبی هپسنه متقابل مساعدات وامتیازات ویرمکه چالیشدی. شیمدی‌یه قدر کلن بوتون فیلسوفلر ده روحی واقعه‌لره وهله امراض عقلیه حادثه‌لرینه، نه‌شکلده اولورسه اولسون، تماس ایتمکدن اجتناب ایتدیلر.

خلاصه روح ایله بدنك مناسبتی حقنده علمك فلسفه‌دن بکله‌مکه حقلی اولدیغی ملایم، مستعد تکمل ومعلوم واقعه‌لرك هیئت عمومیه‌سنه مطابق بر نظریه‌یی علمه ویرمکی فلسفه یا ایسته‌مدی ویا ویرمه‌سنی بیلمه‌دی.

بو خصوصده الی تماماً بوش قالان علم آدامی بالطبع کندی کندیسنه: «مادام که فیلسوف بندن ذهنی حادثه‌لرله دماغ آره‌سنده‌کی مناسبت حقنده معین اسباب و واقعه‌لره مستند دلیللر، مثبت حدودلر طلب ایتمه‌یور، دیدی؛ اوحالده بن بو مناسبتی معادلت وحتی عینیته قادار چیقاره‌رق روح ایله بدن آراسنده بر تقابل تام اولدیغنی موقتاً قبول ایده‌رم. ذاتاً مادام که بن یالکز بر روحیاتجی‌یم وقوللاندیغم اصوللرده تماماً خارجی ترصد وتجربه‌لردر؛ فضله اوله‌رق مادام که دماغدن باشقه برشی کورمیورم؛ او حالده یالکز کوردیکم شیئه اینانه‌رق جسورانه یولمده یورور وبو یولده هیچ شبهه‌سز کوندن کونه بر پارچه دها ایلریلرم. ذاتاً حدود صلاحیتمده تحدید وتعیین اولنمش دکل؛ بناءً علیه بونك نامحدود اولدیغنی فرض ایتمه‌مه هیچ بر مانع یوق. شاید ایلریده حدود وصلاحیت طانیمتی ایجاب ایدرسه کری‌یه دونمك کوچ دکل آ...» ایشته عالملك روح ایله بدن مناسبتی حقنده کندی کندینه درمیان ایتدیکی مطالعه و ویردیکی قرار.. حتی فلسفه‌دن واز کچه‌بیلسه‌یدی بو نظریه‌ده قیامته قادار دورمقده کیمسه‌نك اندیشه‌سی اولمایه‌جقدی!.

فقط نه یاپیلسه فلسفه‌دن واز کچیله‌مز. نته‌کیم عالم، علمك بو بابده محتاج اولدیغی درونی وخارجی بر تجربهٔ مضاعفه‌یه مستند وظاهر وباطنه از هر جهت مطابق بر نظریه‌یی فیلسوفلرك کتیرمه‌سنه انتظاراً مسلکنك اصول و قاعده‌لرینه دها موافق وعینی زمانده

مطلوب وجهله یاپیلمش بویله بر مذهب فلسفی یی اسکی مابعدالطبیعه جیلرك الندن حاضرجه جق آلوب کندیسنه مال ایتمکده غایت طبیعی بر ممنونیت دویدی . ذاتاً موجود نظریه لر ترجیح و انتخابه دعوت ایده جك قادار چوقده دکلدی .

صوك اوچ عصر فلسفه سنك میراث براقدیغی اك یقینی فرضیه : روح ایله بدن آراسنده قطعی بر موازات قبول ایدن تك بر نظریه ایدی . بو فرضیه یه کوره روح ، بدنك بعض حاللرینی افاده ایدر ؛ بدن ایسه بوتون روحی افاده ایدر ؛ تعبیر دیکرله روح ایله بدن برشیئك اصلینك آیری لسانلرده ایکی ترجمه سیدرکه « موازات نظریه سی » دەنیلان بو تلقی یه کوره دماغ حادثه لری ذهن حادثه لرینه تمامی تمامنه و کمال صدق ایله معادلدر .

شیمدی اون یدنجی عصر فلسفه سنك هانکی سائق و دلیللرله بو فرضیه یه آتیلدیغنی کوره لم: بیلیرسکزکه بو عصرده دماغك هنوز نه تشریحی ، نه غریزیاتی ایلرله مه مش ؛ آنجق شویله بویله بایرمشدی . روحك بنیه و وظائفی ایله آفات و امراضی دخی عینی سویه ده ایدی . یالکز فیزیك علمی ایدی که علمی اصوللرله تجدد و تأسس ایتمکه باشلامشدی . ایلك تأثیرله کوزلری قاماشدیران بو علمك بویوك امیدلرینه بر وجود ویرمك ایچون مابعدالطبیعه دن موازات نظریه سنك آلنماسی فی الواقع هم خوش ، هم ده مفید ایدی . فضله اولارق انتباه دورینی تعقیب ایدن وبالخاصه « که پله ر » و « غالیله »لرله تتوج ایدن فیزیك علمنك کشفیاتی هیئت و فیزیك مسئله لرینك میخانیك مسئله لرینه ارجاع اولونه بیلمه سی امکانلرینی کوستردی که بو موفقیتدن عضوی وغیر عضوی بوتون کائناتی ریاضیه قانونلرینه تابع عظیم بر ماکنه تصور ایتمك فکری دوغدی . آرتق بو تلقی قارشیسنده بوتون ذوی الحیات وحتی انسان بر ساعتك زنبركلری کبی تماماً میخانیکی بر ماکنه دن باشقه برشی دکلدی . هر فردك اراده سی بیله بالحساب أولدن تعیین اولونه بیله جکدی . بوتون اراده لر ریاضی بر معینیتله قابل حساب اولنجه بو معینیت خارجنده هیچ بر حرکتك صادر اولماسنه امکان یوق دیمکدی . بناءً علیه انسان هیچ برشی یاراتامازدی . حس و فکر حالنده افاده ایدیلن بوتون حالات روحیه حقیقةً موجود فرض اولونسه لر بیله بونلر بدنده کی سکون و حرکتلرك بر ترجمه سندن باشقه برشی اولامازلردی . واقعا « ده قارت » بو درجه ایلری کیتمه مشدی . مثلا قوردیغی موازات نظریه سنی اخلال ایده جکنی بیلمسنه رغماً حر اراده یه ریاضی معینیت خارجنده بر یر آییرمغی اونوتمادی ؛ چونکه مختلف شیئلری فرق و تمیز ایده بیله جك بر دویغویه مالکدی . بالآخره بو طرزده بر استثنا ، سیستمه مجبلیك منطقی ضرورتیله « سپینوزا »

و « لایبنیچ » طرفلرندن رفع اولنه رق حالات بدنیه ایله حالات روحیه آراسنده مستمر بر موازات فرضیه سی بوتون قطعیتیله دستور شکلنه قونیلدی ؛ شوقادار وارکه بونلرده روحی بدنك یالکز بر کولکه سی یاپمقدن چکیندیلر . فقط بدنی روحك بر کولکه سی اوله رق کوسترمه لرینه سیستمه لری اعتباریله هیچ بر مانع قالمادیغندن بونلری متعاقب کلنلر حیات ذهنیه حیات دماغیه نك بر وجهندن باشقه برشی دکلدر دیمك صورتیله دار و قطعی بر موازاته یول آچدیلرکه بو مسلکه « قارته زیه نیزم » دنیلدی . بونلره نظراً « روح » دەنیلن هیولا حادثات دماغیه نك هیئت مجموعه سندن عبارتدر . شعور دخی بو حادثات دماغیه یه فوسفورلانمه حادثه سی کبی منضم بر حادثه در ؛ وبناءً علیه شعورك باشلی باشنه مستقل بر موجودیتی یوقدر .

خلاصه اون سکزنجی عصرك بو خصوصده کی فلسفه سی « قارته زیه ن » فلسفه سنك تدریجی بر تکامله ساده لشمه سندن عبارت اولمش ونهایت « ده قارت » دن باشلایان موازات فرضیه سی او درجه دار التیلمشدرکه آرتق فیزیولوژینك مالی اولابیله جك بر حاله کلمشدر . واقعا فیزیولوژی ایچون روح ایله بدن آراسنده موازات تامه و قطعیه فلسفه سندن دها خوش برشی اوله مازدی . چونکه بو علم ، استهداف ایتدیکی غایه لر ایچون بوندن دها اعتمادبخش و موافق بر فلسفه بولامازدی . دها - وکرا « لامه تری » ، « هه لوه تیوس » ، « شارل بونه » ، « قابانیس » کبی قارته زیه ن فیلسوفلر اون سکزنجی عصرك موازات فلسفه سنی اون طقوزنجی عصرك علمنه دها مفید اولابیله جك بر حاله کتیردیلر .

بو تاریخچه یی اوکرندکدن صکره روح ایله بدنك وجه مناسبتی حقنده تفلسف ایدن بونجه عالملرك حالا موازات فرضیه سنه نیچون باغلاندقلرینك سر و حکمتی آرتق آکلاشیلیر ظن ایده رم . چونکه فیلسوفلر ، « ده قارت » دنبری عالملره بوندن باشقه بر فرضیه ویرمه مشلردر . بو عالملرك **قبل التجربه** بر اصول ایله میدانه کتیریله جك هر هانکی بر فرضیه دنسه موازات مذهبنی ترجیح ایدیشلرینی تصویب ایتمه یورم ظن ایتمه یکز .

بو فلسفه ده غریزیاتجیلرك علملرینی ایلری کوتوره جك بر تشجیع قدرتی اولدیغی قابل انکار دکلدر . موازات فرضیه سنك حکمت و حقیقتی بو ساحه و بو انتفاعی مقصد دائره سنده قالدقجه هیچ بر جهتدن مؤاخذه ایدیله مز ؛ اویورکه بونی بر حقیقت علمیه کی قبول ایتدیرمك دعواسی اولماسین . فقط بویله بر دعوایه جرأت ایدلدیکی دقیقه مسئله دکیشیر . شاید بونلر روح ایله بدن آراسنده کی موازات بالتجربه و بالبداهه قطعیتله ثابت

اولمشدر ادعاسنده بولنيورلرسه : « عفو ايدرسكز افنديلر ! » ديه‌رك سوزلريني كسمكه و شو جوابي ويرمكه مجبور قاليرز : عالم افنديلر ! هيچ شبهه يوق كه سزده فيلسوفلر كبي بويله برمدعاده بولنه‌بيليرسكز ؛ فقط بيلملي‌سكزكه بوطرزده برادعاده‌بولنوركن سز آرتق عالم دكل ، بر فيلسوف اوليور و وقتيله بزدن آلديغكزي ينه بزه صاتمقدن فضله برشي ياپميورسكز ! بزه علم‌ديه صاتمق ايسته‌ديككز بو مذهب فلسفي‌يي بزسزدن چوق اول بيليورز ؛ چونكه اوبزم تزكاهلردن چيقمش وبزم‌طرفمزدن اعمال‌اولنمش اسكي ، هم چوق اسكي بر متاعمزدر . واقعا بوتون اسكي متاعلر كبي بونكده برقيمت مخصوصه‌سي واردر. فقط بو متاع هيچده دوقونه‌بيله‌جك متاعلرك اك اعلاسي‌دكلدر . سزك وظيفه‌كز اوني ، اولديغي كبي و كندي قيمتلري دائره‌سنده كوسترمكدر . اعتراف ايدرسكزكه هنوز نه فيزيولوژي ، نه‌ده روحيات تماميله انكشاف ايتمش علملردن دكلدر. بونلرك انكشافي تام اولمادن موازات كبي صوك سوزي سويلامش بر فرضيه‌نك برفلسفه متاعندن فضله برشي اولامايه‌جغي ميدانده‌در ؛ بناءً عليه بو ماهيتده بر فرضيه‌يي كويا حياتي وروحي واقعه‌لرك بوتون دقائقني جامع وبالتجربه ثابت برنتيجهٔ علميه كبي سورمكه صاواشمه‌يڭ .

شيمدي بندن روح ايله بدن آراسنده‌كي حقيقي مناسبتي صوراجقسكز . فقط بن بو خصوصده هردرلو افكار متقدمه‌دن چكينه‌رك آنجق معلوم اولان واقعه‌لره مستند بر دستور ويره‌بيله‌جكم . هيچ شبهه يوقكه بوطرزده بر دستور بالضروره موقت اولاجق و اوزاق ، ياقين بر احتمالدن فضله برشي ادعا ايده‌ميه‌جكدر . فقط احتمالي ماهيتده‌كي بو دستورك قطعي موازات عقيده‌سنه نظراً مزيتي شو اولاجق كه كشفيات علميه‌ ايله برابر ترقي‌يه مستعد بولنه‌جق و يقينلكه مثبت خطوه‌لرله تقرب ايليه‌جكدر .

حيات روحيه ايله بوكا مترافق غريزي حياتك دقتلي بر تدقيقي بكا روح ايله بدنك مناسبتي حقنده حس سليم عامه‌نك قناعتني التزام ايتديرديكني آرتق صاقلامايه‌جغم. « ماده وحافظه » نامنده‌كي أثرمك ايكنجي واوچنجي فصللريني مطالعه ايدرسه‌كز شعور بشر محتوياتنك اوكا تقابل ايتديكي ادعا اولنان دماغ محتوياتندن چوق دها زنكين وطاشقين اولديغني كورور ؛ ومحتملدركه بوندن بويله سزده روح ايله بدن مناسبتنده حس سليم عامه‌نك حقلي اولديغني تسليم ايدرسكز . واقعا فعاليتده بولنان بر دماغك ايچنده‌كي حركتلري مشاهده ايتمك واحتوا ايتديكي جزء لايتجزالرك سير وحركتلريني تعقيب ايله كافه‌سني تفسير ايله‌مك ممكن اولسه‌يدي روحده اولوب بيتن شيلردن بعضي حقيقتلر اوكرنه‌جكمز آشكار ايدي. آنجق بوا اوكرندكلرمز بوتون

روحي افاده ايتميوب جزئي برطاقم معلوماتدن عبارت قالاجقدي. چونكه بوسايه‌ده محقق دوغرو اولارق اوكرنه‌بيله‌جكمز شيلر اطوار واوضاع وحركتلرله قابل افاده برطاقم حالات ايله احوال روحيه‌نك هنوز دوغمش ويا دوغمق اوزره بولنان افعالندن عبارت قالاجق؛ متباقي احوال روحيه ينه كوروله‌ميه‌جكدر؛ تعبير ديكرله حيات روحيه‌نك يالكز فعل وحركتلره انحصار ايدن قسملري مشاهده اولنه‌بيله‌جك، فكرلرله حسلر ذره قادار كوروله‌ميه‌جكدر . دها باشقه بر افاده ايله سويلرسه‌ك بوطرزده‌كي بيلككمز آقتورلرك صحنه‌ده‌كي حركتلريني كوروب ده سوزلريني ايشيتمه‌مكه بڭزه‌يه‌جكدر . واقعا اوينادقلري پيه‌سه نظراً آقتورلرك بوتون اوضاع وحركتلرنده معقول برآهنك وانسجام اولديغنده شبهه يوقسه‌ده بوحركتلري دوغروجه آڭلامق واستبصار ايده‌بيلمك ايچون پيه‌س متننك بهمه‌حال بيلنمه‌سي لازمدر . متن بيلنمدكجه يالكز اوضاع وحركتلري كورمك بزه پيه‌س حقنده پك آز معلومات ويرر. تقدير ايدرسكزكه بوتون اينجه پيه‌سلرده اوضاع و اشارتلردن ماعدا درين وزنكين دها پك چوق دقائق و نكته‌لر واردر . حيات روحيه ايسه اك دقيق برپيه‌سدن چوق دها زنكين ورنكيندر . دماغك ميخانيكيتي علمندن ماعدا روحياتي ده تام اولسه‌يدي معين بر حال روحيده دماغده اولوب بيتن شيلري كشف ايده‌بيله‌جككي ظن ايدرم . بونك عكسنه اولارق ، يعني دماغك ميخانيكيته عائد علممز تام و فقط روحياتمز نقصان بولوندقچه بر حركت دماغيه‌نك هانكي معين حالت روحيه‌يه تقابل ايتديككني تعيين ايتمه‌مز محالدر. چونكه معين بر حركت دماغيه‌يه عيني صورتله تطابق ايده‌بيله‌جك مختلف برچوق حالات روحيه بولنه‌بيلير . فضله اوله‌رق بر شخص معينك كوستريله‌بيله‌جك بوتون حالات روحيه‌سي اكثريتله غيرقابل استبصار ونوظهور شيلر اولمق اعتباريله معين برحال دماغي‌يه فوق التخمين بر چوق حالات روحيه‌نك مطابق دوشمه‌سي دائما ملحوظدر . فكرمي اييجه قاورامه‌كز ايچون بونقطه‌يه چوق دقت ايتمه‌كزي رجا ايده‌رم. بن هرهانكي بر حال روحينك معين : Déterminé بر حال دماغي‌يه بهمه‌حال تطابق ايده‌بيله‌جككني اصلا ادعا ايتميورم. حالات دماغيه‌يي چرچيوه و حالات روحيه‌يي تابلو فرض ايده‌جك اولورسه‌ق مثلا فلان چرچيوه‌يه هرهانكي بر حال روحي تابلوسي صيغيشديره‌مايه‌جغمزي تسليم ايديورم ؛ فقط چرچيوه دينلن شيئك ايچنه داخل اولابيله‌جك بوتون تابلولري تعيين وتثبيت ايده‌بيله‌جككني ادعا ايده‌بيله‌جك بر كيمسه اولماديغنده امينم. بويله بر تثبيت آنجق چرچيوه‌نك شكل وابعادينه منحصر قالابيلير . يعني معين شكل وجسامتده بر چرچيوه‌يه

ینه معین شکل وجسامتده بر تابلو قونیله‌بیلیر . فقط دوشونمه‌لی که تابلونك برده ایچی واردر . ایشته بو محتویات چرچیوه‌نك نه شکلنه ، نه‌ده ابعادینه تابعدر . بناءً علیه معین برحال دماغی چرچیوه‌سی ایچنه مختلف ماهیتده برچوق حالات روحیه کیره‌بیلیر . ایشته، رأیمه کوره ، دماغ ایله شعور آراسنده‌کی محتمل مناسبت بوچشید مناسبتلردن اولسه کرك .

موازات فرضیه‌سنك دماغ ایله روح آراسنده ادعا ایتدیکی مطلق معادلت بو ایضاحلردن صوکراده آرتق طوتونه‌بیلیرمی بیلمیورم . مطلق معادلت، اولسه اولسه هردرلو معضلیتدن عاری ویاالکنز دماغك محصولی اولان بالنسبه بسیط اوضاع وحرکتلر ایچون وارد اولابیلیر . الحاصل دماغ بوتون روحی ، بوتون تفکری تعیین و احاطه ایده‌جکه بکزه‌میور . بو احتمال وارد اولنجه ،فکره ویا روح هیچ اولمازسه اکثریت احوالده دماغه تابع اولمایان مختار برشأنیت دیمکدر .

بکا قالیرسه روحی واقعه‌لرك تدقیقی ، حیات روحیه‌نك فعالیت دماغیه ایچنده حائز اولدیغی فعالیت ذاتیه و خصوصیه‌نك یقیناً موجودیتی کتدکجه آرتان بر صراحتله ترسیم ایتمکده‌در . مثلا حس وادراك ملکه‌لرمزی تدقیق ایدملم . عالم مادی‌یه کوموملش اولان بدنمزك تنبهات مادیه آلدیغی وبونلری متقابل ومتعاقب حرکتلرله قارشیلادیغی وبوحرکتلری دماغ ایله جمله‌ٔ عصبیه‌نك احضار ایتدیکی معلوم؛ فقط ادراك حادثه‌سی حادثاتجیلر : Phénoménistes لك ظن ایتدکلری کبی یالکنز دماغك ایشی دکلدر . ادراك مفهومندن برمعنا آکلاشیلمق مطلوب. ایشه بو حادثه‌یی بشرك استثنائی بر خاصه‌سی کبی دکل؛ بلکه بوتون ذوی‌الحیاتده شایع بر حالده قبول ایتمك اقتضا ایدر . عکسی تقدیرده بشرده‌کی ادراکك ایضاحی ممکن دکلدر . چونکه یاشامق وادراك ایتمك برشیدر . بو اساس قبول ایدلمدکجه پروتوپلازماده‌کی تحرشیت : Excitabiité ایضاح ایدیلمز . ادراك ، دماغك محصولی اولمایوب حیاتك کندیسیدر. روح وعقل مقرینك دماغه انحصار ایتدیرلمه‌سی ادراکك یالکنز انسانلره خاص اولدیغی ظن ایدلمه‌سندن ایلری کلمش برخطادر. حال بوکه دماغك بنیه‌سی ذات‌الحرکه اولان نخاع شوکی بنیه‌سندن فرقلی برشی دکلدر. آرالرنده آنجق بساطت ومعضلیت فرقی واردر. حس ایدن، آرزو دویان وایسته‌ین دماغمزمیدر؟ بیك کره خایر. بونلر حیاتك دویغولری ، حیاتك ایسته‌کاریدر . دماغ وجمله‌ٔ عصبیه‌نك وظیفه‌سی عادتا قورولمشدر . حرکته کلمك ایچون حس و آرزولرمزك اشارتلرینه منتظردر . دماغ بر تلفون مرکزینه

ویا شمندوفر مقاصه‌سنه بکزر . وظیفه‌سی مخابرانه یول آچمق ویا مخابره‌یی انتظارده براقدیرمقدر . بو مرکز آلدیغنه هیچ برشی علاوه ایتمز . بوتون جهاز ادراك صوك استطاله‌لرینی مرکزه، یعنی دماغه کوندردکلرندن و عینی زمانده رولاندو منطقه‌سی‌دیلن حرکت مرکزلرینك مقانیزمه‌سی دخی بوراده بولندیغندن دماغ ، هیئت عمومیه‌سیله ، حقیقی برحرکت مرکزیدر . وظیفه‌سی خارجی تنبهلری جبر وتحمیل ایله دکل‌ده انتخاب نتیجه‌سنده فلان‌ویافلان حرکت مرکزلریله ارتباطده بولندیرمقدر . یالکنز دقت ایتملی‌که اعضای حرکت واعضای انتخاب ایله بالذات انتخاب آیری آیری شیلردر. دماغ ، برعضو حرکت ، برعضو انتخاب ایسه‌ده بالذات انتخاب دکلدر. انتخابی یاپان بوتون بدنمزده شایع برحالده بولنان حیاتدر. بو بدن ادراك ایله بالذات انتخابك مرکزی اصلا دماغ دکلدر. او حالده دماغه تفکر مرکزیمیدر دیه‌جکسکز ؟ باقالم : واقعا دوشوندیکمز زمان کندی کندیمزه قونوشدیغمز نادردر؛ فقط بونی یاپمقله بالفعل تفکری دکل، اونی افاده ایده‌جك تلفظ حرکتلرینی طاسارلیور ویا احضار ایدییورزکه بو حرکتلردن دماغده بر برشیئك ترسیم ایتمه‌مسی ممکن دکلدر . بزه دماغمزله دوشوندیکمز ذهابی ویرن ایشته بو حرکتلردر . یوقسه تفکر ایچون بهمه حال الزم اولمایان بو تلفظ درونی حرکتلرینك آرقاسنده دها رقیق اوپله برحرکت وارکه تفکرك کندیسی ایشته بودر . بو حرکتلر دائما دوغمق اوزره بولنان حرکتلر اولوب روحك حرکت حالنده تعقیب ایده‌جکی بوتون استقامتلرك رمزی اساسلریدر . نه‌کیم روحیاتجیلرك تفکر حقنده‌کی تحلیللرینه باقیکز : بونلرك کافه‌سی حقیقی ، مشخص وجانلی تفکردن پك آز بحث ایده‌بیلمشلردر سببی‌ده حقیقی تفکرك تفحص درونیله قولای قولای قاورانه‌بیله‌جك بر حالده اولماماسیدر . تفکرنامنه تدقیق ایدیلان شیلرحقیقی تفکر اولمقدن زیاده بونك خیال وفکرلرك ترکیندن حصوله کتیرلمش صنعی برتقلیدیدر . یالکنز اوضاعدن برحرکت یاپیلامادیغی کبی‌ساده‌جه خیال : Image و حتی فکرلر : Idées دن بر تفکر اعمال اولنه‌ماز . چونکه فکر دنیان شی جانلی تفکر حرکتنك وقفه‌لرندن باشقه برشی دکلدر . مفکره یولی اوزرنده بر وقفه یاپدیغی ویا حرکات سابقه‌سنه رجوع صورتیله کندی اوزرینه قاتلاندیغی زمان فکر دوغار . حقیقی تفکر حیاتك دائمی اولان صیرورة‌سنك شعوریدر . مانعه‌یه تصادف ایدن بر قورشونده حرارتك حصوله کلمه‌سی نه ایسه فکرك حصولی‌ده طبقی بوکا بکزه‌ر . مانعه‌یه چارپمه‌دن اول حرارت قورشونده موجود دکل ایکن‌ناصیل بالآخره

حصوله كليورسه فكر دخی مفكره‌ده اولجه موجود واونك برجزء متممی اولمايوب بلكه مانعه‌يه تصادفدن صوكرا وجود بولان بر حالدر . غير قابل تجزی بر حركت اولان تفكرك صنعی بر طاقم اجزا وعناصرله انشاسی ممكن دكلدر . هر بری برر كلمه‌يه تقابل ايدن فكرلر تفكرك كنديسی اولمايوب توقف و اقتضا آنلرنده حصوله كلمش شكل وصورتلرندن عبارتدر . چونكه تفكر حد ذاتنده توقف ايدن برشی دكلدر . صنعی تفكری بر طرفه براقوب‌ده مشخص وحقيقی تفكری ملاحظه ايده‌جك اولورسه‌كز بوراده تعين ايتمش حالاتدن زياده بر طاقم حركت وجهه‌لری بولاجق وبو وجهه‌لری دوغوران دخی درونی آماملزك دائمی جريان و تحوللری اولديغنی كوروله‌جكدر . اطوار و اوضاع وكلمه‌لری سچوب قوللانان ايشته بوجرياندر . حياتك ماده‌يه قارشی متمادی مدوجذرلرندن عبارت اولان بو جريان فكر ويا كلمه ديديكمز شكللرله تقليد وتصنيع اولنه‌بيله‌جك كبی دكلدر . تفكرك هرآن توالی ايدن اورقيق حركتلرينه الك اينجه آناتيله مطلع اولمامقلغمزك سببی بونلره قارشی اولان علاقه‌سزلغمزدندر . حال بوكه بوجريانی معين حقيقی تفكرمزی بوتون جانليلغيله ياقالامق وباشقه‌لرينه بوحالده سرايت ايتديرمك ايسته‌ديكمز زمانلرده او رقيق و حياتی حركتلره دقت ايتمه‌دن اولاميورز . ايشته روحلی و جانلی ديديكمز سوز و يازيلرده موجود اولان بو جرياندر . بو جريانك متمادی و متحول وزن و حركتلرينی قالديريكز ، نه سوزكزده جان ، نه‌ده يازيكزده روح قالير . آرتق ايسته‌ديككز قادار كوزل كلمه‌لر بولمغه صاواشكز ؛ بيهوده‌در . چونكه كوزل وياچيركين ، جانلی وياجانسز اولان نه فكرلر ، نه‌ده كلمه‌لردر . بلكه تفكر ، يعنی حياتك حقيقی جريانلرينی دويوب دويمامق واردر . بو جريان دويولدقدن صوكرا باشقه‌لرينی و الك مناسب كلمه‌لری سوروكلمك و تسخير ايتمك ايشدن بيله دكلدر . روحلری تسخير ايدن كلمه‌لر ويا فكرلر اولمايوب حقيقی تفكرك وزن وجريانيدر . قاریء وياسامع بو جريانه تماس ايتمه‌دكجه كلمه‌لردن خير يوقدر . چونكه آنجق بو جرياندركه سرايت صورتيله اونلره روح ويا تفكرلرينك حقيقی حركتنی بولدوره‌جق و بو سايه‌ده تفكری دويه‌بيله‌جكلردر . ايشته يازی يازمق صنعتنك بوتون سری بوراده‌در . دينه‌بيليركه يازی صنعتی موسيقی صنعتی كبيدر . يالكز بوراده‌كی موسيقينك چوق كيمسه‌لرك آكلاديغی كبی منحصراً قولاغه خطاب ايدن بر موسيقی اولديغنی ظن ايدلمه‌سين . موسيقی ايله فوق العاده مألوف اجنبی بر

قولاغك فرانسزجه‌مزك جانلی بر نثريله جانسز بر نثرينی تفريق ايده‌مه‌مسنه باقيليرسه يازيده مطلوب اولان موسيقينك صدالرك آهنك خارجی و ماديسندن عبارت اولان موسيقيدن بسبتون باشقه برشی اولديغی آكلاشيلير . نيته‌كيم روحلی يازان محررلرده كلمه‌لر اصلا محسوس بيله اولميور . بونلرك سر قدرتی روحلرمزی كندی روحلرينك حقيقی وزن وحركتلريله بسته‌له‌مه‌لرنده طوپلانير . بوراده جمله‌لر و كلمه‌لر محررك حركات روحيه‌سنی روحلرمزه انتقال ايتديرمكه واسطه اولان تللر كبيدر . صنعتكار محررلرده بوجهت تأمين ايدلدكدن صوكرا كلمه‌لرك تكررلرنده هيچ بر اهميت قالماز . چونكه بونلرك ايچی حياتك جريانلريله دولمشدر . ذاتاً آهنك كلام آهنك تفكره ترجمان اوليورسه غايه‌سنه واصل اولمش ديمكدر ؛ تعبير ديكرله آهنك كلامك غايه‌سی آهنك تفكره ترجمان اولابيلمكدر . حقيقی تفكرك حركتلری ، دوغمق ارزه‌ بولنان وهنوز تجسد ايتمه‌مش اولان نيم مشعور بر آهنكدر . قسماً دماغده حاضرلانان ويا قسماً اولجه حاضرلانمش بولنان تلفظ حركتلری ، يعنی كلمه‌لر بو آهنكی خارجيلشديره‌جك وتجسد ايتديره‌جك واسطه‌لردر . بونك ايچون اويله ظن ايدييورم كه تفكر حالنده بولنان بردماغك ايچنه نفوذ ايدوب‌ده بوراده اولان شيلری سير ايتمك قابل اولسه‌يدی كوره‌جكمز شی بالذات تفكر ، بالذات روح دكل ، آنجق تفكره مترافق و بونی خارجيلشديرمكه خادم بر طاقم تلفظ فعل و حركتلريدر . فكرمی بر آز دها ايضاح ايده‌يم . تفكر ، اساس اعتباريله عمله متوجهدر ؛ حقيقی بر عمله واصل اولامديغی زمان بر ويا دها چوق امكانی فعللر طاسارلار . ايشته جوهر دماغيده منقوش اولان ، بو حقيقی ويا بالقوه موجود وممكن اولان افعالدر . بونك ايچون دماغ ايله تفكر آراسنده‌كی مناسبت بسيط دكل ، پك نازكدر . بنم تخمين ايتديكم بو مناسبتی برپارچه قابا دوشه‌جك بر مثال ايله افاده ايتمه‌مه مساعده ايدرسه‌كز شويله ديرم : نيجه دماغ بر پاندوميا عضوی ؛ اوت ، ساده‌جه بر پاندوميا آلتيدر . بو آلتك وظيفه‌سی هم حيات داخليه ، هم‌ده حيات خارجيه‌نك پاندوميماسنی اوينامقدر . بر اوركسترا شه‌فنك النده‌كی دكنكك حركتلری ايله چالينان سه‌نفونی آراسنده‌كی مناسبات نه ايسه فعاليت دماغيه ايله فعاليت ذهنيه آراسنده‌كی مناسبت‌ده عينی شيدر . سه‌نفونی كنديسنی تقطيع ايدن دكنكك حركتلرندن چوق دها زنكين وطاشقيندر . حيات روحيه‌ده حيات دماغيه‌يه نسبتله طبقی بويله‌در . دماغ ، روح ايله ماده‌نك ملتقاسی وروحك ماده‌يه واسطهٔ انطباقی

اولدیغندن وظیفه‌سی حیات روحیه‌دن آنجق حرکت و مادیته انقلاب ایده‌بیله‌جکلری آیرمقدر. روحی احوال وایجاباته انطباق ایتدیرمك ومحیطك شأنیتلریله تماسده بولندیرمق دماغك افعوله : .Fonctior سنی تشکیل ایدر . دها دوغروسی دماغ نه برعضو تفکر ، نه بر عضو تحسس ، نه‌ده بر عضو شعور و ادراکدر . دماغك اصل وظیفه‌سی کرك شعور ، کرك حس و کرك تفکری حیات حقیقیه‌یه قارشی کرکین و متمایل بولندیرمق وبالنتیجه مؤثر افعال تأمین ایله‌مکدر. تعبیرمی خوش کوروره‌کز دییه‌جکم که: دماغ ، حیاته دقت عضویدر .

بو ایضاحاتدن صوکرا جوهر دماغیده حصوله کله‌جك خفیف برتغیرك بوتون روحی مصاب ایتمکه کافی کله‌سنك سببی آکلاشیلیر ظن ایدرم . هرکس زهرلی شیلرك شعوری بوزدیغندن وبالخاصه دماغ خسته‌لقلرینك ذهنی حیات اوزرینه اولان تأثیرندن بحث ایدوب دورور . فقط بو قبیل حاللرده بوزولان شی بالذات روحمی ، یوقسه دها زیاده روحك خارجی عالمده‌کی اشیا ایله اولان التصاقنك مقانیزمه‌سیمیدر دییه شبهه ایدوب مسئله‌یی تعمیق ایدن اولمامشدر . نیته‌کیم دلیلرك صاچمه‌لری منطق ومحاکمه نقصاننك أثری اولمقدن زیاده سویله‌دیکی شیلرك حال و موقعه اویمامسیدر . حتی دائما اولدورلمك هراسی ایچنده یاشایان و اعتسافی Persécuté تسمیه ایدیلن دلیلردن هانکیسنی دیکلیه‌جك اولورسه‌کز بونلرده منطقسزلق دکل، بالعکس فرط منطق ابتلاسی بولاجقسکز . باشلیجه قصورلری یا کلیش محاکمه ایتمك ویاصاچمالامق دکل، بلکه رؤیا کورن برآدام کبی شأنیتلرك ایچنده خارج أز شأنیت محاکمه‌لر یورونمکدر. ایسته‌سه‌کز دلیلکی ، چوغمزك ظن ایتدیکی کبی، جوهر دماغینك بر تسممی نتیجه‌سی فرض ایده‌لم . فقط بوندن زهرك محاکمه ملکه‌سنی فلان ویا فلان حجرهٔ دماغیه‌ده آرایوب بولدیغی و دماغك بو ویا شو نقطه‌سنده محاکمه‌یه تقابل ایدن حرکات جزء فردیه‌موجود اولدیغی اصلا ظن ایدلمه‌ملی. بالعکس دماغه داخل اولان زهرك بوتون دماغی آفتزده ایتمه‌سی و بالنتیجه روحك حیات خارجیه ایله اتصالنی تأمین ایدن دماغه برکوشکلك عارض اولماسی چوق محتملدر . بونی بر تشبیه ایله افاده ایده‌یم : کرکین برخلاطله ریحتیمه باغلانمش بر واپوری دوشونکز. خلاط برآز کوشه‌تیلسه کمی درحال دالغه‌لر اوستنده چالقالانمغه یوز طوتمازمی ؟ ایشته دلیلکده عینی حال واقع اولیور دینه‌بیلیر . دماغ ، روحی عالم خارجی‌یه باغلایان بر خلاط کبی دوشونولور ایسه بو خلاطی کوشه‌ته‌جك بوتون تأثیرلر طبیعتیله روحه‌ده دوقونه‌جق واونی عالم خارجی

ایچنده بوجالاندیره‌جقدر . آرتق دلی دنیایی اسکی کوزیله کوره‌من اولاجق واطرافنده‌کی بوتون موجوداتك صاللاندیغنی دویه‌جقدر. نیته‌کیم دلیلکك ایلك حاللری اکثریا سرخوشلغه بکزه‌ین بر باش دونمه‌سیله باشلامقده‌در . بوحالی هنوز دلیرمش کیمسه‌لرده خارجاً ده کوره‌بیلیرسکز . برده اشیایه قارشی اولان دویغولرینی صورکز، آله‌جغکز جواب بونلری آرتق اسکی حال ومتانتلرنده کوره‌مدکلرینی سویله‌مك اولاجقدر . بو حال ، دماغك عالم خارجی ایله اولان التصاقنك کوشه‌مه‌سندن ودقتك رخاوتندن باشقه نه در ؟ ذاتاً روحمزی مناسبتدار اولدیغی عالم مادی‌یه ربط ایدن دقت دکلمی ایدی ؟ بوکوشه‌نجه اشیایه قارشی اولان رابطه و ادراکده بوجالانمغه یوز طوتماسندن دها طبیعی نه اولابیلیر ؟ شأنیتلره انطباق ایده‌بیلمك ایچون مقتضی الکامین حرکتلری احضار آلتندن عبارت اولان دماغك بر تسمم نتیجه‌سیله تغیره اوغراماسنی متعاقب روحك دخی بوتون شأنیتلر قارشیسنده‌کی وضعیتنده بر ده کیشکلك ، بر که‌وشه‌کلك حاصل اولماسی ضروری دکلمیدر ؟

ایشته نجه ، روح ایله بدنك مناسبتی قابا طاسلاق بوعرض ایتدیکم شکلده اولاجقدر. فقط نه چاره که بو تلقیمك استناد ایتدیکی بوتون سبب و دلیللری بوراده صایمق ممکن دکلدر . معمافیه یالکز بو قادارجقله‌ده قانمه‌کزی ایسته‌مم . اوحالده مهما امکن برشیلر یاپمق لازم. حمد اولسون که‌هرشیئك برقولایی بولنور . بزده چار ناچار بویولدن کیده‌جکز. معارض بولندیغم موازات نظریه‌سنك حقندن قولایجه کله‌بیلمك ایچون دماغی حادثه‌لرله ذهنی حادثه‌لر آراسنده معادلت مطلقه ادعا ایدن بر فرضیه‌نك کندی کندیسنه قارشی دوشدیکی تضادی کوسترملی‌یم .خاطرکزده‌اولمق کرکدرکه دماغی حادثه‌لرله روحی حادثه‌لر آراسنده قطعی برمعادلت قبول ایتمك مخالف ایکی نقطهٔ نظری ، متضادایکی سیسته‌می عینی زمانده‌قبول ایتمه‌مزی تضمن ایتدیردیکنی بروقتلر ادله‌سیله اثبات‌ایتمك تجربه‌سنده بولنمشدم. بواثبات پك قولای وبسیط اولمقله برابر بوندن اول « ره‌آلیزم » و « ایده‌آلیزم » حقنده بعض ملاحظات اولیه‌یه احتیاج واردر . یالکز « دماغ وتفکر : فاسفی برغلط رؤیت » نام قونفرانسمده بوجهتی‌ده تفصیل ایتدیکم ایچون بوراده تکراری زائد اولاجقدر . فی‌الواقع مادیونك تلقی ایتدکلری معناده آلینمامق شرطیله موازات نظریه‌سنه قابل ادراك اولابیله‌جك برکسوه ویرلمه‌سی خصوصنده اوبوشیله‌بیله‌جکنی تقدیر ایتمز دکلم . فضله اولارق معاقله‌ٔ صرفه‌نك بونظریه‌یی رده کفایتی اولدیغی حالده ینه‌عینی معاقله‌نك بونك یرینه

اقامه ایدیله‌بیله‌جك فرضیه‌یی كوسترمدیكنی وكوستره‌میه‌جكنی‌ده پك اعلا بیلیرم . بو ایش اولسه اولسه علمی تجربه‌لرك ویردیكی قناعتلرله یاپیله‌بیلیركه بنم‌ده تعقیب ایتمك ایسته‌دیكم یول بودر. یالكز بوخصوصده لازم اولان طبیعی ومرضی بوتون حالات روحیه‌یی ناصیل كوسترملی ؟ بونلرك برر برر تحقیق ومعاینه‌لری امكانسز اولدیغی كبی آرالرنده‌كی مناسبتلری تعمیق‌ده برقونفرانسك ایچنه صیغه‌جق كبی دكلدر . بومشكلاته قارشی دوشوندیكم تك بر چاره وار : هپ بیلیرسكزكه الیوم موازات مدعاسی ایچوناك اویغون كورونن وبرجهت تحقیق اولارق اورته‌یه آتیلان حافظه واقعه‌لری‌در . ایشته بن بونلری تعمیق و تنقید ایده‌جكم ؛ ولوكه ناتمام وقاباجه اولسونلر بو واقعه‌لردن آلاجغم برایكی تجربی دلیل ایله موازات نظریه‌سنی جرح وعینی زمانده كندی نظریه‌می تأییدایتمكه موفق اولورسه‌م كافی كورولور ظن ایدرم. بوصورتله یاپه‌جغم شیئك تام ومكمل براثبات صاییلامایه‌جغنی بیلمكله برابر لزومی نسبتنده براثبات اولابیله‌جكدر قناعتنده‌یم . فضله اولارق بو طرزده جزئی براثبات هیچ اولمازسه كلی وتام اثباتك نه‌لرده آرانمه‌سی لازم كله‌جكنی كوستره‌جكدركه بوراده یاپه‌بیله‌جكم خدمت ایشته بوقادادر .

تفكر افموله‌لرندن الیوم دماغده محلی كوستریله‌بیلن یالكز حافظه ، دها دوغروسی حافظهٔ كلمات افموله‌سیدر . لسان خسته‌لقلرینك علمی تدقیقلری حافظهٔ كلامیه‌دن فلان ویا فلان شكللرك شو ویا بو تعاریج دماغیه‌ده احلال اولنمه‌لری نتیجه‌سنی نه‌صورتله تولید ایتدیكنی قونفرانسك باشنده سویله‌مشدم . معلومدركه اوچنجی تعاریج جبههٔ أیسرده‌كی برآفتك تلفظ كلامی حركتلرینك نسیانی تولید ایتدیكنی كوسترن (بروقا) دنبری كیتدكجه مفصله‌شن برضیاع كلام وشرائط دماغیه‌سی نظریه‌سی سرعتله تأسس ایدوب اوك آلمغه باشلامشدی . بونظریه حقنده بزم‌ده برچوق دیه‌جكلرمز اولدیغی كبی بو بابده‌كی صلاحیتلری قابل انكار اولمایان برچوق عالملر لسان خسته‌لقلرینه مترافق اولان آفات دماغیه‌یی دها دقتله واقع اولان ترصدلرندن صوكرا عینی نظریه ایله الیوم مجادله ایتمكده‌درلر. حتی بزبیله بوندن ، یعنی قونفرانسمك تاریخی اولان (۱۹۱۲) سنه‌سندن تقریباً یكرمی سنه اول اعتراض اولنه‌ماز برحقیقت ظن ایدیلن بونظریه‌نك یكی باشدن تدقیقه محتاج اولدیغنی سویله‌مشدك . [بونی تخطر ایتدیرمه‌م كندیمه برتفاخر حصه‌سی چیقارمق ایچون اولمایوب دها مؤثر اولدیغی ظن ایدیلان مشاهدهٔ خارجیه اصولنه تفحص درونی اصولنك تفوق ایده‌بیله‌جكنی كوسترمك ایچوندر] فقط نه اهمیتی وار. بوتون حافظهٔ كلمات خسته‌لقلرینی

از چوق واضحاً قابل احلال آفات دماغیه نتیجه‌سی اولدیغنده هركسك متفق قالدیغی معلوممكزدر . تفكری دماغك بر افموله‌سی عد ایدن و دماغی سعی ایله تفكر سعیی آراسنده تام برمعادلت اولدیغنی سویله‌ینلرك مذكور نتیجه‌یی ناصیل تفسیر ایتدكلرینی بر كوره‌لم .

فكرمجه بوتفسیرلردن بسیط برشی اولاماز . خاطره‌لر سوزده دماغك برزمره عناصر تشریحیه‌سنده انطباع وتراكم ایتمش برطاقم تبدلات عضویه‌دن عبارتمش ؛ وهرخاطره‌نك ضیاعی بهمه‌حال محل انتقاشی اولان عناصر تشریحیهٔ دماغیه‌نك بوزولوب خراب اولماسی نتیجه‌سی ایمش. مادیونك یوقاریده نقل ایتدیكم غراموفون پلاقلری تشبیهنی خاطرلارسكز. ایشته بوراده‌ده عینی تلقی . خاطره‌لرك ضیاعی مطلقا بونلره پلاق خدمتنی كورن عناصر تشریحیهٔ دماغیه‌نك بولوزوب خراب اولمه‌سی نتیجه‌سی ایمش . حالبوكه مسئله یاقیندن تدقیق ایدیلنجه بوطرزده‌كی قیاسلرك نه‌قادار فاحش اولدقلری آكلاشیلیر. باقیكز ایضاح ایده‌یم : هرهانكی برشی حقنده‌كی خاطره‌م بوشیئك دماغم اوزرنده براقدیغی بر انطباع ایسه بنده بوشیئك خاطره‌سی اصلا بولنه‌مایه‌جق ، بلكه بیكلر وحتی میلیونلرجه شیئك خاطره‌سی اولاجقدر . چونكه اك بسیط ومستقر برشی بیله وجه رؤیته نظراً شكل ، بعد و آنانیله دكیشه‌جكدر . بوشیئه باقاركن كندیمه مطلق برثابتیت ویرسه‌م وحتی كوزمی هیچ قیپیرداتمادیغمی فرض ایتسه‌م بیله طبقهٔ شبكیه‌مده بهمه‌حال بربری اوزرینه منقش لایعد خیاللر صیره‌سیله ارتسام وصوكراده دماغمه انتقال ایلیه‌جكلردر. چونكه باقدیغم شی بالفرض انسان اولسه هرلمحهٔ نظرمده بونك چهره‌سنده برتحول ، وجودنده برحركت ، البسه‌ومحیطنده برتخالف اولاجقدر . شیمدی بوقادار مختلف انطباعاتك دماغمده‌كی بصری خیالی عجبا نه اولابیلیر؟ حالبوكه بودرجه فرقلی انطباعلره رغماً شعورك كوردیكی شیلری یانلش ویا عملی برغایه اعتباریله غیرمتحول برخیال حالنده تصور ایتدیكی غیرقابل انكاردر. دیمككه خاطره‌لرك انتقاشی اویله ظن اولندیغی كبی علی العاده میخانیكی برارتسام اولمقدن چوق اوزاقدر. سمعی خاطره‌لر حقنده‌ده عینی ملاحظه وارددر. مثلا مختلف كیمسه‌لر ویابرشخص طرفندن مختلف زمانلر ومختلف جمله‌لرده تلفظ ایدیلن تك بركلمه اویله صوتی انطباعلر حصوله كتیرركه بونلرك دماغمده بربری اوزرنده تك برخیال صوتی حالنده انتقاش ایتمه‌سی ممكن دكلدر. حالبوكه شعور طرفندن بالنسبه غیر متحول وتك برخیال حالنده تخیل ایدیلان بوكلمه خاطره‌سنك یالكز برانطباع صوتی محصولی اولمادیغی آشكاردر . تك بركلمه‌نك برچوق اوزان صوتیه‌سی

میخانیکی برصورتده انتقاش ایتمش اولسەیدی بالآخره بونلری بالنسبه تك وغیر متحول بروزن صوتی حالنده تخطر ایتمك ممکن اولورمیدی ؟ ایشتەیالکز بوملاحظه حافظهٔ کلمات خسته‌لقلرینی خاطره‌لرك قشر دماغیده‌كی مادی برتغیر وخرابیسنه حمل ایدن نظریه‌یی شبهه آلتنده بولوندیرمغه کفایت ایدر .

شیمدی برده بوخسته‌لقلرك ایچ یوزنی تحقیق ایده‌لم : آفت دماغیسی وخیم وحافظهٔ کلماتی فنا حالده رخنه‌دار اولمش خسته‌لرده بعضاً قوتلیجه برتنبیه و مثلا بر هیجانك تماماً غائب اولمش کبی کورونن خاطره‌لری بردنبره اعاده ایتدیکی الیوم مشاهده ایدلمش واقعه‌لردندر. اکر خاطره‌لر فی الحقیقه بوزولمش وخراب اولمش برمادهٔ دماغیه‌ده اولسه‌لردی بوحادثه‌نك ظهورینه امکان حاصل اولابیلیرمیدی ؟ هرحالده حافظه خسته‌لقلرینك کوستردیکی واقعه‌لره باقیلیرسه دماغك حافظه‌لری محافظه‌یه دکل، تخطر ایتدیرمکه خادم برآلت اولدیغی آکلاشیلیر. نیته‌کیم ضیاع کلامه اوغرامش برخسته‌نك حالنه دقت ایتسه‌کز کورورسکز که بونده ایسته‌دیکی کلمه‌نك اطرافنده دونوب دولاشدیغی حالده تماس ایدلمسی لازم کلن معین نقطه‌یه پارماغنی قویه‌بیله‌جك برقوته مالك اولمایان وبوسببله ایسته‌دیکنی تخطر ایده‌مدیکنی حس ایتدیرن برآدامك حالی واردر. هریرده اولدیغی کبی روحیاتده‌ده قوتك علامت خارجیه‌سی ایسته‌نیلن شیئه امین برصورتده واصل اولابیلمکدر . ضیاع کلام خسته‌سنده غائب اولان خاطره اولمایوب خاطره‌یی یقیناً وامنیتله تعیین ایده‌جك قوت وطاقت فقدانیدر . شدتلیجه برتنبیه، قوتلی برهیجان بوقوتی برآن ایچون اولسون اعاده ایدنجه خسته ایسته‌دیکی کلمه‌یی پك اعلا تخطر ایده‌بیلیور. حتی بوخسته‌لر بعضاً ضایع اولدیغنی ظن ایتدیکی کلمه‌یی، مثلا «پارس» ی بولامیورسه‌ده «نورشهری» ویا بوکا یاقین تعریفی جمله‌لر ایچریسنده مطلوب کلمه‌یی استعمال ایدییور . دیمك که بوراده ضعیفله‌ین ، دماغ ماکنه‌سنك تأمینیله مکلف اولدیغی حالهٔ انطباعه قابلیتی وبالخاصه خاطره‌یی مشعور برحاله کتیرمك اقتدار وطاقتیدر. اولجه مشعور اولمش برخاطره‌یی عمله انقلاب ایتدیره‌جك واسطه دماغ اولدیغنه نظراً بونك ضعیفلاماسی بوعملیه‌یی یاپمه‌سنه طبیعتیله مانع اولاجقدر. دماغك بوخصوصده‌كی معاونتی انضمام ایتمه‌دکجه هرهانکی برخاطره‌یی مشعوریته قلب ایتمك ممکن دکلدر . ایشته ضیاع کلام خسته‌لرنده دوچار ضعف اولان دماغك بویاردیمی قدرتیدر . بناءً علیه حافظهٔ حجرات دماغیه‌سی دینیلان مرکزلرك بوزوقلغی ضیاع حافظه‌یی تولید ایتمیوب اولسه اولسه خاطره‌لرك قوه‌دن فعله انقلابنی استلزام ایدن حرکتلری تشویش ایتمکده‌در. مثلا اونوتدیغمز بر اسم خاصی

خاطرلامق ایسته‌دیکمز زمان نه‌لر یاپدیغمزی بردوشونه‌لم: اولا الفبانك بوتون حرفلرینی صیره‌سیله وهپسنی ایچمزدن تلفظ ایدر، بوکافی کلمه‌نجه یوکسك سسله تلفظه باشلار وبوصورتله اونوتدیغمز خاطره‌نك بوتون اوضاع حرکیه‌سنی بالفعل صیره‌سیله یاشارز؛ تاکه اونوتولان خاطره‌نك استلزام ایتدیکی حرکتلری بونلرك آراسندن انتخاب ایده‌بیله‌جك برحاله کله‌لم. نیته‌کیم بووضعیت بولونجه آرانیلان کلمه‌نك صوتی خاطره‌سی کندیسنی قبوله آماده برچرچیوه‌یه قوشار کبی مطلوب حرکتلرك آراسنه یرلشیویرر. ایشته تخطر حادثه‌لرنده دماغدن بکله‌نیلن وظیفه بووضعیتك بالفعل ویا بالقوه تأمین ایدلمه‌سیدرکه ضیاع کلام خسته‌لقلرنده مصاب اولان بوقابلیتدر.

شیمدی برده نسیان کلماتك کیتدکجه وخامت کسب ایتدیکی مترقی ضیاع کلام خسته‌لقلرنده کورولن واقعه‌لری تعمیق ایده‌لم . نه غریبدرکه بو خسته‌لق صانکه صرف علمنه آشنا ایمش کبی کلمه‌لری بو علمك معین ترتیبی داخلنده ضیاعه اوغراتمقده‌در . مثلا خسوفه اوغرایان اولا اسم خاصلر ، صوکرا اسم جنسلر ، دها صوکرا صفتلر و اك نهایت فعللر اولیور. ضیاعك بوصورتله اولماسی خاطراتی حجرات دماغیه‌ده متراکم ظن ایدنلرك فرضیه‌سنه وهلهٔ اولیده حق ویردیره‌جك طرزده‌در. چونکه دینه‌بیلیرکه اسم جنسلر، اسم خاصلر، صفتلر ، فعللر دماغده بربرلری اوزرنده طبقه‌لر تشکیل ایتمش وآفت دماغیه‌ده صیره‌سیله بو طبقه‌لره سرایت ایلمشدر . کرچه بو خسته‌لق مختلف سببلردن نشأت ایتمه‌سه‌یدی بزده اونلرله همفکر اولابیلیردك . حالبوکه مترقی ضیاع کلام خسته‌لغی پك مختلف سببلردن حصوله کله‌بیلدیکی کبی چوق متنوع شکللرده آلیور. مثلا خسته‌لق دماغك حافظه منطقه‌سی دینیلن لاعلی التعیین بر نقطه‌سندن باشلایوب ینه لاعلی التعیین بر استقامتده ترقی ایتدیکی حالده دخی خاطراتك ضیاعلرنده‌کی صیره اصلا بوزولمیور . خسته‌لق بالذات خاطره‌لری رخنه‌دار ایتسه‌یدی دماغك مختلف استقامتلرده مصاب اولمسنه رغماً ضیاع خاطراتك عینی ترتیبده قالماسنه امکان اولامازدی. شو حالده بوخسته‌لغك باشقه برطرزده ایضاح ایدلمه‌سی ایجاب ایدییور . بکا قالیرسه بوبابده‌کی تکلیفم پك بسیطدر. باقیکز نه‌اصل : اسم خاصلرك اسم جنسلردن ، اسم جنسلرك صفتلردن ، صفتلرك فعللردن اول واقع اولان ضیاعلرینه دقت ایدیلیر وعین زمانده بر اسم خاصك براسم جنسدن ، بر اسم جنسك بر صفتدن ، بر صفتك بر فعلدن دها کوچلکله تخطر اولندیغی دوشونیلیرسه تخطر افعوله‌سی ـ که واسطه‌سی و معاونی دماغدر ـ آفت دماغینك وخامتی نسبتنده تخطری قولای اولان کلمه‌لره انحصار ایدییوردیمکدر. تعبیر دیکرله آفت دماغی نه‌درجه وخیم ایسه تخطر افعوله‌سی ده

اونسبتده قولای کلمه‌لره منحصر قالاجقدر . یالکز تخطرك اعظمی واصغری مشکلاتی نره‌دن نشأت ایدییور ؛ مثلا فعللرك دیکر کلمه‌لردن دها قولای تخطر ایدلمه‌سنك سببی نه‌در ؟ بکا قالیرسه بونك جوابی پك بسیطدر . معلومدرکه هرفعل بر عمل افاده ایدر ؛ وهر عملك حرکتلرینی دماغ دوغرودن دوغرویه تقلید ایده‌بیلیر . حالبوکه صفتلر بویله دکلدر . هیچ بر صفت دماغ طرفندن دوغرودن دوغرویه تقلید اولنه‌مایوب – یعنی حرکته کچیریله‌میوب – آنجق محتواسی اولان فعل واسطه‌سیله قابل تقلیددر . اسم جنس ایسه آنجق اوصافندن بری اولان بر صفت وبوصفتده مندمج بر فعلله تقلید اولنه‌بیلیر . اسم خاصه کلنجه اسم جنس، صفت وفعل کبی اوچ واسطه ایستر . کورولیورکه فعلدن اسم خاصه دوغرو کیدلدکجه وبدنله تقلید وایفا اولنه‌بیله‌جك عملدن کیتدکجه اوزاقلاشیلیور . خلاصه تخطر ایدلمك ایسته‌نن کلمه‌نك افاده ایتدیکی فکری حرکت حالنده رمزیلشدیره‌بیلمك ایچون تدریجاً کوچلشوب معضللشه‌ن بر تصنع ایجاب ایدییور .

شیمدی بو حرکتلری احضار ایتمك وظیفه‌سنك دماغه ترتب ایتدیکی دوشونیله‌جك اولورسه مذکور وظیفه‌نك آفتك وخامتی نسبتنده دوچار تناقص اولماسی آرتق طبیعی اولمازمی ؟ هیچ شبهه یوقکه خراب انسجهٔ دماغیه نسبتنده تخطر کلمات میخانیکیتی تناقص ایده‌جك و آفت درینلشدکجه مقاومه‌سی اڭ قولای کلمه‌لردن مثلا فعللر تخطر اولنه‌بیلوب دیکرلری تخطر ایدیله‌مه‌مکه باشلایه‌جقدر . ایشته کرك بو واقعه‌لر وکرك اولجه ذکر ایدیلن دلیللر فعالیت دماغیه دنیلن شیئك فعالیت ذهنیه‌نك بر معادلی اولمایوب آنجق بر پاندومیماسی اولدیغنی کوسترمکه کافیدر ظن ایدرم .

خاطره‌لر دماغده محفوظ دکلسه اوحالده نره‌ده‌درلر؟ دییه البته صوریله‌جق . فقط بز آرتق بدندن بحث ایتمیورزکه «نره‌ده» سؤالنك بر معناسی اولسون . خاطره‌لر فوطوغراف قلیشه‌لری کبی تصور ایدلدیکی زمان نره‌ده سؤالی وارد اولابیلیر . چونکه مادی قلیشه‌لرك حفظی ایچون ینه مادی بر محفظه‌یه البته لزوم واردر . حالبوکه کوزله کورولمه‌مایان وألله طوتوله‌مایان بر نوع حافظه ادعا ایدیلنجه بونلرك مادی بر ظرفه احتیاجلری اولمایه‌جغی آشکاردر . فضله اوله‌رق مادی اولمیان بر شیئك محفظه‌سی ناصل اولابیلیر ؟ بر ظرف، یعنی بر محفظه ایسته‌نمکده مطلقا اصرار ایدیله‌جکسه بو، آنجق مجازی بر معناده قبول اولنه‌رق دینه‌بیلیرکه خاطره‌لرك محفظه‌سی روحدر ؛ یعنی خاطره‌لر روحده محفوظدر . بونی سویله‌مکله نه بر فرضیه ، نه ده اسرارلی بر هویت روحیه یاراتمق ایسته‌میور ؛ بالعکس ینه

مشاهده ساحه‌سنده قالمق ایسته‌یورم ؛ چونکه شعور قادار شأنی – واقع – و واسطه‌سز مطلع اولنان بر حقیقت یوقدر ؛ ذاتاً روح بشر شعورك کندیسیدر؛ شعور ایسه هرشیدن اول حافظه معناسنه‌در . دها آچیق سویلیه‌یم : شیمدی سزکله حسبحال ایدرکن بالفرض «مصاحبه» کلمه‌سنی تلفظ ایتدم . شعورمك بو کلمه‌یی بردنبره تصور ایتدیکی میدانده‌در . بویله اولماسه شعورم اونی تك بر کلمه کبی کوره‌مز واوکا بر معنا ویره‌مزدی . بونکله برابر مصاحبه کلمه‌سنك صوك هجاسنی تلفظ ایتدیکم صیره‌ده اوچ اولکی هجا ذاتاً تلفظ ایدلمش بولونیوردی . «حال» تسمیه اولنه‌بیله‌جك صوك هجایه نسبتله دیکر اوچ هجا «ماضی» صاییله‌بیلیر . صوك هجا اولان «به» یه کلنجه بونی ده آنی اوله‌رق تلفظ ایتمه‌دم . بوبابده صرف ایتدیکم زمان نه‌قادار آز اولسه‌ده دها کوچوك زمانلره قابل تجزیدر . بو کوچوجك زمانلرده صوك جزءلرینه نظراً «ماضی» دن باشقه برشی دکلدرلر . حقیقی بر «حال» قارشیسنده بولنه بیلمك ایچون قابل تجزی اولامایه‌جق صوك بر زمان پارچه‌جکی لازمدر . حالبوکه بوطرزده تجزیلر اصغر نامتناهی‌یه قادار کیده‌بیلیر . دیمك‌که ماضی ایله حال آراسنده بر حدفاصل چیزمك ممکن دکل اوحالده حافظه ایله شعور آراسنده‌ده بر حد فاصل کوستریله‌مز . بونك ایچون شعورك نره‌ده بیتوب حافظه‌نك نره‌ده باشلادیغنك تعیینی قابل اولمایان برشی . خلاصه حقیقت شوکه «مصاحبه» کلمه‌سنی تلفظ ایتدیکم زمان روحده موجود و حاضر اولان یالکز کلمه‌نك باشی ، اورته‌سی ونهایتی اولمایوب کندندن اول کچن و هنوز تلفظ اولنان بوتون کلمه‌لر، یعنی بوتون بر عباره‌در . بویله اولماسه‌یدی نطقم بر صوکی آقامازدی . شیمدی شعور ایله حافظه مناسبتنده‌کی بو معاقله‌مزی صوکنه قادار یوروته‌رك فرض ایده‌لم که نطقم سنه‌لردن ، یعنی شعورمك ایلك اویانیشندن بری تك بر جمله حالنده دوام ایدییور ؛ وشعورمده‌ده استقباله دقت قایغوسیله بر ایش یاپمق علاقه‌سی یوق . بوتون اندیشه‌م روحمده آقوب کیدن نطقك معناسنی احاطه ایتمکله مشغول . بوتقدیرده «مصاحبه» کلمه‌سنك صوك هجاسنی تلفظ ایدرکن اولکی هجالرك‌ده او آنده شعورمده بولنمه‌سندن امین اولدیغمدن بونلرك نره‌ده محفوظ اولدقلرینی ایضاحه ناصل محتاج دکلسه‌م بوتون حافظه‌می تشکیل ایدن مذکور نطقك دخی نره‌ده محفوظ اولدیغنی اویله‌جه ایضاحدن مستغنی‌یز ظن ایدرم . سوزك قیصه‌سی بوتون درونی حیاتمز شعورك ایلك اویانیشندن بری ویرکوللرله آیرلمش وهیچ بر یرندن نقطه‌لرله کسیلمه‌مش تك بر جمله‌در . بوتون ماضیمز بو جمله ایچنده نیم مشعور بر حالده موجوددر . – دیمك ایسته‌دیکم شوکه دائمی بر آقیش اولان شعور حافظه‌دن ملهم اولمق

ایچون نه یاتاغندن چیقمغه ، نه ده یابانجی بر واسطه‌یه مفتقردر . شعور بوتون ماضیسنی ، دها دوغروسی کندیسنی بر اندام آینه‌سنده تماشا ایدر کبی کوره‌بیلمه‌سی ایچون تك بر مانعدن قورتولمغه محتاجدر ؛ بو مانع « دماغ » ، دیدیکمز عضودن باشقه برشی دکلدر . صرف نظری وعلاقه‌سز بر شعور حیاتی دکلده عالم خارجی‌یه انطباق کبی بر عمل قارشیسنده دماغك لزوم واهمیتی پك بویوکدر . نظری حیات ایچون انکل اولان دماغ عملی حیاتده الزم بردیزکیندر . بوآلت اولمسه عملی حیاته انطباقك تأمینی ومطلوب شیلره دقتك تثبیتی محالدر . حیات‌ایسه اساساً اوکه ، استقباله متوجهدر . آرقه‌یه باقمه‌سی ماضینك استقباله ایده‌جکی خدمت وویره‌جکی نور نسبتنده‌در . معیشت حیاتی ، شعور وحافظه‌نك یاپه‌جق ایشلر اوزرنده تکثیف وتمرکز ایتدیرلمه‌سی دیمکدر . بو سببدن معاشی حیات ، روح ایله ماده آراسنده توسط ومناسبت تأسیس ایده‌جك مادی بر آلته ، یعنی دماغه بهمه‌حال محتاجدر . دماغ اولماسه عمل غایه‌سنه مفید اولاجق انطباعلرك تفریقی و بونلره کوره عکس‌العمللر اجراسی ممکن اولاماز . شعوردن عملی حیاته مفید اولابیله‌جك اقسامك آفاقیلاشدیریله‌رك متباقیسنك ــ که قسم اکثریسیدر ــ قاراکلقده براقیلمه‌سنی تأمین ایدن ماکنه منحصراً دماغدر . بوماکنه اولماسه‌یدی روحك اشیا وموجوداتك ایچنه صوقوله‌بیلمه‌سی وبونلرله مناسبت تأسیس ایتمه‌سی ممکن اولمازدی . بونك ایچون دییورز که دماغك حافظه عملیه‌لرنده‌کی رولی ماضی‌یی حفظ ایتمك دکل ، آنجق عملی حیاته مفید اولابیله‌جك خاطره‌لرك آفاقیلشمه‌سنی ومتباقیسنك شعور دهلیزلرنده محبوسیتنی تأمین ایله‌مکدن عبارتدر . آچیقجه‌سی دماغك عمومی رولی ویکانه وظیفه‌سی روحك حرکته انقلاب صورتیله آفاقیلشه‌بیله‌جك قسملرینه یول ویرمك ، یعنی روحی ، عملی ساحه‌سنه قویمغه واسطه اولمقدر . بو سببدن دائما عملی ومفید غایه‌لر تعقیب‌ایدن دماغ ، کندی افعالنی مؤثر قیلمق ایچون روحی‌ده اکثریا کندی نقطهٔ‌نظرنده حبس ایتمك ایستر . یوقاریدن بری سویله‌دکلرمزك غایه‌سی روحك دماغی هرطرفدن آشوب طاشدیغنی ودماغی فعالیتده روحی فعالیتك آنجق جزئی بر قسمی بولنه‌بیله‌جکنی آکلاتمقدرکه بومقصد حاصل اولمشدر ظن ایدییورم .

بونتیجه‌لره نظراً روحی‌فعالیت عضوی فعالیتك برأثری اولمقدن چوق اوزاقدوشیور . چونکه روح ایله بدنك لاینفك برصورتده یکدیکرلرینه مربوط اولدقلرنی مطلق اولارق

فرض ایتدیره‌جك برسبب قالمادیغی کبی دماغك‌ده روحه آلت اولمقدن باشقه بروظیفه‌سی اولمادیغی کورونیور . قونفرانسمك مهلتندن‌ده ایکی ثانیه‌لك بك قیصه بر زمانم قالدی . شیمدی‌یه قادار کلوب کچن بونجه انسانلرك ادراك حوصله‌لرینه عرض اولنه‌بیله‌جك اك معظم مسئله‌لردن برینی بویله قالقار آیاق کسوب آتمه‌جغمی البته تقدیر ایدرسکز . هرکس کبی بنم‌ده یاپه‌بیله‌جکم یکانه خدمت بوکوردوکومی برپارچه‌دها کوسترمك اولاجقدر. نره‌دن کلیورز ؟ بوعالمده ایشمز نه ؟ نره‌یه کیدییورز ؟ کبی حیاتی سؤاللره فلسفه‌نك ویره‌بیله‌جکی هیچ برجواب یوقــه ویاخود بومسئله‌لری حیاتیات وتاریخ ساحه‌لرنده یاپیلدیغی کبی تدریجی برصورتده آیدینلاتمه‌یه‌جق ومتوالی تجربه‌لرله درینلشدیره‌رك دها نفوذلی ودها دوربین برنظرله کوره‌میه‌جك ولایموتیت مسئله‌سنی روح ایله جسمك فرضی ماهیتده‌کی جوهرلرندن استنباط ایدلمش دلیللره استناداً تصدیق ویا انکار ایدنلرك بولنه کوزی باغلی سلوك ایده‌جکسه بوتون فلسفه برساعتلق زحمته‌بیله دکمز . معلومدرکه تجربه‌لرمز آنجق محدود بر زمانه قادار شامل اولابیلیور . لایموتیت مسئله‌سی ایسه نامتناهیت ساحه‌سنده‌در . بوسببدن تجربه‌ایله اثبات اولنه‌بیله‌جك مسئله‌لردن دکلدر . حتی بومسئله‌دن بحث ایدن دینلربیله بونی اثباته دکل ، وحی والهام ایله تبشیر ایده‌کلمشلردر . فلسفه‌نك تجربه ساحه‌سنده یاپه‌بیله‌جکی شی لایموتیتی بالفرض غیرمعین بر (ق) مدتنده‌کی زمان ایچون ممکن قیله‌بیلمکدر . اهمیتی کوچولتیله‌میه‌جك اولان بویله برموفقیت تأمین‌ایدلدکدن صوکرا (ق) مدتنك متناهیت و غیرمتناهیتنی بیلمك جهتی آرتق فلسفه‌نك خارجنده براقیله‌بیلیر . روحك قدری حقنده‌کی فلسفی مسئله بوطرزده وضع برزمینه ایندیریلنجه آرتق حل اولنه‌ماز برمسئله اولمقدن قورتارلمش دیمکدر . چونکه اوزرنده فعالیت‌حالنده بولنان بردماغ ایله حس ایدن ، دوشونن وایسته‌ین برشعور اولدقدن صوکرا شایددماغی فعالیت‌بوتون شعوره تقابل‌ایدییور ؛ ودماغی حادثه‌لرله روحی حادثه‌لر آراسنده تام‌برمعادلت بولنیورسه شعور دماغك‌قدرینه تبعیت‌ایده‌جك‌ودماغ فنا بولنجه روح‌ده سونه‌جك ، یعنی ئولوم هرشیئك منتهاسی اولاجقدر . بوعاقبتی جرح ایده‌جك واقعه‌لره بالتجربه مالك اولمادن لایموتیتی معاقله ایله تصدیق ایتمك ایسته‌یه‌جك بر فیلسوفده مدعاسنی منحصراً متافیزیك برتمل اوسته‌نه اوطورتمغه مجبور اولاجق‌که بوطرزده یاپیلرك عموماتله نه قادار چوروك اولدیغی معلومدر . بونك ایچون بز بوراده معاقله طریقی برینه الده موجود تجربه‌لرك کوستردیکی امکان واحتماللر دائره‌سنده برفرضیه یاپمغی ترجیح ایتدك . یوقاریدن بری

کوسترمك ایسته‌دیکمز وجهله ررحی حیات، دماغی حیاتی آشوب طاشیور ودماغ شعورده کچن شیلرك آنجق جزئی برقسمنی حرکته قلب ایتمکه منحصر برآلت اولارق قالیورسه لایموتیت اغلب احتمال اولاجق وبونی بینه ایله رد ایتمك تصدیق ایدنلره دکل، منکرلره ترتیب ایلیه‌جکدر. چونکه ئولوم یوزندن شعورك‌ده سونه‌جکنه بزی ایناندیره‌جق یکانه دلیل ئولومله برابر شعورك‌ده انحلال ایتمه‌سیدر. حالبوکه بودلیل شعور حادثه‌لرینك بدن حادثه‌لرینه تماميله مربوط ومعادل اولدیغنك اثباتندن صوکرا مقبول اولابیلیر. بوجهتك الیوم تأمین ایدلمه‌سی شویله دورسون شیمدی‌یه قادار کوستردیکمز شعور حادثه‌لرندن چوغنك بدندن مستقل اولدیغی تجربی واقعه‌لرله تأید ایدرسه آرتق عضویتك انحلالی دلیلنك براهمیتی قالماز. حاصلی مسئله‌نی بوکونه قادار کلن متافیزیکجیلرك بولدیردیغی یوکسك موقعلردن ایندیروب تجربه ساحه‌سنه قویه‌رق تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق بوخصوصده دفعةً جذری برحلده بولنمق وبوکا موفق اولمق داعیه وذهابلرندن طبیعتیله واز کچه‌جکز. ایکی یولدن بری: یا مکملیت ولایخطیلکی ادعا ایدن «مدرکهٔ صرفه: Entendement pur» یعنی عقل محضك قطعی حکم ونتیجه‌سنی قبول ایتمك ویا ساده‌جه تقریبی نتیجه‌لر ویرن وکیتدکجه تصحیح وتکمیله مساعد اولان صبرلی ترصدلرك نتیجه‌لرینی اختیار ایتمك مجبوریتنده‌یز. بردنبره جزم ویقینه واصل اولمق ایسته‌ین برنجی اصول بزی دائما امکان واحتمال ساحه‌سنده قالمق وبوندن باشقه برشی یاپامامقله اتهام ایتمکده‌در. حالبوکه مدرکهٔ صرفه‌نك کندی مجرد وعندی مفهوملری واسطه‌سیله متضاد وعینی زمانده مساوی درجه‌ده معقول ومضبوط ایکی مدعانی ینه کندی منطقیله ادعا واثبات ایتمه‌مسی اندردر. بویله چابوجق و قولایجه‌جق ایکی متضاد حقیقت ادعا وابداع ایده‌بیله‌جك بر مدرکه‌نك اوزون برصبر وثباتی استلزام ایدن تجربه طریقنی خوش کورمه‌مسی آکلاشیلمایه‌جق برحالت روحیه دکلدر. بزم طوتدیغمز ایکنجی یولك هدفی ایسه اویله چابوجق ولایخطی برمطلق حقیقته قوشمق یرینه احتمالی معلوماته واصل اولمق کبی متواضع برغایه‌در. بویولك اختیار ایتدیکی تجربه زمینی براقیلمادقجه، تقدیر ایدرسکزکه، آلده ایدیله‌جك احتماللر کوندن کونه چوغالابیلیر وکونك برنده جزم ویقینه فعلاً معادل اولاجق بررادده‌یه کله‌بیلیر. بن بوایکی تفلسف طرزی آراسندن کندی انتخابمی یاپدم. سزك انتخابکزده ولوکه پك جزئی براستقامت ویرمکه یاردیمم اولورسه کندیمی بختیار صایه‌جغم.

دیریلرك خیالتلری

و

تحریات روحیه [۱]

«جمعیت» کزك ریاستنه دعوت اولنمقدن متولد شکرانمی مساعده ایدیکزده هرشیدن اول عرض ایده‌یم. حقمده بذل بیوردیغکز بو شرفه مع الاسف لایق دکلم. چونکه جمعیتکزی مشغول ایدن حادثه‌لره آنجق مطالعه واسطه‌سیله واقفم. بوخصوصده شخصی نه برکوردکوم، نه‌ده علمی برمشاهده‌م وار. فضله اولارق اشغال ایتدیکم بوموقعی بندن اول شرفلندیرمش و بوتون عمرلرینی تحریات روحیه‌یه وقف ایتمش بونجه بویوك آدملره بنی ناصیل اولوب‌ده خلف یاپدیغکزه دوغروسی حالا متحیرم. پارسده‌کی چالیشمه اوطه‌مده تتبعلرکزی دقتله اوقودیغمی ونشریاتکزی آتشلی برمراقله تعقیب ایتدیکمی صاقین «تله‌پاتی» ایله کشف ایتمش اولمایه‌سکز! لطیفه‌یی برطرف؛ لکن اعتراف ایده‌یم که روحی حادثه‌لر ارض مجهولنك کشفی ایچون سنه‌لردن بری کوستردیککز نفوذ نظر وصبر وثباته حیرانم. هله برچوق انسانلرك کوکلشمش ذهابلریله متمادی استهزالرینه قارشی ایلك سنه‌لرده کوستردیککز جسارت وتحمل جداً پك مستثنادر. هیچ شبهه یوقکه اك جسور انسانلری بیله قورقوته‌جق تشبثلره آتیلمشدیکز. حقکزده‌کی حیرت وتقدیرم بودرجه اولدقدن صوکرا جمعیتکزك ریاستنه انتخاب اولنمقدن دویاجغم سرور و مفخرتی تعریف ایده‌میه‌جکم آشکاردر. بیلمم نره‌ده اوقومشدم: محاربه‌نك برنده برکوچوك ضابط قوماندانك وورولدیغنی کورویور ودرحال طابورینك باشنه کچه‌رك قوماندان اولمق شرفنه مظهر اولیور. مأمولك فوقنده تجلی ایدن بو ذوق ومظهریتی بردفعه‌جق طاتان بوکوچوك ضابط آرتق بوتون حیاتنده هپ اومسعود دقیقه‌لری دوشونیور؛ وهروسیله ایله بتون روحنی تسخیر ایتمش اولان بوبرقاچ ساعتلق خاطره‌دن بحث ایدییور. ایشته اعتراف ایده‌یم که شیمدی بن‌ده کندیمی اوکوچوك ضابطه بکزه‌تیوردم. هیچ امید

[۱] (لوندره تحریات روحیه جمعیتی) نده (۲۸) مایس (۱۹۱۳) ده ویرلمش برقونفرانس در.

ایتمه‌دیکم حالده بنی برقاج ساعت دکلده بویله آیلرجه قهرمان طابورکزك باشنه کچیرمه‌کز هیچ اونوته‌مایه‌جغم شرفلی برخاطره‌م اولارق قالاجق وهرعقلمه کلدکجه کندیمی تبریك ایتمکدن قورتولامایه‌جغم .

مشغول اولدیغکز علوم روحیه‌یه قارشی بلا تحقیق سرد وقبول ایدیلن و حالاده بر چوقلری طرفندن محافظه ایدلمك ایسته‌نن هوائی وسطحی فکرلرك حکمت ظهورینی عجبا نه ایله وناصل ایضاح ایتملی ؟ بکا قالیرسه بوفکرلری طاشیپانلر تجربیاتکزی « علم نامنه » محکوم ایتمك ایسته‌ین یاریم عالملردر. حال بوکه جمعیتکز منتسبلری آراسنده تام معناسیله یتیشمش برچوق فیزیك عالملری ، کیمیا کرلر ، فیزیولوژی علماسی ، دوقتورلر بولندیغی کبی آرا کزه داخل اولمامقله برابر مساعیکزله یاقیندن علاقه‌دار اولان برچوق علم آداملری دها واردر. بونلردن باشقه اك عادی برلابوراتوار تجربه‌سنه بویوك بر اهمیت ویردکلری حالده سزك بونجه نتیجه وتدقیقلرکزی دیکله‌مك بیله ایسته‌مه‌ین ویاهپسنی بردن سلمه السلام رد ایدن حقیقی عالملرده مع التأسف هنوز أکسیك دکلدر. عجبا روحلرده‌کی بوحالك سببی نه ؟ بوعالملرك ردی وانکاری تنقیدلرینی ینه ردی برتنقیدله دفع ایتمك عقلمه کلیه‌جکی کبی بویله برذوقه قاپیلمق‌ده ایسته‌مم . چونکه فلسفه وادیسنده ردوجرحه صرف ایدیله‌جك زمانلرك عمومیتله وقت غائب ایتمکدن باشقه بر شی اولمادیغنی بیلیورم . جدل و انکار وادیسنده من القدیم رفع ایدلمش بونجه فکرلردن الیوم الده قالان نه‌در؟ یکون طوته‌جق وپایدار قالابیله‌جك قازانجلر آنجق بالذات استحصال ایدیله‌جك مثبت حقیقتلردر. یالکز بونلردرکه کندی قوتلریله بطلانی سوندورور وجدله حاجت قالمقسزین اك قوتلی تنقیدوانکارلرك صدرینه کچر . بکا قالیرسه مساعیکزه قارشی واقع اولان اعتراض واستهزالرك آرقه‌سنده کورونمه‌مسنه رغماً غیرمشعور برنوع متافیزیك واردر؛ وهرغیرمشعور متافیزیك کبی بومتافیزیك بالنتیجه تملسزدر. حقیقی فلسفه مشاهده وتجربه‌لره کوره دائمایکی شکللره کیرمکه مستعد کن بوطرز متافیزیك بویله براستعداددن کلیاً محرومدر. یالکز بوچشید قیصیر فلسفه‌یه طوتولانلری بن معذور کورویورم ؛ چونکه بونلر انسان ذهننك اوزون زمانلردن بری آلیشمش اولدیغی برتفکر طرزینك قربانلریدر. مساعیکزدن زیاده بوقبیل اعتیادی تفکرلرك رواج بولماسی اعتیادك برنتیجه‌سیدر. بوجهت آکلاشیلدقدن صوکرا صدده کله‌لم. بنم وظیفه‌م ذهنده‌کی بواعتیاد ماسکه‌سنی قالدیروب مسئله‌یه طوغرودن دوغرویه تماس ایتمك ومساعیکزك حائز اولدیغی قیمتی اولدیغی کبی کورمکدر . فقط بونی یاپمازدن وموضوعمزه، عرض ایتدیکم طرزده ،

کیرمزدن اول برچوق عالملری شاشیرتدیغنی ظن ایتدیکم اصولکز حقنده بر قاچ سوز سویلیه‌جکم. معلومدرکه مسلکی عالملر تعقیب ایتدیککز اصولك علمه کیرمه‌مسنه اوته‌دن بری چوق دقت ایتمشلردر. بناءً علیه علوم روحیه نامنده طوپلانان مساعیکزه ادخال ایتدیککز یکی اصولك کندی علملرینه سرایت ایتمه‌سندن قورقان بوعالملر بالطبع طرز مساعیکزدن هیچ حظ ایتمیه‌جکلردر. اوته‌دن بری قوللاندقلری آلتلره قارشی غایت مشروع برتعصب بسله‌ین عمله‌لرك حالت روحیه‌لرینی بردوشونکز. ایشته مسلکی عالملرده کندی اصوللرینه قارشی عینی صورتله متحسسدرلر. چونکه بونلر علمك اصوللرینی تأمین ایتدکلری نتیجه‌لردن زیاده اصول اولارق سورلر . حتی بونازك نقطه‌یی ، ظن ایدرم ، « ویلیام جه‌یمس » ده کورمش اوله‌جق‌که علم محبلرینی مسلکی عالملردن شویله تفریق ایدییور : « علم محبلرینی اصولدن زیاده اصـولك تأمین ایتدیکی نتیجه‌لر علاقه‌دار ایدر . حال بوکه مسلکی عالملرده حال برعکسـدر . بونلر نتیجه‌لردن زیاده بونتیجه‌لری أله ایدن واسطه‌لره، یعنی اصوله اهمیت ویررلر ». ایمدی مشـغول اولدیغکز حادثه‌لرك علوم طبیعیه‌نك موضوعی اولان حادثه‌لرله عینی جنسدن اولدیغی قابل اعتراض دکلدر . حال بوکه تعقیب ایتدیککز وتعقیبنه مجبور اولدیغکز اصول چوق کره طبیعت عالملرینك قوللاندقلری اصولله اصلا مناسبتدار اولمیور . هرایکی طرفك مشغول اولدیغی حادثه‌لر عینی جنسدندر دیمکدن مقصدم آرادیغکز روحی حادثه‌لرك طبیعی حادثه‌لر کبی قانونلر دائره‌سنده تظاهر ایتدکلرینی وزمان ومکانده نامحدود برصورتده تکرر ایتمك استعدادنده بولندقلرینی سویله‌مکدر. تتبع ایتدیککز روحی واقعه‌لر مورخك تدقیق ایتدیکی واقعه‌لره هیچ بکزه‌مز . چونکه تاریخ تکرر ایتمز . مثلا « اوسترلیچ » محاربه‌سی بر دفعه اولدی وبردها اصلا اولمایه‌جقدر . عینی شرائط تاریخیه‌نك تکررینه امکان اولمادیغندن عینی تاریخی واقعه‌ده طبیعتیله بردها تکرر ایده‌مز. معلومدرکه علمده قانون : عیناً تکرار ایدن اسبابك دائما عینی نتیجه‌لری تولید ایتمه‌سنه دینیر . حقیقی تاریخ ایسه قانونلر دائره‌سنده دکل، خصوصی واقعه‌لر وخصوصی احوال والحالر دائره‌سنده جریان ایدر . تاریخده بیلنمه‌سی مطلوب اولان شی تاریخی وقعه‌نك هانکی معین زمان و هانکی معین مکانده وناصیل حصـوله کلدیکیدر . حال بوکه مشغول اولدیغکز علمده فی الحقیقه « تله‌پاتی » دنیلن واقعه اولیور، یعنی اوزاقده بولنان بر خسته ویا محتضرك حالی کوروله‌بیلیورسه بوحادثه فیزیك ، کیمیا وحیاتیات قانونلرینه مماثل بر قانونك تحت تأثیرنده تظاهر ایده‌جکدر. شیمدی بوواقعه‌نك بویله اولمایوب‌ده شعورلردن

برینك دیكرینه تأثیری نتیجه‌سی اولدیغنی وشعورلرك كورونور هیچ بر واسطه اولمقسزین یكدیكریله مخابره ایده‌بیلدكلرینی – كه سز بوكا « تله‌پاتی » دییورسكز – بر آن ایچون قبول ایتدیكمی فرض ایدییورم. شاید تله‌پاتی شأنی، یعنی واقع برشی ایسه نامحدود برصورتده تكرر ایده‌بیلمك قابلیتنده بولنه‌جقدر. حتی دها ایلری كیده‌رك دییه‌بیلیرم كه تله‌پاتی حادثه‌سی واقع بر حادثه ایسه هر آنده وهركسده حصوله كله‌بیله‌جكدر. یالكز بر چوقلرمزده نظردقتی جلب ایتمیه‌جك درجه‌ده خفیف اولماسی ویاتام شعوره كچه‌جككن عملی حیاتمزك نفعی اوغورینه دماغك میخانیكیتی طرفندن توقیفه اوغراتیلمه‌سی محتملدر. تله‌پاتی پك خفیف ویا دماغ طرفندن توقیف ایدلمش اولورسه محسوس اولامایه‌جغی آشكاردر. نیته‌كیم میلیونلرجه انسانلر بیكلرجه سنه‌لر الكتریقله مشبوع برهواده یاشادقلری وهرآن الكتریق استحصال وحتی مقناطیس جریانلری ایچنده دولاشدقلری حالده الكتریقك وجودندن بی خبر یاشادیلر. عینی جهالت تله‌پاتی حادثه‌لری ایچون ده وارد اولابیلیر. ایچنده یاشادیغمز حالده بو حادثه‌لردن خبردار اولمایه‌بیلیرز. ایستر‌سه‌كز بودلیلی اهمیتسز كوره‌رك ترك ایده‌لم. هرحالده ردی قابل اولمایان بر نقطه واركه اوده شاید تله‌پاتی حادثه‌سی واقع ایسه بو، البته طبیعی بر حادثه اولاجقدر؛ وهرطبیعی حادثه كبی بونك‌ده حصول شرطلرینه واقف اولدقدن صوكرا تله‌پاتی‌یه عائد واقعه‌لره شاهد اولمق ایچون بر « مه‌دیوم » ه انتظار ایتمك، یعنی فوق‌العاده بر آدم بكله‌مك ضرورتنده قالمایه‌جغز. وقتیله الكتریقی كوره‌بیلمك ایچون‌ده فورطنه وبورالرك لطفلرینی بكله‌مك ایجاب ایدردی. شیمدی ایسه نره‌ده ونه‌وقت اولورسه اولسون بر الكتریق شراره‌سی حاصل ایتمك پك قولایدر.

ایشته بر حادثه‌كه ماهیتی ایجابی فیزیك، كیمیا، حیاتیات واقعه‌لری طرزنده تدقیق اولنمق اقتضا ایدر كبی كورونیور. سز ایسه هیچ‌ده بویولدن كیتمیور، بالضروره بسبتون باشقه براصوله مراجعت ایدییورسكز. بواصول، مورخلرله مستنطقلرك اصول تحقیقلری آراسنده برشی. مثلا مطلع اولدیغكز هرهانكی بر تله‌پاتی واقعه‌سی ماضیده اولمشسه سزیالكز بوواقعه‌نك دوغرولق ویا كلیشلغنی تأیید ایده‌جك وثیقه‌لری طوپلیور، صوكراده تدقیق وتنقید ایدییور، ونتیجه‌ده عادتا برتاریخ صحیفه‌سی یازییورسكز. واقعه جوق اسكی دكل‌ده یاقینده اولمشسه بوراده برمستنطق وضعیتنه كچیور، شاهدلر جلب ایدییور، افاده‌لری قارشیلاشدیرییور ونهایتده مسئله‌یی تنویرایدن برفذلكه یاپیورسكز. نیته‌كیم اوتوز سنه‌دن فضله اولیوركه ذره قادار فتور نه‌در بیلمیه‌رك دوام ایتدیككز

آنكه‌تلری خاطرلادیغم، خطایه دوشمه‌مك ایچون اتخاذ ایتدیككز تدبیرلری وبالخاصه قبل‌التحقیق صحیح و باطل حكملرنده بولونمقسزین تام بر بیطرفلقله یازوب تثبیت ایتدیككز تله‌پاتی منقبه‌لرینك مهم یكونی و بونلر آراسنده تحلیل، تنقید وقونترول نتیجه‌سنده تأسیس ایتدیككز مشابهتلری دوشوندیكم زمان بونلره – كه آیری آیری شاهدلر طرفندن قید ایدلدكلری حالده آرالرنده حیرته شایان برتوافق ومشابهت عرض ایتمكده‌درلر – اعتراف ایده‌یم‌كه « مغلوب اولماز آرمادا » [١] هزیمت بحریه‌سنه ایناندیغم كبی اینانیوردم. فقط بووقعه حقنده‌كی یقینی قناعتم بالطبع بر « فیثاغور » دعواسی ویا بر « غالیله » قانوننك اثباتی صدنده كوستریلن دلیللرك قیمتی درجه‌سنده دكلدر. بویقین اولسه اولسه تاریخی وعدلی مسئله‌لرده واصل اولنه‌بیلن یقینلر عیارنده‌در.

امین اولكزكه مساعی و موفقیتلركز قارشیسنده برچوق كیمسه‌لری شاشیرتان، شبهه وترددلره دوشورن ایشته بواصولكزدر. طبیعیاتك اصوللرینه آلیشمش اولانلر كندی كندیلرینه دوشوندكلری زمان شویله دییورلر: بوواقعه‌لر شاید شأنی، یعنی واقع ایسه‌لر بهمه‌حال عمومی بر قانونه تابعدرلر وبوقانون طبیعتك قانونلرندن بریدر. بناءً علیه تجربیات روحیه‌ایله اوغراشان بوانسانلر تدقیقلرنده نه‌دن طبیعیات علملرینك قوللاندقلری مشاهده وتجربه اصوللرینی قوللانمیورلرده تاریخ وعدلیه اصوللرینه مراجعت ایدییورلر؟ آكلاشیلیوریا!.. بوعالملرك ایسته‌دكلری تله‌پاتی واقعه‌سنی هرهانكی برلابوراتوارده تجربه اولنه‌بیله‌جك برحاله قویمه‌كزدر. بونی یاپه‌بیلیرسه‌كز آرتق سزدن كیمسه شبهه ایتمیه‌جك وبوتون مساعیكز هرطرفدن ممنونیتله قارشیلانه‌جقدر. مادام‌كه بونی هنوز یاپه‌میورسكز، یعنی موضوعكز اولان واقعه‌لره فیزیك وكیمیا اصوللرینی تطبیق ایده‌میورسكز، اوحالده علمی برصورتده چالیشمیورسكز. فی‌الواقع بواعتراضه هیچ بردییه‌جك یوق. یالكز معترضلركزك هنوز تقدیر ایتمدكلری برجهت وار: بونلر دوشونمیورلركه تدقیقكزه موضوع اولان واقعه‌لر دها لابوراتوارلره كیره‌بیله‌جك قادار بسیط ومجرد برشكل آلمامشلردر. ایشته بو نقطه‌یی فرق ایده‌مه‌ینلر بالطبع تاریخی وعدلی اصوللرله تدقیق

---

[١] « مغلوب اولماز آرمادا » اسپانیا قرالی ایكنجی فیلیپ طرفندن (١٦٨٨) ده انكلتره اوزرینه كوندریلن جسیم بردونانمانك اسمیدر. بوبیوك دونانما هدفنه واصل اولمادن اول مدهش برفورطنه‌یه طوتولیور ویاریسندن فضله‌سی پارچه‌لنوب باتیور.

وتأييد ايتديككز تله‌پاتى واقعه‌لرينه غير شائى، يعنى غير واقع عد ايدييورلر ؛ وتخمينمده
آلدانميورسه‌م «تحت‌الشعور» محاكمه‌لرى‌ده هپ بوحكملره استناد ايدييور .

ديمك كه بونلر مشخص واقعه‌لر يرينه مجرد اولابيله‌جك نتيجه‌لر بكليورلر. باقكز سزه
بوذهنيتى ميدانه چيقارتان بر مشاهده عرض ايده‌يم : كچنلرده دعوتلى بولنديغم غيررسمى
برمجلسده سوز صيره‌سى مشغول اولديغمز واقعه‌لره انتقال ايتمشدى . بويوك عالملرمزدن ومشهور
دوقتورلرمزدن برى‌ده بوراده‌يدى . مباحثه‌يى اولانجه دقتيله ديكله‌دكدن صوكرا سوز
آلارق ديدى كه : «بو ايشيتدكلرم بنى چوق مراقلانديرييور . فقط حكمى ويرمزدن اول
سزى آزاجيق دوشوندورمك ايسترم . تله‌پاتى واقعه‌لرندن بردانه‌سنى بيليورم . هم‌ده
بو وقعه‌يى موثوقيتنه اعتماد ايده‌رك سويليورم . چونكه كنديسنه تماماً اعتماد ايتديكم
چوق ذكى برمادامدن ايشيتدم . بومادام ، ضابط اولان ووظيفه‌سى باشنده قتل ايديلن
زوجنى آلديغى يارادن دوشمك اوزره ايكن عادتا كوزيله كورور كبى اوليور . سز
بوكا كشف نظر : Clairvoyance ويا «تله‌پاتى» دييه‌جكسكز دكلمى ؟ حال بوكه ايشته
تام بوراده اونوتديغكز برنقطه وار . نيجه قادينلر عينى رؤيتده بولنمشلردرده كوردكلرى
صحيح چيقمه‌مشدر . برده دقت ايديكزكه بز بوقبيل واقعه‌لردن يالكز اصابت ايدنلره اهميت
ويرييور ، ديكرلرينى اونوتييورز . حال بوكه اصابت ايدنلرله ايتمه‌ينلرك برحسابى طوتولسه
برنجيلرك بر تصادف اثرندن باشقه برشى اولمادقلرى ميدانه چيقاجقدر .

مباحثه بوزمينده چوق دوام ايتمه‌ديكى كبى سوزك مجراسى ده‌ده‌كيشديكى ايچون كيمسه برسس
چيقارمق ايسته‌مه‌دى . ذاتاً فلسفى برمناقشه‌يه كيريشمه‌نك صيره‌سى ويرى ده دكلدى ؛ يالكز
سفره‌دن قالقاركن دوقتورى ناصيلسه جان قولاغيله ديكله‌مش كوچوك بر مادمازه‌ل ياننه
صوقوله‌رق : «بيلمم آلدانييورمى‌يم ؟ دوقتورك محاكمه‌سنده بر سقطلق وار اما نره‌ده
بيلميورم» ديدى . فى‌الحقيقه دوقتور بوسقطلغى ياپمشدى . كوچوك مادمازه‌ل نه قادار
حقلى ايسه قوجه دوقتور او قادار حقسزدى . چونكه واقعه‌نك مشخص ماهيتنك اوطرزده
برحساب احتمالى محاكمه‌سيله ناصيل اولوب‌ده يوق ايديله‌بيله‌جكنى كوچوك مادمازه‌ل بردرلو
آكلايه‌مادیغى حالده دوقتور واقعه‌نك شخصى ماهيتنه قارشى كوزلرينى يومقده
هيچ بر بأس كورميور وشويله دوشونيور : «بررؤيا ويا برغلط رؤيت ابويمزدن برينك
اولمك اوزره بولنديغنى خبر ويرديكى زمان واقعه يا صحيح ويا كاذبدر ؛ يعنى آدام يا اولیيور
ويا اولميوردر . فرضا رؤيت اصابت ايدرسه واقعه‌نك برتصادف اثرى اولوب اولماديغنه

حكم ايده‌بيلمك ايچون «اصابت ايدن حاللر» له «اصابت ايتمه‌ين حاللر» ى ، يعنى صحيح
وكاذب رؤيتلرك عددلرينى مقايسه ايتمك لازمدر» . فقط دوقتور ، دليللريله معين بر
زمان ومكانده ، فلان ويا فلان فردلرك اطرافنده دوشن بر ضابطك مشخص وجانلى بر
صحنه‌سنك تصويرى يرينه «مادام ، كاذب رؤيت حالنده دكل، حقيقى رؤيت حالنده ايدى»
طرزنده سويلنه‌بيله‌جك قورو ومجرد بر دستور اقامه ايتمك ايسته‌ديكنك فرقنده دكلدى.
آه ، مسئله بويله مجرد برزمينه دوكوله‌جكسه صحيح حاللرله كاذب حاللرك عددلرى مجرد
اولارق مقايسه ايدلمك ايجاب ايده‌جك ونتيجه‌ده محتملدركه كاذب رؤيتلر حقيقى رؤيتلردن
فضله چيقه‌جق ودوقتورده بو سايه‌ده حق قازاناجقدر . فقط بومجرد محاكمه اورته‌ده‌كى
اساسلى شيئى، يعنى ضابط حرمى طرفندن كورولن و واقعه كنديسنك غيابنده كچديكى
حالده اولديغى كبى تصوير ايديلن صحنه‌يى اهمال ايتمكى اقتضا ايتديررمى ؟ مسئله‌نك بوطرزده
برمحاكمه ايله حل ايدلمه‌سنده‌كى سقطلغى ايسترسه‌كز برتمثيل ايله آكلاته‌يم : فرضا برميدان
محاربه‌سنى كندى ذوق وآرزوسنه كوره ترسيم ايتمش بررسامك تابلوسنده ياپديغى اشخاصدن
برقاچ دانه‌سنك بوتون اوضاع واطوار وشمائل وجهه‌سى فى‌الحقيقه اوميدان محاربه‌سنده
بولنمش بر قاچ شخصه تماماً توافق ايتمش اولسه بو حادثه‌يى بر تصادف اثرى كبى قبول
ايده‌بيله‌جكمى‌يز ؟ بيليورم كه هيچكز بويله تصادف اولماز ديمكده بر آن بيله تردد ايتميه‌جكسكز.
حتى دوقتورك حساب احتماليسنى بيله تطبيق ايتسه‌ك بودخى بزه بويله بر تصادفك ممكن
اولامايه‌جغنى سويليه‌جكدر . چونكه معين اشخاصك معين زمانده‌كى شمائل و اطوارى
كندى جنسنده يكانه بر واقعه‌در . بالخاصه بر انسان يوزينك خطوطى باشلى باشنه
غيرعالمدر . بناءً عليه دكل بتون بر صحنه حتى هرشخص باشلى باشنه فرقلى ومستقل عناصر
نامحدوده‌يه قابل تحليل برحالده‌در . شمدى تابلوسنى كندى ذوق وآرزوسنه كوره ياپمش
بررسامك حقيقته بودرجه ياقلاشه‌بيلمسى ايچون هرشيدن اول نامتناهى برتصادف احتمالنى
قبول ايتمك لازمدر . [زمانده تصادفلرى برطرفه براقيورم ؛ بونلرى‌ده حسابه قاته‌جق
اولورسه‌ق مسئله‌نك حساب احتمالى ايله حل اولنه‌مايه‌جغى بوسبتون آكلاشيلير] فضله
اولارق بركره دوشونه‌لم : رسامك مخيله‌سندن چيقمش برتابلونك حقيقى برميدان محاربه‌سنى
اولديغى كبى ترسيم ايتمه‌سى بالرياضيه محتملميدر ؟ طبق بونك كبى مادامك كورديكى صحنه دخى
بوماهيتده برواقعه دكلميدر ؟ ديكر برتعبيرله مادامك مخيله‌سى بويله بر تابلودن باشقه برشيمى
ترسيم ايتمشدر ؟ رسامك تابلوسى محاربه صحنه‌سنك عينى اولورسه بو اثره آرتق على‌العاده

برخیال ویا اصابت محصولی دینه بیلیرمی ؟ بوکا اولسه اولسه غائبی کورمك ویا مخابره‌یی بالذات کورن برشعور ایله‌رسامك شعوری آراسنده موجود برترابط، برتله‌پاتی نتیجه‌سیدر؛ دیمکدن باشقه چاره‌وارمیدر؟ مسئله بوماهیتده‌اولنجه «حقیقی حالتلر» ایله «کاذب حالتلر» عددلرینك مقایسه‌لری اصولنك محل تطبیقی بوراسی اولمامق لازمدر. چونکه مسئله ایستاتیستیقله حل اولنه‌بیله‌جك بردعوا دکلدر. بوطرزده واقعه‌لر آنجق اولدقلری کبی وبوتون تفرعاتیله تدقیق اولنمغه محتاجدرلر. بویاپیلنجه شمدیلك فضله برشی ایسته‌نه‌مز. بولندیغمز مجلس مناقشه‌یه مساعد اولسه‌یدی دوقتوره دییه‌جکدم‌که: «سزه نقل ایدیلن واقعه‌نك اعتماده شایان اولوب اولمادیغنی وبحث ایتدیککز مادامك قتل ایدیلن زوجنی کوروب کورمه‌دیکنی بیلمیورم؛ فقط بویله بر واقعه بکا اثبات ایدلسه ویاخود برآدامك هیچ طانیمادیغی برعسکری غیاباً اولدیغی کبی کوردیکنه امین اولسه‌م کاذب حالتلر میلیونلرجه وبو واقعه‌ده هیچ امثالی کورولمه‌مش تك بر واقعه اولسه تله‌پاتی واقعه‌سنك موجود اولدیغنی قبول والتزامده بر آن بیله تردد ایتمزدم».

«تحریات روحیه» نك بوآنه‌قدر کچیکمه‌سنه بادی اولان سببلرك برقسمنی عرض ایتدم. بکاقالیرسه اکثر عالملرك بومسئله‌لری سزك طرزده تدقیق ایتمه‌رك باشقه مجرالرده کیتمه‌لرینك دهادرین سببلری واردر.

علوم حاضره: Sciences modernes نك جمعیتکزی علاقه‌دار ایدن مسئله‌لره اهمیت ویرمه‌رك آرقه چویرمه‌سی ایلك نظرده شاشیلمایه‌جق کبی دکلدر. چونکه مشاهده وتجربه اساسلری اوزرینه قورولان علوم حاضره‌نك، نه شکل وماهیتده اولورسه اولسون، بوتون واقعه‌لری اولانجه بیطرفیله تدقیق ایتملری اقتضا ایدردی. فقط ایلك باقیشده معناسز کبی کورونن بو لاقیدینك حقیقی ودرین سببی یوق دکلدر. بکا قالیرسه بو سببی علوم حاضره‌نك سجیه‌سنده آرامق لازمدر. بونك ایچون اولا بوسجیه اوزرنده بر آز دورمق ایستیورم. «تجریب اصولی: Méthode expérimentale» هیچ شبهه یوق‌که علم حاضرك اثریدر؛ فقط بوندن علوم حاضره‌نك تجربه‌ساحه‌سنی هرجهتدن دهاچوق توسیع ایتدیکی آکلاشیلماسین. علوم‌حاضره بالعکس تجربه‌ساحه‌سنی برچوق جهتلرده‌داراتمش وانکاری قابل اولمایان قدرتنی بو یوزدن قازانمشدر. قدیم علمانك نه‌قادار چوق ترصد وتجربه‌لرده بولندقلرینی بیلیرسکز. بونلرك یکانه قصورلری اصولسزلقدی. مشاهده وتجربه‌لرینی برحدود ایچنه آله‌جقلرینه کلیشی کوزل وتصادفی یاپارلردی. علوم حاضره‌نك

مدار افتخاری اولان «اصول تجریب» ك یکی بر ترصد، یکی بر تجربه میدانه قویدیغی‌ده ظن ایدلمه‌سین. متأخر عالملرده قدیم علما کبی مشاهده وبونلر کبی تجربه‌لر یاپمقده‌درلر. شوفرقله‌که اسکیلرك هرجهته داغیتدقلری مشاهده وتجربه‌لری یکیلر برنقطه‌ده طوپلامقله اکتفا ایدییورلر: مساحه: Mésure. اسکیلر اولچوسز، حسابسز ایش کورورلرکن یکیلر اولچو وحسابدن آیریلمامغه ومنحصراً بومیزانك اطرافنده طوپلانمغه قرارویرمشلردر. ینه‌بیلیورسکزکه «قانون» ك بوکونکی علمی معناسی: متحول مقدارلر آراسنده‌کی ثابت نسبتی افاده‌دن باشقه برشی دکلدر. ذاتاً علوم حاضره «علم جبر» ایله دوغمغه باشلامشدر. وقتا که «جبر» شأنیتلری حساب آغزه آلابیله‌جك برقدرت والاستیقیت قازاندی، علوم حاضره‌ده ریاضیه مقیاسنه، ریاضیه عمومیلکنه داخل اولمغه یوزطوتدی. نته‌کیم علوم حاضره‌نك الك اسکیلرندن اولان «علم هیئت» ایله «علم میخانیك» ریاضیه شکلنده‌وجوده کلن علملرك ایلکی اولدیلر. بوندن صوکره ریاضیلشه‌ن «فیزیك» دی؛ دها صوکره فیزیکدن کیمیا دوغدی؛ بوده‌دیکرلری کبی مساحه ایله وزن وحجملرك مقایسه‌سنه استناد ایتدی. کیمیایی «حیاتیات» تعقیب ایتدی. واقعا بوعلم هنوز ریاضی برماهیتده اولمادیغی کبی اولمغه‌ده یاقین دکلسه‌ده حیاتیات قانونلرینك فیزیولوژی واسطه‌سیله کیمیا ایله فیزیکه ودولاییسیله میخانیکه ارجاعلری آز اشتها ایله تعقیب اولنمادی. الحاصل علوم حاضره برمفکوره‌یه کیدر کبی متصل ریاضیه‌یه دوغرو قوشیور وهرشیدن اول مساحه‌یی استهداف ایدییور. حتی حساب ومساحه‌یی هنوز تطبیق ایده‌مدیکی موضوعلرده بیله بونلرك بالآخره مساحه‌سی قابل اولابیله‌جك طرفلرینه یاقلاشیور و متباقیسنی براقیور.

روحی حادثه‌لره کلنجه بونلرك اساسی حساب ومساحه‌یه کله‌بیله‌جك موضوعلردن اولمدیغی ایچون علوم حاضره‌نك بو خصوصده‌کی ایلك تشبثی روحی حادثه‌لرینه اقامه اولنه‌بیله‌جك وعینی زمانده مساحه‌سی قابل بعضی حادثه‌لر بولنوب بولنه‌مایه‌جغنی آرامق اولدی. نته‌کیم برقاچ حادثه‌دن شعورایله دماغك مناسبتدار اولدیغی کورونجه همان دماغی یاقالادی واولانجه اهمیتی بوکا ویردی. فقط بوحکم ویردیکی زمان هنوزدماغك ماهیتنی بیلن یوقدی. یالکز مادی، وزن ومساحه‌سی قابل، تجزی‌یه مساعد و بناءً علیه میخانیکی حادثه‌لره ارجاعی ممکن برشی آله کچمشدی. ایشته بو تمایلله درکه دماغی حادثه‌لرك ذهنی وروحی حادثه‌لره معادل اولدیغنه وروحی مسئله‌لرك دماغ واسطه‌سیله تدقیق ایدلمه‌سنك مناسب اولاجغنه حکم ایدلدی. ازجمله (۷) نجی عصردن بوکونه قدر بوتون روحیات،

بوتون متافیزیك هپ بو معادلتی التزام واعلان ایتدی. آرتق ایستر مادیونك مدعاسی کبی روحی حادثه‌لر دماغی حادثه‌لرك بر کولکه‌حادثه [۱]سی اولسون؛ ایستر موازاتجیلرك ادعاسی کبی روحی ودماغی حادثه‌لر عینی صفده فرض ایدیله‌رك هر ایکیسی‌ده بر اصلك مختلف لسانلرده‌کی ایکی ترجمه‌سی کبی کوسترلسین؛ ایکیسنده‌ده روح ایله ماده، تفکره ایله دماغ عینی معناده ویکدیکرندن فرقسز تك برشی عد اولنیورلر دیمکدر. ناصل‌که بو کونك عالملرینه کوره دماغی حادثه‌لرله روحی حادثه‌لر آراسنده قطعی بر موازات: Parallélisme واردر؛ وبوفرضیه علمی برحقیقه‌در. بونك ایچون زمانمزك غالب فلسفه‌سی وحاکم علمی بوفرضیه‌یی صارصه‌بیله‌جك هیچ بر تنقیدی دیکله‌مك ایسته‌میور وبوندن عادتا برسوق طبیعی ایله قاچیور. سز ایسه بالعکس بونلری اورکوده‌جك شیلرله اوغراشیورسکز. توجه ایتدیککز روحی واقعه‌لر تماماً دکلسه‌ده ا کثریتله موازات فرضیه‌سنی خیرپالایه‌جق ماهیتده‌درلر.

ایشته تام صره‌سی کلدی. باقه‌لم بو فرضیه‌نك قیمت و ماهیتی نه؟ بونك ایچونده فرضیه‌یی صیقی بر امتحاندن کچیرمك وکندی کندیمزه بر جواب ویرمك لازمدر. بوراده مسئله‌نك نظری مشکلاتی اوزرنده اصرار ایتمیه‌جکم. چونکه کرك «ماده وحافظه» نامنده‌کی اثرمده و کرك «روح وبدن» قونفرانسمده موازاتك حرفیاً و قطعی اولارق تلقیسنده فرضیه‌نك کندی کندیسنی نقض ایدر برماهیتده اولدیغنی کوسترمشدم. بوراده واقعه‌لره دایانه‌رق کوستردیکم دلیللره علاوةً دییه‌جکم‌که قشر دماغینك جزء فرد وجزء لایتجزالریله افاده ایتدیکی حرکتلری برده شعور لسانیله تکرار ایده‌جك بر سوس طاقیمنه طبیعتك نه مجبوریتی واردی؟ بو مجبوریتی میخانیك قانونلریله ومیخانیکك ماهیتیله ایضاح ایتمکه امکان اولمادیغی کبی حیاتیات ایله‌ده ایضاح ممکن دکلدر. چونکه بوتون زائد عضولرك ضموره اوغرادیغی، فائده‌سزینك‌ده محو اولدیغی معلوم ایکن شعور دنیلن شی شاید زائد بر عضو، فائده‌سز و غیر مؤثر بر افعوله: Fonction، یعنی دماغك ایکنجی بر نسخه‌سی اولسه‌یدی طبیعتك بونی چوقدن محو ایتمه‌سی ویا ضموره اوغراتمه‌سی ایجاب ایدردی.

[۱] «Epiphénomène» کلمه‌سنك مقابلی اولوب اساسلی واصلی برحادثه‌یه مقدر اولارق مضم اولان بر حادثه دیمکدر. انسانله کولکه‌سی کبی‌که بوراده انسان حادثه، کولکه‌سی‌ده «ئه‌پیفه‌نومه‌ن» در.

فرض ایده‌لم‌که شعور ناصلسه بر دفعه ظهور ایتمش‌ده اوندن موجود؛ فقط ینه بیلیورزکه شعور لزومسز زائد بر فعالیت اولسه‌یدی ظهورندن بر مدت صوکرا ایجاب ایدردی‌که تمامیله اعتیادی افعاله منقلب اولسون وبوتون اعتیادی حرکتلر کبی میخانیکیلشه‌رك غیر مشعور بر حاله کچسین. بو نظری ملاحظه‌لری‌ده برطرفه براقه‌لم. ادعامی دها آچیق سویلیه‌یم: بیطرف، اولمق شرطیله دینه‌بیلیرکه روحی واقعه‌لرك شهادتلری تدقیق ایدیلیرسه بونلر موازات فرضیه‌سنی نه تصدیق و نه‌ده تلقین ایده‌جك ماهیتده‌درلر.

روحی ملکه‌لرك دماغده معین محل و مرکزلری اولدیغنه دائر واقع اولان ادعا و ذهابلردن بالتجربه امید بخش اولان یالکز حافظه، بالخاصه حافظهٔ کلماتدر. هله حکم، معاقله و سائر بوتون روحی قابلیتلرمزدن هیچ بریسنك دماغده مادی و معین حرکاته تقابل ایدن ایزلری اولدیغنی فرض ایتدیره‌جك الده اك اوفاق بر دلیل علمی بیله یوقدر. یالکز حافظهٔ کلمات خسته‌لقلری ـ که «آفازی» دینیلن «ضیاع کلام» در ـ نك بعض تعاریج دماغیه‌نك یره‌لرینه تقابل ایتمه‌سی کورولمه‌سی اوزرینه بوندن استدلالاً حافظه ساده‌جه دماغك بر وظیفه‌سیدر، ظن ایدلدی یعنی قشر دماغی بر فوطوغراف قلیشه‌سی ویا فونوغراف پلاقی کبی تخمین اولوندی. کلمه‌لرك خاطره‌لری ایستر سمعی، ایستر بصری، ایستر حرکی اولسون بو قلیشه و پلاقلره منتقش اولیور دینیلدی. حالبوکه دماغك آفتلریله حافظه خسته‌لقلری آراسنده تام بر تقابل و موازات اولدیغی ذهابی ویرن بو واقعه‌لری یاقیندن تدقیق ایدیکز (احساسات وحرکت واقعه‌لرینی تصریحه حاجت کورمه‌دن برطرفه براقیورم. چونکه دماغی آنجق حساس ـ حرکی بر عضو اولارق طانیدیغمی بیلیورسکز) کوره‌جکسکز‌که بونلر آنجق حافظه مسئله‌لرینه منجر اولیور، وبو عمومی مسئله‌دن همان ضیاع کلامك احلال: Localisation نه انتقال ایدیلیورکه ایشته یالکز بو طرزده بر احلال موازات مذهب فلسفیسی ایچون سوزده تجربی دلیللره مستند بر مبدأ تشکیل ایدییور!..

حالبوکه مختلف ضیاع کلام حادثه‌لری دها دریندن تدقیق ایدیلنجه خاطره‌لرك دماغده منتقش فوطوغراف قلیشه‌لری ویافونوغراف پلاقلرینه تمثیلنه امکان اولمادیغی عیاناً کورونور. بکا صورارسه‌کز ماضینك صور ذهنیه‌سنی، تعبیر دیکرله خاطره‌لرینی صاقلایان دماغ دکلدر. دماغك وظیفه‌سی یالکز ویالکز حرکی اعتیادلری جمع ایتمکدر. بروقتلر شهرتی دیللره داستان اولان ضیاع کلام نظریه‌سی حقنده اولجه یاپمش اولدیغم تنقیدلری

بوراده تكرار ايده‌جك دكلم . بو تنقيدلرم علمى بر نص پايه‌سنه چيقارتيلان موازات مذهبنه تعريض ايتديكى ايچون انتشارى تعجيله قارشيلانمش وفقط چوق كچمه‌دن مرضى تشريحك ترقياتى فكرلرمى تصديق ايتمشدى [بوخصوصده « پيه‌رمارى » وشاكردلرينك مساعيلرى سزجه معلومدر] بوراده يالكز تنقيدمك نتيجه‌لرينى خاطرلاتمقله اكتفا ايده‌جكم : ضياع كلام واقعه‌لرينك دقتلى بر تدقيقندن چيقان نتيجه شودركه مختلف ضياع كلام خسته‌لقلرينك صفت كاشفه‌لرى اولان آفات دماغيه بالذات خاطره‌لرى مصاب ايتمه‌ديكنه نظراً خاطره‌لر قشر دماغينك شو ويا بو محلنده مندرج اولمايه‌جنى كبى دماغى آفتدن خراب اولمش خاطره‌لرده يوقدر . بناءً عليه دماغه عارض اولان مادى آفتلر حقيقت حالده خاطره‌لرى محو ايتميور ، آنجق خاطره‌لرك استجلاب : L’évocation نى يا امكانسز براقيور ويا كوچلشديريور ، تعبير ديكرله تخطر مقانيزمه‌سنى بوزيور ؛ ويالكز بو ميخانيكيته مؤثر اوليور . دها آچيق سويليه‌لم : دماغك وظيفه‌سى ، دوغمقده بولنان حركت و وضعيتلر ايچندن روحك محتاج اولديغى خاطره‌يه چرچيوه اولابيله‌جك بر حركتى بدنه ويرديرمكدن عبارتدر . بو چرچيوه اثبات وجود ايدنجه خاطره كنديلكندن كله‌رك چرچيوه‌سنى دولدورر . شو حالده عضو دماغى خاطره‌لرك چرچيوه‌لرينى حاضرلارسه‌ده خاطره‌لرى بالذات تدارك ايتمز . ايشته حافظهٔ كلام خسته‌لقلرينك اينجه‌دن اينجه‌يه تدقيق وتعميقى بزى بو نتيجه‌يه كوتورديكى كبى حافظه‌نك روحى تحليلى ده عينى نتيجه‌يى احساس ايده‌جكدر .

تفكرك ديكر افعوله‌لرى تدقيق ايديلنجه بو واقعه‌لرك ده تلقين ايده‌جكى ايلك فرضيه ، ذهنى حيات ايله دماغى حيات آراسنده اولديغى كبى تفكرده دخى دماغك وظيفه‌سى روحك تفكر ايتديكى ويا احوال و ايجاباتك تفكره دعوت ايتديكى شيلرك سادەجه اوضاع وحركتلرينى عضويته اويناتمقدن عبارت كبى كورونمكده‌در . ايشته بو ملاحظه‌يه مبنيدركه يازيلرمده چوق كره دماغى بره پاندومىما عضوى » نه تشبيه ايتمش وعلاوه ايتمشدم : « بحق ، فعاليتده بولنان بر دماغك ايچنى كوره‌بيله‌جك و آتوملرك حركتلرينى تعقيب صورتيله بوتون يابدقلرينى تفسير ايده‌بيله‌جك بر آدام هيچ شبهه يوق كه بو حركتلردن بعضى شيلر اوكره‌نه‌جك ، فقط بو اوكره‌نيلان شى ذهنده كچن حادثه‌لر عماننده بر قاچ داملا اولاجقدر . تام ازلارق اوكره‌نيله‌بيله‌جك شيلر آنجق بدنك اوضاع وحركتلرله قابل افاده واقعه‌لرندن يعنى روحى بر حالك محتواسى ايچندن ايفا ايدلمك

ودوغمقده بولنان فعلى اقسامدن عبارتدر . متباقى روحى واقعه‌لر - كه بر خزينه‌درلر - نظر رؤيتدن تماماً قاچه‌جق وآله كچميه‌جكدر . بو وضعيتده بر مترصدك شعورده كچن تفكر وحسلره قارشى وضعيتى صحنه‌ده‌كى آقتورلرك حركتلرينى كوروب ده سوزلرينى يشيتمه‌ين بر تماشاكر كيبدر » . باشقه بر تمثيل كتيرمك لازم كلبرسه ديه‌بيليرزكه وضعيت ، « شه‌ف دوركه‌ستر » [١] ك دكنك حركتلرينى كوروب ده سه‌نفونى‌يى ايشيتمه‌ين بر آدامك حالنى آكدرر . دماغى حادثه‌لرك ذهنى حادثه‌لره نسبتى شه‌ف دوركه‌سترك اوضاع واشارتلرينك سه‌نفونى‌يه نسبتى كيبدر . شه‌ف دوركه‌ستر ناصل موسيقينك روحنى ، ذاتى دكل آنجق اوضاع وحركاتله قابل افاده اسكلتنى ترسيم ايديورسه دماغده روحك يالكز حركى تلفظلرينى رسم ايديور . بونك ايچون روحك يوكسك عمليه‌لرينى قشر دماغى داخلنده كورمك ممكن دكلدر . چونكه دماغ ، حاسى اولان وظائفى خارجنده ذهنى حياتك يعنى يوكسك حالات روحيه‌نك يالكز پاندومىماسنى كوستره‌بيلير .

معروضاتمدن دماغك اوينادينى بو پاندومىمانى استصغار ايتديكم صاقين آكلاشيلماسين . بو رول بالعكس پك مهمدر . چونكه شائبه‌تلرله احوال و ايجاباتك استلزام ايتديكى فعللره انطباقمز آنجق بو سايه‌ده‌در . شعور ، دماغك بر افعوله‌سى دكلسه‌ده شعورى ايچنده ياشاديغمز بو دنيايه باغلايوب دوردورتان آنجق دماغدر . بو سببدن دماغه : حياته دقت عضويدر ، ديبورم . بناءً عليه دماغده حاصل اولاجق اك خفيف بر عضوى تغير ومثلا آفيون ، كئول كبى ماده‌لرك تسمملريله اكثر دليلكلرى ايضاح ايدن دواملى تسمملر اولى بالطريق ذهنى حياتى تشويش ايتمكه كافيدرلر . فقط بو تسمملرده دوغرودن دوغرويه آفتزده اولان شعور اولمايوب يالكز دماغدر . بر چوقلرينك ظن ايتدكلرى كبى وجوده داخل اولان ويا وجودده تكون ايدن زهيرلر قشر دماغيده عقلى ملكه‌لرمزدن برينك مادى شكلنى تمثيل ايدن بر ميخانيكيتى آرايوب بوليور ، وبو ميخانيكيت بوزولديغى ايچون خسته‌نك ده محاكمه‌سى بوزوليور دكلدر . بكا قاليرسه زهيرك تأثيرى دماغك خارجى عالمله اولان ارتباطنى و بالنتيجه تفكر ايله عالم خارجى آراسنده‌كى التصاقى كه‌وشه‌تيور . ينه بر تمثيل ايله افاده ايدرسه‌ك ديرزكه دماغ ايله خارجى عالم ، ماده ايله تفكر بر برلرينه كچمش ديشلى چرخلر كبيدر . دماغى آفتزده ايدن بر زهيرك يابديغى

[١] آلافرانغه موسيقيده قونسه‌رى اداره ايدن كيمسه‌يه تسميه اولنور .

تأثیر بوایكی دیشلی چرخ آراسنده‌كی التصاقی كوشه‌تمك و بالنتیجه دماغ ایله خارجی عالم آراسنده‌كی مشترك و آهنكدار فعالیتی بوزمقدر . نیته‌كیم سرخوشلرله دیلیلر پك اعلا منطق دوشونه‌بیلدكلری حالده خارجی عالمه قارشی موازنه‌لرنده بوجالامقدن ، اشیا وموجوداتی قاپیاق ، كوشه‌ك ، ترس وحتی یاكلیش كورمكدن قورتولامامقده‌درلر . رؤیالرمزده‌ده عینی حال واقع اولیور . بورادده شأنیتلری اولدقلری كبی كوره‌میه‌جك برحالده‌یز . دیمك كه دماغك وظیفه‌سی شعور ویا حافظه‌یی شأنیت عالمنه یعنی خارجی اشیا ومادی موجودیتلره ربط ایتمك وبوسایه‌ده احوال و ایجاباته موافق فعل و حركتلری ، دها دوغروسی خارجی محیطه انطباقی تأمین ایله‌مكدر .

بوایضاحلره نظراً شعور ، یعنی حافظه دماغك عینی دكل ، باشقه بر شیدر . دماغك وظیفه‌سی عالم خارجی‌یه انطباقه مساعد واحوال و ایجاباته مطابق فعل وحركت مجرالرینی شعوره آچمق و ایجابنده ینه عینی غایه ایله بو مجرالری داراتمق ویا قاپامقدر . دماغ ، شعور وخاطره‌لرمزی داغیلمقدن ، صاغه صوله صاچیلمقدن منع ایدن و بونلری یالكز اوكه توجیه ایدن بر آلتدر . ازجمله بوحقیقتی حافظه‌نك فعالیتلرنده عیاناً كوره‌بیلیرز . ویله روحی واقعه‌لر وارکه ماضیمزك اك خرده تفرعاتنه قادار اونوتیلمادیغنی وهیچ بر خاطره‌نك تماماً غائب اولمادیغنی كوستریور . مثلا دكیزه دوشدیكی ویا ایپه چكیلدیكی حالده ناصیلسه قورتیلوب صاغ قالانلرك نقل ایتدكلرینه باقیلیرسه بونلر تام حیاته وداع ایده‌جكاری آنده بوتون ماضیلرینی بر آنلق سریع بر پانوراما حالنده كورمشلردر . بوحادثه‌یی اختناقی تسممك مرضی علامتلرندن عد ایدنلره قارشی باشقه مثاللرده واردر . مثلا طاغ سپورجیلری یوكسك بر اوچورومدن ئولوم هولیله دوشدكاری ویا اوزرلرینه آتش ایدیلن عسكرك وورولدقلرینی ظن ایتدكلری زمانلرده‌ده عینی حال واقع اولیور . شوحالده بوتون ماضیمز غائب اولمش دكل ، بالعكس بیلنمه‌ین بر یرده دائما حاضر وناظر بر وضعیتده‌در . بونی كوره‌بیلمك ایچون بزی بوتون ماضیمزه رجوع ایتدیره‌جك مادی علاقه‌لردن آزاده بر حال لازمدر . یالكز حیاتده بویله بر حالی نه كندی آرزومزله تولید ایده‌بیله‌جك بر قدرتده ، نه ده بویله بر رجوعه مجبور اولاجق بر وضعیتده‌یز . رجوع ایده‌مه‌مكلمزك بر سببی معیشت وعمل چرچیوه‌سی ایچنده محصور بولنمه‌مزدر . چونكه كرك حیات ، كرك عمل اوكه ، ایلری‌یه دقتی امر ایدن قوماندانلردر . دیكر سببده دماغك ممانعتیدركه بو عضوك وظیفه‌سی ماضیمزك محفوظاتنه سد اولمق وبونلردن آنجق

حالی تنویره وعملی ایفایه مساعد اولاجق قادارینه یول ویرمكدر . دماغ بو خدمتی كورمه‌سه خاطره‌لرمزك شعوره هجومی فعللرمزی شاشیرته‌جق وحصوله كلن خاطره‌لر محشری ایچنده شعور بولامه‌جق وبالنتیجه معین وعملی ایشلر یاپیلامایه‌جقدر . دماغ ایسه عملی استهداف ایتدیكندن خاطره‌لردن یالكز عمله مفید اولاجقلره یول آچمق ودیكرلرینه حائل اولمق مجبوریتنده‌در . خاطره‌لرمزی هپ بردن كوره‌مه‌یوب آنجق جسته جسته ولزومی قادار تماشا ایده‌بیلمه‌مزك سر وحكمتی بورادده‌در . هله حیاته دقت ـ كه بورادده آرتق ارادی وفردی دقت دكل ده هركسده مشترك ، مستمر وطبیعت طرفندن ویرلمش اولوب « نوعی دقت Attention de l' éspèce » تسمیه اولنه‌بیله‌جك بر دقت موضوع بحثدرـ علاقه‌مزی ضعیفلاته‌جق بر آن كلسین ، یعنی روحی ماده‌ده ، فعل وعملده توقیفه بادی اوله‌جق سبب قالماسین ، شعورك كندی عالمنه ، بوتون ماضیسنه ، خاطرات تاریخنه ناصل رجوع ایده‌بیله‌جكنی ایشته اووقت كوروسكز . روحك بوتون ماضیسنی بر پانوراما شكلنده كوره‌بیلمه‌سی ایچون بهمه‌حال دنیاده‌ن ال چكمكی استلزام ایتدیره‌جك ناكهان بر علاقه‌سزلق باشه كلیكه بوده آنجق تام معناسیله ئولوم قورقوسنه معروض قالیندیغی زمانلر واقع اولابیلیر . بوحال باشه كلمدكجه دماغ حافظه‌یی سربست براقیور ؛ احتیاج عمل یعنی معیشت حیاتنك مقتضالریله مقید بولندیریور . بو سببدن یاشامق علاقه‌سیله چالیشیركن شعور بالضروره دارالیور ؛ حافظه بوتون ماضیسیله چالیشمایه‌رق خاطره‌لردن حال واقتضالره كوره آنجق عمله مفید اولاجقلر تصرف اولونیور . ایشته دقتی معیشت حیاتنه كوره تثبیت وشعور ساحه‌سنی فائده علاقه‌سنه توفیقاً تحدید ایدن دماغك بووظائفیدركه بزی شیمدی‌یه قادار كندیسیله بر حافظه عضوی كبی مشغول ایتمكه سبب اولمشدر .

حافظه حقنده سویله‌دكلرم اطلاعاتده‌ده عینیله واردر . أثرلرمده بوكا دائر وقتیله عرض ایتمش اولدیغم برچوق دلیللری بورادده تكراره زمین مساعد دكلدر . یالكز بونلرك اك مهملرندن برینی خاطرلاتمقله اكتفا ایده‌جكم : مراكز دماغیه‌یی مادی تنبیهلردن متولد مادی اهتزازلری شعورلی حالاته استحاله ایتدیرمكه مستعد عضولر كبی تلقی ایتدیكمز تقدیرده مسئله آیدینلاتماز ، بالعكس هرشی هیچ آكلاشیلامایه‌جق درجه‌ده قارارتیلمش اولور . حال بوكه كرك مراكز دماغیه و كرك بونلره مربوط اولان حواس بالقوه موجود اطلاعاتمز عماننده‌ن یالكز انتخاب وظیفه‌سیله مكلف بر اصطفا آلتی كبی تلقی ایدلسه‌لر هرشی كسب توضح ایده‌جكدر . معلومدركه (لایبنیچ) ك « موناد » لرندن

هر برنده شأنیتك مشعور وغیرمشعور بوتون صورتلرینی كورور، وبونلره شعورلر تسمیه ایدردی. بن بودرجه اوزاقلره كیتمیه‌جكم. تقدیرمه قالیرسه بزم بالقوه موجود اطلاعلرمز بالفعل موجود اطلاعلرمزدن چوق دها فضله‌در. ایشته حافظه و تفكرده اولدیغی كبی اطلاع ساحه‌سنده‌ده دماغمزك رولی: عمله علاقه‌سی اولمایان اطلاعلره شعوری قاپامقدر. كرك اعضای حواس وكرك مراكز دماغیه‌نك وظیفه‌لری خارجی تنبیهلردن آنجق عمله مفید وعمله منقلب اولابیله‌جكلره یول ویرمكدن عبارتدر. اطلاعه خادم اعضای بدنیه‌نك اطلاع ساحه‌سنده‌كی خدمتلری رؤیتمزی منحصراً حالك عملی ایجابلرینه توجیه ایتمكدر. فائده‌سز ویا « رؤیاقبیلندن » خاطره‌لر حیاته دقتسز بولندیغمز بر آندن بالاستفاده شعوره قایدیلرمی نورمال شعورمز اطرافنده اكثریتله غیرمشعور بر هاله اطلاعات بولمیورمی‌یز؟ حتی بو هاله، شعوره كیرمكه فرصت كوزه‌تله‌ین بر حالده بولنمیورمی؟ فضله اولارق بعض استثنائی حالاتده ویا بو كبی حاللره مستعد اولان بعض فردلرده رؤیائی خاطره‌لرك شعوره داخل اولوویردكلری كورولمیورمی؟ آرتق بو نوع اطلاعلر واقع اولدقدن صوكره بونلرله مشغول اولمق قلاسیك روحیاتدن ماعدا « تجربیات روحیه » نكده وظیفه‌سی اولور.

برده اونوتمامالی كه مكان، واضح آیریلقلر یاراتان برشیدر. بدنلرمز مكانی اولمه‌لری دولاییسیله بربرلرندن تماماً آیریلمش بر حالده‌درلر. شعورلرمز دخی بدنلره مربوط اولدقجه یكدیكرلرندن مكانی فاصله‌لرله آیریلمش بر حالده بولونیورلر دیمكدر. یالكز شعورك بدنله تام بر موازات حالنده اولمایوب اوكا یالكز بر نقطه‌ده مربوط اولدیغی تصور ایدیله‌جك اولورسه دیكر شعورلرك متمادیاً حلوللرده بولنه‌بیله‌جكی پك قولای تخمین اولنه‌بیلیر. بونك ایچون مختلف شعورلر آره‌سنده هیچ خبریمز اولمادن هرزمان متقابل حلوللرك واقع اولمه‌سی اصلا مستبعد دكلدر. شاید بو حلول متقابل موجودسه بوندن تولد ایده‌جك عملی محذورلره قارشی طبیعت بهمه حال تدبیرینی آلمش اولاجقدر. حتی چوق محتملدركه عضویتك بعض مقانیزمه‌لری اشبو حلوللری غیر مشعور ساحه‌یه آتمقله مكلف اولسونلر؛ چونكه بو حلوللرك شعوره كیرمكده تماماً سربست قالمه‌لری علی العاده حیاتك ایشلرینی چوق كوچلشدیریر. بونكله برابر شو حلوللردن بعضلرینك توتون قاچاقچیلری كبی قولجولرك آللرندن قورتولارق شعور ساحه‌سنه كیرمه‌لری پك ملحوظدر. هله جمله عصبیه‌لرنده نهی وتوقیف مقانیزمه‌سی ضعیف اولانلرده ... « تجربیات روحیه »

جمعیتنك مشغول اولاجغی موضوعلردن بری‌ده بو قبیل انسانلردر. حتی اغلب احتمالدركه صادق رؤیالرله صادق وهملر Les hallucinations veridiques ومشاهده ایدیلن « دیریلرك خیاللری » كبی حادثه‌لر بو كیبلرده ویا عرض ایتدیكم صورتده تحدث ایتمكده‌درلر.

الحاصل عضویتی آشان وطاشان بر شعورمز اولدیغی فكرینه نه‌قادار چوق آلیشیرسه‌ق روحك بدندن صكره‌ده یاشایه بیله‌جكنی اوقادار طبیعی بولورز. فی الحقیقه ذهنی حادثه‌لرله دماغی حادثه‌لر آراسنده تام بر تطابق وعینیت موجودسه، یعنی انسان شعوری دماغده محكوك اولانلردن عبارتسه شعور ایله بدنك مشترك بر قدره تابع اولاجغنی و عضویتك ئولدیكی دقیقه‌ده شعورك‌ده ئولمش بولنه‌جغنی قبول ایتمكده هیچ تردد ایتمه‌یز. فقط روحی واقعه‌لر هیچ بر فلسفی سیستمه‌یه تابع بولندیرلمیه‌رق مستقلاً تدقیق اولوندقلری زمان ذهنی حیاتك دماغی حیاتدن چوق دها واسع اولدیغی، وروحك بدندن صوكرا یاشایه‌بیله‌جكی اوقادار احتمال دائره‌سنه كیرییوركه واقعه‌لرك بو شهادتی قارشیسنده اینانانلردن زیاده انكار ایدنلرك مغلوب اولاجقلری تظاهر ایدییور. باشقه بر یرده سویله‌دیكم كبی ئولومله برابر شعورك‌ده محو اولاجغنه اینانانلرك كوستردكلری یكانه دلیل بدنك انحلالیدر. حال بوكه شعورك همان تمامیتنه معادل بر قسمنك بدندن مستقل بر حیاته صاحب اولدیغی تأیید ایدن بر واقعه اولدقدن صكره انحلال دلیلنك هیچ بر قیمتی قالماز.

ایشته معلوم روحی واقعه‌لرك بی طرفانه بر تدقیقی بنی خلاصةً عرض ایتدیكم بو نتیجه‌لره واردیردی. بونك ایچون تجربیات روحیه‌نك چالیشمه‌سنه مساعد اولان ساحه‌نی پك كنیش وحدودسز كورویور، وبوایكی علمك غائب ایتدیكی زمانی چابوق تلافی ایده‌جكنی ظن ایدییورم. معلومدركه دیكر علملردن مثلا ریاضیات دها اسكی یوناندن بری مدون بر حاله كلمكه باشلامشدر. فیزیك علمی (١٨) نجی عصردن اعتباراً موجوددر. حیاتیات ده بوكا یاقین بریاشده‌در؛ حال بوكه روحیات دها دونك چوجوغیدر؛ «تجربیات روحیه» ایسه بسبتون یكیدر.

شیمدی بورده بلااختیار خاطره بر سؤال كلیور: عجبا تجربیات روحیه علمنك بو تأخرینه أسف اولونمالیمی؟ اعتراف ایده‌یم كه بو دوشونجه بنم‌ده خاطرمه كلدی، و كندی كندیمه قاچ دفعه صوردم: عجبا علوم حاضره ریاضیاتدن باشلایه‌رق میخانیك، هیئت، فیزیك وكیمیا استقامتلرینه توجه وبوتون جهدلرینی ماده‌یه تكشیف ایده‌جك یرده روح ملاحظه‌سنی تقدم ایتدیره‌رك بالفرض (كه‌پله‌ر)، (غالیله)، (نیوتون) كبی اعاظم روحیاتجی اولسه‌لردی

نه اولاجقدی ؟ هیچ شبهه یوق‌كه بر روحیاتمز اولاجق ، فقط بونك نه‌چشید ، نه ماهیت ونه وسعتده بر علم اولاجغنه دائر بوكون بر فكرمز بولنامایه‌جقدی . نته‌كیم (غالیله) دن اول فیزیك علمنك نه اولا بیله‌جكنی كیم طاسارلایه بیلیردی ؟ محتملدركه بو روحیات ، حال حاضر روحیاتنه نسبتله بوكونكی فیزیكك (آرسطو) فیزیكنه نسبتی كبی اولاجقدی . میخانیكی فكرلره تماماً یابانجی بر ذهنیتله باشلامش بولنه‌جق اولان بویله بر علم تحریات روحیه‌نك الیوم تدقیق ایتدیكی حادثه‌لری « قبل التجربه » بر كناره آته‌جق یرده بالعكس بونلرك اوزرینه دوشه‌جك و بالكده « تحریات روحیه » یی باشلیجه مشغله‌لری آراسنده بولندیره‌جقدی . ماده‌دن باشلایان علم ، میخانیكك اساس پرنسیپلرینی بولدیسه روحدن باشلایان علم دخی روحی فعالیتك الك عمومی قانونلرینی كشف ایتدكدن صوكرا روحدن حیاته كچه‌رك حیاتیاتی تأسیس ایده‌جكدی . یالكز بو حیاتیات بوكونكی « فیزیقو - شیمیك » یعنی « حكمی - كیمیوی » حیاتیات اولمیوب بوندن بسبتون فرقلی « ویتالیست » بر حیاتیات اولاجق و بو حیاتیات ذی حیات مخلوقلرك محسوس شكللری آرقه‌سنده‌كی غیر مرئی درونی قوتی آرامغه كیده‌جكنه ، یعنی دوی الحیاتك محسوس شكللریله اوغراشه‌جغنه حیاتك اوزینه ، روحه نفوذ ایده‌جك و بو محسوس شكللری مذكور درونی قوتك تظاهرلرندن عد ایده‌جكدی . نته‌كیم بوكون اشبو قوت اوزرینه تأثیر ایده‌مز بر حالده‌یز ؛ چونكه بوكونكی روح علممز هنوز چوجقلق چاغنده‌در . بو سببدن « فیزیقو - شیمیك » حیاتیاتی التزام ایدن عالملرك « ویتالیزم » ی قیصیر بر عقیدهٔ علمیه عد ایده‌رك مؤاخذه ایتمه‌لری حقسزدكلدر . زیرا ویتالیزم الیوم حقیقةً قیصیردر . یالكز بو قیصیرلق دائما بویله قالاجق دكلدر . بوكونكی علم ، ماده‌دن باشلایه‌جغنه روحدن باشلاسه‌یدی بو قیصیرلق ده اولمایه‌جقدی . فضله اولارق بو طرزده انكشاف ایتمش ویتالیست بر حیاتیات اویله بر طبابت وجوده كتیره‌جكدی‌كه بو طبابت حیاتی قوتك كفایتسزلكلرینه دوغرودن دوغرویه مؤثر اولاجق ، یعنی حال حاضر طبابتی كبی نتیجه‌لر و قشرلرله اوغراشه‌جغنه اصل سببه و خسته‌لقلرك تام أوزینه نفوذ ایده‌جكدی . بالخاصه تلقینله تداوی ، دها دوغروسی روحك روح اوزرینه تأثیرینه مستند مداوات خاطر و خیاله كلیه‌جك شكللر و نسبتلر آلاجقدی . یالكز یوقاریدن آشاغی‌یه اینن بو طرزده بر علم اولا ، روحك ، بالآخره حیات و ذی حیات ماده‌نك تظاهرلرندن كچدكدن صوكرا درجه درجه عاطل ماده‌یه قادار واصل اولاجق ، و ایشته بورایه كلدیكی بردنبره حیرته دوشه‌رك بو عالمده

ناصیل حركت ایده‌جكنی شاشیره‌جقدی . چونكه بو یكی موضوعه روح ساحه‌سنده اعتیاد ایتدیكی اصوللری تطبیقه صاواشه‌جق ، فقط بو اصوللر ماده‌نك فتحنده هیچ بر تأثیر كوسترمیه‌جكدی . نته‌كیم ماده‌دن باشلایه‌رق روحه واران بوكونكی علمده اعتیاد ایدیندیكی حساب و مساحه اصوللرینی روحه تطبیق ایتمكده دوام ایتدكجه عینی حاله دوشمه‌دیمی ؟ شیمدی ناصیل روحده دایانیلوب قالیندیسه اووقتده ماده‌ده صاپلانیله‌جق و دیار اسرار ماده عالمی اولاجقدی . بو ملاحظه‌لریمی بر تمثیل ایله افاده ایده‌یم : فرض ایده‌لم كه آمریقا بزمله هیچ بر مناسبتده بولونمامغه قرار ویرمش مجهول بر دیار اولسون ، ینه فرض ایده‌لم كه آمریقا علمه ماده‌دن ، بز آوروپالیلرده روحدن باشلامش اولالم . كونك برنده ایرلاندا بالیقجیلری تا اوزاقلرده ، افقلرك براوجنده روز كارلره میدان اوقویه‌رق اولانجه سرعتیله كیدن بر كمی‌یی ، هانی بزم واپور دیدیكمز شیئی كوردیلر . بالآخره مملكتلرینه دونن بو بالیقجیلر بالطبع كوردكلرینی نقل ایده‌جكلر ؛ فقط بز اوروپالیلر بو شهادتلره اینانه‌جقمیدق ؟

بكا اویله كلیور كه اینانمایه‌جقدق ، حتی علمامز بو شهادتلری علملری نسبتنده اعتمادسزلقله قارشیلایه‌جقلر ، یعنی منحصراً روحی علملره الك چوق نفوذ ایتمش اولانلر الك شبهه‌ایلر بولونه‌جقدی . بو تقدیرده ینه جمعیتكمز كبی بر جمعیت تشكیل ایتمك لازم كله‌جك ؛ شو فرقله‌كه بو جمعیتك آدی « تحریات روحیه جمعیتی » دكل‌ده « فیزیك تحریات جمعیتی » اولاجقدی . ایشته بو جمعیت ده سزك بوكونكی جمعیتكزك یاپدیغی كبی شاهدلری دیكلیه‌جك ، بونلر آراسنده مقایسه‌لر یاپه‌جق ، روایتلرك قونترول و تنقیدلریله اوغراشه‌جق ، و نهایت بخارلی كمی « زیلر : Apparitions » ینك موثوقیتنی تأسیسه چالیشه‌جق ، فقط بوتون مساعیسنه رغماً تعقیب ایتدیكی تاریخی و تنقیدی اصوللرده قالدقجه محیطنك عالملرینی بو مشاهده‌لرك امكان و صحتنه اینانده‌یره‌مایه‌جقدر . بو جمعیت اینانده‌یغی معجزه‌لی واپورلری بالفعل یاپوب بوروته‌بیله‌جك بر حاله كلمه‌دن واپور شائیتی بو دیارك روحیات علماسی طرفندن طبیعتیله شبهه‌لی كوروله‌جك و بو شبهه‌نك اوكنه كچیله‌میه‌جكدر .

باقیكز بنی آره صیره اكندیرن بو رؤیایی سزه‌ده آكلاتدم . بواویله بر رؤیا كه كوردیكم زمان چارچابوق اویانیر و كندی كندیمه خایر ! دیرم ، ذكای بشرك بویله بر یولدن كیتمه‌سی نه ممكن ، نه ده شایان آرزودر . ممكن دكل ، چونكه قرن حاضرك دها ایلك صباحنده ریاضیه علمی موجودی . بناءً علیه ایچنده یاشادیغمز عالم حقنده تأمین اولونه‌بیله‌جك بوتون معلوماتی بالضروره بو علمدن استنباط صورتیله باشلامق ایجاب ایدییوردی .

صوكرا دمياطه برنجه كيدركن أوده‌كی بولنغوردن اولنوردی. بونكله برابر فرض ايده‌لم‌كه بوممكن اولسون ؛ فقط روح علمی ايچون بيله ذكانك اولا كنديسيله مشغول اولماسی آرزو ايديله‌جك برشی دكلدر. شايد بوتون مساعيمز، بوتون استعداد و دهامز اول باول مادی علملره حصر ايدلمه‌يوبده روحه توجه ايتسه‌يدی معرفت روح هيچ شبهه يوق چوق ايلريليه‌جكدی . يالكز بو كيديشله دهامز اويله برشيدن محروم اوله‌جقدی‌كه بو محروميتك ضررينی قازانيله‌جق شيلر اصلا تلافی ايتميه‌جكدی . روح اولا ماده‌دن باشلاماسه‌يدی بشرك ذكاسی يقين ، صحت، قطعيت ودليل انديشه‌سيله امكان و وجوبی فرق ايتمك اعتيادلرندن محروم قالاجقدی. بواعتيادلرا كتسابی دكلدر، ذكانك طبيعی وصفلرندن ديولرسه اينانميه‌يكز . چونكه بشريتك بواعتيادلردن بی‌خبر اولارق كچيردبكی عصرلر آز دكلدر . علم بشر بيلدكلرينی تخمينه ، أل يوردامنه براقايه‌رق يقين ، دليل وامكانه‌استناد ايتديرمكی آنجق يونان قديمك ياشاديغی عصرلرده وبشريتك بو كوچوجك كوشه‌سنده ادراك ايتمكه باشلادی . رياضيه ذهنيتی ، رياضيه اولچوسی اولماسه‌يدی علممز باشی بوزوقلقدن ، ضبط وربط ويقينی اصابتلردن ابدياً محروم قالاجقدی. بورادە دينه‌بيليركه عجبا رياضی ذهنيت برنتيجه‌می ، يوقسه برسببمی‌در ؟ بونی بيلمم ؛ يالكز محقق اولان شوكه دليل و اثبات احتياجی آنجق رياضيه تربيه‌سيله ذكادن ذكايه كچمش وميخانيك واسطه‌سيله مادی حادثه‌لرده‌كی ساحه‌سنی توسيع ايتدكجه بشرك روحنده‌كی ساحه‌سنی كنيشله‌تمشدر . مادی علملره بورجلو اولديغمز رياضی تفكرك صفت كاشفه‌سی اولان جزم ويقين اعتيادی اولماسه‌يدی هيچ برشائبتی، هيچ برحادثه‌نی صحتله تدقيق ايده‌مزدك . بونك ايچون رياضی تربيه آلمادن وماده ذهنيتله يوغورولمه‌دن دوغرودن دوغرويه روحدن باشلايان برعلم نه قادارايلرله‌مش بولونورسه بولونسون دائما غيريقينی ومبهم قالاجقدی . باكه‌ده هانكی شيلرك يالكز معقول و محتمل و هانكی شيلرك قطعی اولديغنی اصلا فرق ايده‌ميه‌جكدك . بو كون ايسه ماده‌نی تعميقمز سايه‌سنده بو تفريقی يايه‌بيليور وماده‌نك استلزام ايتديكی ذهنی اوصافه صاحب بولونيورز . بناءً عليه بوندن بويله روحی شائبتلرك هرهانكی ساحه‌سنده وحتی اك آز مكشوف قطبلرنده بيله قورقه‌دن ماجرالره آتيله‌بيليرز . آرتق احتياطلی برجسارتله ايلرليه‌لم ؛ آياقلرمزه دولانه‌جق ، حركت وترقيلريمزی ازعاج ايده‌جك كوتو متافيزيكلری برطرفه براقه‌لم ، وامين اولالم‌كه روح علمی بوتون اميدلرمز فوقنده نتيجه‌لر ويرمكه مساعددر .

رؤيا [۱]

« روحيات أنستيتو » سنك حضوركزده بحث ايدلمك اوزره بكا تكليف ايتديكی بو موضوع برقسمی روحيات ، برقسمی فيزيولوژی و حتی برقسمی‌ده متافيزيكه عائداولمق اوزره اوقادار معضل و منازع فيه مسئله‌لره تماس ايدييوركه بونلردن حقيله و اطرافيله بحث ايده‌بيلمك ايچون پك اوزون تفصيلاته كيريشمك لازمدر . فقط معالاسف وقتمز داردر ؛ بوسببدن استطرد و تفرعاته كيرميه‌رك مسئله‌نك دوغرودن دوغرويه أوزينی قاورامغه چاليشه‌جغم .

ايشته سزه بر رؤيا : اوكمده برچوق شيلرك رسم كچيدياپدقلرينی كورويورم؛ يالكز بونلردن هيچ بری حقيقةً موجود دكل . بريرلره كيدوب كليورم ؛ برچوق ماجرالر كچيرييور كبی اوليورم؛ حال‌بوكه ياتاغمده‌يم؛ همده ميشيل ميشيل اويويورم. قونوشدوغمی، بكا جواب ويرلديكنی قولاغمله ايشيدييورم؛ لكن سويله‌ين بن دكلم ؛ او حالده بو رهملر بكا نره‌دن كليور ؟ اشخاص و اشيايی كوزومله كورور كبی واقع اولان بو اطلاعلر Perceptions نيچين وناصيل اوليور ؟

اولا بونلره سببيت ويرن برشی اولوب اولماديغنی آرايه‌لم ؛ و حواسمزه دقت ايده‌لم. اويانيقلقده اولديغی كبی اويقوده‌دخی باصره، سامعه، لامسه والخ حواسمزك قابيلرينی چالان مادهٔ محسوسه عجبا يوقميدر ؟

بونك ايچون كوزلرمزی قاپايارق برتجربه‌سنی ياپه‌لم ، باقه‌لم نه اولاجق ؟ برچوقلری هيچ برشی اولميور ، ديه‌جكلر ؛ فقط بونلر دقتسزلردر . حقيقت حالده برچوق شيلر كورويورز . اولا سيم سياه بر زمين ؛ صوكرا مختلف رنكلرده گاه طونوق ، گاه پارلاق برطاقم لكه‌لر بليرييور . بونلر كوچولوب بويور ، شكل و رنك دكيشديرييور . گاه برلشوب ، گاه آيريليورلر . بو تحوللر ياواش ياواش و تدريجله اولديغی كبی بعضاً چوق سرعتله‌ده اولابيليور . شيمدی عجبا بو خيالات اويونلری نره‌دن كليور ؟ فيزيولوژيستلر و روحياتجيلر كوزلرك قاپانمه‌سيله عصب بصرينك تخرشندن متولد بو انطباعلره « رماد

[۱] بوقونفرانس ۲٦ « ۲۲ » مارت ۱۹۰۱ سنه‌سنده « روحيات انستيتوسی » نده ويرلمشدر .

مضی : Poussière lumineuse » ، « طیف بصری : Spectre oculaire » ویا « مضی احساسلر : Phosphènes » تسمیه ایدییورلر . حتی بعضی عالملر بو تظاهرلرك سببنی طبقهٔ شبکیه‌ده متمادی بر صورتده واقع اولان دوران دم تغیرلرنده بولیورلر . فقط بوراده نه بو حادثه‌لرك ایضاحی ، نه‌ده کندیلرینه ویریله‌جك اسملر موضوع بحثدر . محقق اولان شوکه بو تظاهرلر هرکسده اولیور ، وبر چوق رؤیالرك قماشنی بو لکه‌لر دوقیور .

دها اون سکزنجی عصرده فرانسز متبحرلرندن « آلفره‌د موری » و عینی دورده مارکی « d'Hervey de Saint-Denis » شکلدن شکله کیرن بو رنکلی لکه‌لرك اویوندیغی زمان چوغالدقلرینه و بو صورتله رؤیامزی ترکیب ایدن شیلرك حدودلرینی چیزدیکنه دقت و اخطارده بولونمشلردی . یالکز بو مشاهده تام معناسیله روحیاتجیلردن صادر اولمادیغی ایچون چوق اعتماد ایدیله‌مامشدی . « G. T. Ladd. » اسمنده آمریقالی بر فیلسوف‌ده بو خصوصده خیلی ممارسه‌یی مستلزم ، تطبیقی کوج ، فقط دها قطعی بر اصول تصور ایده‌لی ایی زمان کچدی . بو اصوله کوره کرك رؤیت وکرك حافظه ساحه‌سندن قوپان رؤیالر اویانمه‌یی متعاقب کوزلر قاپالی براقیلمق صورتیله یاقالاناجق اولسه کوروله‌جکمش که بونلرك موضوعلرینی تشکیل ایدن مضی احساسلرله بونلره قاریشان ضیادار لکه‌لر در .

مثلا رؤیاده غزته اوقویورسکز ؛ همان اویانیکز ، یالکز کوزلرکزی آچماییکز ، کوره‌جکسکزکه رؤیاده اوقودیغکز غزته یرینه یالکز بیاض بر لکه ایله مبهم سیاه چیزکیلر واردر . غزته اوقومق وهمی بر رؤیا ایسه بو چیزکیلر شأنیت ، یعنی عصب بصریکزك تخرشندن متولد مضی لکه‌لردر . بالفرض رؤیاده بر دکیز اورته‌سنده‌سکز . بوتون افقلر بیاض کوپوکلر و قرمز دالغه‌لرله سوسله‌نمش ؛ اویانیکز ، فقط کوزلرکزی آچماییکز ، کوره‌جکسکزکه دکیز ظن ایتدیککز شی رماد مضی‌لرله بوللانمش صولوق و بویوك قرمز لکه‌لردر .

عجبا رؤیالرمز یالکز بو رماد مضیلرله‌می حصول بولیور ؟ منبعی داخلی اولان بصری احساسلرك‌ده رؤیالرده مدخلدار اولدیغی واقعدر . معلومدرکه کوزلرمزی نه قادار ایی قاپاسه‌ق قارا کاقله آیدینلانی آز چوق ینه تفریق ایده‌رز . بونك ایچون اویقوده ایکن اوطه‌مزه بر ایشیق صوقولسه ، خفیف اویقوده ایسه‌ك ، درحال بر یانغین رؤیاسنك کوروله‌سی ممکندر . حتی دوقتور (تیسیه) بو زمینده‌کی تجربه‌لرندن ایکی مثال کوستریور : « ب ... رؤیاسنده اسکندریه تیاتروسنك آتشلر ایچنده قالدیغی ، علولرك بوتون محله‌یی

آیدینلاتدیغنی ، صوکرا یانغینك بردنبره « قونسوللر » میداننه کچدیکنی و بر علو پرده‌نك میدانی باشدن باشه صاردیغنی کورویور . بر آز صوکرا پارسده بولونیور و بوراده « سرکی » نك آتشلر ایچنده یاندیغنی ، تجمیع صحنه‌لر قارشیسنده قالدیغنی و الخ کورورکن بردنبره اویانیور ؛ برده نه کورسون : خسته باقیجی همشیره‌لردن بری قوغوشه کیرمش و فنارینك کسکین ضیاسنی یوزینه طوتمش ! — بر باشقه‌سی‌ده اولجه بولوندیغی بحریه عسکرلکنه تکرار کیردیکنی و کمیسیله طولون ، قریم و استانبوله اوغرادیغنی و عینی زمانده شمشکلرك چاقوب کوکلرك کورله‌دیکنی . . بر آز صوکرا بر محاربه‌یه شاهد اولدیغنی و طوپلرك آغزندن آتش فیشقیردیغنی کورویور . جان هولیله همان اویانیور . برده نه کورسون : ینه خسته باقیجی همشیره‌لردن بری النده‌کی فارله یاتاغنه یاقلاشمش و فناری قاریولاسنه طوتمش . » ایشته بو ایکی رؤیا شدتلی و نا کهانی بر ضیانك دعوت ایده‌بیله‌جکی رؤیالرك مثالیدر .

برده آی ایشیغی کبی سوره‌کلی و طاتلی بر ضیانك تلقین ایده‌جکی رؤیالر وارکه بونلر اولکیلردن ایجه فرقلیدر . (فراوس) ك نقل ایتدیکنه کوره بر کیجه اویقوسندن اویاندیغی زمان قوللرینی حالا رؤیاسنده صاحب اولدیغی بر کنج قیزه اوزاتمش برحالده بولیور . برده‌نه کورسون : یوزینه آی ایشیغی وورمش وألّلری آیه اوزاتمش !... شیمدی برده بو ایشیغك کیرپیکلر آراسندن سوزولمك صورتیله یاپه‌جغی نوازشلری خاطرلارسه‌ق کنج قیز انطباعاتنك هانکی تأثیرله تلقین ایدلمش اولدیغی آکلاشیله‌بیلیر .

بورایه قادار یالکز کوزك بعضی رؤیالره موضوع ویرمکده اوینادیغی روللری کوردك . حالبوکه قولاقلرك‌ده کندیلرینه مخصوص احساسات داخلیه‌لری واردر — اوغولتیلر ، چینلامه‌لر ، أوتمه‌لر کبی — که بو صدالر اویانیقکن فرق اولنمازلرسه‌ده اویقوده چوق کوزل ایشیدیلیرلر . فضله اولارق اویقویه دالمقله عالم خارجینك بوتون سسلرینه قارشی تماماً صاغیرلاشمش دکلز . مثلا موبیلیه چیتیردیلری ، پنجره‌لردن عکس ایدن یاغمور شیپیرتیلری ، اوجاقلرده اوتن روزکار سسلری کبی نیجه صدالر واردرکه رؤیاده کاه بر مصاحبه ، کاه بر ولوله ، کاه بر قونسر آهنکنه منقلب اولورلر . بر کیجه (آلفره‌د موری) اویورکن باشی اوجنده بر مقاص شاقیردانیلمش ، بو تأثیرله باقیکز ناصیل بر رؤیا کورویور : (١٨٤٨) سنه‌سنك حزیران وقایعنه شاهد اولیور ، و هر طرفدن کلیسانك واویلا و استمداد چاکرینی ایشیتمکه باشلیور . بو و امثالی مثاللری

چوغالتمغه لزوم کورمیورم . نتیجه شودرکه چوق کره شکللرله رنکلر قادار صدالرده رؤیالرمزده مهم بر رول اوینایورلر. شو فرقله‌که احساسات بصریه‌نك تأثیری احساسات سمعیه‌یه غالب بولونیور ؛ حتی نیجه دفعه‌لر یالکز کوردیکمز حالده ایشیتدیکمزی‌ده ظن ایدییورز . (ماقس سیمون) ك تجربه‌لرینه باقیلیرسه اوزون اوزادی‌یه قونوشدیغمزی ظن ایتدیکمز حالده اساساً کیمسه ایله قونوشیور دکلز . بو حاله قونوشمه دکل‌ده مخاطبه آرامزده دوغرودن دوغرویه واقع اولان بر مداولهٔ تفکر ، دها دوغروسی صامت بر محاوره دییه‌بیلیرز . بو حال شاشیله‌جق بر حادثه کورونمکله برابر قولایلقله قابل ایضاحدر. رؤیاده اولسه دخی بر سسك ایشیدیله‌سی ایچون هرهانکی بر سسك قولاغمزه کیرمه‌سی لازمدر . چونکه هیچدن آنجق هیچ چیقه‌بیلیر ، رؤیا چیقماز. هرنه صورتله اولورسه اولسون بر صدا وارد اولمادقجه رؤیانك سس اعمال ایتمه‌سی پك کوچدر .

رؤیالرده سامعه قادار لامسه‌نك‌ده تأثیری واردر . مثلا اویقوده واقع هردرلو تماس وتضییقلرك شعوره کیرمه‌سنه بر مانع یوقدر . هرهانکی بر رؤیا کورورکن تصادفاً واقع بر تماس ویا تضییق رؤیت ساحه‌سنده‌کی خیاللرك شکل و معنالرینی آلت اوست ایده‌بیلیر . بالفرض رؤیاسنده سوقاقده کزدیکنی کورن بر نائم وجودینه کوملکنك تماسنی حس ایتسه همان طون پاچه سوقاغه فیرلامش اولدیغنه و کان کچنلرك کندیسنی سیر ایتدکلرینه شاهد اولور . فقط حمد اولسون‌که رؤیاده‌کی سیرجیلرمز اوتاندیریجی آداملر دکلدر . ایشته هپمزك باشندن کچمش بر رؤیا دها : البته خاطرلارسکز ، بعض کیجه‌لر رؤیاده ساعتلرجه اوچار ، یدی قات کوکلری دولاشیرز . صیق صیق کوردیکمز بو رؤیالرده احتمال که کندی کندیمزه : « اوچمغی نه‌قدر ایستیوردم. ایشته شیمدی اوچیورم . آرتق قاره طوپراقلره اسیر اولمایه‌جغم ؛ اوچمغی اوکرندم . اوخ ، باشقه‌لرینه‌ده اوکره‌ته‌جکم . » دییورزدر . فقط بو اثناده بر اویانوب‌ده کندیمزی یوقلاسه‌ق قارشیلاشه‌جغمز حقیقت غالبا شو طرزده برشیدر: بر آز اول شویله بر اوزانه‌یم دییه یاتمشسکزدر. بو اثناده آرتق آیاقلرکزك یرده اولمادیغنی‌ده بیلیورسکز؛ دیرکن خبریکز اولمادن دالدیکز ، بر شکرلمه کسدیریورسکز. فقط اویومامق نیتیله یاتدیغکز ایچون شعورکز اویودیغکزدن بی‌خبردر. یالکز ایچیکزدن آرتق طوپراقله تماسکز قالمادیغنی تکرار ایدوب دوروپورسکزدر . ایشته اوچمق رؤیاکزی انکشاف ایتدیرن بو قناعتدر. بر آز دها دقت ایدرسه‌کز قوللکزی بر طرفه دایامش ، وجودکزی صاغ ویا صوله دوغرو آتیور ظننده‌سکز . حالبوکه

کندیکزی آندیغکزی ظن ایتدیککز طرف نام اوزرینه اویودیغکز طرفدر . بو اثناده اویانیرکز ، کوره‌جکسکزکه اوچمق ایچون صرف ایتدیککزی صاندیغکز جهد ، قول ووجودکزك یاتاغه‌یاپدیغی تضییق احساسندن عبارتدر. حقیقی سببلر اویقوده دوشونیله‌مدیکنه وشعورده یالکز مبهم بر یورغونلق احساسی قالدیغنه کوره بو احساس آرتق پك اعلا اوچمق جهدینه حمل اولونه‌بیلیر . شیمدی بو جهد واهمه‌سنك آیاقلرکزك یرده بولنمادیغی قناعتیله‌ده برلشدیکنی دوشونورسه‌کز بالطبع کندیکزی اوچمغه جهد ایدن بر احساس ایچنده بولاجق وبوصورتله اوچدیغکزی ظن ایده‌جکسکز .

برده تضییق احساساتنك ساحهٔ رؤیته قادار چیقارق بوراده‌کی رماد مضیلردن ناصل استفاده ایتدکلرینی و بونلرك شکل و رنکلرینی ناصیل دکیشدیردکلرینی کورمك خیلی مراق ایدیله‌جك برشیدر . (ماقس سیمون) بر کیجه رؤیاسنده غیر مساوی ایکی لیرا استیفی قارشیسنده بولنور ، و بوتون قوتیله بونلری تساوی ایتدیرمکه چابالار ، فقط بر درلو موفق اوله‌ماز . صیقینتیدن قان تر ایچنده قالیر ، لکن نه یاپسه بوش . صیقینتی کیتدکجه آرتار ؛ نهایت تحمل ایدیله‌میه‌جك بر حاله کلنجه زورندن اویانیر . برده نه کورسون : آیاقلرندن بری یورغانه طاقیله‌رق یوکسکده قالمش ، دیکری‌ده آلچاقده . دیمك که رؤیاده صرف ایدیلن بوتون امکلر ایکی باجاغی بر سویه‌یه کتیرمك ایچونمش !.. ایشته بو صیقینتی بیچاره‌یه مبهم بر مساواتسزلق احساسی ویرمش و بو مبهم دویغو شاید قاپانمش کوزلرده محسوس اولدیغنی سویله‌دیکمز بر قاچ صاری لکه ایله‌ده برلشمش ایسه ایشته سزه غیر مساوی ایکی آلتون استیفی وهمی ویره‌جك بر تماشا . آکلاشیلان اویقوده‌کی احساسات لمسیه‌ده بصریلشمك تمایلی وارکه رؤیالره بو شکلده داخل اولیور .

عضویتك داخلی هرنقطه‌سندن و بالخاصه احشادن کلن « لامسهٔ داخلیه » احساساتی هپسندن مهمدر . اویقو بو احساساتی غایت رقیق وحاد بر حاله کتیره‌بیلیر . واقعا احساسات داخلیه اویانیقکن‌ده موجوددر . یالکز بو اثناده ایشله مشغول اولدیغمز ایچون محسوس دکللردر. چونکه کوندوزلری بوتون دقتمز حیات خارجیه‌یه متوجهدر . حالبوکه اویقوده جان اومزده‌یز دیمکدر . حتی اوله‌جه قوش بالازی ، آثرین والم خسته‌لقلری کچیرمش اولانلر بعضاً رؤیالرنده بوخسته‌لغه‌یکیدن طوتولدقلرینی‌وبه‌غازلرنده

ناخوش بر باطمه باشلادیغنی دویارلر ، واویاندقلری زمان : « آدام سنده رؤیا ایمش » دیوب آلدیرمازلر ؛ فقط چوق کچمه‌دن رؤیانك بر حقیقت اولدیغنی کورورلر . نیجه کیمسه‌لر یکی طوتولمش اولوب ده هنوز خبردار اولمادقلری صرعه، تهلکه‌لی قلب خسته‌لقلری وسائره‌یی رؤیالرنده کورمش وکله‌جك تهلکه‌یی أولدن دویمشلردر. فیلسوف (شوپنهاوه‌ر) رؤیا ، سمپاتی کبیر صدماتنك شعورده‌کی انعکاسلریدر ، دیمکله احساسات داخلیه‌نك رؤیالرده‌کی مهم تأثیرینی کشف ایتمش در . (شه‌رنه‌ر) کبی روحیاتجیلرده هرعضوده کندیلرینه مخصوص رؤیالر استجلاب ایده‌بیلمك قدرتی بولوندیغنی سویله‌مکله عینی حقیقتی سزمشلردر . الحاصل « Artigues » پایه‌سنده بر دوقتور رؤیالرك قیمت تشخیصیه‌سنه یعنی تشخیص امراضه نه‌صورتله مفید وخادم اولاجقلرینه دائرطبی أثرلر وجوده کتیرییور وحتی اخیراً (تیسیه) دخی هضم ، تنفس ودوران دم تشوشاتنك کندیلرینه مخصوص معین رؤیالرله نه صورتله آ کلاشیلدیغنی کوستریور .

خلاصه ایدییورم: طبیعی اویقولرده حواس خارجیه انطباعلره قارشی اصلا قاپانمش دکلدر . یالکز شو فرقله که حواسك اویانیقکن حائز اولدقلری وضوح و یقین شعوری اویقو حالنده موجود وممکن دکلدر. بوکا مقابل اویانیقکن دویولامایان برچوق « نفسی » انطباعات اویقوده محسوسدرلر . چونکه اویانیقاق حیاتی اشترا کی ، اجتماعی آفاقی بر حیاتدر . اویقو حیاتی ایسه کندی حیاتمزك یعنی جان أومزك عالمیدر . خارجی شیلر بزی یالکز اویانیقکن مشغول ایدر ؛ اویقوده ایسه منحصراً کندیمزله مشغولز . بونکله برابر اویقوده اطلاعلرمز تماماً دارالمش دکلدر ، بالعکس بعض جهتلرده کنیشله‌مشدر . یالکز کنیشلمکدن قازانه‌مزه مقابل شدت ووضوحدن غائب ایتمشزدر . بونك ایچون اویانیقلقده‌کی واضح و یقینی اطلاعلرمزه مقابل اویقوده‌کیلر شایع و مبهم بر حالده‌درلر. بوندن ماعدا فعلاً واقع اولان حقیقی احساساتدن اعمال ایتدیکمز رؤیالرده آز دکلدر .

عجبا بو اعمال ناصیل اولیور؟ اولا رؤیالره مالزمه‌لك ایدن احساساتك مبهم وغیر معین اولدقلرینی بیلمك لازمدر . بیلیورسکزکه کوزلرمزی قاپادیغمز زمن بر طاقم رنکلی لکه‌لر کورمکه باشلارز . بونلرك ظهور و تحولاتنه هرکس شاهد اولابیلیر . بالفرض کوزلرمی قاپادمده بیاض زمین اوزرنده سیاه چیزکیلر کوردم، دییه‌لم. بو منظره رؤیاده یا

بر کیلیم، ویا بر ساتنراج تخته‌سی، یا بر صحیفه یازی ویا بونلره مماثل شیلره استحاله ایده‌جکدر. شیمدی بو استحاله‌یی یاپدیران، یعنی مذکور مالزمه‌لره معین بر وجود وثابت بر شکل ویرن کیمدر ؟ بکا قالیرسه « خاطرات »، یعنی حافظه‌در دییه‌جکم .

رؤیا عمومیتله هیچ برشی یاراتماز ، بونی بیلملی . واقعا اویقوده سانح اولمش بدیعی، ادبی ، علمی مساعی‌یه عائد برچوق مثالرك حکایه ایدلدیکنی بیلیورم . بونلرك هرکسجه معلوم اولانلرندن شیمدیلك یالکز بردانه‌سنی ذکر ایده‌جکم . دییورلرکه اون سکزنجی عصرك موسیقیشناسلرندن (تارتینی) بر بسته ایچون اولانجه غیرتنی صرف ایدییور . فقط عاصی الهام پریسی نه‌دنسه بردرلو کورونمیور . نهایت زواللی صنعتکار مفتور ومأیوس بر کوشه‌یه بوزولوب اویویور ، رؤیاسنده شیطان کلیور ، کمانی آلیور وصنعتکارك بسته‌له‌مك ایسته‌یوب ده بسته‌لیه‌مدیکی صوناتی اویله بر چالیورکه (تارتینی) سونجندن اویانه‌رق درحال نوط ایدییور ؛ وبسته‌نك آدینی «شیطانك صوناتی» قوییور . شیمدی بویله کوچوجك بر حکایه‌دن قوجه‌مان بر حکم چیقارمق بیلمم قابلمیدر ؟ برده بسته‌کارك رؤیاسنده ایشیتدیکی صوناتی أزبرندن یازارکن اوکا هیچ برشی علاوه ایتمدیمی؟ کوردیکمز رؤیالری عینله نقل ایتدیکمزه هپ امینمی‌یز ؟ رؤیانك اوته‌بری آچیق واکسیکارینی مخیله‌مزله قاپاتمه‌مز مستبعد دکل، بالعکس پك محتملدر. بونك ایچون دها ایی تعمیق ایدلمش وبالخاصه موثوقیتی دها قطعیلشمش مشاهده‌لر آرادم، ونتیجه‌ده انکلیز رومانجیسی (ستیوینسون) حقنده معلوم اولانندن دها مناسبنی بولامادم. بو محرر «دراملره دائر بر مبحث» نامنده‌کی شایان دقت تجربهٔ قلمیه‌سنده الك ابداعی حکایه‌لرینی رؤیاده ترکیب ویا تصور ایتدیکنی سویلیور . لاکن کتابی دقتله اوقورسه‌کز کوروسکزکه مؤلف حیاتنك بر قسمنده اویله روحی بر حاله اوغرامش که بو آنلرده اویقوده‌میدر ، یوقسه اویانیقمیدر ، پك فرقنده اولمیورمش. روح یاراتمقله مشغول اولدیغی، یعنی بر اثرك ترکیب ویا بر مسئله حلنك استلزام ایتدیکی جهد صرف ایدلدیکی زمان اویقو بوقدر ظن ایده‌رم . اولسه بیله روحك چالیشان قسمی باشقه، رؤیا کورن قسمی باشقه اوله‌جقدر .. چالیشان قسم تحت الشعورده اویله بر تحری تعقیب ایدرکه بو تحری رؤیایه اصلا دوقونماز ، وآنجق اویانیلدقدن صوکرا ظاهر اولور. رؤیایه کلنجه بو آنجق ماضینك بر بعث بعد الموتندن عبارتدر . یالکز بو ماضی خاطرلایوب طانیامایه‌جغمز بر ماضی ده اولابیلیر . مثلا ا کثر

رؤيالر اونوتولمش بعض تفرعات ماضي‌يى، نسيانه منقلب اولمش ظن اولنان خاطره‌لرى ده احتوا ايده‌بيليرلر. چونكه اونوتولمش صانيلان خاطره‌لرك كافه‌سى حقيقت حالده اونوتيلمش دكل، بلكه حافظه‌نك اعماقنده قالمشدر. برده رؤياده كورولن شيلرك بر چوقلرى اويانيقلقده‌كى دالغينلقلرده شعوره كچميوب تحت الشعوره داخل اولمش بر طاقم خاطره‌لر اولابيله‌جكى كبى حافظه طرفندن پراكنده خاطره قيرينتيلرندن ياپيله‌رق شعوره منسجم بر صورتده كوندرلمش ده اولابيليرلر. كيم نه ديرسه ديسين عقل اويقوده ده محاكمه‌ده بردوامدر. بناءً عليه شعوره كلن بو خاطره قالابالغندن بر معنا چيقارمق ايستر؛ معروض قالديغى انسجامسزلغى ازاله ايچون ده دها بر چوق خاطره‌لر دعوت ايدر. يالكز تداعيلرنده عملى ومنطقى بر انسجام تأمين ايده‌مز؛ چونكه روح اويقوده حال تورده دكلدر. بناءً عليه بو يكى تداعيلر ازدحام و انسجامسزلغى بسبتون آرتديرر، وبو حال آردى آرقه‌سى كلمه‌ين بر تسلسله دوام ايدوب كيدر. الحاصل رؤياده ياراتيجيلق يوقدر. اويقوده‌كى احساسات وانطباعاته بر شكل وصورت ويرن وبونلردن مبهم اولانلرينى تفسير وتعيين ايتمك ايستيه‌ين خاطره‌لر، يعنى حافظه‌در.

اوت خاطره‌لردر! معلومدركه اويانيقكن خاطره‌لر وقت وقت دقتمزى جلب ايدر، وشعوره برى كلوب ديكرى كيدر. يالكز بوكلوب كيدن خاطره‌لرك كافه‌سى ايش وكوجه، احوال وايجاباته متعلق، وبونلره صيقى صيقى‌يه باغليدرلر. مثلا شمدى رؤيادن بحث ايدركن (ماركى ده‌ژوه‌ى) ك رؤيالر حقنده‌كى اثرى همان خاطرمه كليور. چونكه رؤيادن بحث ايديور و «حيات انستيتوسى»نده بولنيوردم. كرك محيط و كرك مشغله‌م، حتى بوتون كوروب سويله‌مك ايسته‌دكلرم حافظه‌نك فعاليتنى يالكز عمل و مقصد غايه‌سنه توجيه ايديور. اويانيقكن خاطره كلن بوتون شيلر حالك ايجاباتيله علاقه‌دار كورونمه‌لر بيله بهمه‌حال بر جهتدن بونلره مربوطدرلر. مسئله‌يى دها ايى آكلامق ايچون اولا حافظه‌نك حيوانلرده‌كى رولنه باقه‌لم. حيوان حافظه‌سنك وظيفه‌سى معروض قالينان احوال وايجاباته آيرى آيرى رهبرلكده بولنمقدر. حافظه‌نك عموميتله وظيفه‌سى احوال حاضره‌يه مشابه احوال سابقه‌نك نه صورتله نتيجه‌لنديكلرينى وبونلرك توليد ايتديكلرى كوتولك و اييلكلرى تخطر ايتديرمك ونتيجه‌ده ايجاب ايدن خط حركتى بولديرمقدر. وظيفه اعتباريله انسان حافظه‌سنى حيوان حافظه‌سندن آييران جهت انسان حافظه‌سنك حالى وعملى ايشلره حيوان حافظه‌سى قادار اسير اولمامه‌سيدر. مثلا بر زمان معينده انسان حافظه‌سنك بوتون مشغوليتى نظر

مطالعه‌يه آلير وبو مشغوليت ساحه‌سى بر اهرام ايله كوستريليرسه حال وعمل ايله مشغول اولان قسم اهرامك ذروه‌سنى تشكيل ايدركه حافظه‌نك بو نقطه‌ده‌كى فعاليتى حال و عملك هردم متحول امور وخصوصاتنه تابعدر. فقط اهرامك قاعده‌سنه قادار اوزايان بر ساحه فعاليتى دها واردركه حافظه بوراده حاله دكل استقباله، عمله دكل نظره متوجهدر. بونك ايچوندركه امور حاليه ايله مشغول وبونلرله برابر تظاهر ايدن خاطره‌لرك آرقه‌سنده، يعنى شعورله ضيادار صحنه‌نك آلتنده دها بيكلرجه خاطره‌لر واردر. بكا قاليرسه حيات ماضيمز بوراده اك اوفاق تفرعاتنه قادار محفوظدر. شعور، ايلك يقظه‌سندن اعتباراً نه كوردى، نه دوشوندى، نه ايستديسه بونلرك هپسى اوراده‌در، وهيچ بريسى اونودلمش دكلدر؛ يالكز بو خاطره‌لر تحت الشعورك قارا كلق دهليزلرنده غير مرئى خياللر حالنده‌در. بونلر بالكه‌ده ضيايه، شعوره مجلوبدرلر. فقط بورايه كندى قوتلريله چيقمغه تشبث بيله ايتمزلر. چونكه بيليرلركه روح كنديلريله اودرجه علاقه‌دار دكلدر. تقدير ايدرسكزكه هر شيدن اول ياشامق ايچون لازم اولان حركت وخاطره‌لرى انتخاب ايتمكه مجبورز. بونلردن يوز چويروب ده تماماً اونلرله اوغراشه‌بيله‌جك بر حالده دكلز. بالفرض امور حاليه ومستعجله‌دن تماماً ال چكه‌بيله‌جك بر زمان كلمش اولسون؛ اويله بر زمانكه بو اثناده حافظه‌نك بوتون فعاليتلرى يالكز بر نقطه‌يه تمركز ايتمش بولونسون؛ تعبير ديكرله دنيا مشاغلندن ال چكمك ديمك اولان اويقويه دالمش بولنه‌م، درحال عمق شعورده حركتسز دوران خاطره‌لر بو فرصتله قيميلدانه‌جق ودنيا ايشلرندن ال چكديكمى حس ايدر ايتمز پر جوش وخروش قيامه كله‌رك شعورك قاپولرينه دايانه‌جقلر و بر هجومله ايچرى‌يه دولمق ايستيه‌جكلردر. نه چاركه هپ بردن كيره‌مزلر؛ چونكه پك قالابالقدرلر. شعور ساحه‌سى ايسه خيلى داردر. شو حالده هپسى بردن كيره‌ميه‌جكلر. كيرنلر عجبا هانكيلرى اولاجق؟ بونلرى كشف ايتمك كوچ دكلدر. معلومدركه اويانيقكن ده شعوره بر چوق خاطره‌لر دولمق ايستر. فقط بونلردن آنجق شعورى حالاً علاقه‌دار ايدنلر سچيليرلر. اويقوده ايسه شعوره واصل اولان اطلاعلر اولا واضح دكل، مبهمدرلر. چونكه واقع اولان انطباع و تنبيهلرى واضحاً تميز و تفريقه مدار اولاجق قادار جهد روحى، يعنى دقت صرفندن عاجز بر حالده‌يز. فضله اولارق بونلره اعضاى داخليه‌دن كلن واويانيقكن محسوس اولمايان دها بر چوق احتساسات ده قاريشيور. شيمدى تحت الشعوردن شعوره كيرمك ايسته‌ين ازدحام خاطرات آره‌سندن مقصدلرينه موفق اولاجقلر، كوزلر

قاپاندیغی زمان عصب بصرینك تخرشندن متحصل رماد مضیلر وخارج وداخلدن ایشیدیلن سسلر والخدن ماعدا عضوی احساساتك حاصل ایتدیکی عمومی حالت تأثریه ایله امتزاج ایده‌بیله‌جك اولانلردر . شوحالده رؤیا اشبو مبهم احساسلرك کندیلریله امتزاج ایده‌بیلن خاطره‌لرله تلاقیسی آنندن اعتباراً باشلامشدر .

افلاطونك مفسر ومعقبی اولان فیلسوف (پلوته‌ن)، « Enneades » [١] نامنده‌کی اثرینك شاعرانه بر صحیفه‌سنده انسانلرك حیاته نه صورتله دوغدقلرینی ایضاح ایدرکن دیورکه : « طبیعت ذوی الحیاتك یالکز طاسلاقلرینی چیزمش وصوکرا بونلری کندی قوتلرینه ترك ایله‌مشدر . روحلر ایسه « مثللر : Idées » [٢] عالمنده ساکن اولدقلرندن اجسامه مؤثر اولامادقلری کبی ذاتاً بونی دوشونمزلر بیله . بونلر زمانك فوقنده ومکانك خارجنده پرواز ایدرلر ؛ یالکز اجسام آراسنده شکللریله فلان ویا فلان روحلرك جاذبه‌لرینه دها یاقین اولانلر بولندیغی کبی روحلر آره‌سنده‌ده کندیلرینی شو ویا بوجسمده دها ایی ادراك ایده‌جك اولانلر واردر . طبیعتك ألندن تماماً معمر اولابیله‌جك کبی چیقه‌مش بولنان جسم ، کندیسنه مکمل بر حیات ویره‌بیله‌جك اولان روحه دوغرو بلااختیار منجذب اولور . روح ده کندی آماله‌واسطه اولابیله‌جك بر قابلیت امید ایتدیکی جسمك قوجاغنه مسحور ومجلوب بر حالده دوشر . »

ایشته بن ده تحت الشعورده محبوس وپرامل دوران اوخیالات - خاطره‌لری مثللر عالمنده‌کی بوروحلره ، اویقوده دویولان مبهم احساساتی ده طبیعتك ألندن طاسلاق حالنده چیقدیغی سویله‌نیلن اجسامه بکزه‌تیورم . فی الواقع اویقوده‌کی احساسات صیجاق ، رنکلی ، مهتز وشویله بویله جانلی ایسه‌لرده هنوز ناتمام ومبهمدرلر . خاطره‌لر ایسه واضح ومعین اولمه‌لرینه مقابل جانسزدرلر . بالطبع اویقونك مبهم احساسلری مبهمیتلرینی ازاله ایله شکلسزلکدن قورتولمق ایسته‌یه‌جکلردر . اویقونك شکلی فقط ایچی بوش خاطره‌لری ده شکلدن زیاده لبه محتاج اولدقلرندن بوجهتی مذکور مبهم احساسلرله تلافی ایده‌جکلردر . بوسببدن ایکی طرف بربرلرینی طبیعتیله جذب ایده‌رك تحت الشعورك خیالات - خاطره‌لریله

[١] آلتی‌درت کتابدن تشکل ایدن بواثر برنوع فلسفی محیط المعارفدر . (پلوته‌ن) ك شاکردی (پورفیر) طرفندن جمع ایدلمشدر . مذهب فلسفیسی وحدت وجوده واصل اولمق غایه‌سیله افلاطون فلسفه‌سندن مشتق براقتطافیهٔ سریه : Eclectisme mystique در .

[١] افلاطونك مشهور « مثللر نظریه‌سی » نی ایما ایدییورکه برنوع « متفکره‌لر عالمی » دیمکدر .

اویقونك مبهم احساساتی یکوجود اولاحقلر ونتیجه‌ده بر حیات مخصوص ایله یاشایه‌بیله‌جك یکی برواراق ، یعنی رؤیا حصوله کله‌جکدر .

دیمك‌که رؤیانك حصولنده اسرارلی هیچ برشی یوق . حقیقی عالمه اطلاعمز ناصیل حصول بولیورسه رؤیالرده‌کی رؤیت واطلاعلرمزده علی التقریب بویله‌در . چونکه هر ایکیسنك میخانیکیت حصولی خطوط عمومیه‌سی اعتباریله یکدیکرینك عینیدر . مثلا کوزمز اوکنده بولنان برشیده کوردکلرمز وقولاغمزه عکس ایدن بر جمله‌ده ایشیتدکلرمزدن حافظه‌نك علاوه ایتدیکی شیلری آییره‌جق اولورسه‌ق بو علاوه‌لری خارجدن آلدیغمز انطباعلردن چوق دها فضله بولاجغز . مثلا غزته‌لری کوزدن کچیردیکمز ، بر کتابی قاریشدیردیغمز وقت هرحرفی حقیقةً کوروب اوقویورمی‌یز ظن ایدرسکز ؟ اکر بویله اولسه‌یدی کونده آنجق برقاچ صحیفه اوقویه‌بیلیردك . حقیقت شوکه بزنه هر کلمه‌یی ، حتی نه‌ده هرجمله‌یی اوقویورز ؛ اوقودیغمز آنجق بزه مابعدینی کشف ایتدیره‌جك بعض حرفلر وبعض فارق خطلردر . متباقیسنی کوره‌رك اوقودق ظن ایده‌رز ، فقط بوظن بروهمدن عبارتدر . بو حقیقت بر چوق لابوراتوار تجربه‌لریله‌ده بالفعل ثابت اولمشدر . بوراده یالکز (غولد شایده‌ر) و (موللەر) ك تجربه‌لرینی خاطرلاته‌جغم . معلومدرکه بوذوات لابوراتوارلرنده برطاقم مقوا پارچه‌لرینه ، بعض حرفلری دکیشدیرلمك وچیقاریلمق صورتیله « بورایه کیرمك صونت قطعیه‌ده ممنوعدر » « دردنجی طبعه مقدمه » والخ کبی هرکون تصادف ایدیلن جمله‌لری یازمشلر . صوکرا تجربه ایدیله‌جك بر آدام بولارق بونی لابوراتوارك قارا کلق اوطه‌سنه قویمشلر . بو آدام مقوا پارچه‌لرنده یازیلمش شیلردن هیچ بر معلوماتی یوق . بردنبره الکتریقلر آچیلیور . بوحرفلرك اوقونه‌بیلمه‌سنی تأمین ایده‌جك قادار ضیا دوام ایدییور . بومدت تجربه‌ایله ، یعنی بر آدامك بش ویا اون حرفی قاچ ثانیه‌ده کوره‌بیله‌جکی اولجه تثبیت ایدلمك صورتیله تعیین ایدیلیور . فی الواقع آدام مقواده‌کی یازیلری اکثریا چابوجق اوقویوریبور . یالکز مطلوب اولان تجربه‌نك بوجهتی دکلدر . بزجه ایسته‌نن شی هانکی حرفلری محقق اولارق کوردیکیدر . صورویورسکز : آلدیغمکز جوابده مقواده موجود اولمایان واولجه چیقاریلمش بولنان حرفلری‌ده کوردیکنی ادعا ایدییور . دیمك‌که بوتون حرفلری کورمه‌مش ؛ آنجق کلمه باشلرندن بر قاچ حرف اوقویه‌رق جمله‌نك معناسنه انتقال ایتمشدر . چونکه بالفعل کوردیکی حرفلر اوکا هیچ خبری اولمادن چیقاریلمش حرفلری‌ده تخطر ایتدیرمشدرکه بووظیفه‌یی یاپان تحت الشعور حافظه‌نك

خاطره‌لریدر. بونلر ذاتاً هر وقت قوه‌دن فعله چیقمغه بر وسیله آرییورلر. بالطبع بوراده اولدیغی کبی ایلك فرصتده شعوره چیقه‌جقلر، و بزه حقیقی بر اطلاع وهمی ویره‌جکلردر. کورولیورکه تجربه‌دن کچن بو آدام مقواده یازیلانلردن زیاده تحت الشعورینك خاطره‌لرینی اوقومشدر. الحاصل صوکی اوقومق دیدیکمز شیء منحصراً خارجی بر اطلاعك محصولی اولمایوب دها چوق اولجه کورولمش و حفظ ایدلمش خاطره‌لرك خارجی بر وسیله ایله بتکرار تخطر اولنمه‌لرندن عبارتدر. بناءً علیه اطلاعلرمز بالفعل اولمقدن زیاده بالقوه، یعنی ناحافظه‌در. تحت الشعورده‌کی خاطره‌لرك وضعیتلری کندیلرینی تماملایه‌جق خارجی و شانی بر وسیله‌یه قارشی دائمی بر انتظار حالیدر. بو وسیله ظهور ایدنجه تماملانمق اوزره همان شعوره چیقمغه حاضردرلر.

خلاصه اویانیقلقده‌کی اطلاعلرمزله رؤیاده‌کی اطلاعلرمزك عملیه‌لری بربرلرینه مماثلدر. ایستر اویقوده، ایستر اویانیق اوله‌لم، اشیای خارجیه‌یی بالفعل آنجق قابا طاسلاق کورویورز. بو طاسلاقلری تماملایان حافظه‌ده‌کی غیر مشعور خاطره‌لردر. بونلر فی الحال واقع اولان بر اطلاع خارجی فرصتندن بالاستفاده تصورلر حالنده بولندقلری تحت الشعور محبسندن قورتولوب شعور آیدینلغنه چیقارلر؛ بناءً علیه بوتون حقیقی اطلاعلرمزده بهمه حال تحت الشعورك بر مداخله‌سی اولمشدر. یالکز بو مداخله‌لردن خبردار اولمایان شعور، اطلاعی یالکز باشنه یاپدم وهمنده‌در. برده بو مداخله‌جی خاطره‌لرك استعداد و طرز حرکتلرینی اوکره‌نه‌لم. بو بابده سویلنه‌جك پك چوق شیلر واردر. حافظه‌نك دهلیزلرنده ساکن بولنان خاطره‌لر مسکین و لاقید اولمایوب دائما تتیك اویستده‌درلر. مثلا ذهناً بر فکرله مشغول اولدیغمز بر زمانده الیمزده‌کی غزته‌یی آچه‌رق درحال دوشونمکده اولدیغمز شیئك ترئیسنی کورورز، بو مجربدر. حال بوکه کوردیکمزی ظن ایتدیکمز کلمه ویا جمله‌نك بسبتون باشقه وادیده بر معنایی تضمن ایتدیکنی بر آز صوکرا آکلارز. بزی بو وهمه دوشورن سبب دوشونجه‌مزله غزته‌ده کوزمزه چارپان کلمه‌لر آراسنده موجود بعض وجه مشارکتلر ویا مبهم بعض مماثلتلردر. دیمك اولیورکه بزی مشغول ایدن هر فکر تحت الشعورك عینی عائله‌دن اولان بوتون خیال و خاطره‌لرینی بهمه حال اویاندیرییور؛ اودرجه‌ده‌که خارجده فعلاً کورولن شی نه درجه حقیقی بر شعور حس ایتدیرییورسه تحت الشعوردن متمم اولارق کلن خاطره‌لر دخی عینیله بالفعل مشاهده اولونیورلرمش شعورینی ویرییورلر.

ایشته کورویورسکزکه حقیقی، یعنی اویانیقلقده‌کی اطلاعك مقانیزمه‌سیله رؤیاده‌کی

اطلاعك مقانیزمه‌سی آراسنده بر فرق یوق. چونکه هر ایکی حالده‌ده اعضای حواسه بالفعل واقع اولان انطباعات یاننده برده بهمه حال بونلرك آرالرینه صیقیشان و بو سایه‌ده حیاته عودت ایده‌بیلمك ایچون حقیقی انطباعلرك حیاتیتندن استفاده ایدن خاطره‌لر وار.

او حالده اویانیقلقده‌کی اطلاع حالمزله رؤیا کورمك آراسنده‌کی فرق نه‌در؟ دییه‌جکسکز. بوکا جواب ویره‌بیلمك ایچون اولا اویومه‌نك نه اولدیغنی بیلملی‌یز. بوراده اویقونك غریزی: Physiologique شرطلریله اوغراشه‌جق دکلم. چونکه بو مسئله فیزیولوژیستلره عائددر. نم بیلدیکمه کوره بونلرده مسئله‌یی هنوز کسوب آته‌بیله‌جك بر حالده دکلدرلر. بزم بیلمه‌مز لازم کلن جهت اویقو حالت روحیه‌سیدر. هپ بیلیورزکه ذهنی فعالیت اویقوده‌ده بر دوامدر. حتی بو فعالیت – آشاغیده کوریله‌جکی اوزره – احساسات و خاطره‌لرمز اوزرنده بیله مؤثردر. ایستر اویانیق، ایستر اویقوده بولنه‌لم، آلدیغمز احساساتی بونلر طرفندن مستجلب خاطره‌لرله مزج ایتدیکمزه نظراً هر ایکی عملیه‌نك میخانیکیتی یکدیکرینك عینی کورونمکده‌در. بوکا رغماً بریسنده طبیعی اطلاعات حالنده بولنورکن دیکرنده رؤیاده‌یز. او حالده اویقو ایله اویانیقلق آراسنده‌کی روحی فرق نه‌در؟ آکلاشیلان بو میخانیکیت هر ایکی حالده عینی طرزده چالیشمامقده‌در. او حالده اویقونك روحی صفت کاشفه‌سی نه؟

بوراده نظریاته پك اوقادار کووه‌نمیه‌لم. تعمم ایتمش بر نظریه‌یه کوره اویومق، بهمه حال عالم خارجیدن تجردی استلزام ایدرمش! حال بوکه حواسمز اویقوده ایکن‌ده عالم خارجی‌یه قارشی قاپانمش دکلدر. حتی اکثر رؤیالرك مالزمه‌سی بو عالمدن آلینمقده‌در. دیکر بر نظریه‌یه کوره اویقو، تفکرك وظائف عالیه‌سنه ویریلمش بر استراحت اولدیغندن بو اثناده محاکمه ملکه‌سی پایدوس ایدرمش! بکا قالیرسه بو ادعاده‌ده دوغرو بر شیئه بکزه‌میور. واقعا رؤیاده منطقه قارشی اکثریا لاقید اولیورسه‌قده بوندن تماماً اقتدارسز اولدیغمز آکلاشیلماسین. حتی ادعام خام کورونسه بیله جرأت ایده‌رك دییه‌جکم که رؤیاده‌کی آدامك قصوری محاکمه‌سزلکدن زیاده لزومندن فضله منطقجی اولمه‌سنده‌در. رؤیاده کوردیکمز شیلره قارشی یالکز سیرجی قالسه‌یدق منطقسزلغه دوشمکدن قولای قورتولوردق. حال بوکه بز عکسنی یاپییورز. رؤیاده هر نه کورورسه‌ك اولانجه قوتمزله بونلری منطقیلشدیرمکه صاواشیورز. بو اثناده اولو اورته هجوم ایدن انسجامسز خاطره‌لردن بر وحدت و بر معنا چیقارمغه

اوزاقلاشدقجه طبیعی وجهی بر منطق یرینه منطق قومدیاسنه دوشیورز. یالکز بو حال‌ساده اویقوده دکل، بعضی خولیا و دالغینلق آنلرنده اویانیقکن ده واقع اولیور. دیمه‌بیلیرکه روحك بوتون ملکه‌لری آره‌صیره کندی کندیلرینی تقلید ایله اکلنمکدن ذوق آلدقلرندن تفکر وظائف عالیه‌سنك کوشه‌سی یالکز اویقوده واقع اولمیور. الحاصل رؤیا حالنك صفت فارقه‌سی نه محاکمه ملکه‌سنك قالقماسنده، نه‌ده حواسك عالم خارجی‌یه قاپانمه‌سنده‌در. مسئله‌یی دها ای قاورامق ایسترسه‌ك نظریه‌لری برطرفه براقوب تجربه‌نك کوستردیکی واقعه‌لره مراجعت ایده‌لم.

تجربه‌یی اولا کندی نفسمزده یاپه‌لم. رؤیاده کوردکلرمزی ینه رؤیاده تحلیل ایده‌میه‌جکمز معلوم اولدیغندن بونلری هیچ اولمازسه اویاندقدن صوکرا صره‌سیله و ممکن اولدیغی قادار اکسیکسز خاطرلامغه چالیشه‌لم. فی الواقع بو ایشك ده قولای اولمادیغنی بیلیورم. یالکز دواملی ممارسه‌لر یاپیلیرسه باشاریلا بیله‌جکنه امینم. مساعده ایدرسه‌کز تحلیلنده موفق اولدیغمی ظن ایتدیکم بر رؤیامی نقل ایده‌یم.

برکیجه رؤیامده کرسی‌یه چیقمش، قالابالیق بر جماعته نطق ایراد ایدییوردم. بردنبره سامعین صیره‌لرینك نهایتندن مبهم بر میریلتی چیقدی؛ وکیت کیده شدت پیدا ایده‌رك هاولامه وخیرلامه طرزنده قورقونج بر ولوله اولدی. نهایت عینی کورولتو هرطرفده مطرد وزنلرده چینلایان: «هایدی طیشاری! قاپی طیشاری!» صیحه‌لرینه استحاله ایدنجه بردنبره اویاندم. مکر قومشونك باغچه‌سنده کوپکك بری آوازی چیقدیغی قادار «هاو، هاو» دییه باغیرییورمش. ایشته بو صدالر رؤیامده «قاپی طیشاری:» صیحه‌لرینه استحاله ایتمش. بوراده رؤیایی جان دامارندن یاقالامشدم. شیمدی اویانیق آنام رؤیاده‌کی آنامه دونه‌رك دییه بیلیرکه: «سنی جرم مشهود حالنده یاقالادم. آرتق یاقاکی براقمام. باق کوپك هاولیورمش‌ده بکا نه ظن ایتدیردك. شیمدی سریکی مطلقا سویلیه‌جك ونه یاپوب ده بکا او وهمی ویردیککی آکلاته‌جقسك». بونك اوزرینه رؤیالرمك آناسی آغزینی آچدی: «بکا باق؛ بن برشی یاپمییورم. ذاتاً بزی بربرمزدن آییران نقطه‌ده بوراده. سن برکوپکك هاولاماسنی ایشیتمك و بونك برکوپك اولدیغنی آکلایه‌بیلمك ایچون هیچ برشی یاپمادیغکی ظن ایدییورسك که بویوك برخطا... حال بوکه سن کرك ایشیتمك وکرك آکلامق ایچون پك مهم برجهد صرف ایدییورسكده خبرك یوق. قولاغکه چالینان سسك کوپك هاولاماسی اولدیغنی آکلامه‌ك ایچون اولا بوتون

حافظه‌کله متراکم تجربه‌لرکی طوپلامه‌ك وصوکراده بونلری سریع وصیقی بر تفتیشدن کچیره‌رك ایچلرنده آنجق قولاغکه چارپان صدانك احساسنه بکزه‌یه‌جك وبونی اك ای تفسیر وتوضیح ایده‌جك خاطره‌یی بولمه‌ك لازمدر. حافظه‌کی احساساتکه تطابق ایتدیرمه‌دن اویانیقلق آناسنه بردرلو صاحب اولامازسك. حافظه‌کی احساساتکه تطابق ایتدیره‌بیلمه‌ك ایسه آنجق دقتله، دها دوغروسی احساسات وحافظه‌کك برلکده توترلریله ممکندر. ترزی کچدیکی بر البسه‌یی ناصل پرووه ایله، یعنی قماشی وجوده صیق صیقی‌یه ایکنه‌لیوب تطابق ایتدیرمکله تماملیورسه اویانیقلق زماننده‌کی آنامزده احساسات ایله حافظه‌یی بوطرزده بربرلرینه تطابق ایتدیرمکه مجبوردر. شو حالده یقظه حالی هیچ برشی یاپمدیغی ظن ایتدیکك زمانلرده بیله برایش حیاتیدر. بو اثناده هیچ بر دقیقه‌مز یوقدرکه برطاقم شیلری انتخاب وبرطاقملرینی رد ایتمك مجبوریتنده بولنمایه‌لم. برشیئی اولدیغی کبی، یعنی صحتله کوردیکك زمان هم احساسلرك، همده خاطره‌لرك آراسندن اینجه ویقینی بردقتله انتخابلر یاپییورسك. مثلا احساساتکدن یالکز حالك احساساتنه تطابق ایده‌جکلری سچیورسك. بلا انقطاع یاپیلان بو انتخاب ایله دائما تازه‌لنن بو انطباق، عقل سلیم دینلن شیئك شرط اساسیسنی تشکیل ایدییور. هوانك دائمی تضییقی حس اولنمادیغی کبی یقظه حالنده‌کی روحك متمادی بر انتخاب وانطباقدن عبارت اولان بو دائمی توتریده اویله‌جه حس ایدلمیور. یالکز زمان کچدکجه بو فاصله‌سز توتر: Tension دن یورولمه‌مق قابل دکلدر. بونك ایچون عقل سلیمله یاشامق چوق یوروجی بر حیاتدر.

الحاصل شیمدی سویله‌دیکم کبی بنم سندن فرقم برشی یاپمامقلغمدر. سن هیچ دورمه‌دن جهد ایچنده یاشیورسك؛ بن ساده‌جه جهددن اجتناب ایدییورم. سن حیاته باغلانیورسك؛ بن ایسه اوندن آیریلمشم. بنم ایچون هرشی بردر، وهیچ برشیله علاقه‌دار دکلم. ذاتاً اویومق دیمك علاقه‌لردن کسیلمکدر [١]. علاقه‌لردن نه‌درجه کسیلیرسه‌ك اونسبتده اویوروز. مثلا اولادینك باشی اوجنده اویویان بر آننه‌ك قورقونج کوك

[١] بو فکرم بالآخره عالملر آراسنده خیلی رواج بولدی و ایلرله‌دی. نتیجه‌کیم اویقونك علاقه‌لردن کسیلمك اولدیغی تلقیسی روحیاتده‌ده قبول ایدلدی. نائم شعورینك حالت عمومیه‌سی افاده ایدلك ایچون «علاقه‌سزلانیش Désintéressement» کلمه‌سی ابداع اولوندی. حتی بونك اوزرینه جنوه‌نك مشهور روحیاتجیسی (کلاپارهد): «اویقو، عضوینك بر مدافعه‌سی، و بناءً علیه حقیقی بر سوق طبیعیدر» دییه‌رك اوڭا چوق شایان دقت بر نظریه آتدی.

کورولتولرینی دویمادیغی حالده یاوروسنك اوفاجق بر ایکلیتیسندن اویانیر . بونك ایچون آنجق علاقه‌مزی کسدیکمز شیلره قارشی اویقوده‌یز .

« سن بکا رؤیاده ایکن نه‌یاپدیغمی صوردك . بن سکا سنك نه یاپدیغکی سویلیه‌جکم . سن اویانیقکن بنی – ماضینك هیئت عمومیه‌سنی احتوا ایدن بورؤیالر أناسنی – آلیور وقیص قیوراق یاقالایوب یالکز حالك علاقه وعملاری ایچنده حبس ایدییورسك . ایشته یقظه ، طبیعی حیات روحیه ، مجادلهٔ حیات ، اراده دیدکلری شی بودر . بکا کلنجه ، بیلمم آرتق کندیمی ایضاحه حاجت قالدیمی : کندینی کندینه براقدیغك ، بوتون روحکی برنقطه‌یه طوپلامقدن واراده‌دن واز کچدیکك دقیقه‌دن اعتباراً طبیعی حالده‌کی کندینی بولمغه رؤیا دینیر . بوبابده مصراً ایضاحات ایستیورسه‌ك اویانیقلقده‌کی حالکی دقتله کوز اوکنه کتیر ؛ بوراده دائما ایسته‌ین وایسته‌دیککك شیئه‌خبرك اولمادن بوتون روحکی طوپلایان برحالده‌سك . بناءً علیه اویانیقلق ، دائما برشیلر ایسته‌مك وبوتون روحی بوایسته‌کلر اطرافنده طوپلامقسه اویقو بوجهدلری یاپه‌مامقدر . »

ایشته رؤیالر أناسنك سویلیه‌جکلری بونلر . براقیلسه بلکه دها پك چوق شیلر آکلاته‌جق . فقط آرتق بیتیرمك صیره‌سی کلدی . رؤیا ایله اویانیقلق حالت روحیه‌لری آراسنده‌کی فرقلری خلاصه ایده‌لم : هرایکی حالده‌ده عینی ملکه‌لر ایشلیور . یالکز بوملکه‌لر اویانیقلقده کرکین بولنورکن اویقوده کوشه‌یورلر . رؤیاده اکسیك اولان سادجه جهددر . هله جهدی برنقطه‌یه طوپلامق رؤیاده اصلا واقع دکلدر . یوقسه دیکر بوتون خصوصات روحیه‌ده رؤیا ایله اویانیقلق هپ بردر . اطلاع ، ادراك ، تخطر ، محاکمه فعالیتلری رؤیاده تمامیله موجود وحتی فیاضدر بیله . یالکز روحك فیض فعالیتی باشقه ، جهد باشقه‌در . جهد ، یقیناً انطباقی مستلزمدر .. رؤیامده‌کی کوپك هاولامه‌سنك روحمدن کچرکن « قاپی طیشاری ! » تکدیرینی حافظه‌مدن قاپوب شعوره قاچیره بیلمه‌سی آنجق بنم بو حرکته قارشی بر جهدده بولنه‌مامقلغمله ممکندر . کوپك هاولامه‌سنك دیکر بوتون خاطره‌لره ترجیحاً شعوره واصل اولابیلمه‌سی وبوراده اولدیغی کبی تفسیر ایدیله‌بیلمه‌سی بهمه‌حال مثبت برجهدی مستلزمدر . حالبوکه رؤیاده بولنان بر آدامك بوکا طاقتی یوقدر . ایشته رؤیاده‌کیلر اویانیقلردن آنجق بو نقطه‌ده آیریلیرلر .

رؤیاده‌کی جهدسزلکك علامتلری مختصراً شو برقاچ نقطه‌ده طوپلانیر : استقرارسزلق ، سرعت سیر ، معناسز خاطره‌لرك ترجیح ایدیلیشلری .

رؤیالرده‌کی استقرارسزلغی آکلامق کوچ برشی دکلدر . معلومدرکه اویانیقلقده‌کی طبیعی اطلاعات ، احساساتك کندیلرینه مطابق خاطره‌لره یقیناً انطباقی صورتیله واقع اولور . رؤیاده بوانطباقی تأمین ایده‌جك جهد بولنمادیغندن جدی انطباق یرینه برملعبه باش کوستر . بوسببدن براحساس مناسبتلی مناسبتسز برچوق خاطره‌لرله برلشه‌بیلیر . مثلا کوزه بیاضلی ، یشیللی نقطه‌لر حالنده داخل اولاجق بر احساس رؤیاده چیچکلی برچمنزار ویا اوزرنده فیل‌دیشی بیاض بیله‌لری بولنان یشیل بربیلاردو ماصه‌سی خاطره‌سنده ویاهیچ اومولمادق باشقه خاطره‌لرده تجسد ایده‌بیلیر . چونکه بوتون خاطره‌لر آفاقیلشمکه نکهبان اولدقلرندن احساساتدن هرهانکی بری وسیله‌سیله احساساتك یرینه قائم اولمق طبیعی تمایلاتیدر . بوتجسد بعضاً بر بری آرقه‌سندن اولور . مثلا بیاضلی ، یشیللی احساس چمن اولدقدن صوکرا بیلاردو وسائره‌یه‌ده استحاله ایدر . محتملدرکه نائم بوعبثلکی بر محاکمه ایله قالدیرمق ایسته‌سین فقط بوایشه یته‌جك قادار جهدی اولمادیغی ایچون محاکمه دوام ایتدکجه عبثلك‌ده آرتار .

بعضی رؤیالرك سرعتله سیر ایتمه‌سی بکا عینی سببك برنتیجه‌سی کبی کلیور . بعضاً برقاچ ثانیه ایچنده اویله رؤیالر کورولورکه بووقایع یقظه‌ده کچه‌بیلمك ایچون کونلر ایستر . مثلا (آلفره‌د موری) نك قلاسیق اولمش بر رؤیاسنی بیلیرسکز [١] : بوبابده‌کی مطالعه‌لر

[١] « Maury : Le sommeil et les rèves » نامنده‌کی أثرك (١٦١) نجی صحیفه‌سندن:
« اوطه‌مده یاتمشدم ؛ آنه‌مده باشم اوجنده‌یدی . رؤیامده اختلال کبیرده‌کی (ته‌ررور) دورینی کورویور ؛ قتل عام صحنه‌لرینه شاهد اولیور ؛ اختلال محکمه‌سنه کوتورولیور ، (روبسپیه‌ر) ، (مارا) وسائره‌یی کورویورم . بونلرله مناقشه‌یه طوتوشیور ؛ محاکمه اولنیور ؛ ونهایت اعدامه محکوم ایدیلیورم . برآرابه ایچنده اختلال میدانه کوتورولیورم ؛ سیاستکاهه چیقیورم ؛ جلاد بنی باغلیور ؛ کیوتینك ساطری دوشیور ؛ باشم اوچیور ؛ کوده‌مك کله‌مدن آیریلدیغنی حس ایدییورم . بوخلجانله قلبم کوت کوت ایده‌رك اویانیورم . نه کوره‌یم بکنیرسکز : قاریوله‌مك بردمیری کیوتینك ساطیری کبی تام اکسه‌مك کوکنه دوشمش . بو سس اوزرینه آنه‌م اویانمش وبنی اویاندیره‌جغی صیراده بن‌ده اویانمشم . دیمك‌که بر ایکی ثانیه‌لك بر زمانده بن نه‌اوزون بر رؤیا کورمشم . »

نه اولورسه اولسون رؤيالرده‌كی بوسرعت سير بنجه اغلب احتمالدر . چونكه رؤيايه عائد أثرلرده بونك كبی دها برچوق مثاللر واردر. بكاقاليرسه ذهنمزده‌كی خياللر : Images ك بوسرعتنده اسرارلی هيچ برشی يوقدر . دقت ايديليرسه كوريلوركه رؤيالرده‌كی خياللر بالخاصه بصريدرلر . رؤياده ايشيتديكمزی ظن ايتديكمز محاوره‌لر چوق كره اوياندقدن صوكرا تماملانمش وتوسيع اولنمشلردر . حتی بعض رؤيالرده اصلا محاوره ياپيلماديغی حالده كورولن خياللره محاوره‌نك عمومی معناسنك ، تعبيرديكرله تفكرينك مترافق اولمه‌سی محتملدر . بصری خياللرك ايسه نه‌قادار چوق اولورسه اولسونلر بر آنده ويا برقاچ ثانيه‌ظرفنده برپانوراما حالنده سيراولنمه‌لری ممكندر. بناءً عليه اويانيقلقده كونلر وهفته‌لر اشغال ايده‌جك وقايع رؤياده پك آز برزمانده كچه‌بيلير . اويانيقلقده هربصری احساس كنديسنی تفسير واتمام ايده‌جك بصری خاطره‌لره انطباقه مجبور اولديغندن كوندوزلری وقايعی طانيمق صورتيله ادراك بالطبع بو واقعه‌لرك امتدادلری نسبتنده برزمان ايستر . حال بوكه رؤياده بو انطباق مجبوريت وطاقتی اولماديغندن خاطره‌لر ايسته‌دكلری سرعتله توارد ايتمكده مختاردرلر ؛ تعبير ديكرله رؤياده حافظه‌نك شأنيتلره اويمق وبونلری تعقيب ايتمك احتياجی يوقدر . بوسببدن حافظه‌نك خياللری اويقوده اك سريع برسينه‌ما شريدی كبی باشی بوش رسم كچيد ياپه‌بيليرلر . خياللرده‌كی بوطاشقينلق و سرعت، روح ساحه‌سنده برقوت علامتی دكلدر. روحك قوتی احساسلرله خياللرك، يعنی عالم خارجی ايله حافظه‌نك يكديكرينه صحيح ويقينی برصورتده انطباقنده‌در . حافظه ، احساساتمزی تفسير واتمام ايده‌جك درجه‌ده توترايتمه‌دكجه ، يعنی حيانه‌دقت حصوله كلمه‌دكجه، دها دوغروسی رؤيادن چيقمه‌دقجه وقايع خارجيه‌نك سيری ايله حافظه آراسنده توازن اولماز . حافظه كريله‌لی ، دقت اويانمه‌لی ، رؤيادن چيقلمه‌لی كه - بونلرهپ عينی شيلردر - وقايع خارجيه ايله روحمز آراسنده عينی تقطيع وعينی وزن همضربان اولسون. برساعتك زنبركی يكرمی درت ساعتده برچوزولمك اوزره بررقاص وياديشلی برچرخ ايله تقطيع وتنظيم ايديلمه‌دكجه ناصيل همان برثانيه‌ده چوزولويررسه حافظه‌ده عيناً بويله‌در . هيچ برايش ، هيچ بر انطباق ، هيچ بر دقت ايله مقيد اولمايان سرآزاد برحافظه‌نك ايسته‌ديكی كبی آت قوشدورماسندن دها طبيعی نه اولابيلير ؟

رؤيالرده ايضاح ايدلمه‌سی لازم اولان مهم برنقطه دها قالدی. اويقوده آلينان احساسات خارجيه‌يه قارشی توارد ايدن خياللردن شو ويا بونك يرينه اونك بونك كسب رجحان

ايتمه‌سنك حكمتی عجبا نه‌در ؟ بكا قاليرسه رؤيانك فانته‌زيالری اويانيقلقده ياپديغمز فانته‌زيا تخيللردن فضله قابل ايضاح دكلدرلر . بوراده ياپيله‌بيله‌جك شی اشبو فانته‌زيالرده‌كی اك بارز تمايلی قيد واشارت ايتمكدر . طبيعی اويقوده رؤيالرمزه دولان خاطره‌لر چوق كره اويانيقكن پك سريع كچمش تفكرلرمزه ويا اوزرينه دقتمزی تثبيت ايتمه‌دن كوروب كچديكمز شيلره عائددر . رؤيالرده كوندوزك مهم واقعه‌لرندن زياده اهميت ويرمه‌ديكمز قضا وظهوراتنك كورونمه‌لری محتملدر. بن بوخصوصده (Delage, W. Robert, Freud)لرله تماماً همفكرم [١] . باقيكز سزه بونی بر مثال ايله آكلاته‌يم : مثلا سوقاقده تراموای بكليوردم : ياپا قالديرمنده بولونديغم ايچون تراموايك چارپمه‌سی تهلكه‌سی يوق فكريله مستريح دورويوردم . تام بو صيراده تراموايك اوفاق بر تماسی اولسه‌ده ذهنمدن محتمل برتهلكه فكری كچسه ، يعنی قورقديغمدن خبرم اولمايه‌رق سوق طبيعمله شويله بركری چكيليورسه‌م اوكيجه رؤيامه تراموايده چكنتمك كيره‌بيلير . بر مثال دها : بالفرض كوندوزين اميدسز برخسته‌يه باقيورم. بواثناده هيچ خبرم اولمادن ايچمدن سريع براميد كچسه اوكيجه رؤيامده خسته‌نك ايلشديكنی وياخود افاقت بولمق اوزره اولديغنی كورمه‌م محتملدر. شوحالده رؤياده كسب رجحان ايدن خاطره‌لر كوندوزلری اك آزدقت وعلاقه‌مزی جذب ايدنلر اولابيله‌جكدر. بونده‌ده حيرتی موجب اولاجق برشی يوق . چونكه رؤيا كورن أنا ، دالغين برأنا اولديغی ايچون كنديسيله ائتلافی هم آهنك بولنه‌جق خاطره‌لر بالطبع جهد نشانه‌سندن محروم دالغينلق خاطره‌لری اوله‌جقدر .

ايشته رؤيالر حقنده سزه عرض ايتمك ايسته‌ديكم مشاهده‌لر بوقادر. اعتراف ايده‌يم كه بونلر هنوز چوق ناقصدرلر . چونكه بوتون بومشاهده‌لر آنجق خفيف اويقولرمزده

---

[١] قونفرانسه‌دن صوكرا انكشاف ايدن (فرويد) ك رؤيالر حقنده‌كی مشهور نظريه‌سيله (پسيقوآناليز) ك ترقياتی نظر دقته آلينه‌مامشدر . بن بوقونفرانسی ويرركن (فرويد) ك رؤيالر حقنده‌كی أثری چيقمشديسه‌ده (پسيقوآناليز) بوكونكی ترقيلرندن هنوز پك اوزاقدی . بوسببدن رؤيالرده غلبه ايدن خاطره وخياللرده اويانيقكن تطمين ايدلمه‌مش ، آرزوسی ايچمزده قالمش حس وتمايللرمزك پك چوق اولديغنی قيد ايتمك لازمدر. [(فرويد) نظريه‌سی حقنده (منيرمظهر) بكك « تدريسات مجموعه‌سی » نده كوزل برمقاله‌سی واردر . مجموعه‌نك نومروسی خاطرمده دكلدر . تقريباً بوندن ايكی سنه اولكی نسخه‌لرك برنده‌در .]

كورولن رؤيالره عائددر . حالبوكه درين اويقولرمزك رؤيالريني هنوز بيلميورز . بونلر بلكه‌ده باشقه ماهيتده‌درلر . بو رؤيالردن خاطرلايه بيلدكلرمز مع‌الأسف پك آزدر . نظري وبالنتيجه فرضي سببلره استناد ايده‌رك ايناتمق ايستيورم كه درين اويقولرمزده‌كي رؤيالر ماضيمزك چوق دها كنيش و معضل برساحه‌سني احتوا ايده‌جكدر . بورؤيالري تدقيق ايتمك يالكز غير مشعور حافظه‌نك بنيه وافعوله‌سني تدقيق ديمك اولميه‌جق، بلكه صوك زمانلرده « تحريات روحيه » جمعيتلرينك اورته‌يه آتدقلري الك اسرارلي روحي حادثه‌لري تعميقه خادم بولنه‌جقلردر . بن كندي حسابمه هنوز بووادیده دولاشامايه‌جقسه‌مده انكلتره‌ده‌كي « تحريات روحيه جمعيتي » نك بوخصوصده يورولمازغيرتلرله طوپلاديغني مشاهده وواقعه‌لرك اهميتني تهالكله ذكر ايده‌بيليرم . غير مشعور حالات روحيه عالمنده كشفياتده بولنمق،وروحك مخزنلرنده بوحادثه‌لره توافق ايده‌جك خصوصي اصوللرله چاليشمق اوكمزده‌كي عصرك روحياتي ايچون باشليجه وظيفه‌لردن اولاجقدر . الحاصل يكرمنجي عصرك غيرمشعور حادثات ساحه‌سنده‌كي دررحياتنك كچن عصرلرك فيزيك وطبيعيات واديسنده‌كي كشفيات مهمه‌سي نسبتنده كوزل كشفلره واصل اولاجغنه شبهه ايده‌ميور وشيمديلك صوك سوزمك هيچ اولمازسه بويله برآرزو، وبويله برتمني ايله بيتمه‌سني ايستيورم .

جهد ذهني [١]

بوراده تدقيقني آرزو ايتديكم مسئله معاصر روحياتك وضع ايتديكي طرزده بردقت مسئله‌سي دكلدر . ماضي‌يي خاطرلامق، حالي تفسير ايتمك، بر نطقي ديكله‌مك، باشقه‌لرينك فكرلريني تعقيب ويا كندي تفكرلرمزي مراقبه ايتمك ايسته‌ديكمز، يعني ذكامزي معضل بر منظومهٔ تصوراتله مشغول ايتديكمز زمانلرده‌روحمزي كرمك ويا كوشتمك كبي مختلف ايكي وضعيت آلمه‌نك ألمزده اولديغني هپ حس ايده‌رز .

روحك كركينلكي جهد ايله‌توامدر؛ كوشه‌مه‌سي‌ده جهدسزلكله برابردر . ذهنك فعاليت و عكس العمللري بو ايكي حالده عجبا عينيميدر ؟ تعبير ديكرله بوتون قوتلري بر نقطه‌يه طوپلامش اولان بر جهد ذهني حاليله كنديني براقمش و قوتلريني داغيتمش بر ذهنك شكل و حركت و فعاليتلري عينيميدر؟ برده جهد ذهني اثناسنده‌كي صون ذهنيه حركتلري تعميق ايدلسه يكي بر حقيقت روحيه ألده ايديله‌مزمي ؟ سوزك قيصه‌سي : **ذهني جهدك صفت كاشفه‌سي نه‌در ؟**

مسئله نه صورتله حل ايديلبيرسه ايديلسين معاصر روحياتجيلرك وضع ايتدكلري دقت مسئله‌سني اولديغي كبي براقه‌جغم . چونكه بونلر بالخاصه حاسي دقت، يعني بسيط براطلاعه معطوف دقتله اوغراشمقدن فضله بر شي ياپمش دكللردر . دقته مترافق اطلاعلرده دقتك كنديسنه مخصوص صفت كاشفه‌سي كوروله‌مز ؛ چونكه بوراده دقت واقع اولماسه‌ده اطلاعك محتوياتي همان همان عينيدر . شو حالده دقتك حقيقي صفت فارقه‌سني بسيط اطلاعلردن زياده باشقه يرلرده آرامق لازمدر . معلومدركه دقت حادثه‌سني تدقيق ايدن (ريبو) بو حادثه‌ده الك شايان اهميت نقطه حادثات محركه و بالخاصه توقيفي عمللر اولديغني سويله‌مكله دقتك اوزيني دكل تظاهرات جسمانيه‌دن عبارت اولان حادثات مترافقه‌سني كوسترمشدر . دقت حقنده روحياتك قلاسيك معلوماتي صيره‌سنه‌كچن بوايضاح بزم ايچون كافي دكلدر . دقتك برده معضل شكلي واردركه بوراده قواى ذهنيه‌نك

---

[١] بو تدقيق ايلك اول « Revue philosophiqne » ك ١٩٠٢ كانون ثاني نسخه‌سنده انتشار ايتمشدر . فلسفه لسانمزك نوجوانلغنه وبالخاصه اصطلاحلرينك استقرارسزلغنه بناءً اشبو قونفرانسك بعض قسملريني عيناً نقل ايده‌مه‌دم . مع مافيه فكر اساسيلردن همان هيچ برشي غائب اولمه‌مشدر . م ش

تمرکزی آرتدقجه جهد ذهنی ایله اولان تساندی‌ده آرتمقده‌در . ایشته اصل دقته شایان کوردیکمز بو نقطه‌در . تقدیر ایدرسکزکه مشاغل ذهنیه‌نك بر قسمی اویله خفیف بر دقتله اولامایور ، بهمه‌حال دقتك معضل بر شکلی اولان جهدی استلزام ایدییور . مثلا یکی بر ماکنه ایجادی و حتی بر عددك جذر مربعنك آلینمه‌سی جهدسز اولامیور. شو حالده جهد ذهنینك تام معناسیله صفت کاشفه‌سی‌نی آنجق بو قبیل دواملی و زورلی دقتلرده کوره‌بیله‌جکسز . بونکله برابر اك بسیط دقتلرده بیله جهدك ایزلرینه تصادف اولنمق طبیعیدر ؛ چونکه هر ایکیسنده‌ده روحك تمرکز قوامی موجوددر .

مسئله‌نی صورت تدقیقمزی ساده‌لشدیرمك ایچون مشاغل ذهنیه‌نك اك قولایی اولان علی‌العاده تخطر جهد ذهنیسندن باشلایه‌رق اك کوچی بولنان ابداع فعالیتنده‌کی جهد ذهنی‌یه قادار چیقمق لازمدر . بونك ایچون اولا حافظه‌دن ، دها دوغروسی تخطر جهدندن باشلایه‌لم .

اولجه نشر ایتدیکم بر تدقیق تجربه‌سنده [١] حافظه‌ده یکدیکرندن فرقلی بر صیره « شعور صفحه‌لری : Plans de conscience » تفریق ایدلملک لازم کلدیکنی کوسترمشدم. بوصفحه‌لر، هنوزتفرق ایتمش خیاللری احتوا ایتمه‌ین «خاطرهٔ صرفه: Souvenir pur»دن، یعنی اك نظری وقوه‌دن فعله‌چیقمه‌سی اك اوزاق حافظه‌مزدن باشلایه‌رق انطباقی فعالیتلرمزه و حال و عملك ایجاباتنه اك یاقین بولونان خاطره‌لرمزه قادارطبقه‌طبقه‌در. بزجه بر شیئك ارادی بر صورتده تخطر اولنه‌بیلمه‌سی ذهنك معین بر استقامتده بو شعور طبقه‌لرندن تچمه‌سنی مستلزمدر . اولاطوعی، یعنی کندیلکندن اولان تخطرله ارادی تخطرك فرقلرینی تدقیق ایده‌لم .

بر درسی أزبرله‌دیکمز ویا بر طاقم انطباعلرك خاطره‌مزده قالمه‌سنی ایسته‌دیکمز زمان یکانه غایه‌مز چوق کره یالکز حفظ اولیور . حال بوکه حفظدن غایه تخطر دکلیدر ؟ ایشته اکثریا بوجهتی هیچ دوشونمیورز . آکلاشیلان تخطر میخانیکیتنه قارشی لاقیدز . یالکز حفظ ایله علاقه‌دار اولوب تخطر میخانیکیتنی اهمال ایتدیکمز ایچوندرکه بالله‌دکلرمزی خاطرلامق ایسته‌دیکمز زمانلرده پك چوق صیقینتیلر چکیورز. مثلا کاه میخانیکی ، کاه شعوری حافظه‌مزه مراجعت ایدییور ؛ بصری ، سمعی،

[١] « ماده و حافظه » پارس ، ١٨٩٦ ، فصل ٢ ، بحث ٣ .

حرکی خاطره‌لرمزی یوقلیور ، وحتی خاطرلادیغمز زمانلرده بیله بو تخطری نه‌صورتله تأمین ایتدیکمزی فرق ایده‌میورز . عجبا بو تخطر یالکز میخانیکی بر صورتده کندی کندینه ایشله‌ین بر حافظه‌نك اوتومات یعنی ذات‌الحرکه بر محصولیمی اولیور ، یوقسه شعورلی بر جهد ذهنینك‌ده بونده حصهٔ مساعیسی وارمیدر؟ بزجه هرایکیسنك‌ده حصه‌سی واردر . عجبا بونلردن هربرینك مساعیسی نره‌ده باشلایوب نره‌ده بیتیور ؟ بونلر اوقادار قاریشیق بر حالده چالیشیورلرکه بریسنك نره‌ده باشلایوب دیکرینك نره‌ده بیتدیکنی سویلیه‌میه‌جکسز . یالکز بعض استثنائی احوالده معضل بر درسی ایسته‌دیکمز زمان خاطرلایه‌بیله‌جك بر صورتده أزبرله‌دیکمز اولدیغی کبی بعضاً‌ده ازبرله‌نن درسك لحظه‌ده خاطرلانمه‌سی یرینه تدریجاً و تأمل طریقیله احیاسنی ترجیح ایدییورز . ایشته ایکی نوع تخطرکه بری نه قادار میخانیکی ایسه دیکری او نسبتده شعوری . شیمدی دقت ایده‌لم ، کوره‌جکسزکه تخطر غایه‌لری باشقه باشقه اولان بو ایکی درسك ازبرله‌نیشلری‌ده براولمیور. بونلرك ازبرله‌نیشلرنده صرف ایدیلن سعیلرك نوعی شخصنه منحصر خصوصیتلری بزه جهد ذهنینك ماهیت و شرائطنی افشا ایده‌جکدر .

(روبه‌رت هوده‌ن: Robert Houdin) ك «Confidences» [١] نامنده‌کی أثرنده بزی مشغول ایدن بومسئله‌یه دائرچوق شایان دقت بر تجربه‌وار . بوذات اوغلنده حدسی ولحظوی بر حافظه انکشاف ایتدیرمك ایچون شویله بر اصول قوللانیور : اولا دومینه طاشلرینی آلیور ، بونلرك ایچندن اوغلنه چهار پنجلی طاشی کوستریور ، و نقطه‌لرینی صایمغه وقت بولامایه‌جق صورتده بر باقیشده قاوراتوب أزبرله‌تیور، بالآخره عینی طرزده چهار سه‌لی بر ایکنجی طاش کوسترەرك ایلك درسه نهایت ویرییور . ایرتسی کون طاشلرك عددینی اوچه ، دردە چیقارییور وبویله‌لکله هر کون بر پارچه دها ممارسه تأمین ایتدکدن صوکرا کونك برنده دومینانك اون ایکی طاشنی بر باقیشده جمع وحفظ ایده‌بیله‌جك بر حاله کتیرییور . « بو نتیجه‌یی آلدقدن صوکرا دها کوچ بر ایشه قویولدق ، و بر آیدن فضله اوغراشدق . شویله‌که : « بیك بر چشید » و بوکا مماثل چوجق اویونجاقلری صاتان بر مغازه‌نك اوکندن کچیورز . اوغلم بونلره یالکز دقتلی بر نظر آتیور، صوکرا ایکیمزده جیبلرمزدن قلم و کاغدلرمزی چیقاروب هانکیمزك دهاچوق شی کوردیکمزی

[١] بو أثر (١٨٦١) ده پارسده طبع اولنمشدر . برنجی جلدك برنجی فصلنده صحیفه (٨) و مابعدینه مراجعت .

قیدایدییورز.. اوغلم اکثریافرق مختلف شیئی بر نظرده قاورایوب حفظ ایده بیلیوردی...»
بو ممارسه‌لرك غایه‌سی چوجغه قوجه بر تیاترو صالوننده بولنان بوتون تماشاگرلرك اوزرلرنده طاشیدقلری شیلری بر باقیشده قاوراتمقدی. فی الحقیقه چوجق بو حاله یاقین بر قابلیت قازانمشدی. حتی اودرجه‌ده‌که بر مدت صوکرا هانکی بر کتبخانه جامکاننه شویله برباقسه برچوق کتابلری اسملری و یرلریله سویلیه بیلیوردی. بو حافظه عادتا بر فوطوغراف ماکنه‌سی اولمش‌که قارشیسنده‌کنی بر باقیشده ضبط ایدییور، وصوکرا بوراده‌کی تفرعاتی سویله‌مك آرتق قولایلاشیوردی. شو حالده میخانیکی حافظه تربیه‌سنك جان داماری، دوشونمکه، تحلیل وتفریقه، تعداده میدان براقمادن حفظ ایتدیرمکدر. بوراده حاسی خیاللرك مجرد خیاللر طرفندن تفسیر اولنماسنه فرصت ویریلیور وبوتون دقت، بصری خیاللر صفحه‌سنده دوزدوروليور.

بو موفقیت عینی اصولله حرکی و سمعی حافظه‌لرده‌ده تأمین اولنه‌بیلیر. الحاصل میخانیکی تخطر مقانیزمه‌سنك اساسی حافظه‌نك مختلف صفحه‌لرنده‌کی خیال و خاطره‌لری بربرینه مداخله ایتدیرمه‌دن انکشاف ایتدیرمك، تعبیر دیکرله دقت وذکایی یالکز بر صفحهٔ شعورده دوردوره بیلمکدر.

شوحالده معضل برخاطره‌نك سهولت تخطری بوتون تفرعاتنك برصفحهٔ شعورده بولنمه‌سنه وابسته‌در، تعبیردیکرله حفظ ایدیلن معضل بر شیئك محتویاتی نه‌قدر چوق مقدارده برصفحهٔ شعورده بولنورسه بونلری تخطرده اونسبتده قولای اولور. بونی هر کس کندی نفسنده تجربه ایده‌بیلیر. مثلا مکتبلرده ازبرله‌دیکمز منظومه‌لردن عقلمزده عیناً قالانلری یالکز کوزومزویا قولاغمزله أزبرله‌یوب معناسیله اصلا مشغول اولمادقلرمزدر. خلاصه لحظوی ومیخانیکی اولارق تخطر اولنه‌بیله‌جك خاطره‌لر عینی صفحهٔ شعورده بولنان خاطره‌لردر. تخطر بوطرزده اولمایوب‌ده برجهدایله مترافق اولدیغی زمانلر ذهن برصفحهٔ شعوردن دیکرینه کچیور دیمکدر.

شمدی بوطرزده میخانیکی دکل‌ده‌ارادی برصورتده تخطر ایتمك ایسته‌دیکمز شیلری ناصل أزبرله‌ملی؟ ینه کندی تجربه‌لرمزه مراجعت ایده‌لم. بالفرض أزبرلنه‌جك بر برمنظومه وار. بونی اولا دقتله اوقویورز، صوکرا احتوا ایتدیکی فکر ومعنالره کوره قطعه‌لره آییرییورز، وبوسایه‌ده هیئت عمومیه‌حقنده شه‌ماحالنده برنظر الده ایدییورز. بعده بوشه‌ماده‌کی الك‌جالب دقت افاده‌لری سچیورز. نهایت ایکنجی درجه‌ده فکرلری

فکر اساسی‌یه، کلمات حاکمه‌یی تالی فکرلره، بو کلمه‌لری‌ده ایکنجی درجه‌ده مهم کلمه‌لره ربط ایده‌رك برزنجیرلمه یاپیورز. نته‌کیم حفظ اصوللریله اوغراشانلردن بر ذاتك بو بابده‌کی مطالعه وتجربه‌لرینه باقیکمز: «حفظ اصوللرنده اهایتك نشانه‌سی برنثر پارچه‌سنده آرقه‌سندن صحیفه‌لر سوروکله‌یه‌بیله‌جك الك بارز فکرلری، قیصه جمله‌لری، بسیط کلمه‌لری یقالامغی بیلمکدر» [١]. بر دیکری‌ده شوقاعده‌یی کوستریيور. «أزبرلنه‌جك شی قیصه واساسلی فورموللره ارجاع اولنمه‌لی.. هر فورمولده تاقینکار کلمه‌لر نوط ایدیلمه‌لی؛ صوکراده بوتون بوکلمه‌لر بربرلریله تداعی ایتدیریله‌رك منطقی بر سلسلهٔ افکار وجوده کتیریلمه‌لی» [٢]. دیمك‌که بونوع حفظده خیاللر، یعنی هر کلمه بربرینه میخانیکی برصورتده باغلانیلمیور؛ بلکه ازبرلنه‌جك پارچه‌نك احتوا ایتدیکی بوتون فکر وخیاللر بسیط وغیرقابل تجزی‌تك برتصورده، ویرنقطه‌ده تکثیف اولنیور. شمدی بونك تخطری ایجاب ایدنجه حافظه اهرامنك سمت رأسندن آشاغی دوغرو اینمك لازمدر. چونکه ایلك تخطر ایدیله‌جك تصور، بسیط، عمومی وشه‌ما حالنده‌کی خیاللرك بولندیغی الك اوزاق والك یوکسك بر صفحهٔ شعورده‌در. بوراده‌کی مجمل و بسیط تصور خاطرلاندقدن صکرادرکه احساسلره دوغرو طبقه طبقه اینیله‌جك وآنجق بوسایه‌ده مذکور تصورك احتوا ایتدیکی تالی خیاللر وبونلرك ترجمانی اولان جمله‌وکلمه‌لر تخطر اولنه‌بیله‌جکدر. بوطرزده بر تخطرك او یله قولای اولمایه‌جغی وبهمه‌حال جهدی استلزام ایده‌جکی میدانده‌در.

بواصولله یاپیلان حفظلرده تخطر کوج وآغیر اولورسه‌ده حفظ دها چابوق تأمین ایدیلیر. «حافظه‌نك تکملی حفظ قابلیتنك تزایدندن زیاده حفظ اولنه‌جق فکرلرك انقسام، انسجام و ارتباطلرنده تأمین اولنه‌جق مهارته باغلیدر» سوزی زبانزد اولمشدر. (ویلیام جه‌یمس) ك ذکرایتدیکی برخطیب مثالی معلوممکزدر. بوذات خطبه‌سنی أزبرله‌مك ایچون اولا اوچ درت کون اوغراشمش، بومدت یاواش یاواش ایکی ویره ایتمش، نهایت دقتلی وتحلیلی بر اوقویوش کافی کلمکه باشلامش. [٣] بو موفقیت خطیبك خطبه‌سنده‌کی بوتون فکرلری، بوتون خیاللری، بوتون کلمه‌لری برنقطه‌ده تمرکز ایتدیره بیلمك قابلیتنك آرتمه‌سندن باشقه برشی دکلدر. أزبرلنه‌جك شیئك آنافکرینی بولدقدن صکره یاوروینر اونك ایچنده دیمکدر.

[١] Andibert : Traité de mnémotechnie générale. Paris 1840 p, 173

[٢] André : Mnémotechnie rationnelle. Anger 1894

[٣] W james: Principles of psychology, vol. I. p. 667 (not)

یالکز بو آنا فکر کیمدر ؟ بونی بالآخره ایضاح ایده‌جکز . شمدیلك بو بسیط خیالی دیکرلرندن تفریق ایتدیره‌جك بر اسم لازم. اسکی یونانجه‌یه مراجعتله بوکا «دینامیك شه‌ما Schêma dynamiqne» دیه‌جکم . بو اویله بر صورت ذهنیه‌در که برچوق خیاللری بالفعل محتوی اولمقدن زیاده بونلرك یکیدن انشاسی ایچون ایجاب ایدن جهدلرك وجهه‌لرینی متضمندر . دینامیك شه‌ما برچوق فکری خیاللرك فقیرلشدیرلمش بر زبده‌سی‌ده دکلدر. چونکه بو حالده بر زبده برچوق احوالده اساسی وتمامیتی اعاده ایده‌مز . دینامیك شه‌ما برچوق فکر وخیاللرك ساده‌جه بر تصور مجردی‌ده دکلدر . الحاصل تعریفی مشکل اولان بو کلمه‌نك دلالت ایتدیکی معنانی افاده ایده‌مه‌سه‌كده کندیمزده حس ایده‌بیلیرز . بونك ماهیتنی آکلامه‌نك یکانه چاره‌سی مختلف نوعده‌کی حافظه‌لری ، بالخاصه تکنیق ، یاخود مسلکی حافظه‌لری مقایسه ایتمکدر . بورادە تفصیلاته کیره‌میه‌جکز. یالکز صوك سنه‌لرده دقت ونفوذ نظرله تدقیق اولنان سطرانج اویونجیلرینك حافظه‌لری حقنده بر قاچ سوز سویلیه‌جکم . معلومدرکه بعض اویونجیلر هیچ سطرانج تخته‌سنه باقمه‌دن حافظه ایله اوینا مقده‌درلر . [١] بونلر رقیبلرینك سوردیکی طاش کندیلرینه خبر ویرلنجه بالمقابله کندی طاشلرینی سورویور ونره‌یه سوردکلرینی سویلیورلر. بوصورتله «کورلر کبی» اوینایه‌رق هر طاش سورولوشده سطرانج تخته‌سنك آلدیغی بتون وضعیتلری ذهنلریله تعقیب ایدییور ونهایت بك ماهر اویونجیلر طاش بیله چیقاریورلر. (ته‌ن) ، «ذکا : L'intelligence » نامنده‌کی اثرنده دوستلرندن برینك روایتیله مطلع اولدیغی بو قابلیتی تحلیل ایدرکن کیفیتك سرینی منحصراً بصری بر حافظه‌ده بولیور. سوزده بو اویونجیلر سطرانجك تقسیماتیله طاشلرینی ، حافظهٔ بصریه‌لری اعانه‌سیله باطنی بر آیینه‌ده کورورلر کبی مکملاً تعقیب ایدییورلرمش .

حال بوکه تجربی روحیاتجی (بینه) بوقبیل اویونجیلرده یاپدیغی بر آنکتدن شو واضح نتیجه‌یی چیقاریور : سطرانج تخته‌سیله طاشلرك اویونجی حافظه‌سنده «بر آیینه‌یه عکس ایدر کبی» انعکاس ایتمه‌سی ذهابی یا کلشدر. حقیقت حال شوکه بوقبیل اویونجیلر هر طاش سوروشده سطرانجك وضعیتنی جهد صرفیله یکیدن انشا وتصور ایدییور . عجبا بو جهد نه ؟ و حافظه‌ده بالفعل موجود اولان عناصری نه‌لر؟ ایشته (بینه) نك آنکتی اصل بو نقطه‌ده بکله‌نیلمه‌دك نتیجه‌لر ویرییور . ازجمله آنکته جواب ویرن اویونجیلر کافةً شو نقطه‌ده متفق بولنیورلر : سطرانج طاشلرینك وضعیتنی حافظهٔ بصریه‌لریله تخطر ایتمك کندیلری

(1)Binet.psyehelogie des grands calculateurs et joueurs d'échec. paris. 1894

ایچون فائده‌لی اولمقدن زیاده مضر اولیورمش. هر طاشدن حفظ وتخطر ایتدکاری جهت. بونلرك وضع خارجیلری اولمایوب قیمت ، قدرت ، هدف و وظیفه‌لرندن عبارتمش. مثلا (فرز:fou) تسمیه ایدیلن طاش، تخته‌دن معمول غریب برشکل حالنده دکل آنجق «مائل برقوت» مفهومی اولارق تصور ایدیلیور . قوله : «خط مستقیم استقامتنده یورویَن برقدرت . سواری : «اوچ پیاده‌یه بدل وتماماً کندینه مخصوص بر قانونله حرکت ایدن برطاش» اولیور... والخ. اویونی طرز تعقیبلرینه کلنجه بو عادتا بر محاربه تصوری اولیورمش. مثلا متفق ومخاصم قوتلر آره‌سنده‌کی مناسبتلرك تصوری واسطه‌سیله قوتلر ایجاد وتصرف ایدیلیورمش. بونلر اویونه باشلادقلری دقیقه‌دن تا نهایتنه قدر اویونك تاریخنی ، یعنی هر طاشی سورمکه سوق ایدن وقایع سابقه‌یی ذهناً یکی باشدن اعمال واحیا ایدییورلر. بوصورتله اویله بر کلك تصوری تأمین ایدیلیورکه بو تصور اونلره هرهانکی بر زمانده اجزا وعناصری ترئی ایتدیرییور . کورولیورکه بو نوع حافظه و تخطرده‌ده مجرد و بسیط تك بر شه‌ما وار . بو شه‌ماده اویونك بوتون عناصری بالقوه مندمج . دلیلی‌ده سطرانجك هر صفحه‌سنك بو اویونجیلره بر سیمای مخصوصله کورونمه‌سی ، یعنی نوعی شخصنده منحصر بر انطباع القا ایتمه‌سیدر. اویونجیلردن بری : «موسیقیشناس» قولاغنه کلن سسلر آره‌سنده آقوردی نصل یاقالارسه بن‌ده سطرانجده‌کی هر صفحه‌نك سیمای مخصوصنی اویله قاورارم» دییور . اویونك مختلف پارتیلرینی بر برینه قاریشدیرمه‌دن حفظ ایتدیرن بونلرده‌کی سیمای مخصوصلردر . ایشته بوراده‌ده کلك تمثلی اولان بر شه‌ما کورولیور . بو شه‌ماده اویونك بوتون ماضیسی مندمج اولدیغی کبی استقبالده‌کی تحقق وجهه‌لری‌ده بالقوه موجود بولونیور .

شمدی بسیط بر خاطره‌یی بالاراده کوجلکله خاطرلادیغمز زمانلرده صرف ایتدیکمز جهدی بر تحلیل ایده‌لم . بوراده مبدأ حرکت اویله بر صورت ذهنیه‌در که بونده آرادیغمز خاطره‌نك بتون عناصرینك بر بری ایچنده مندمج بولندیغی عادتا محسوسدر. مثلا بر احبابکمزك اسمنی خاطرلامق ایستیور، فقط بر درلو بولامیورسکز . بالفرض بو اسم غریب بر آد . بوراده تخطرکزك مبدأ حرکتی اواسمك سزده براقدیغی غریب انطباعات و تحسساتدرکه آرادیغکز کلمه‌یی بولدیره‌جق جهدلرك بوتون وجهه‌لری ایشته بو یکپاره، بسیط وعینی زمانده بالقوه معضل انطباع وتحسسلرکزده‌در. بو مبهم خاطرهٔ حسیه حافظه‌کزك صرف ایده‌جکی تخطر جهدلرنده سزه بر موسیقیشناسك قولاغی کبی رهبرلك ایده‌جك ، و نهایت کندیسیله تماماً هم آهنك اولاجق عناصر ذهنیه‌یی بولدوره‌جق

استقامتلره کوتوره‌جکدر . اسمنی عیناً خاطرلایه‌ماسه‌کزده محتملدرکه کندیسنی ایلك دفعه نره‌ده کوروب کیملر واسطه‌سیله طانیدیغکزی خاطرلایه‌جقسکز .

جهد حافظه‌نك بومثاللرده‌کی اساسلی وظیفه‌سی بسیط اولمقدن زیاده کثیف بر حالده بولنان شه‌مانی عناصر مادیه وتصوریه‌سنه دوغرو انکشاف ایتدیرمکدر . حال بوکه جهدسز تخطرلرده ذهن دائما بر صفحهٔ شعورده ، یعنی حافظه‌نك یالکز بر طبقه‌سنده جولان ایدر. حافظه‌نك طبقه‌لرنده‌دولاشمق، برندن‌دیکرینه کچمك یالکز جهدله اولان ارادی تخطرلرده واقعدر. بالاراده تخطرده ذهن صانکه بردنبره حافظه‌نك الك اوست قاتنه، الك مجرد صفحه‌سنه، ومشخصاتك معین صور ذهنیه‌سنی احتوا ایدن خاطره‌لر صفحه‌سنه چیقیور؛ نه‌دن صوکرا جهدصرف ایده ایده اینیور، وبوصورتله محسوساته یاقلاشه‌رق ایچریدن طیشاری‌یه واقع براطلاعه منتهی اولیور. الحاصل ذهن ، غیر ارادی ، میخانیکی وطوعی تخطرلرده افقی، سطحی بر حرکت وفعالیتده بولنیورسه ارادی تخطرلرده یوقاریدن آشاغی‌یه ایتمك صورتیله عمودی بر حرکت تعقیب ایدییور. میخانیکی تخطرك جولان ایتدیکی حافظه صفحه‌سنده‌کی خیاللر مختلف شیلری تمثیل ایتمکله برابر هپسی عینی جنسدندرلر. اینیش کسب سرعت ایتدکجه شه‌مادخی مجرداتدن واضح و مهیکل صور ذهنیه‌یه دوغرو برچوق شعور صفحه‌لرینی قطع ایدرکه بریسنده سطحی وامتدادی ، دیکرنده ایسه عمق وشدید بر عملیهٔ ذهنیه‌ده بولندیغی عادتا محسوسدر .

یالکز بوعملیه‌لرك باشلی باشلرینه وحال صرفده واقع اولمه‌لری أندردر. تخطرلرك اکثریسنده بر طرفدن شه‌مانك خیاله دوغرو بر اینیشنه ، دیکر طرفدن‌ده بو خیاللر آراسنده جولاننه تصادف اولنور . دها دوغروسی هر تخطرده جهد ایله اوتوماتیزم(ذات‌الحرکت) برلکده چالیشیر. بالفرض وقتیله یاپمش اولدیغم اوزون برسیاحتی خاطرلامق ایستیوردم . وهلهٔ اولیده بر چوق ماجرالر ، خاطره‌لر میخانیکی برترتیبده شعورمه دولیور . فقط بن بو طرزده تخطر یرینه سیاحتمك فلان ویا فلان دورلرینی تخطر ایتمك ایسته‌سه‌م بودورلردن هر برینی اولا خصوصی برتأثر حالنده دویاجغم که اشبو تأثرلر شه‌ما دیدیکم شیلردر . هر دوری تفرعاتیله یعنی واضح خاطره‌لریله تخطر ایتمك ایچون اولا بو شه‌مادن‌حرکتله حافظه‌مك بوتون طبقه‌لرنده جولان ایده‌جکم؛ بو اثناده هم جهدده بولندیغمی دویاجق، هم ده خاطره‌لرك شه‌مایه دوغرو اوشوشدکلرینی حس ایده‌جکم.

بو تحلیللردن بر نتیجه چیقاریلمق لازم کلیرسه دیرزکه: **جهد تخطر، عناصرینی تحلل حالنده نفسنده طاشییان شه‌مانك برخاطره‌لی مخطوط واشکالی متعین وعناصری بر برینه منضم برخاطره‌یه قلب ایتمسکدر.**

آرتق جهد ذهنینك آکلامق و تفسیر ایتمك وادیسنده‌کی عمومی شکللرینی تدقیق ایده‌بیلیرز. بو مسئله‌یی مقدم بر أثرمده [١] مفصلاً تدقیق ایتدیکم ایچون بوراده پك سطحی اشارتلرله اکتفا ایده‌جکم.

فعالیت ذهنیه‌نك انقطاعسزلغنه نظراً جهد ذهنینك نره‌ده باشلایوب نره‌ده بیتدیکنی سویله‌مك کوجدر . جهد ذهنی‌یی دافع بعضی آکلامه و تفسیر طرزلری اولدیغی کبی بهمه‌حال جهدی استلزام ایتمه‌مکله برابر نره‌ده حصول بولورسه اوراده مشاهده‌سی ممکن برطاقم آکلامق و تفسیر ایتمك طرزلری‌ده واردر .

برنجی نوع آکلاییش وتفسیر ایدیشلری هیچ خبرمز اولمازدن واقع اولان اعتیادی تفکرلرمزده کورورز . مثلا هر کون قوللاندیغمز آلات و ادواتدن برینی آکلامق ، طرز استعمالنك میخانیکی برصورتده بیلنوب خاطرلانمه‌سندن باشقه نه‌در ؟ ذاتاً مستعمل اشیایی آکلایه‌مامقله قوللانه‌مامق عینی شی دکلیدر ؟ اشبو میخانیکی، اعتیادی آکلاییش وتفسیرلرمزك ساحه‌سی ظن وتخمین اولوندیغندن چوق‌دها کنیشدر. مثلاقونوشمه‌لرمزده هرکون معروض قالدیغمز بکلك سؤاللره قارشی ویردیکمز جوابلر اکثریا اعتیادیدر. معنالرینه بیله دقته لزوم کورمدیکمز بو جوابلر هیچ خبرمز اولمه‌دن صرف ایدیلیر. بو سببدن نه سویله‌دکلرینی بیله‌میه‌جك درجه‌ده معتوه اولانلر اعتیادی تفکرلری واسطه‌سیله بسیط بر موضوع اوزرنده پك اعلا قونوشه‌بیلیورلر . فعالیت ذهنیه‌نك بو درجه‌سنده احساسات چار چابوق عکس العمللره منقلب اولدیغی کبی دقت ده دائما تك وعینی « صفحهٔ شعور » ده قالیر .

حال بوکه حقیقی فکرت: l'Intellection ، یعنی آکلامق وتفسیرایتمك بسبتون باشقه‌در. بوراده بر طرفدن اطلاعلرله خیاللر: Images ، دیکر طرفدن بونلرك معنالری آراسنده برکیدوب کلمه‌واردر. عجبا بوحرکتك اساس استقامتی نه‌در؟ اول امرده خیاللردن معنالره کیتدیکمز ظن اولونور. چونکه خیاللر أول اولدیغی کبی «آکلامق» دخی اطلاعلر ویا خیاللری تفسیر ایتمکدن عبارت صانیلیر. مثلا بر کتاب اوقور ویا برنطق دیکلرکن ایلك

[١] « ماده وحافظه » صحیفه (٨٩ - ١٤١)

اول ذکایه وارد اولان وتفسیر اولونمه‌یه مفتقر کورونن اطلاعلر ویا خیاللردر کبی کلیرسه‌ده. بوحال ظاهردن باشقه بر شی دکلدر. آکلامق وتفسیر ایتمك عملیه‌سنده حقیقت – که تحقیق قولایدر – بونك تماماً عکسیدر.

بالخاصه ریاضی بر مسئله‌نك حلنده بو جهت بسبتون عیاندر. تخته‌ده یاپیلان بر حساب مسئله‌سنی کندیمزده یاپماسه‌ق تعقیب ایده‌بیلیرمی‌یز؟ کذا بالذات یاپمه‌دن هیچ بر مسئله‌نك صورت حلنی آکلایه‌بیلیورمی‌یز؟ بوراده یالکز رقملره و اشارتلره اطلاع آکلامه‌یی تأمین ایتمکدن چوق اوزاقدرلر. واقعا حساب تخته‌ده یاپیلیور، مسئله‌نك حلی کتابده کوستریلیور، لکن کوردیکمز بو رقملر بزه یاکلش یولی اخطار ایچون دیکیلمش فلامه‌لردن باشقه برشی دکلدرلر. اوقودیغمز ویا ایشیتدیکمز جمله‌لرك معنالرینی بو جمله‌لری آنجق کندی ذهنمزده یاشامق و یکیدن احیا ایتمکله تملامقده‌یز. مثلا اوزون بر دعوانك اثباتنده سادجه بعض تلقینلر و حرکت فکریه وجهه‌لری آلمش اولابیلیرز. حالبوکه بو قادارجق بر عملیه آکلامق فعلنی تأمین ایتمز. ایشیتمك ویا کورمك صورتیله آلدیغمز سمعی وبصری خیاللردن تصورات مجرده مناسبتلرینه قادار چیقمق لازمدر. بوچیقیشدن صوکرا حافظه‌مزك بوتون صفحاتنی قطع ایده‌رکدن اوقودیغمز و ایشیتدیکمز کلمه‌لره عودت ایتمه‌دکجه حقیقی بر فکرت یعنی آکلامق تأمین ایدلمش دکلدر.

دیکر بوتون فکرتلرمزده بویله اولمیورمی؟ بعضیلری آکلاییشلی اوقویوب آکلاییشلی دیکله‌مه‌یی کورولن و ایشیدیلن کلمه‌لره دایانارق معنالره چیقمق و صوکراده بو مختلف فکرلری بربرلرینه اکله‌مك طرزنده بر عملیه ظن ایدر. بوبابده‌کی تجربی تدقیقلر کیفیتك بسبتون باشقه بر طرزده جریان ایتدیکنی کوستریور. مثلا سهیل قرائتلرده بر کلمه‌دن آنجق برقاچ حرف کورویورز. – حتی بعضاً کوردکلرمز بر قاچ بارز چیزکیدن عبارت قالیور. قولاغمزه کلن سسلرکده آنجق بر قسمنی دویویورز. علمی تجربه‌لری بر طرفه براقه‌لم. بیلدیکمز بر لسان قونوشولدیغی زمان بوراده‌کی کلمه‌لری تفریق وتمییز ایده‌بیلیورمی‌یز؟ حقیقت حال شوکه خام کوروش وایشیدیشلر حافظه‌مزك بالآخره خاطراتله دولدوره‌جغی بر چرچیوه اولمقدن فضله بر شی دکلدرلر. برشیئی طانیمق، اولا کوروب ایشیتمك صورتیله اطلاعنی تأمین ایتمك وصوکرا بو اطلاعی کندینه مشابه بر خاطره‌یه یاقلاشدیرمق طرزنده بر عملیه دکلدر. حقیقت حالده کورن و ایشیدن حافظه‌در. اطلاع یالکز باشنه کندینه مشابه خاطره‌یی استجلاب ایده‌مز. چونکه بونك ایچون تشکل وتکمل ایتمش

بولنماسی لازمدر. حالبوکه خاطره‌لر انضمام ایتمه‌دکجه هیچ بر اطلاع تام بر ادراك اولاماز، وواضحاً طانینه‌ماز. حقیقت حال بویله اولونجه آکلامق وتفسیر ایتمك عملیه‌سنده رهبرمز هرشیدن اول معنا: le sens در. بونك ایچون اوقودیغمز بر جمله‌و ایشیتدیکمز بر سوزده یالکز بو جمله‌لری بالآخره بزه بولدوره‌جق فکر ومعنایی کوروب ایشیدیرز. طانیمق، آکلامق، تفسیر ایتمك دیدیکمز فکرت عملیه‌لرنده اولا فکرلردن یعنی مجرد مناسبتلردن باشلایور، ونه‌دن صوکرا بونلری اعتباری کلمه‌لرده خیاللرله مادیلاشدیریورز. دیمك که فکرتده اولا معنا یاشانیور، وصوکرا بو معنا کلمه‌لرینی کندیسی بولوب کندیسی یاپیور.

شیمدی عجبا کلمه‌لردن فکرلره کیدلمك صورتیله تفسیر یعنی آکلامق ممکن اولابیلیرمی؟ بر جمله‌نك کلمه‌لری اولا مطلق بر معنایی حائز دکلدرلر. چونکه بر جمله‌ده‌کی هر کلمه ماقبل ومابعدنده‌کی کلمه‌لره کوره معنا فرقلری عرض ایدر. فضله اولارق بر جمله‌نك کلمه‌لری نه بر خیالی، نه‌ده مستقل بر فکری استجلابه مقتدر دکلدرلر. زیرا بونلرك چوغی مناسبتلر افاده ایدر وبونی‌ده آنجق جمله‌ده‌کی موقعی وجمله‌نك دیکر کلمه‌لریله اولان رابطه‌سی اعانه‌سیله یاپار. دائما کلمه‌دن فکره انتقال یولنی طوتان بر ذکا مستمراً مشکلاته اوغرار، دها دوغروسی پریشان اولور. آکلاییشك واضح وامین اولماسی آنجق معنادن کلمه‌یه ایتمکله ممکندر. ذکانك آکلامق وبرشیئی تفسیر ایتمك اثناسنده تعقیب ایده‌جکی جانلی واعوجاجلی حرکت منحنیسنده کلمه‌لر آنجق فلامه خدمتنی کوره‌بیلیرلر.

معاصر روحیاتجیلرك تدقیق ایتمش اولدقلری حاسی دقت مسئله‌سنه بوراده یاناشامام. یالکز جهد ایله مترافق اولان واولابیلن ارادی دقتك میخانیکی دقتدن آیریلدیغی جهت بریسنك مختلف شعور صفحه‌لرنده‌کی خیاللری حرکته کتیرمه‌سی ایسه دیکرینك بو ایشی تك بر شعور صفحه‌سنده یاپمه‌سیدر ظن ایدییورم. میخانیکی دقت آنجق مبهم ومفارق اطلاعلر تأمین ایده‌بیلیر، واوساحه‌ده قالیر. ارادی دقت ایسه (Lewes) [١] ك دیدیکی کبی بر اطلاع متقدم : Préperception اولمادقجه واقع اولامایه‌جق کبی کورونیور. تعبیر دیکرله واقع اوله‌جق اطلاعك معناسنه مضاف بر فرضیه وتجارب ماضینك بعض عناصرینك بو اطلاع ایله بر مناسبت محتمله‌سی اولمادقجه ارادی دقته امکان یوق کبیدر. دقتده‌کی رقصلرك حقیقی معناسی اوزرنده مناقشه‌لر اولدی. ازجمله بر قسم مؤلفلر بو رقصلرك عامل اساسیسنی بر منشأ مرکزی‌یه یعنی داخله، دیکرلری‌ده بر منشأ محیطی‌یه یعنی خارجه عطف ایتمکده‌درلر.

[*] Lewes: Problems of Life and Mind. Londre. 1879, t. III. P. 106.

برنجی مدعا قبول اولونماسه بیله بوندن بر شی آلینمق وقبول ایدلمك لازمدرکه اوده اطلاعلره عن‌المرکز خیاللرك انعکاسی اولمادقچه ارادی دقتك حصول بولامادیغیدر. بعض مؤلفلرك التزام ایتدکلری کبی دقت، ایستر خیالی تکثیف ایتسین، ایستر دها واضح و دها مفارق بر حاله کتیرسین، بوتأثیر آنجق عرض ایتدیکم طرز تلقینك قبولیله قابل ایضاحدر. خام اطلاع بالخاصه حافظه‌یه متوجه بر ندا، بر واسطهٔ تلقین اولماسه‌یدی بونك ساده‌جه دقت اعانه‌سیله تدریجاً زنکینلشمه‌سی آکلاشیلیر بر شی اولورمیدی؟ ارادی دقت بعضی اقسام اوزرنده‌کی خام اطلاعلرمزك کل حقنده شه‌مانیك برتصور تلقین ایتمه‌سیله باشلیور، وصوکرا بوتلقیندن اقسام آراسنده‌کی مناسبتلره‌ده ملهم اولونیور. بناءً علیه ارادی دقت، دینامیك شه‌مانك «خیال ـ خاطره‌لر- images souvenir» حالنده انکشاف ایتمه‌سی وصوکرا بونلرك «مطلع اولنمش خیاللر: images percues»ده تجسد ایله‌مسندن عبارت اولیور. شاید بو نتیجه‌یه واصل اولنمازسه دیکر بر شه‌مانیك تصوره انتقال اولونیور. الحاصل دقت سعینك مثبت وفائده‌لی قسمی شه‌مادن اولجه مطلع اولنمش خیاللره دوغرو یورومك اولیور.

بو تقدیرده برشیئی تفسیر ایتمك، آکلامق و دقت ایتمك ایچون صرف ایدیلن جهد ذهنی، «دینامیك شه‌ما» نك کندیسنی انکشاف ایتدیره‌جك خیاله دوغرو برحرکتیدر. بو حرکت مطلع اولونمش شیلر طرفندن تلقین ایدلمش مجرد مناسبتلرك مشخص خیاللره دوغرو دائمی براستحاله‌سیدر. جهد ذهنی حسی دخی شه‌مادن خیاله کیدن گذرگاه اوزرنده حصول بولمقده‌در.

شیمدی بو قانونی جهد ذهنینك اك یوکسك شکللرنده تحقیق ایتمه‌مز قالدی، دها دوغروسی صیره جهد ابداعه کلدی. (ریبو) نك اخطار ایتدیکی کبی ابداع، بر مسئله حل ایتمکدر. [١] لکن اولجه حل ایدلمش فرض ایتمه‌دن برمسئله ناصیل حل اولنه‌بیلیر؟ (ریبو) نك دیدیکی اولا بر «ایده‌ال»، یعنی آلده موجود بر نتیجه تصور اولنور؛ صوکراده هانکی عناصرك ترکیبیله بونتیجه‌نك الده ایدیله‌بیله‌جکی آرانیر. دیمك که ذهنك ابداعی فعالیتده‌ده اولا «ایده‌آل» دنیلن برشه‌مادن حرکت ایدیلیور، بالآخره شه‌مانی

[١] «ریبو «یاراتیجی مخیله» پارس (١٩٠٠)؛ صحیفه (١٣٠): «بوتون ابداعلرده بر فکر ناظم، بر «ایده‌آل»، دها ساده برتعبیرله حل ایدیله‌جك برمسئله واردر.» - اشبو اثر طرفدن لسانمزه نقل ایدلمشسه‌ده هنوز طبع ایدیله‌مامشدر.

تحقق وتجسد ایتدیره‌جك خاطره‌لره دوغرو اینیلیور. شوحالده ابداعی جهد اولا بر آتلایشده فرضیه‌یه ملهم اولمقله باشلیور، فرضیه‌نك تحقیقی صوکرا کلیور. بناءً علیه هر جهد ابداع آتلانیلان فاصله‌یی دولدورمق و غایه‌یی تحقق ایتدیره‌جك واسطه‌لرك بوتون اقسام وتفرعاتنی بولمق ایچون یاپیلان بر تشبثدر. یالکز اولجه واسطه‌لر اولمه‌دن غایه‌یه، اقسام بیلینمه‌دن کله ناصیل انتقال اولونیور؟ بکا قالیرسه اصل آکلاشیلمایه‌جق ابداعك بو طرز ایضاحی اولمایوب علی‌العمیا تکرار ایدلدیکی کبی خیاللردن خیاللرك دوغرولتیلمه‌سی صورتیدر. حال بوکه دینامیك شه‌ما دیدیکمز جانلی انطباع وتأثرده بر چوق خاطره‌لر ذوبان حالنده بولندیغندن نوۀ ابداعك بوراده بولونمه‌سی اصلا مستبعد دکلدر. ابداع، بالقوه زنکین اولان بوکلی افاده‌سی اولاجق فکرلره استحاله ایتدیرمکدن عبارتدر.

بالفرض برماکنه ایجاد ایتمك ایسته‌ین برموجد ماکنه‌دن اول بوماکنه ایله الده ایتمك ایسته‌دیکی ایشی تصور ایدر. بو تصور ابداعك اك مجرد و مبهم بر شکلیدر. بالآخره بر چوق تحری و تجربه‌لردن صوکرا اوایشی کوره‌بیله‌جك ماکنه‌نك اقسام وتفرعاتنك مشخص شکللری بلیریر. دها صوکرا اقسام و تفرعات تالیه وارد خاطر اولورکه بوصورتله ماکنه آرتق بالفعل تحقق ایتمش دیمکدر. چونکه شه‌ما حالنده‌کی تصور، محسوس اطلاعاته منقلب اولمشدر.

ایستر رومانجی، ایستر شاعر، ایستر درام مؤلفی، ایستر موسیقیشناس اولسون بوتون مبدعلرك ایلك مبدأ حرکتلری پك بسیط ومجرد بر تصوردر. بوتصور یا یکی برانطباع، یا کوزل بر مدعا ویاخود فردی ویا اجتماعی بر حس‌در. ایلك اول ملهم اولنان بونوه‌لر ابداعك اساسنی تشکیل ایدر. جهد ابداع بونوه‌لری سسلر، سوزلر، فکرلر، شخصلر ویارنك وشکللر واسطه‌سیله تجسد وتجسم ایتدیرمکدن عبارتدر. بوراده‌یه کلندیمی ابداع تام اولمش ونتیجه الده ایدلمشدر. یکی روحیاتجیلردن (پولان) دخی ادبی وشعری ابداعلرك ناصیل «مجرددن مشخصه» یعنی کلدن جزئه، شه‌مادن صور ذهنیه‌یه کیتدیکنی «ابداعك روحیاتی» نامنده‌کی اثرنده پك شایان استفاده مثاللرله کوستریور. [١]

بوعملیه اثناسنده «شه‌ما» بهمه‌حال لایتزلزل قالاماز. چونکه هرشیدن اول تجسد وتحقق ایچون آرادیغی خیاللر طرفندن دوچار تعدیل اولابیلیر. بعضاً صوك نقطه‌ده ایلك شه‌مادن اثر بیله قالمازاولور. موجد ماکنه‌سنك تفرعاتنی تحقق ایتدیردکجه یا شه‌مانك بر قسمندن فداکارلق ایدر، ویا بسبتون باشقه برشی تحقق ایتدیرر. عینی حال رومانجی

[١] Paulhan: «Psychologie de l'invention». Paris, 1901, ch. IV.

وشاعرلرده ده كورولور . مثلا بونلرك ياراتدقلرى اشخاص ايلك حس وفكرلرى ، يعنى شه مانى تعديل ايده جك بر عكس تأثير يابه بيلير . ابداعك ناكهانى و اولدن كوروله مه ين جهتلرى بالخاصه بو آننالرده تجلى ايتديكى كى تام معناسيله جهدده بو صيره لرده حس اولنور. چونكه تام بو صيره ده فرضيه ايله حقيقت ، مفكوره ايله شائيت بر برلرينه كيدوب كلير و بو متقابل آمد شدلرده شه ما يا تعديله اوغرار ويا بتون باشقه بر شه مايه تحول ايدر .

بو تقديرده شه مانك كنديسنى تجسد ايتديره جك اجزا وعناصر ذهنيه يه (كه بونلره خياللر : les Images ديپورز) دائما تقدم ايتمه سى لازمدر ياراتيجى مخيله يى مفصلاً تدقيق ايدن (ريبو) نك « حدسى intuitif » و « تأملى : réfléchie » اولمق اوزره ايكى درلو ياراتيجى مخيله تفريق ايتديكى معلومدر. شويله كه : « برنجيسى وحدتدن تفرعاته ... ايكنجيسى تفرعاتدن مبهماً سزيلمش بر وحدته دوغرى كيدر . ياراتيجى مخيله اويله بر نوه دن باشلار كه بو ، بر اولطه يمى كى اطرافنه متمادياً خياللر جذب ايتمك صورتيله ياواش ياواش انكشاف و تكمل ايدر . مثلا (كه پله ر) ، مشترى ييلديزينك محرك بيضيسنى كشف ايدنجه يه قادار حياتنك بر قسمنى غريب بر طاقم فرضيه لرك تجربه سيله كچيردى . فقط بو كشفدن صوكرا بوتون اولكى مساعيسى بر دنبره تحقق ايده رك بر منظومه يه انقلاب ايتدى . » [١] بو افاده يه دقت ايده جك اولورسه ق كوروروزكه مؤلف ياراتيجى مخيله نك نوعلرينى لفظاً ايكى يه آييرديغى حالده فعلاً آييرمش دكلدر . چونكه حدسى وتأملى ديديكى مخيله ؛ مبدعه لرده شه مانك دائما متقدم اولديغى اعتراف ايديليور. فى الواقع بو شه ما بعض مبدعلرده الاستيقى وبعضيلرنده غير الاستيقى اوليوركه بوتون فرق ايشته بورادهدر. شه ما هانكى ماهيتده اولورسه اولسون خياللرده انكشافى اثناسنده دركه جهد ذهنى حسى باش كوسترر .

بو نتيجه لرى مقدمكى نتيجه لرله برلشديرر سه ك جهده مترافق سمى ذهنى يى شويله تعريف ايده بيليرز : **ذهناً چاليشمق بر تصورى مجرده ن مشخصه ، شه ماده ن خياله كيدن بر انتقالنده مختلف شعور صفحه لرندن كچيرمكدر** . شيمدى بيلنه جك بر نقطه دها قالدى . ذهنك بو حركتى عجبا هانكى حالات مخصوصه ده بزه واضح بر جهد ذهنى شعورى ويرييور ؟

عقل سليمه صورارسه ق « ايش مشكل اولونجه ايشدن باشقه برده جهد واردر » دير . يالكز ايشك كوجلكنى ناصيل ونه ايله آكلامالى ؟ عقل سليم بوكاده جواب ويرر :

[١] ريبو . « ياراتيجى مخيله » صحيفه (١٣٢)

« كندى كنديته يورومه ين ، صيقينتى و مشكلات چيقارمان ، تخمين اولنديغى قادار چابوق ياپيلامايان هر ايش كوجدر » دير . واقعا جهد اولان هر يرده بهمه حال آغيرلاشان و كچيكن بر حركت وارسه ده هر كچيكن و آغيرلاشان حركتلرده مطلقا جهد يوقدر . مثلا شه ما هيچ جهد دويولمادنده لاعلى التعيين دوشونيله بيلير ، تجسدينه انتظار صوريله سى آغيرلاشديريلير ، وغايه يه وصول كچيكديرلمش اولور. شو حالده جهد اولمق ايچون واقع اولاجق انتظار ، بوش بر انتظار اولماملى ، بلكه پك خصوصى بر طاقم حالات ذهنيه ايله دولمالى در. شيمدى عجبا بو حالات نه لردر ؟ ابداعى فعاليتلرده دائما شه مادن خياللره دوغرو بر حركت واردركه ذهن بو اثناده شه مانى خياللره استحاله ايتديرمكله مشغولدر . ذهنك بو صيراده كچيرديكى ايكى حال واردر : برى خياللرك شه مايه صوقولوب تجسدينه ياردم ايتمه سى ، ديكرى شه مانك كنديني قوه دن فعله چيقاره بيله جك خياللر دائره سنده الاستيقيت قازانمه سى در . بكا قاليرسه جهد ذهنينك صفت كاشفه سى بو ترددى مخصوصه لرده اولمق لازمدر .

بوراده (ده وه ى)ك جهدك روحياتى حقنده مبدانه كتيرديكى درين وشايان دقت بر فكرى بو عرض ايتديكم ملاحظه لره انطباق ايتديرمكدن دها اى برشى ياپاميه جغم . [١] بو ذاته كوره هر نه وقت مكتسب اعتيادلريمزى يكى بر ايش ويا ممارسه نك اكتسابنه خادم قيلارسه ق اوراده جهد واردر. مثلا يكى بر ممارسهٔ بدنيه اكتساب ايتمك ايسته ديكمز زمان بونى آنجق اولجه قازانديغمز بعض اعتيادى حركتلرى قوللانه رق ويا تعديل ايده رك ياپه بيليرز . مادامكه هر ايكى ممارسه بهمه حال اسكى اعتيادلر واسطه سيله قازانيلور ؛ شو حالده اسكى اعتيادلرك بوكا قولاى قولاى راضى اولمايه جقلرى طبيعيدر. بناءً عليه جهد ؛ قازانيلمق ايستنن يكى اعتيادلرله اسكى اعتيادلر آراسنده كى مجادله يى تظاهر ايتديرمكدن باشقه برشى ياپمايه جقدر .

شيمدى بو فكرى بزم « شه ما » و « خيال : image » تلقيلرمزله قارشيلاشديره لم . (ده وه ى)ك جهد بدنى حقنده كى بو يكى مفهومى ايله بزم جهد ذهنى حقنده كى تلقيلريمزى قارشيلاشديره لم ؛ تا كه هر ايكى جهدك بر برلرينى نه درجه تنوير ايتدكلرينى كوره لم .

بالفرض رقص كبى معضل بر بدن ممارسه سنى يالكز باشمزه اوكرنمك ايسته سه ك نه ياپارز ؟ اولا رقص ايدنلره باقمق صورتيله « والس » ك بصرى بر اطلاعنى الده ايده رز .

Dewey. The psychology of effort. Philosophical Review, Janvier 1897.[١]

صوکرا بو اطلاعی حافظه‌مزه ترك ایده‌رك والسدن آلدیغمز ایلك انطباعك آیاقلرمزك حرکتنده‌ده حس اولونمه‌سنه باقارز. عجبا بو انطباع نه اولابیلیر؟ بوکا والس حرکتلرینك واضح، قصورسز ومکمل برخیالیدر، دیه‌بیلیرمی‌یز؟ بویله ایسه والس ایتمه‌سنی هیچ بیلمه‌دیکمز حالده والسك حرکتلرینی تمامی تمامنه کوره‌بیله‌جکمزی قبول ایتمه‌لیدر. حالبوکه بررقصی اعتیاد درجه‌سنده بالفعل بیلمه‌ین بر کیمسه برباقیشده اورقصك بوتون جزئیاتنی کوره‌مز. بوسبدن رقصه قارشی هنوز عجمی اولان برآدامك رقصه باقمقدن آلاجغی انطباع هیچ اکسیکسز برخیال بصری اوله‌ماز. بونك دالی عجمینك یاپه‌جغی ممارسه‌لرده ایلك انطباعك کیتدکجه اصلنه دوغرو تحوله یوز طوتدیغی وفضله اوله‌رق بونك یالکز خیال بصریدن عبارت بر انطباع اولمایوب عینی زمانده حرکی خیاللرکده مندمج بولندیغی وبیدوبی بعدی خیاللرك یرینه حرکی خیاللرك مستولی اولدیغیدر. حقیقتی سویله‌مك لازم کلیرسه عجمینك برقصدن آلدیغی تصورك فائده‌لی قسمی نه منحصراً بصری، نه‌ده منحصراً حرکی‌در. بالعکس عینی زمانده هرایکیسیدر. الحاصل بوتصور، بالآخره یاپیله‌جق حرکات متسلسله‌نك اقسامی آراسنده‌کی مناسبتلرك موقت برطاسلاغیدر. شیمدی بوطرزده طاسلاق بر انطباع بزم « شما » دیدیکمز شیئه نه‌قادار بکزه‌یور.

بوتقدیرده بزم رقص اوکرنمکه باشلامه‌مز اول امرده مکمل فرض ایدلمش شه‌مانك مشخص موده‌لی اولان والسك متوالی حرکتلرینی وجودمزدن آلماسیله قائمدر؛ تعبیر دیکرله یاپیله‌جق حرکتلرك الك مجرد تمثالی اولان شه‌ما اول امرده بوحرکتلرك احساسات حرکیه‌لریله دولمالیدر. بونك ایچون‌ده او حرکی خیاللره مالك اولمق لازمدر. چونکه رقص کبی معضل برحرکتك اعتیادلرینی قازانمق بهمه‌حال اونی ترکیب ایدن حرکات جزئیه‌نك اعتیادلرینه صاحب اولمغی مستلزمدر. واقعا یورومك، طوپوقلرمز اوزرنده قالقمق، کندی محورمزده دونمك کبی هرکون یاپدیغمز حرکتلر رقصك اجزای حرکاتی اولاجقسه‌ده بونلری عیناً قوللانمایه‌جق، بلکه آز چوق تعدیل ایده‌رك رقصك روش عمومیسنه اماله وبالخاصه یکی برطرزده ترکیب ایتمکه صاواشه‌جغز. دیمك که برطرفده رقصك کلی ویکی حرکتلرینك شه‌ما حالنده برتصوری، دیکر طرفده بوحرکتلرك اجزاسنك عینی ویا مماثلی اولان اسکی حرکتلرك حرکی خیاللری وار. بناءً علیه رقصی اوکرنمك ایچون کچیره‌جکمز عجمیلك اسکی حرکی خیاللره شه‌مایه یرلشه‌بیله‌جك یکی برتنسیق ویرمك کبی برشی اولاجقدر. ایشته بورادده شه‌مانك خیاللره استحاله‌سی جهد بدنینك اساسی

اولیور، و بو جهد اسکی اعتیادات حرکیه ایله قازانمق ایستنیلان یکی اعتیادات حرکیه آراسنده‌کی مجادله‌ده تظاهر ایدییور. مثلا یورومك اعتیادی رقص تشبثنه طبیعتیله مخالفت ایده‌جکدر اجزاده بویله اولدیغی کبی کلده‌ده عینی مخالفت باش کوستره‌جکدر. بو سببدن شه‌مانك تحققی بردنبره وقولایجه اولمایه‌جق، یعنی جهدی استلزام ایلیه‌جکدر.

خلاصه‌آ کلامق، اوکرنمك وابداع ایتمك کبی بوتون جهد ذهنیلرده کیفیتك بوصورتله کچدیکنی کوره‌بیلیرز. یالکز بعضی عملیهٔ ذهنیه‌لرده شه‌مانك خیاله استحاله‌سی دوغرودن دوغرویه، یعنی جهد ذهنی‌یی استلزام ایتمکسزین اولیورکه بونك سببی تك بر خیالك شه‌مایی تحقق ایتدیرمکه کافی کلمسنده آرامالیدر.

شه‌ما ایله خیاللر آراسنده‌کی مدوجذرلر هیچ برسعی ذهنیده ابداع جهدنده اولدیغی قادار بارز دکلدر. بورادده شه‌مانك تعضوی چوق آچیق بر صورتده محسوسدر. ذهنك بونوع فعالیتنده شه‌ما بردنبره‌دکیشمه‌یوب دور دور تحول ایدر و هردورده بالنسبه ثابت قالیرکه بوآنلرده شه‌مایه تطابق ایتمك خیاللره ترتب ایدر. مثلا برلاستیك باغنی -که شه‌مایه بکزه‌ر- هم مختلف طرفلره چکمك، هم‌ده ذوکثیرالاضلاع کبی معین برشکل هندسی‌یه صوقمق ایسته‌سه‌ك بونی دفعةً یاپاماز. چونکه برطرفدن چکرکن دیکرطرفلر بوزوله‌جکدر. غایه‌یه وصول ایچون هرچکیشی شکل هندسینك برضلعنده تثبیت ایتمك وآنجق بوصورتله شکل هندسی‌یه یاقلاشمق ممکندر. ایستر برقاچ ثانیه، ایستر سنه‌لر سودسون ابداع جهدنده‌کی حال طبقی بومرکزده‌در.

نتیجه‌یه وارمق ایچون جهد ذهنی حقنده‌کی بوتلقیمك واقعه‌لره مطابق ونظریه‌اك آز بکزه‌دیکنی ده کوسترملی یم.

جهدك فکرلره [صور ذهنیه‌یه] فوق‌العاده بر وضوح وصراحت ویردیکی متفق علیهدر. بر فکر وضوحی نسبتنده تالی فکرلر اویاندیرر؛ صراحتی نسبتنده‌ده دیکر فکرلردن دها قولای سچیلیر وتفرد ایدر. جهد ذهنی عرض ایتدیکم طرزده شه‌ما ایله صور ذهنیه آراسنده بر صیره تأثیر وعکس تأثیردن عبارت ایسه بوباطنی حرکتك نتیجه‌سی صورذهنیه‌یه وضوح وصراحت ویرمك اولاجقدر. چونکه ناظم شه‌ما کندی انکشافنه مساعد اولمایان فکرلری طبیعتیله دفع ایده‌جك وبوصورتله شعورك محتواسنه حقیقی بر فردیت ویره‌جکدر. فضله اوله‌رق بو اثناده کندیسی‌ده محروم اولدیغی اجزای فکریه

ایله دولاجق، یعنی بسلنه‌جکدر. زیرا شه‌مانك انکشاف و نماسی کندیسنك هضم و تمثیل ایده‌بیله‌جکی فکر و خاطره‌لرك مص ایدلمه‌سنه وابسته‌در. الحاصل بر اطلاعه معطوف بالنسبه بسیط بر جهد ذهنیده خام اطلاع اول امرده کندیسنی تفسیره خادم اولاجق بر فرضیه تلقین ایدرکه ایشته شه‌ما بودر؛ صوکرا بو شه‌ما آرتق بر چوق خاطره‌لری جذب ایله بونلری تجربه‌لرك معطالریله تطابق ایتدیرمکه چالیشیر.

(ریبو): «دقت: شعورك بر وحیدالفکریت: Monoïdéisme حالیدر[۱]» دیدکدن صوکرا بر حال ذهنینك زنکینلکی احتوا ایتدیکی جهد ایله متناسبدر» اخطارنده بولونمشدی. بو ایکی لفظ چوق قولای قابل تألیفدر. چونکه هر جهد ذهنیده اینیشه‌ن و شه‌مایه حلول ایچون استعجال ایدن بر چوق فکرلر واردر. یالکز شه‌ما «تك» و بالنسبه غیرمتحول اولدیغندن کندیسنه حلول ایتمك ایسته‌ین فکرلرك بهمه حال متماثل و منسجم اولمه‌لری لازمدر. جهد ذهنی ایسه عناصر ذهنیه‌نك تعضو ایتمك اوزره بولوندیغی بر زمانده واقع اولدیغنه کوره هر جهد ذهنی شعورك وحیدالفکریته دوغرو بر تمایلیدر، دینه‌بیلیر. شو قادار وارکه شعورك توجه ایتدیکی بو وحدت اویله مجرد، قورو، بوش بر وحدت اولمایوب «ناظم بر فکر: Idée directrice»ك تعضو ایتدیردیکی و امثالنه آنجق حیاتده تصادف ایدیلن بر وحدتدر.

جهد ذهنی مسئله‌سنك باشلیجه مشکلاتی بو وحدتك ماهیتی حقنده واقع اولان سوء تفهملردن چیقمشدر. جهدك روحی «تمرکز ایتدیردیکی» و اونی «تك» بر تصوره کوتوردیکی شبهه‌سزدر. یالکز بو تصورك واحد اولمسی بسیط اولماسنی ده انتاج ایتمز. بو تصور بالعکس معضل اولابیلیر و حتی عرض ایتدیکمز کبی جهد اولان یرده روح بهمه‌حال معضللشمکده‌در. ذاتاً جهد ذهنینك صفت کاشفه‌سی ده بودر. بو سببدن بورادهکی «وحدت: Unité»، «بساطت» معناسنه آلینه‌ماز. عکسی تقدیرده روحك جهد حالیله پریشان حالی آراسنده نه فرق قالیر؟ جهد ذهنینك عاملی ینه کندنده آرانمایوب ده خارجده آراندیغی تقدیرده شو ایکی احتمال وارد اولابیلیر: بو عامل یا تأثر، یعنی حسدن ویا ذکادن خارج بر «قوت: Force» ده‌در. لکن بو ایکی فرضیه‌دن هیچ بریسی جهد ذهنینك ناصیل و نیچون مؤثر اولدیغنی ایضاح ایده‌مزلر. چونکه تأثراتك فکرلره رونق، وضوح و تعضو ویردیکنی اثبات ایتمك پك کوچدر. ذکادن خارج بر «قوت»ك مداخله‌سنی تصور ایسه بسبتون کوچدر. بونك ایچون بز جهد ذهنی‌یی صرف کندی ساحه‌سی اولان ذکا ایله و منحصراً فکرلرك حرکت و تداخل متقابللریله ایضاح ایتمکه چالیشدق.

[1] . Ribot. Psicholagie de l' attentinn. Paris. 1889, P. 6.

یالکز بو ایضاحلر، تداعیجیلر: les Associatiomstes»ك میخانیکی ایضاحلری کبی دکلدر. بز ذهنی فعالیتده برده «ایکیلك» کورمکده‌یز. «شه‌ما» ایله «خیال: image» تعبیرلری بونك ایچوندر. شه‌ما مفهومندن اسرار انکیز بر شی تصور ایتدیکمز آکلاشیلماسین. بزجه شه‌ما، ذهنك هیئت عمومیه‌سیله آلدیغی بر وضع، خیاللره قارشی بر انتظار: Attente در. بو وضع و انتظار یا تخطر یا اطلاع و تفسیرده اولدیغی کبی استجلابکار ویا یاراتیجی مخیله‌ده کورولدیکی کبی تنسیقکار و ناظم بر رول اوینار. بو ناظم فعالیتك نظریه اولمایوب واقعه اولدیغنه یاراتیجی مخیله‌ك بارز بر شاهددر. بویله تکوین ایدیجی و دینامیك بر عامل اولماسه آنجق بیلدکلرمزی تکرار ایدر، و خیاللرمزله موزائیق نقشلر فوقنده بر شی یاپامازدق.

نیچه فرضیه اولان بزم مدعامز دکل، — چونکه واقعه‌لرله ثابتدر — بالعکس تداعیجیلرك آکلاییشیدر. بوتون محتویات ذهنیه‌یی باصمه قالیب خیال و خاطره‌لردن عبارت فرض ایتمك و صوکرا بونلرك ابداعی بر شکله استحاله ایده‌بیله‌جکلرینی ادعا ایتمك فرضیه‌دن باشقه نه اولابیلیر؟ بالخاصه بو فرضیه‌نك کفایتسزلکی یاراتیجی مخیله‌ده کون کبی آشکار اولور. اکر ذهنی حیاتمز یالکز ستاتیك: Statique خیال و خاطره‌لردن عبارت اولسه‌یدی ذهنك بر نقطه اوزرنده تکاثفی و رخاوت حاللری ناصیل ایضاح اولنه‌بیلیردی؟ تعبیر دیکرله ستاتیك خیاللردن فرقلی دینامیك dynamique بر تصور ناظم اولماسه‌یدی ذهنمزك آکلاییجی و یاراتیجی فعالیتلری آکلاشیلیرمیدی؟ بو نقطهٔ نظرمز خارجنده اشبو فعالیتلری ایضاح ایده‌بیله‌جك آنجق «طالع» ویا «تصادف» اولابیلیر، ده بویله بر ایضاحك علمی و فلسفی بر قیمتی وارمیدر؟ بزجه خیاللرك بربرلرینه اولان تأثیرلری یاننده شه‌ما طرفندن خیاللر اوزرینه یاپیلان بر جذب ودفع تأثیری موجوددر. تداعیجیلرده ایسه یالکز خیاللرك خیاللر اوزرینه تأثیریله بوتون فعالیت ذهنیه‌لر ایضاح ایدلمك ایسته‌نیور. تداعیجیلر ذهنی دائما بر سطحده وافقی چالیشیر کوستررکن بز برده بوتون شعور صفحه‌لرینی قطع ایدن عمقی بر فعالیت کورویورز. تداعیجیلر یالکز میخانیکیتله اکتفا ایدرکن بز برده جهد ذهنی علاوه ایدییورز. کرك میخانیکی و کرك جهدی فعالیت ذهنیه‌نك ناصیل واقع اولدیغنی بیلمکه کلنجه بو یالکز روحیاتك باشه چیقاره‌بیله‌جکی بر مسئله اولمایوب علیت: Causalité ك متافیزیکی مسئلهٔ متنازع فیهاسنه مربوطدر. یالکز حیاتك تکون و تحققنده عموماً کورونن بر شی وارکه اوده ایجریدن طیشاری‌یه، دها آز قوه‌دن فعله کلمش بر شیدن دها چوق قوه‌دن فعله کلمش بر شیئه دوغرو تدریجاً کچمکدر. ایشته جهد ذهنی‌ده بو نوعدن بر شیدر. نتیجه شوکه حیات نه صورتله تکون ایتمشسه فعالیت ذهنیه‌مزده عینی طرزی تعقیب ایتمکده‌در.

فلسفی حدس [١]

افندیلر،

فلسفی حدس حقنده بعض ملاحظه‌لرده بولنمق ایسته‌یورم. بکا اویله کلیورکه متافیزیك کون کچدکجه ساده‌لشمکه، حیاته یاقلاشمغه دوغرو کیدیور. متافیزیکك بونده حقی وار، ظن ایدییورم. آرتق بزده بواستقامتده چالیشمغه مجبوروز. بوحرکتله اختلالکاراولاجق دکلز. چونکه فلسفه‌نك روح ومعنا واساسنه اك موافق برچیغیرده کیتمك واوکا حقیقی شکلنی ویرمکدن فضله برشی یاپمایه‌جغز. — بوراده فلسفه‌دن‌بجه بالطبع وظیفه وغایه‌سنه قارشی شعوری تام اولان برفلسفه‌یی قصدایدییورم. بوفلسفه‌ده کله‌لرك معضلیتی بزه روح فلسفینك ساده‌لکنی غائب ایتدیرمه‌ملیدر. چونکه هرفلسفه‌نك چوق ساده برروحی وپك بسیط بر « حدس: Intuition » ی واردر. فیلسوفلری مطالعه ایدرکن یالکز دستورشکلنه قویدقلری مذهب وعقیده‌لرینه باقدیغمز وکندیلرندن اول کان فلسفه‌لرك نتیجه‌لریله علمی مکتسبات حاضره‌لرینی طرز تألیفلرینه اهمیت ویردیکمز ایچون بونلرك فلسفی تفکرلرنده‌کی اساس روحینی، یعنی کندی روحلرندن بنفسه دوغان حدسی کوره‌میورز.

فلسفه تاریخنی تدریس دولاییسیله فیلسوفلرك عقیده‌لرینی صیق صیق تکرار ایتمك وکیتدکجه درینله‌شن برنفوذ نظرله آکلامق مجبوریتنده اولان بز فلسفه معلملرینك بوراده دقت ایتمه‌لری لازم کلن مهم برنقطه اولاجقدر، ظن ایدییورم. تسلیم ایدرسکزکه فیلسوفلری تدقیقمزده هرشیدن اول بزی مشغول وعلاقه‌دار ایدن جهت معظم، ماهرومنتظم برمعماری‌یی آکدیران سیسته‌ملری، یعنی منظومهٔ فکریه‌لری اولیور. بوتون منازع‌فیه مسئله‌لری یرلی یرنه یاقیشدیران بومنطق ومتناظر آبده‌لرك تماشاسی روحلرمزه برطرفدن بدیعی برسرور، برطرفدن ده مسلکی برممنونیت ویرییور. چونکه بوسیسته‌ملرده هرفلسفه‌نك معضلیت ایچنده‌کی آهنك ونظامنی بولیور، مواد ابتدائیه‌نك نره‌لردن کلدیکنی وسیسته‌ملرك ناصیل یاپیلدیغنی کشف ایدییورز. دها صوکرا اورته‌یه آتیلان منازع‌فیه مسئله‌لره متفرع مسئله‌لرده آشنا

[١] (١٩١١) سنه‌سی (١٠) نیسانده (بولونیا) ده انعقاد ایدن فلسفه قونغره‌سنده ویرلمش برقونفرانسدر.

اولیور، وبونلرك نه‌صورتله حله اقتران ایتدیرلدکلرینی کورویورز. نهایت اسکی ویا معاصر فیلسوفلرك فکرلرینك بوسیسته‌ملرده یکی برترتیب ایله آنجق تعدیل ایدلدیکنی ده کورونجه فلسفه‌نك بوندن عبارت اولدیغنه وفیلسوف دینان شخصك باشقه برجوهری بولنمادیغنه ذاهب اولیورز. مثلا شوقضیهٔ نظری فلان فیلسوفدن، فلان فکری فلاندن آلدیغنی سویلیور، بالآخره نه‌لراوقویوب، نه‌لر اوکرندیکنی تحقیق ایدییور، وبویله‌لکله برفیلسوفی آشاغی یوقاری کشف ایتدیکمزی صانیورز. الحاصل بوتون غیرتمز أثرله اوغراشمق، منشألره کیتمك، آلینان تأثیرلری طارتمق، مشابهتلری بولمق ونهایت بوتون فیلسوفی شویله بویله ابتکاری فکرلردن معمول برترکیب ویا منظومهٔ افکار ایچنده یاشامش برآدام کبی کوسترمکدن عبارت اولیور.

فقط برفیلسوفله تماسمز تجدد ایتدکجه سندیسی حقنده‌کی تفکرمزك مقایسه‌لی تدقیقلردن بالکلیه فرقلی برحسه واصل اولدیغنی دوییورز. بونکله برابر مذکور تدقیقلره صرف ایدیلن زمانك بیهوده اولدیغنی ادعا ایتمیورم. بوطرزده مقایسه یاپیلمادقجه فیلسوفك حدس فلسفیسنك کشف اولنه‌مامسی محتملدر. چونکه هرفیلسوفك هویتی وکندیسنه عائد اولمیان شیلر آنجق بو سایه‌ده تظاهر ایده‌رك کورونور. ذاتاً ذهن بشر یکی برشیئك یکیلکنی آنجق اسکی‌یه ارجاع ایتمك ایچون بوتون تشبثلرینی صرف ایتدکدن صوکرا تسلیم ایدییور. حال بوکه فیلسوفك تفکری اطرافده دولاشیوب ده ایچنده یرلشدکجه مذهب فلسفیسنك تبدیل شکل ایتدیکنی کورییورز. ایلك اول حصوله کلن تحول، معضلیتك آزالماسی اولیور. دها صوکرا اقسام بری بری ایچنه کیرییور؛ نهایت بوتون فکرلر تك برنقطه‌ده طوپلانیور.

ایشته بونقطه فیلسوفك بردرلو افاده ایده‌مدیکی بسیط، صوك درجه بسیط، فوق‌العاده بسیط برشیدر. فیلسوفك بوتون حیاتنده سویله‌مسی ده بوندندر. چونکه ذهننده موجود برشیئی افاده ایدر ایتمز تصحیحه وبوتصحیحی ده تکرار تصحیحه مجبوریتدن قورتولامایور: بویله‌لکله نظریه‌دن نظریه‌یه کیتمك صورتیله کندینی تصفیه ایدرکن تکمل ایتدیکنی ظن ایدییور؛ لکن حقیقت حالده دیکر فیلسوفلرك تأثیرلرندن قورتولمغه ونهایت اصلنده پك بسیط اولان حدسنه یاقلاشمغه صاواشیور. مذهب فلسفیسنده‌کی معضلیتك آلابیلدیکنه کیتمه‌سی ایسه پك بسیط اولان حدسنك ألده موجود وسائطله افاده اولونه‌مامسندندر.

بوحدس نه‌در؟ دیه‌جکسکز. لکن فیلسوفلر بیله بونی افاده ایده‌مه‌دکدن صوکرا

موفق اولاجق هرحالده بزدکلز . بنم یاقالایوب تثبیت ایده‌بیله‌جکم شی حدسك بالذات شکل مشخصی دکل بلکه بو حدسله ترجمانی اولان مجردات معضله آراسنده فیلسوفك ذهنی، بلکه‌ده خبرسز، مشغول و کندیسنی بر کولکه کبی تعقیب ایدن فراری برخیال : image در. بوخیال حدسك کندیسی دکلسه‌ده حدسه اولان قربیتی بالضروره رمزی اولان مفهومی افاده‌دن دها چوقدر. بوکولکه‌یه ای باقارسه‌ق انعکاس ایتدیردیکی وجودك وضعیتنی کشف ایده‌بیلیرز . بو وضعیتی تقلیده جهد ایدنجه‌ده فیلسوفك کورمش اولدقلرینی بزده امکان نسبتنده یکیدن کوره‌بیلیرز .

بوخیالك بوتون صفت فارقه‌سی احتوا ایتدیکی قدرت انکارده‌در . (سوقراط)ك حیات عملیه‌سنه دائما مداخله ایدن ویاپه‌جغی شیئی تحکیم ایتمکدن زیاده اراده‌سنه مانع اولان شیطانی البته خاطرلارسکز . بکا اویله کلیورکه فلسفی حدس اکثریا سوقراطك حیات عملیه‌سنده‌کی شیطان کبی حرکت ایدییور، ویا هیچ اولمازسه بوطرزده باشلیور واك واضح تظاهراتی ینه بوطرزده ویرمکده دوام ایدییور. دها قیصه برتعبیرله مدافع وضعیتنده قالیور وچابوجق قبول ایدلمش فکرلرله بدیهی کورونن مدعالر وعلم صیره‌سنه کچمش صاییلان حکملر قارشیسنده فیلسوفك قولاغنه اکیله‌رك : صاقین ها، ممکن دکل! اخطارینی فیصلدییور، ومتصل دییورکه :کوستریلان واقعه‌لر واسباب موجبه‌لری نه‌قادار ممکن، شائی ومحقق کورونورسه کورونسون بهمه‌حال بونلرك مدعالرینی نقض ایده‌جك، کوستریلن دلیللره اویمایه‌جق یا بر تجربه ویا بر واقعه اولاجقدر ، بو واقعه مبهم اولسه‌ده هرحالده موجوددر ، اونلرك کسوب آتمه‌لرینه باقمه ، مطلقا بر اکسیکلری اولاجقدر ، محاکمه‌لری سقطدر. انکارده‌کی بو جبروتی انسیاق حقیقةً غریب برقوتدر . بوجهت فلسفه تاریخیله اوغراشانلرك نظر دقتلرینی شیمدی‌یه قادار چوق دها فضله جلب ایتمه‌لیدی . بوتون فیلسوفلر دها هنوز مذهبلرینی صاغلاملاشدیرمادقلری ، یعنی نقطهٔ نظرلرندن تماميله امین اولمادقلری زمانلرده بیله اولا انکاره صاپه‌رق اك مسلم شیلری رد ایتمه‌مشلرمیدر؟ حتی اولجه تصدیق ایتدکلرینی بالآخره تعدیل ایتدکلری اولیورده انکار ایتدکلرینی هیچ برزمان دکیشدیرمیورلر . دقت ایدیلیرسه تصدیق وادیسنده‌کی تعدیللری بیله حدسلرنده مندمج قدرت انکاری تقویه صددنده واقع اولیور. باشلانغیجده اکریلمك بیلمه‌ین بر منطقك دستورلرینه کوره استنتاجلرده استعجال ایدرلرکن برآز صوکرا بردنبره کندی تصدیقلری علیهنه‌ده دونه‌رك باشقه‌لرینك تصدیقلری قارشیسنده دویدقلری

حس انکارك عینی بوراده‌ده دویمغه باشلیورلر . بوصورتله کندی تفکر منحنیلرندن‌ده صیپریله‌رق هم کندیلرینه ، هم‌ده باشقه‌لرینه قارشی یابانجی وخارج بر وضعیت آلیورلر تعبیر دیکرله باشقه‌لرینك تفکرلریله کندی منطقی تفکرلرینه قارشی خارجاً بر تماس رسم ایتدکدن صوکرا حدسلرینه قاووشمق حسرتیله کندی ایچلرینه عودت ایدییورلر. ایشته «انکشاف ایتمش» برمذهب فلسفیده کورولن زیقزاقلر فیلسوفك باشقه‌لرینك فکرلریله کندی حدسی آراسنده‌کی بو کیدوب کلمه‌لردن تشکل ایدییور .

شیمدی بو معضلیتدن یاقه‌مزی قورتاره‌رق بسیط حدسه ، هیچ اولمازسه حدسك ترجمانی اولان خیاله دوغرو چیقه‌لم، کوره‌جکزکه مذهب فلسفی، تابع اولور کبی کوروندیکی محیط وزمان قیدلرندن آزاده‌در . واقعا هر فیلسوفك مشغول اولدیغی مسئله‌لرله استعمال وتنقید ایتدیکی علمك زمانه عائد اولدیغنده شبهه یوقدر حتی نظریه‌لرنده بیله معاصرین ویا قدمانك نظریه‌لری بولنه‌بیلیر . ذاتاً باشقه درلو اولماسنه امکان‌ده یوقدر . چونکه هریکیبی آکلاتمق ایچون بهمه حال اسکی‌یه مراجعت لازمدر . حال وماضیدن آلینان بوتون بومعلومات حقیقت حالده فیلسوفك تفکرینه مشخص بر شکل ویرمکه خادم اولاجق مواد ابتدائیه‌دن فضله برشی دکلدرلر . بو مالزمه‌لری مذهب فلسفینك عنصر مولدی صانانلر چوق آلدانیورلر . بر فیلسوفك سیسته‌منی تدقیقه قویولدیغمز زمان بوخطایه بزده دوشیورز . مقایسه اثناسنده نظره چارپان جزئی مشابهت ومقارنتلره باقه‌رق فیلسوفی شورادن بورادن آلینمش فکر قیرینتیلریله ماهرانه بر موزائیق یاپان برآدام کبی کوستریور، وبویله‌لکله هرشیدن اول عینی اثری کندیمزده یاپه‌بیله‌جکمزی احساس ایتمك ایستر کبی اولیورز . لکن بو وهممز چوق سورمیور ، برمدت صوکرا کورویورزکه فیلسوف اولجه سویلنمش شیلری تکرارلارکن بیله بونلری کندی طرزنده دوشونیور . نهایت فیلسوفی پارچه‌لی بوغچه یاپمقله مشغول کوسترمکدن وازکچیورسه‌ق‌ده بوسفر ایکنجی بروهمه دها دوشیورز . واقعا بووهم اولکیسی قادار وخیم اولمیورسه‌ده چوق دها ثباتلی چیقیور . مثلا اورته فیلسوفلر شویله دورسون بویوك فیلسوفلرك بیله مذهب فلسفیلرینك کندیلرندن اول کلمش فیلسوفلردن چیقمش اولدیغی وبونلرك بر «تکامل مرحله‌سی»نی تمثیل ایتمکدن باشقه برشی افاده ایتمه‌دکلرینی ظن ایدییورز . کرچه بوظنده تماماً حقسز دکلز ؛ چونکه فلسفه بر ترکیبدن زیاده بر عضویته بکزه‌ر . بناءً علیه ترکیب کلمه‌سندن زیاده تکامل تعبیرینك استعمال ایدلمه‌سی دها مرجحدر .

يالكز بو يكى تشبيه تاريخ تفكره حقيقتده حائز اولماديغى بر ديمومت : continuité ى فضله سيله ويردكدن باشقه دقتمزى فلسفى سيستەملرك اعماقندەكى سادەلك ويكپارچەلكه چكه‌جكنه خارجى معضلەلرينه صاپلامق كبى بر محذور توليد ايدييور . حالبوكه فيلسوف اطلاقه بحق لايق اولابيله‌جك بر متفكر آنجق تك برشى كورمش وبونى بالفعل سويله‌مكدن زياده سويله‌مكه صاواشمشدر . هر فيلسوفك يالكز تك برشى سويله‌مسى ده تك برشى كورمه‌سندندر . حتى بوكا رؤيتدن زياده تماس ديمك دها دوغرودر • ايشته بوتماسدركه فيلسوفده اولا برالجا : impulsion يعنى درونى بر حمله دوغورييور . بو الجا بالآخره قاصيرغه طرزنده بر حركت اولارق زماننك اوكنه تصادف ايدن بوتون رماد افكارينى قالديردقدن صوكرادركه كوروله‌بيله‌جك برشكل آليور . عينى قاصيرغه باشقه بر زمانك رماد افكارينى ده قالديروب كندى شكلنه صوقه‌بيلير ، هم ده ينه عينى قاصيرغه اولارق قالابيليردى . بونك ايچون دنيايه يكى برشى كتيرەن هر تفكر بهمه‌حال يولى اوزرنده تصادف ايده‌جكى فكرلر آراسندن تظاهر ايتمكه وبونلرى كندى حركتنده سوروكله‌مكه مجبوردر . هر فيلسوفك ياشاديغى زمانه منسوب كورونمه‌سنك سببى ايشته بو مجبوريتده‌در . بو منسوبيت ايسه حقيقى اولماييوب ظاهريدر . عينى فيلسوف برچوق عصر اول ده كله‌بيلير ، باشقه فلسفه وباشقه علملرله ده مناسبتده بولنه‌بيلير ، باشقه مسئله‌لر قارشيسنده قاله‌بيلير ، تفكرلرينى باشقه دستورلرله افاده ايده‌بيلير ، وحتى بوكونكى يازيلرينك كافه‌سندن فرقلى سطرلرده يازه‌بيليردى ؛ لكن نه اولسه ينه عينى شيئى سويليه‌جكدى .

بو نقطه‌يى ايضاح ايچون مساعده‌كزله بر مثال آلايم : بورايه قادار هپ مسلكى خاطره‌لركزه مراجعت ايتدم . شيمدى ده كندى خاطره‌لرمدن بر قاچنى سويله‌مك ايستيورم . « قولله‌ژ دوفرانس » ده هرسنه درسلرمدن برينى تاريخ فلسفه‌يه حصر ايتديكم ايچون برچوق سنه‌لرمى اولا (بارقله‌ى) ه ، بالآخره (سپينوزا) يه تخصيص ايتمشدم . بر فيلسوفك ناصيل آكلاشيله‌بيله‌جكنى بو تجربه‌لرمك شهادتنه براقه‌جغم . بحثى اوزاتمامق ايچون (سپينوزا) يى مختصر كچه‌جكم . يالكز مثلا « اخلاق : Ethique » نامنده‌كى اثرينك صورتى ايله اساس آراسنده‌كى تضادى كوستره‌جكم كه دعوام ايچون بوندن دها استفاده‌لى برشى اولاماز . بو اثرده « جوهر : Substance » ، « محمول : l' Attribut » ، « طور : Mode » كبى اويله معظم شيلر ، يول يول تعريفلر قاناويچه‌سى آراسنده اويله چوق دعوالر واركه بونلرك قارشيسنده هر هانكى بر مبتدينك دويه‌جغى حس ، مهيب بر

دريدناوطك دهشت ومعضليتيدر . حالبوكه بو الفاظ وظواهر آلتنده اويله رقيق ، خفيف وياقلاشدقجه قاچان أثيرى برشى واركه اوزاقدن بيله باقيلنجه بوراده‌كى روح واساسى قاورامامق ، « جوهر » ، « محمول » تعريفلرنده « تفكر : pensée » و « حيز : Etendue » ى كورمه‌مك ممكن دكلدر . ظاهراً « قارته‌زيه‌ن » و « آرسطو » فلسفه‌لريله قرابتدار كورونن بو ثقيل مفهوملرك آرقه‌سنده اويله اينجه ، رقيق بر حدس واركه اك ساده بر دستورله بيله قابل افاده دكلدر . تقريباً سويله‌مك لازمكليرسه دينه‌بيليركه (سپينوزا) ، حقيقته تماميله عارف اولان ذهنمزك فعاليتيله جناب حقك بو فعلى خلق و توليدى عمليه‌سى آراسنده تحادث : Coïncidence اولديغنى حس ايتمشدر . (سپينوزا) نك بو حدسنه ياقلاشدقجه (ده‌قارت) دن اول ده كلمش بولونه‌يدى ياشايان ويازان (سپينوزا) نك روح و مسلك فلسفيسى ينه بو اولاجق ، يالكز الفاظ وعباره‌لرى ده كيشه‌جكدى دييه‌بيليرز .

شيمدى (بارقله‌ى) ه كله‌لم . [١] ذاتاً مثالمده بو اولاجغى ايچون تفصيلاتمى خوش كوروسكز چونكه اختصاره دوشديكمز نسبتده مقصدى غائب ايده‌رز . (بارقله‌ى) ك أثرلرينى كوزدن كچيره‌جك اولورسه‌ق فلسفه‌سنك دورت اساسلى مدعا ايچنده خلاصه اولنه‌بيله‌جكنى كوروروز . فيلسوفك اك اساسلى دعوالرندن برى بر نوع « افتكاريه : Idéalisme » مدعاسيدركه شو صورتله خلاصه اولونابيلير : « ماده ، تصورات : Idées ك هيئت مجموعه‌سيدر . » آيريجه يازمش اولماسنه رغماً فيلسوفك مشهور رؤيت : Vision نظريه‌سنى ده بو فكرينه ربط ايده‌بيليرز . [٢] ايكنجيسى « تصورات كليه ويا مجرده : Idées génerales ou abstrait » نك بر « لفظ » دن ، بر كلمه‌دن عبارت اولديغى وبر حقيقته تقابل ايتمدكلرى فرضيه‌سيدركه بوكا « اسميه : Nominalisme » دينير . اوچونجيسى ، روحك وارلغنى تسليم ايتمكه و اونك وصف اساسيسنى اراده‌ده كورمكه تعلق ايدر . بوكاده « روحيلق : Spritualisme » و « اراده‌جيلك : Volontarisme » مسلكى دييه‌بيليرز . اك صوكنجيسى ده بالخاصه ماده حقنده‌كى ملاحظه‌نك نتيجه‌سى اولارق

[١] تاريخ فلسفه‌يه تعلق ايدن بو قسم محترم رفيقم محمد امين بك افندينك معاونتيله نقل ايدلمشدر .

[٢] بارقله‌ى ، روحيات اعتباريله او زمانه قادار يازلمش اولان آثارك اك مهمى بولنان « Théori of vision » ده آيريجه بو رؤيت نظريه‌سنى وضع ايتمش وبالخاصه مكان وحيز مسئله‌سنى تدقيق ايله‌مشدر .
م . أ

اللهك وارلغنی تسلیمه منجر اولور . [١] بو بر نوع التهیه : Théisme مسلکیدر. بو درت مدعایی (بارقله‌ی)له معاصر اولان فیلسوفلرك ویا اسلافنك آثارنده همان همان عینی تعبیراتله افاده ایدلمش اولارق بولمقدن و کوسترمکدن دها قولای برشی یوقدر . مثلا دردنجی مدعا بوتون التهیات اربابنك قبول ایله‌دکلری بر قناعتدر . اوچونجی فرضیه (دون سقوت)ك فلسفه‌سنده کورولور . (ده‌قارت) همان عینی فکرده‌در . ایکنجی فرضیه (هوبس)ك فلسفه‌سنك قسم اساسیسنی وجوده کتیرمزدن اول قرون وسطاده‌کی مناقشاتك اك مهم زمیننی تشکیل ایتمشدر . (بارقله‌ی)ك ایده‌آلیزمنه کلنجه بو ، (مالبرانش)ك مشهور « علت عادیه مذهبی : Occasionalisme » نه بکزه‌ر . [٢]

[١] ماده ، مادامکه « تصورات » دن عبارتدر ، دوغرودن دوغرویه موجود برقدرتدکلدر. اوحالده اشیانك تحولاتی ، تبدلاتی انتاج ایدن ، دها دوغروسی اوتصورلری بزه وجرده کتیره‌ن برقدرت فاعله اولماسی لازم کلیر . بوقدرت فاعله‌یی قالدیردیغکز کبی بزم ادراکات مادیه‌مزك سببسز وعلتسز وجوده کلمسی ایجاب ایدرکه البته دوغرودکلدر. ایشته (بارقله‌ی)ك ایده‌آلیزمی بوصورتله بالضروره وجود الهی‌یی تسلیمه منجر اولور .

[٢] (ده‌قارت) جوهر مادی‌یی جوهر روحیدن ماهیةً آییرنجه روحك بدنه ، بدنك روحه ناصیل مؤثر اولدیغنی ایضاح ایتمك ضرورتنده ایدی . فقط بومهم مسئله‌یی مقنع برصورتده بالطبع حل ایده‌مادی ؛ کندی‌ده بومسئله‌یی بالاستدلال حل ایتمکده‌کی مشکلاتی کورمشدی . اخلافی (ده‌قارت)ك ماده وبدن مناسبتی مسئله‌سنی تعمیق ایدرلرکن دها عمومی بر سؤال قارشیسنده قالدیلر : ماده وبدن مسئله‌سی حد ذاتنده « علیت : causalité » مسئله‌سنك بر صفحه‌سیدی . نه ایچون روح وبدن مناسبتی مسئله‌سی قارشیمزده دیکیلیور ؟ چونکه روح ، بدنده‌کی تحولاتك ، بدنده‌کی تحولات‌ده روحده‌کی تبدلاتك علتی اولویورده اونك ایچون.. اوحالده ناصیل بونلر بربرینك علتی اولابیلیور ؟ سؤالی قارشیسنده قالیورز. عجبا دوغرودن دوغرویه برماده دیکرینك حرکتنی موجب اولماسی ، برشیئك دیکرینی تحریك ایلمسی دها واضحمیدر ؟ ناصیل اولویورده برماده دیکر بر حرکتك علتی اولویور ؟ ایشته بوسؤال (ده‌قارت)ك اخلافنی دوشوندوره‌ن اك مهم برجهت ایدی. علت عادیه مذهبی سالکلری بومسئله‌یی شوصورتله حل ایدییورلردی : حقیقی علت برقدرت فاعله اولمق لازم کلیر ؛ اوده اللهدر . بناءً علیه اشیا بربرینه دوغرودن دوغرویه تأثیر ایده‌مز . مؤثر کوردیکمز شی آنجق اللهك قدرتنك تعلقنه بر وسیله اولویور . (مالبرانش) بو فلسفه‌یه هم « علت عادیه مذهبی » دیه بر اسم قویمش ، هم بوطرز تفکری بللی باشلی بر سیستم حالنده افاده ایتمشدر . بویله اولونجه بدن وروح بربرینه مؤثر دکلدرلر . بدنده‌کی تحولات روحده‌کی تبدلات ایچون بروسیله ، بر علت عادیه اولویور. شوحالده روحده‌کی بوتون تبدلاتك وبناءً علیه ادراکاتمزك علت حقیقیه‌سی (الله)اولماسی لازم کلیور. بورایه‌قدر مالبرانشك طرز تفکریدر. بونی دها ایلری‌یه کوتورورسه‌کز دیه‌بیلیرسکزکه بوتقدیرده اشیای مادیه دیه خارجده برشی قبول ایتمکه لزوم یوق، چونکه بزه مؤثر اولاجق دکل.. بناءً علیه ماده دیدیکمز شیلر بزم ادراکاتمزدن عبارت.. ادراك دیدیکمز تحولات روحیه‌نك علتی‌ده (الله) در. بو نتیجه‌یه وارنجه (بارقله‌ی)ك ایده‌آلیزمی وجوده کلزمی؟ م . أ

ذاتاً بومدعانك اساسلی فکرلرینی ، حتی دستورلرینی (ده‌قارت) فلسفه‌سنده کورویورز. مع مافیه (حقیقت)ك رؤیایه پك بکزه‌دیکی ، ادراکلرمزك تك باشنه خارجده بر شیئك موجودیتنی بزه تسلیم ایتدیره‌میه‌جکی ادعاسنی بولمق ایچون (ده‌قارت)ه قادار چیقمغه بیله لزوم یوقدر . اوندن چوق اول فیلسوفلردن برقسمی‌ده بوقناعته صاحبدیلر. خلاصه اسکی فیلسوفلرك ، اوقادار ماضی‌یه چیقمق ایسته‌مزسه‌کز ، (ده‌قارت) و (هوبس)ك فلسفه‌لرینه (لوق)ك قناعت فلسفیه‌سنی علاوه ایدرسه‌کز (بارقله‌ی) فلسفه‌سنی خارجاً تشکیل ایده‌جك عناصری بولابیلیرسکز . بو حالده فیلسوفك نهایت کندینه خاص (رؤیت : Vision) نظریه‌سی قالیرکه بونك یکیلکی دیکرلرینه سرایت ایده‌رك (بارقله‌ی)ك فلسفه‌سنه صورةً بر ابداعیلك ، بر بکارت ویرییور دیمك اولور . تعبیر آخرله فلسفهٔ قدیمه وجدیده‌دن بعض پارچه‌لر آلیکز؛ برطباغك ایچنه قویدقدن صوکره صرکه‌وزیتون یاغی قبیلندن ریاضی نصحیانه قارشی آتش پوسکورمکدن کندینی آلامایان دیندار بر راهبده‌کی عقل ایله ایمانی تألیف ایتمك آرزوسنی علاوه ایله‌ییکز، بونلری ایچه‌قاریشدیردقدن صوکرا اوسته‌دره‌اوتی ویا مایدانوز قبیلندن نوفلاطونیلکدن طوپلانمش برمقداروجیزه‌لر سرپیکز ، تعبیری معذور کوروورسه‌کز بر صالاطه حصوله کلیرکه ظاهراً (بارقله‌ی)ك یاپدیغی فلسفه‌نك طبقیسی اولور .

فقط بواصولله حرکت ایدنلر (بارقله‌ی)ك تفکراتنه قطعیاً نفوذ ایده‌مزلر . برکره (بارقله‌ی) فلسفه‌سنك اقسامنی بو اساس دائره‌سنده ایضاح ایتمکده مشکلات ، حتی امکانسزلق واردر . فی الحقیقه غریب بر نومینالیزم فلسفه‌سی‌که مجرد و کلی تصوراتی ، یعنی بوتون ادراکات آراسنده مشترك اولابیله‌جك بر شیئی هپ کلمه‌دن ، لفظدن عبارت عد ایدییور واونلرك وجود حقیقیسی اولمادیغنی قبول ایلیور ، وفقط عینی زمانده علم التهیده مندمج وماهیت ابدیه‌یی حائز مجرد وکلی مفهوملر تأسیسنه منجر اولویور ؛ کذلك بر ایده‌آلیزم فلسفه‌سی‌که اجسام مادیه‌نك وجودینی انکار ایدییور ، اویله اولدیغی حالده ماده حقنده مثبت ونتیجه‌سی اعتباریله چوق فیضلی بر نظریه اورته‌یه قویویور . باشقه بر تعبیرله اك قویو معناده بر ایده‌آلیزم اولیور ، فقط ادراکلرمزی برنوع رؤیادن عبارت عد ایدن عینی مسلکك منسوبیتندن بسبتون باشقه بر استقامته توجه ایلیور . (بارقله‌ی) فلسفه‌سنی بویله پارچه پارچه مدعالردن مرکب کوره‌نلر بوتون بونلری ناصیل ایضاح ایده‌بیلیرلر؟ بو یولده دها ایلری‌یه کیتمك ایسته‌میورم. دیمك ایستیورم که (بارقله‌ی) فلسفه‌سنی

پارچالامقسزین تمك بر نظرله قاوراماز ، صوكره آییردیغمز بو درت مدعادن هر برینك دیكرلرینی حامل بولوندیغنی كوره‌جك وجهله اوكا نفوذ ایتمز ، فیلسوفك خصوصیت ودرینلكنی فرق ایله‌مز، سطحاً، ظاهراً تماس ایله‌دیكی معاصر ویامقدم فلسفه مذهبلرندن صورت قطعیه‌ده آییرمازسه‌ق بو فلسفه‌یی دقتلیجه تدقیق ایتمه‌مش اولورز . بالعكس بویله یاپارسه‌ق آرتق (بارقله‌ی) فلسفه‌سی برطاقم فرضیه ودعوالرك مجموعی كبی دكل، ذی حیات بروجود، برعضویت : Organisme حالنده كوروئمكه باشلار. واقعا بوطرز تدقیق دخی واصل اولمق ایسته‌دیكمز صوك نقطه دكلدر اما بو اصول بزی حقیقته دها زیاده تقریب ایلر . بوخصوصده تفصیلاته كیرمكه لزوم كورمه‌یورم. یالكز آییردیغمز بودرت مدعادن هیچ اولمازسه بر ویا ایكیسنی آلارق هر برندن دیكرلرینك ناصل استخراج ایدیله‌بیله‌جكنی كوسترمك ایستیورم .

مثلا (بارقله‌ی) ك ایده‌آلیزم نظریه‌سنی آلالم . (بارقله‌ی) ك بونظریه‌سی ساده‌جه « جسم ، مادی تصوراتدن عبارتدر » دیمكه مستند دكلدر . ذاتاً بویله بسیط بر ادعا نه‌یه یارارکه . . . تجربه اجسامك وجودینی بزه تسلیم ایتدیروب دورویور . اونی تصوردن عبارت عد ایدرسه‌ك ینه بالضروره حقیقتنی ، وارلغنی قبول ایلیه‌جكسز . بو حالده نتیجه جسم یرینه « تصور : Idée » كلمه‌سنی اقامه ایله‌مكدن عبارت اولاجق . . . شبهه یوقكه (بارقله‌ی) اولدكدن صوكرا ماده‌دن برشی قالمایه‌جغنی دوشونمش دكلدر . شوحالده باقی قالان ، دوام ایدن شیئه جسم ویا « تصور » دیكز اوندن نه چیقار ؟ فیلسوف بونظریه ایله بسبتون باشقه بر شی قصد ایله‌مشدر . آكلاتمق ایسته‌مشدركه ماده تصوراتمزله عینی شموله مالكدر ؛ یعنی ایچنده ، طیشنده هیچ بر فضله‌لق یوقدر . تصورمز ، ادراكمز خارجنده هیچ برشیئی احتوا ایتمز ، بیلمه‌دیكمز هیچ برشیئی كیزله‌مز ؛ برقوته ، بالقوه امكانلره مالك دكلدر . ظاهر یاپیلمش بر شیدركه بزه معلوم اولاندن یعنی ادراكمزدن فضله‌سنی احتوا ایتمز . ذاتاً تصور تعبیری‌ده علی العاده احوالده بویله بر وجودی ناطقدر ، یعنی تماماً تحقق ایتمش بر وارلق دیمكدر . تظاهر ایدن شكلی نه‌ایسه ماهیتی، حقیقتی‌ده اوندن عبارتدر . حال بوكه « شی : Chose » تعبیری اویله دكلدر . حقیقی تظاهرندن آیریلابیلان ، یعنی بر طاقم امكانلری صاقلایان وجود دیمكدر . ایشته بو سببه مبنیدركه (بارقله‌ی) ماده‌یه « تصور » دیورده «شی» دیمیور. (بارقله‌ی) ك ایده‌آلیزمنی بوصورتله تلقی ایدنجه اونك بوخصوصده‌كی افكارینك (اسمیه) قناعتیله اشتراك ایلدیكنی كورورسكز .

فی الحقیقه فیلسوف بو ایكنجی مدعاسنده كلی ومجرد تصورات یوق دیمیورمی؟ ماده‌یی بوقاریده سویله‌دیكمز طرزده تلقی ایدنجه بو نظریه غایت طبیعی اولارق اوندن چیقار . چونكه تصورات مجرده وكلیه‌نك ماده‌دن، ادراكلردن مستخرج اولماسی لازمدر. [١] فقط ادراك ، منفرد ومشخص بر احساسدن ماعدا برشی احتوا ایتمدیكنه كوره بوندن ناصل باشقه برشی چیقاریلیر ، تجرید ایدیلیر؟ ادراك ساده‌جه بر ادراكدر. اوندن فضله برشی چیقاریلاماز. مثلا رنك و مقاومت احساسلری بر ادراكدر ویكدیكرلرندن آییریدر. هر بری شعورمزك بیلدیكی احساس خارجنده وآرالرنده مشترك برشیئی محتوی دكلدركه تحلیل و تجرید ایله اونی بولمش اولالم، و مثلا هر ایكیسنك استناد ایلدیكی « ماده » ، « حیز » دنیلن برفكر مجرد و كلی الده ایده‌لم . نه باصره‌نك ، نه لامسه‌نك معطیاتنده ادراك ایتدكلرمزدن ، احساسلردن فضله برشی یوقدر . بناءً علیه بو ادراكلردن تجرید ایله ماده و جسم دنیلن برشی استخراج ایلیه‌مزسكز. بونلردن استخراج ایتدیككزی ظن ایتدیككز وهر برنده مشترك فرض ایلدیككز (شی) بر وجود حقیقی ، بناءً علیه بر تصور دكل ، هر هانكی بر طرزده صیرالادیغكز ادراكلره ویرلمش بر اسمدن باشقه برشی دكلدر. ایشته (بارقله‌ی) ك « نومینالیزم » دنیلن اسمیه قناعتی بودر. (بارقله‌ی) ك پك مشهور « رؤیت » نظریه‌سی‌ده بوكا مستندر : « حیز » عینی زمانده هم باصره ، هم لامسه آراسنده مشترك بر « شی » اولاماز. چونكه باصره‌نك بزه‌ویردیكی رنك ایله لامسه‌نك بیلدیردیكی مقاومت آراسنده مشترك برشی یوقدر . بو ایكیسی آراسنده مشترك برشی اولمادیغی كبی بوتون حواسك بیلدیردكلری آراسنده‌ده مشترك برشی موجود دكلدر . بناءً علیه « حیز » كبی حواسك بیلدیردیكی مدركاتك عمومنده مشترك فرض ایلدیكمز برشی ساده‌جه بر « لفظ » در، بر

[١] بارقله‌ی ، بالخاصه بو نقطه‌ده (لوق) ه معارضدر . (لوق) ه كوره بیاض، قیرمزی، ماوی . . . الخ شیلره باقیورز ، اونلری ادراك ایدیورز . بونلر آراسنده مشترك اولان (رنك) تصور مجردینی الده ایده‌بیلیورز. (بارقله‌ی)ه كوره، خایر . . بز اشیانك برقسمنی ، ادراكلرمزدن بر پارچه‌سنی ملاحظه ایده‌بیلیرز اما ادراكلر آراسنده مشترك بر كیفیتی ، باشقه بر تعبیرله مجردی وكلیی « تصور » ایلیه‌مه‌یز . بو نوع « تصور : Idée » لر برر لفظدن ، برر كلمه‌دن عبارتدر . بزده « مشخص : Concret » وفردی تصورلر ، مفهوملر وار ، بونلر اعانه‌سیله ، عادتا بونلری مثال عد ایده‌رك دیكرلرینی دوشونیورز . یوقسه بو منفرد و مشخص تصورلردن آیریجه برده مجرد تصورلر وجوده كتیریورز . بر ادراك عینی جنسدن دیكرلرینی دوشوندورویور و بویله‌جه دوشوندوردیكی شیلره بر اسم ویریورز . كلی و مجرد مفهوملر اولیور . فقط بونلر حقیقتده برر لفظدر ، برر كلمه‌در ؛ ذهنده حصوله كلمش تصور دكلدر .

برکلمه‌در. ایشته اسمیه‌دعواسنك برتطبیقی، وایشته بوسایه‌ده «حیز»ی باشلی باشنه بروارلق تلقی ایدن (ده‌قارت) معقیلوینك مسلکلرینی جرحی استهداف ایدن دلیلك اساسی .. شیمدی «حیز» ی براقه‌لم .. دها عمومی صورتده مسئله‌یی ملاحظه ایده‌لم :

لسانمزك بنیه‌سنه نظراً «بن شوئی ادراك ایدیورم» سوزیله «شو ادراك موجوددر» جمله‌سی عینی معناده‌در . آنجق بو ایکنجی جمله‌ده‌کی «وجود» تعبیری مختلف ادراکاتی توصیف ایتدیکی ایچون ادراکلرمز آراسنده مشترك برشی اولدیغی ذهابنی تولید ایدیور وتنوع ایدن ادراکلر آراسنده بر وحدت اساسیه بولوندیغی ظننی حصوله کتیریور . بو وحدت اساسیه‌یه «جوهر» دییورزکه حقیقتده «وجود» کلمه‌سنك بر اقنوم ، بذاته قائم برشی کبی عد ایدلمه‌سندن تولد ایله‌یور . ایشته بارقله‌یك افتکاریه دیدیکمز ایده‌آلیزم نظریه‌سی بودر وحد ذاتنده اسمیه دعواسیله مشترکدر ؛ اوندن آیری دکلدر .

شیمدی بارقله‌یك الله وارواح حقنده‌کی نظریه‌سنه کچه‌لم . اکر ماده تصوراتدن ، مدرکاتدن عبارت ایسه ، تعبیر آخرله صرف انفعالی Passif و تماماً محدود و معین ایسه ؛ هیچ برقدرتی وبالقوه امکانلری حائز دکلسه دیکر اجسام اوزرینه تأثیر ایده‌مز . اوحالده اجسامك حرکتنی ، باشقه بر تعبیرله تصورلرمزك تبدلنی ایضاح ایچون بالذات اوجسملری ده ، اوتصورلری ده وجوده کتیره‌ن بر قدرت فاعله‌یه احتیاج واردر . مکونات اوزرنده‌کی مشاهدامز تبدل و حرکاتده ؛ اجسامك مناسباتنده برنظام وترتیب بولوندیغنه دلالت ایتدیکنه کوره بوعلت فاعله ذکا وعلم صاحبی اولمق اقتضا ایدر . اکر آز ویاچوق صنعی اولارق بر ماده پلانی اوزرنده تشکیل ایلدیکمز جملهٔ اشیا ومدرکاته ویردیکمز اسمی مجرد وکلی تصور فرض ایدرسه‌ك آلدانیورز . فقط ماده‌نك اوزاندیغی صفحه آرقه‌سنده اللهك بوتون مدرکاته و اشیایه شامل اولان نیت و قصدلرینی کشف ایلدیکمز وقت بالعکس حقیقتی بولویورز . [١] اجسامك مشاهدهٔ خارجیه وسطحیه‌سندن چیقاردیغمز ، واونلر آره‌سنده مشترك کبی کوردیکمز وبناءً علیه یکدیکرینه رابطه خدمت ایلدیکنی ظن ایتدیکمز تصورات مجرده حقیقتده برر (اسم) دن ، برر کلمه‌دن عبارتدر . فقط اشیانك غورینه ، بنیهٔ اصلیه‌سنه نفوذ ایدرك بولدیغمز تصورات کلیه‌ـکه

[١] بونیت وقصدلرده مجرد وکلی مفهوملردر. چونکه بوتون اشیا آراسنده مشترکدر. دیمك‌که بارقله‌ی اجسام ماده‌نك ادراکاتنده مشترك وبناءً علیه مجرد وکلی تصورك اولمادیغنه قانعدر. حالبوکه ماهیت اشیایی ایضاح ایتمك ایتدیکنجه برچوق کلی مفهوملر قبول ایلیورکه بونلر اللهك علمنده مندمجدر.

اشیایی اللهه ربط ایدر ، دها دوغریسی اللهدن اشیایه نازل اولور ـ برر حقیقت ، برر شأنیتدر . بارقله‌یك اسمیه (نومینالیزم) ادعاسی طبیعتیله بویله بر انکشافه اوغرایور . بو نظریه‌یی (نوفلاطونیه) مسلکندن آلینمه برخیال عد ایتمك حقسزلق اولور. تعبیر آخرله بارقله‌یك افتکاریه‌جیلکی ماده‌نك بوتون تظاهراتی آرقه‌سنده اللهی کورمه‌نك بر صفحه‌سندن باشقه برشی دکلدر. کورولویورکه بارقله‌یه کوره روحمزده ادراکاتی ، فیلسوفك تعبیرنجه تصوراتی وجوده کتیره‌ن اللهدر. آنجق بو مدرکاتی طوپلایان ، دها دوغریسی او تصورلرك استقبالنه کیدن وارلق یعنی روح ؛ ماهیةً تصورلرك معکوسیدر ؛ تصورلر کبی صرف انفعالی دکل ، بالعکس قدرت فاعله‌یی حائزدر ، یعنی اراده‌در . مع مافیه انسانده ، روح بشرده متمرکز اولان بو اراده ، ارادهٔ الهیه ایله متمادیاً تحدید ایدلمکده‌در. ارادهٔ الهیه ایله ارادهٔ بشریه‌نك تماسی ماده‌یی وجوده کتیرییور . ماده ؛ یعنی مدرکات تماماً انفعالی اولدیغی حالده بوادراکك تظاهر ایتدیکی روح ؛ محض فاعلیتدر . ایشته روح بشر ؛ ماده ، روح الهی اوچ موضوعدر که بونلرك وجودی آنجق بربرینه قارشی اولان تأثیر و عملیله ایضاح ایدیله‌بیلیر . الحاصل بارقله‌یك روحیه‌جیلکی قبول ایلدیکی دیکر اوچ مدعادن هر هانکی برینك باشقه صفحه‌سیدر .

کورولویورکه بارقله‌یك مسلك فلسفه‌سنك اقسامی بر وجود ذی حیاتده اولدیغی کبی بربری ایچنه نفوذ ایتمکده‌در. ابتدالرده سویله‌دیکم کبی اقسامك بومتقابل حلول ونفوذی بزه بارقله‌ی مذهب فلسفیه‌سنك بدنی حقنده دها دوغرو برفکر ویرسه‌ده هنوز روحنه ایصال ایتمز .

بو فلسفه‌نك روحی بوتون او ادعالری یکدیکریله تألیف ایده‌بیلن خیال متوسط : l'image médiatrice ده‌در. بوکا ایریشیلمه‌دکجه (بارقله‌ی) فلسفه‌سنك روحی بولونمش دکلدر. «خیالت : fantôme» ه بکزه‌ین بو خیال کوروله‌بیله‌جك بر حالده اولمه‌سیله ماده‌یه ، طوتولامایه‌جق کبی بولونمه‌سیله روحه بکزه‌ر. بویله بر کوروشه واصل اولابیلمك آنجق بو مذهب فلسفه‌نك اطرافنده اوزون مدت اوغراشمق و اعماقنه نفوذ ایده‌جك درجه‌ده چالیشمقله ممکندر. بو طرزده بر مدققك روحنده ترسم ایده‌جك بو خیال متوسط عجبا فیلسوفك مفکره‌سنده عیناً تجلی ایتمشمیدر ؟ هرحالده بو خیاللر مادةً عینی اولماسه‌لرده بر متنك ایکی مختلف لسانده‌کی ترجمه‌لری کبی مألاً بر اولاجقلردر. فیلسوفك تفکری انکشاف وتکاملنی کچیردکن بو خیاللر بلکه شکلاً تنوع وتعدد ایتمشدر ؛ بلکه‌ده هپ

بردن وارداولمشلردر، فقطروحاً معادل قالمشلردر. حتی بلکه‌ده هیچ بر خیال کورمه‌دیده هر درلو خیالدن دها رقیق اولان حدس ایله اوزاقدن اوزاغه ودوغرودن دوغرویه تماسده بولوندی. هر نه حال ایسه، بز مفسرلرك وظیفه‌سی فیلسوفلرده‌کی بو خیال متوسطی ایستر بر « حدس اساسی : intuition originelle » کبی مبهم بر تفکر، ایستر بر « روح مذهب » کبی مجرد عنوانلرله میدانه چیقارمقدرکه هر بویوك فیلسوفك سیسته‌منده اك صریح حدس واك مشخص روح بو خیالده‌در.

بو اصولی (بارقله‌ی) ه تطبیق ایدرسه‌ك فیلسوفده ایکی فرقلی خیال کورورز. بونلردن کوزمه اك چوق چارپان بالذات کندیسی طرفندن اشارت ایدلمش اولانی دکلدر. بکا اویله کلیورکه بارقله‌ی، ماده‌یی الله ایله انسان آراسنده کائن شفاف بر اینجه زار : une mince péllicule transparente کبی کورویور. فیلسوفلر، حتی متافیزیکجی کوزیله باقان حس عامه بو زارله مشغول اولمادقلری مدتجه الله بونك آراسندن کورونمکده‌در. لکن متافیزیکجیلر ومتافیزیکجیلك بوکا تماس ایدنجه او اینجه زار درحال بوزولوب قالینلاشیور، غیر شفاف بر شی اولیور چونکه « جوهر »، « نوت »، مجرد « حیز » والخ کبی کلمه‌لر بو زارك آرقه‌سنه کچیور، واوراده بر توز طبقه‌سی تشکیل ایده‌رك شفافیتی ستر ایله اللهی کوسترمیور. نیته‌کیم بو خیاله یاقین بر افاده (بارقله‌ی) ك قلمندن کندینه مخصوص تعبیرلرله باقیکز ناصیل چیقیور : « اولا توز قالدیریورز، صوکراده کوره‌مزلکدن شکایت ایدییورز ». اکثریا تکرارلادیغی بر تشبیهی دها وارکه شیمدی عرض ایتدیکم خیالك سمعی شکله قلب ایدلمش بر افاده‌سیدر : ماده، اللهك بزه سویله‌دیکی بر لساندر. ماده‌یه دائر یاپیلان متافیزیکلر بو لسانك مجازلرینی قالینلاشدیرییور، وهر بریسنی باشلی باشنه موجود بر موهومه یاپمقله دقتمزی معنادن صونه چویرییور، وبو صورتله کلام الهی‌یی تعقیبدن بزی منع ایدییورلر. حال بوکه (بارقله‌ی) ك ایکی خیالندن هرهانکیسنی کوز اوکنه کتیروب تأمل ایده‌جك اولسه‌ق نظر دقتدن قاچیرلمامسی لازم کلن بر خیال بسیط ایله قارشیلاشه‌جغز. بو خیال، (بارقله‌ی) ك مذهب فلسفیسنی دوغوران حدسك کندیسی دکلسه‌ده دوغرودن دوغرویه بو حدسدن اشتقاق ایتمشدر. (بارقله‌ی) ك حدسنه ادعالرینك هر بریسندن وحتی هیئت مشترکه‌سندن دها یاقین اولان ایشته بو خیالدر.

عجبا بو حدسك کندیسنی یاقالایه بیلیرمی‌یز؟ مفهوم: le concept وخیال؛ l'image دن

عبارت اولمق اوزره آنجق ایکی واسطهٔ بیانمز واردر. فلسفی سیسته‌م مفهوملرده انکشاف ایدر. سیسته‌م، منشأ ومخرجی اولان حدسه قادار تعقیب اولوندیغی تقدیرده بر خیالك ایچنده صیقیشمش کورونور. دها یوکسکلره چیقیله‌رق بو خیالده کچیلمك ایسته‌نیرسه بالضروره سیسته‌مك خیال وحدسنی آرامق ایچون حرکت اولوندیغی زمانلرده‌کی مفهوملردن دها مبهم، دها کلی مفهوملره تکرار دوشولمش اولور. چونکه سیسته‌مك روح واساسی اولان حدس، قایناغندن چیقدیغی کبی آلینیرسه، دنیانك اك طاتسز وصوغوق بر شیئی کبی کورونور؛ حتی عادیدر بیله ... مثلا (بارقله‌ی) ك حقیقی واصل ادعاسی شودر : کندینی دائما ناقص بر فعالیت حالنده دویمقده اولان روح بشر قسماً اللهه مربوط وقسماً مستقلدر. الله ایله روح بشر آراسنده انفعالیت مطلقه : Passivité absolue حالنده بولنان بر شی، یعنی ماده بولونماسه روحمز دها یوکسك بر فعالیته ایریشه بیلیر. بو مفهوملی افاده ایله (بارقله‌ی) ك اصل حدسنه ترجمان اولورسه‌ق ده بو صورتله الده قالان شی بوش بر مضموندن فرقسزدر. یالکز مفهوم اولارق دها ایسنی بولامایه‌جغمزه کوره بو دستور مجردی محافظه ایتمکله برابر بوکا بر آزده حیات قاتمغه چالیشه‌لم. بونك ایچون فیلسوفك بوتون یازدقلرینی اوقویه‌لم. بوراده بولنان فکرلری منشألری اولان خیاله قادار چیقاره‌لم؛ بو خیالك ایچنه کیردکدن صوکرا فیلسوفك فکرلرینی برچوق فکر وخیاللرله محمول مجرد بر دستوره قادار یوکسلته‌لم؛ دها صوکرا بویك بسیط دستوره بوتون روحمزله علاقه‌دار اولوب باقه‌لم؛ باقدقجه ساده‌لشه‌جك اولان بو دستورك مفهوم حالنده ممتد شکلندن خیال حالنده متکاثف منبعنه دوغرو یوکسله‌لم. بوراده سیسته‌مك تام مرکز قوتنده بولنه‌جغمز ایچون فیلسوفه حمله ویا حدس ویرن الجانك بو قوت مرکزندن ناصیل چیقدیغنی آرتق تصور ایده‌بیلیرز. (بارقله‌ی) ك دورت مدعاسی بو مرکز قوتدن چیقان الجائی حرکتك یولی اوزرنده معاصرلرینك فکر ودعوالرینه تصادفدن نشأت ایتمشدر. تعبیردیکرله (بارقله‌ی) باشقه مدعالرده‌ده بولنه بیلیردی؛ یالکز روحنك الجاسی ینه عینی الجا اولاجغندن بو مدعالرك آراسنده‌کی مناسبت وهیئت عمومیه‌سندن چیقه‌جق معنا وبالنتیجه فلسفه ینه عینی اولاجقدی.

شو حالده بر فلسفه‌نك مقدم ویا معاصر فلسفه‌لره نسبتی فلسفی سیسته‌ملرك تاریخندن چیقاریلمش زبانزد بر تلقی‌یه هیچ بکزه‌مز. بو تلقی‌یه کوره هر فیلسوف کندندن اول کلن فیلسوفلرك فکرلرینی دها فائق بر ترکیب وجوده کتیرمك اوزره آلیر، ویا بونلری یکی

بر فکرله مزج ایدر. حقیقتده هیچ ده بویله دکلدر. بوکا اینانمق، قونوشمق ایچون اولا کلمه‌لر آرایوب صوکراده بر تفکر واسطه‌سیله تصرف ایتدیکمزه اینانمق کبیدر. حال بوکه کلمه و جمله‌لرك فوقنده بونلردن چوق دها ساده اولان بر معنا واردرکه بو، تفکر ایدلمش برشی اولمقدن زیاده تفکرك بر حرکتی، دها دوغروسی بر وجهه : direction سیدر. رشیمی حیاتك ابتدائی بر حجره‌دن اولا ایکی‌یه وبالآخره متعدد حجره‌لره تجزی ایتمك صورتیله شکل مکملیتی اولان عضویته واصل اولماسی ناصیل رشیمه ویریلن ایلك الجا : impulsion نك اثری ایسه تعضو حالنده تجلی ایده‌جك بر تفکرك مولد اساسیسی‌ده پك بسیط بر جمله ویا حرکت روحدر بو جمله‌دن صوکرادرکه رشیم تفکر ذهنك متوالی صفحه‌لرینی قطع ایده‌رك نهایت کلام حالنده بر تعضوه منجر اولور. بورایه وارنجه کندینی بر جمله ایله، یعنی اولجه موجود بر زمره عناصر فکریه ایله افاده ایدر. حتی ایلك عنصرلرینی کیفنه کوره‌ده انتخاب ایده‌بیلیر؛ شو شرطله‌که متباقی عنصرلر ایلك عناصرك بر متممی اولسون. نیته‌کیم عینی بر تفکر بسبتون فرقلی کلمه‌لردن مرکب مختلف جمله‌لرله‌ده افاده اولنه‌بیلیر؛ اُلویرکه بو کلمه‌لرك آرالرنده‌کی نسبت عینی اولسون. ایشته کلام فعالیتنك وتیره : Processus سی... بر فلسفه‌یی تشکیل ایدن عملیهٔ فکریه‌لرده طبقی بونك کبیدر. فیلسوفك ایلك حرکتی اولجه موجود فکر وتصورلردن باشلاماز؛ نهایت اولسه اولسه بورایه واصل اولور. فقط بورایه کلیش اسکی فیلسوفلرك کلیشنه هیچ بکزه‌مز. چونکه فیلسوفك ایچندن کلن یکی حرکته طوتولان فکرلر قاصیرغه‌یه کیرن توزلر، جمله‌لره داخل اولان کلمه‌لر کبی اویله یکی بر حیات آلیرلرکه آرتق بونلرده‌کی معنا اولکی معنالر دکلدر.

بو مناسبتله بر عینی فلسفی بر بیسته‌مله فیلسوفك ایچنده یاشادیغی دورك معلومات علمیه‌سی آراسنده‌ده کوره‌بیلیرز. فلسفه‌نك بر نوع تلقیسنه کوره فیلسوف، زماننك نتایج علمیه‌سندن بویوك بر ترکیب وجوده کتیره‌ندر. واقعا فیلسوف اوزون بر زمان علم کلی‌یه صاحب ایدی؛ حتی بو کون بیله علملرك بو قدر تشعب وتنوعنه وبر انسان طرفندن اوکره‌نیلمه‌سی امکانسزلغنه رغماً فیلسوف هرشیئی بیله‌مه‌مکله برابر اوکره‌نه‌بیله‌جك بر حالده بولندیغندن ینه علم کلی‌یه صاحب بر انسان صفتنی حائزدر. لکن بوندن فیلسوفك وظیفه‌سی یاپیلمش علملری آلارق بونلری دها زیاده عمومیلشدیرمك وتکاثف ایتدیره‌رکدن توحید معرفت : unification du savoir دنیلن بر غایه‌یه اولاشدیرمقدر

نتیجه‌سی چیقاریله‌بیلیرمی؟ مساعده‌کزله سویلیه‌یم‌که فلسفه‌نك بو طرزده تلقیسی یالکز غریب اولمقله قالماز؛ عینی زمانده علمه قارشی بویوك بر صایغیسزلق، عالمه قارشی‌ده آغیر بر حقارت اولور. علمی اصوللرله سنه‌لرجه چالیشمش وبیك مشکلاتله بعضی نتایج الده ایتمش بر آدام بزه : «تجربه، استقراء وتعلیلك یاردیمیله بنی بو نقطه‌یه قادار کتیردی. علمی معرفت بورادن باشلایوب شوراده بیتیور؛ ایشته بنم علمی نتیجه‌لرم» دییور، وصوکرا بو آدامك قارشیسنه فیلسوف اولمقله کرامت کوستریلیرمش کبی بری چیقه‌رق : «چوق کوزل، بونلری بکا براق، باق سکا اونلردن دها نه‌لر یاپه‌جغم! اولا بکا ناتمام اولارق ویردیکك بو معلوماتی بن تاملایه‌جغم. صوکراده پراکنده اولارق آلدقلرمی توحید ایده‌جکم. هم‌ده سنك ترصد ایتدیکك وقعه‌لرك مالزمه‌سی وعینی مساعی ایله، یعنی استقراء وتعلیل ایله سنك یاپدیغکدن هم دها چوق، هم دها ایی یاپه‌جغم» دیسه ناصیل اولور!... بالطبع بوندن دها غریب بر ادعا اولاماز. عالم کبی عینی مواد وعینی اصوللرله چالیشان بر آدام صرف فیلسوفلق کرامتیله‌می بونلری یاپه‌جق!.. واقعا بعضی عالملر اولورکه نظرده دها نافذ، استخراج نتایج وتعمیمده دها ماهر، مساعی واصوللرینه قارشی دها تنقیدکاردرلر. کلمه‌نك خصوصی معناسنده آلینمق شرطیله بونلره‌ده فیلسوف دینه‌بیلیر، و بو معناده هر علمك بر فلسفه‌سی اولماسنی هرکسدن اول بن قبول ایده‌رم. شو قادار وارکه فلسفه‌نك بو نوعی ینه علم اولدیغی کبی یاپانی‌ده عالمدن باشقه برشی دکلدر.

فلسفه‌نك رولنی بو صورتله تلقی ایتمك علم ایچون اولدیغندن فضله فلسفه ایچون بر حقارتدر. تعمیم و ترکیب وادیسنده عالمك توقف ایتدیکی نقطه عینی زمانده تجربه ومعاقله‌نك دوردیغی نقطه دکلمیدر؟ بویله اولونجه عینی طریق معرفتله دها اوزاقلره کیتمك ادعاسنده بولونورسه‌ق کندیمزی تام معناسیله عندیات وهیچ اولمازسه فرضیات ساحه‌سنده براقمش اولمازمی‌یز؟ فلسفه‌یی علمی تعمیملری آشان بر تعمیملر مجموعه‌سی کبی کوسترمك فیلسوفی ساده‌جه معقولات واحتمالاتله اکتفا ایدن بر آدام منزله‌سنه دوشورمکدن باشقه نه اولابیلیر؟ مناقشه‌لرمزی اوزاقدن تعقیب ایدنلردن چوغنك فلسفه ساحه‌سنی ساده‌جه بر امکان، ویاهایدی هایدی بر احتمال زمینی ظن ایتدکلرینی بیلیورم بونلرجه فلسفه یقینك بیتدیکی یردن باشلار. فقط ایچیمزدن هانکیمز فلسفه‌یی بو درکه‌ده کوره‌بیلیرز؟ واقعا بر فلسفه‌نك کتیردیکی شیلردن کافه‌سنك تحقیق ایدلمش ویا قابل تحقیق اولدیغنی کیمسه ادعا ایده‌مز. فلسفی اصولك اصل خصوصیتی ذهنك بعضی زمانلر وبعضی نقطه‌لرده بعضی تهلکه‌لری

قبول ایتمه‌میدر. یالکز فیلسوف بو تهلکه‌لره سیغورطه‌سز آتیلمش دکلدر. اویله شیلر واردر که فیلسوف حدسنك قوتیله بونلر قارشیسنده کندیسنی صارصیلمایه‌جق کبی امین حس ایدر. وبالآخره منبع قوتی اولان بو حدسنی تلقین خصوصنده‌کی موفقیتی نسبتنده بزه‌ده عینی امنیتی ویرر.

حقیقتده فلسفه علملرك بر ترکیبی دکلدر. فلسفه‌نك اکثریا علم ساحه‌سنده یرلشمه‌سی وبعضاً علمك مشغول اولدیغی موضوعلری دها ساده بر رؤیتله قاورامه‌سی نه توحید علم، نه‌ده نتایج علمیه‌یی دها یوکسکلره اصعاددر. تجربه بزه ایکی مختلف وجهه‌دن عرض وجود ایتمسه‌یدی فلسفه وعلم کبی ایکی معرفت طرزینه هیچ حاجت قالمازدی بزی بونلره محتاج براقان سبب بر طرفدن واقعه‌لرك تعاقب وتکرر حالنده، قابل وزن ومساحه بر صورتده وبر کثرت ومکانیت استقامتنده تجلی ایتمه‌سی؛ دیکر طرفدن صیرورهٔ محضه‌دن عبارت اولان حلول متقابل حالنده وقانون ومساحه‌دن قاچان بر شکلده کورونمه‌سیدر. باقیلیرسه تجربه، هر ایکی وجهه‌ده‌ده شعور افاده ایدر. یالکز برنجی نوع تجربه‌ده شعور خارجه دوغرو آچیلمق ومعیارینی بورادن آلمقله خارجی بر علم یاپمقده؛ ایکنجی تجربه‌ده ایسه کندینه توجهله کندینی یاقالایوب کندنده درینلشمکده‌در. شعور کندی اعماقنه ایتمکله عجبا ماده، حیات وعمومیتله شأنیت حقنده دها ایلریلره نفوذ ایده‌بیلیورمی؟ شعورك ماده‌یه ازقضا لاحق اولدیغی فرض ایدیلیرسه، خایر ... لکن بو طرزده بر فرضیه‌نك نره‌دن طوتولسه عبث، باطل، کندی کندیسنه قارشی متناقض وواقعه‌لره مخالف اولدیغنی کوستردك ظن ایدییورم. شاید شعور بشر شعورلرك اك واسعی و یوکسکی اولماسنه رغماً هیچ بر شیئه مداخله ایتمیه‌جك کبی بر طرفه براقیلمش وانسان دینیلن مخلوق، طبیعتك بر کوشه‌سنده جزایه دوران بر چوجق کبی ایسه یینه خایر دیه‌بیلیرز. فقط حقیقت حال بویله‌می؟.. دنیایی دولدوران ماده وحیات بزده‌ده موجود؛ بوتون اشیاده چالیشان قوتلر کندیمزده‌ده محسوس. اولمش بولنان و اولان شیلرك اك محرم جوهری نه اولورسه اولسون بوندن بزده‌ده وار. بناءً علیه کندی شعورمزه اینه‌لم. بوراده شأنیتك دها درین نقطه‌لرینه تماس ایده‌جکمز کبی بورادن آلاجغمز قوتله عالم خارجی‌یه‌ده دها قوتلی بر حمله ایله مؤثر اولابیله‌جکز. بکا قالیرسه فلسفی حدس ایشته بو تماسدر، وفلسفه‌ده بو حمله‌دن عبارتدر. اعماق شعوردن کلمش بر الجا: Impulsion ایله عالم خارجی‌یه چیقنجه تفکرمزك مفهوملرده توضعی نسبتنده علمه ملاحق اولاجغز. فلسفه، علم قالبنه کیره‌مز؛ حدس ادعاسنده بولنان بر فکر اساسی رشیم کبی تجزی ایده ایده خارجده ترصد ایدلمش واقعه‌لر وبونلرك انسجامی

افاده ایدن قوانین علمیه‌یی احاطه ایده‌مز، وحتی بعضی تعمیملری تصحیح ایله بعضی مشاهده‌لرده بولونه‌مازسه یاپدیغی شی تام معناسیله بر فانتازیا اولور. فانتازیالرله حدس آراسنده ایسه هیچ بر وجه مشارکت یوقدر. تعبیر دیکرله فلسفه هیچ بر زمان فانتازیا دکلدر، و اولامشدر. علمك واقعه وقانونلرنده تجسد ایده‌بیلن بر حدس علمی تجربه‌لرك توحیدندن ألده ایدلمش دکلدر. چونکه فلسفه وحدته منتهی اولماز؛ بالعکس وحدتدن باشلار. فلسفه‌نك بر طرفدن مثبت علملر نتایجنی تمثیل ایدر بر طرزده چالیشیر، دیکر طرفدن ده مقدم فلسفه‌لرك اجزاسنی کندنده جمع ایدر کورونمه‌سی بر ترکیب عملیه‌سی دکل بالعکس بر تحلیلدر.

علم، عملك معاونیدر. عمل ایسه بر نتیجه‌یی استهداف ایدر. علم ذکاسی، مطلوب فلان نتیجه‌یه واصل اولمق ایچون نه‌یاپملی‌یم؟ ویا فلان حادثه حصوله کلمك ایچون هانکی شرائطی احضار ایتملی‌یم؟ دیه دوشونور. علمی‌ذکا تکوینی بیتیرمش شیلرك بریندن دیکرینه کیتمك صورتیله چالیشیر. بوسببدن تکوینلرینی بیتیرمش ایکی شی آراسنده‌کی فاصله‌یی بالضروره یا اهمال ایدر، ویا بوراده‌ده تکوینی بیتیرمش شیلر بولمغه باقار. بوسببدن علمك تکون ایتمش شیلری یاقالامغه مختص اصوللری تکون ایتمکده بولنان شیلره نفوذ ایده‌مز. ایشته بو وظیفه تماماً فلسفه‌یه ترتب ایدر. عالم، حرکتلر ساحه‌سنده بی حرکت نظرلر ألده ایده‌ن و تکرر نه‌در بیلمه‌ین بر ساحه‌ده تکرارلر طوپلایان، شأنیتی اعمال بشریه‌یه منقاد اولاجق صورتده پارچه‌له‌ین بر متحری اولمغله طبیعته حیله یاپمغه وقارشیسنده مجادل واعتمادسز بر وضعیت آلمغه مجبوردر. فیلسوف ایسه طبیعتله آرقداش اولمق ایستر. علمك قاعده‌سی (به‌قن)ك وضع ایتدیکی شو دستورده طوپلانیر: قوماندا ایتمك ایچون اطاعت ایتمك! فیلسوف ایسه نه اطاعت ایده‌ر، نه‌ده قوماندا؛ یکانه غایه‌سی طبیعتله همحال اولمغی آرامقدر.

بونقطهٔ نظردن‌ده جوهر فلسفه روح سادکی‌در. بوروحی ایستر باشلی باشنه، ایستر أثرلردن، ایستر بر فلسفه‌یی دیکر فلسفه‌لرله مقایسه صورتیله تدقیق ایده‌لم، دائما کوره‌جکز که بوراده‌کی معضلیت، انشا وترکیب دائما سطحی، عارضی وظاهریدر؛ اصل تفلسف بسیط بر عمل: Un acte simple در.

ایشته بو حقیقته نفوذمز نسبتنده بر مکتب فلسفینك فلسفه‌سنی میدانه چیقارمغه وحیاته یاقلاشدیرمغه تمایل ایده‌جکز. تفکر عامه: La pensée commune حواس، ذکا ولسانك بنیه‌سندن چیقان حالیله فلسفه‌دن زیاده علمی ذهنیته یاقیندر. بوندن تفکرمزك عمومی

مقولاتی علمك مقوله‌لریدر ؛ حواسمزك دیمومت شأنیت آراسنده چیزدیکی بویوك یوللر علمك کچه‌جکی یوللردر ؛ ادراك حال صباوتده بر علمدر ؛ علم ، رشید بر ادرا کدر ؛ اشیا اوزرنده‌کی تأثیرمزی حاضرلامغه معطوف اولان معرفت عملیه ایله معرفت علمیه یقین وهدفلری مساوی اولمامقله برابر بالضروره عینی نوعدن رؤیتلردر دیمك ایسته‌دیکم آکلاشیلماسین . مقصدم بالخاصه شودر : معرفت عملیه : Connaissance usuelle ده عینی اسبابدن‌دولایی معرفت‌علمیه‌کبی اشیایی‌اویله . زمان ایچنده تدقیق‌ایدرکه بونده تکون وصیرورت‌دن اثر یوقدر. علمی‌معرفتده حرکت برصیره موضعلر؛ تحول، برصیره کیفیتلر؛ تکون ایسه برصیره حالاتدن‌عبارتدر . غیرحرکتدن‌عزیمت ایدن علم، [ظاهردن عبارت اولان غیرحرکت صانکه حقیقتده وارمش کبی] حرکتسزلکلرك ماهرانه برتنظیمندن بر حرکت تقلیدی وجوده کتیره‌رك بونی حرکت یرینه اقامه ایدیور . عملی غایه اعتباریله موافق‌اولان بوعملیه بالنظریه عبثیات وتناقضلرله دولواولدیغی کبی متافیزیك وتنقیدك اوکنه سریلن بوتون ساخته مسئله‌لرك‌ده مولدیدر .

عقول عامه : Sens commun نك فلسفه‌یه‌آرقه چویرمه‌سنك حکمتی عملی‌غایه‌یی استهدافندندر . اوکا فلسفه‌نك ماهیتی تنویر ایدیله‌رك بوکونکی وضعیتك تماماً عکسی بر وضعیت آلدیرلمالی که تفکر فلسفی استقامتنه یکیدن قویوله‌بیلسین . حدسك بر چوق درجات شدتی اولدیغی کبی فلسفه‌نك‌ده درینلك درجه‌لری واردر ؛ یالکز حقیقی صیرورت‌یه قویولان برروح‌دها اوآندن اعتباراً حدسی برحیات یاشار، واشیا حقنده‌کی معرفتی فلسفه اولور. چونکه بوصورتله شأنیتی نامتناهی تقسیملره اوغراتیلمش زمانلر ایچنده وغیرمتصل Discontinu پارچه‌لر حالنده کوره‌جکنه غیرقابل تجزی بر صورتده آقان حقیقی زمانك دائمی سیالیتی‌ایچنده کورمکه‌باشلار، وبوصورتله ماده دنیلن عاطل برشیئه وقت وقت طاری اولمش حالات سطحیه، یعنی‌فانی ومتقطع حادثه‌لر کوره‌جکنه مه‌لودیده اولدیغی کبی تك وعینی برشیئك دائما تمادی ایده‌رك کیدن تحولاتنه شاهد اولور. بوسیر ایده‌جکی عالمده تکوننی بیتیرمش پارچه‌لر یرینه دائما تکون ایدن برتحوله آکاه اونقله آرتق حیاتك نه عاطل حالات، نه‌ده ئولو شیلردن عبارت اولمایوب یالکز حرکت وتحولدن یاپیلمش بر استقرار اولدیغنه حکم‌ایدر. شأنیتی‌متمادی: Continu وغیرقابل‌تجزی : Indivisible کوسترن بوجنس رؤیت یالکز فلسفی‌حدسه کیدن یول اوزرنده‌در .

(قانت) ، حدسه ییتمك ایچون بهمه حال حواس وشعور خارجنه چیقیلمق لازم کلدیکنه اینانمقله‌خطا ایتمشدی . چونکه‌حقیقت‌حالده‌بویله برضرورت یوقدر. معلومدرکه بوبویوك‌فیلسوف، عقل ومنطقك‌نه‌قادار جهد ایتسه حواس‌وشعور خارجنده برشیئه تماس ایده‌میه‌جکنی صریح برهانلرله اثبات وبوبابده مؤثر اولا بیله‌جك یکانه متافیزیکك حدسی برمتافیزیك اولا جغنی‌سرد ایتدکدن‌صوکرا بوحدسك‌بزده‌کی‌فقدانتی اشارت‌ایده‌رك حدسی متافیزیکك امکانسزلغنده قرار قیلمشدی. فی‌الواقع (قانت) ك کوردیکی اعتباری برزمان وتحولدن غیری‌شأنی برزمان اولماسه‌یدی فیلسوف یردن کوکه قادارحقلی اولوردی.علمك کوروب قبول‌ایتدیکی‌زمان وتحوللارحرکت وتمادی حالنده بولنان برزمان وتحول‌اولمایوب برطاقم وقعه‌لر وتثبیت ایدلمش‌حاللر : états در. عمل وتأثیری استهداف ایدن علم‌ذکاسنك اشیایی دائما یاراتیجی برزمان وتحول ایچنده کورمه‌سنده برفائده اولمادیغندن بونلری توزه قلب ایتمکده بلا اختیار مضطردر . فقط علمی کوروشك ویردیکی بو اعتیادلری بوزه‌لم، ادراکمزی منبعلرینه عودت ایتدیره‌لم ، کوره‌جکمزکه یکی ملکه‌لره باش وورمغه هیچ حاجت قالمه‌دن یکی جنسدن بر معرفته صاحب اولمق ممکندر .

ایشته بومعرفت تعمم ایدرسه بوندن استفاده ایده‌جك یالکز نظریات اولمایه‌جق ، عینی‌زمانده‌هرکونلك حیاتمزده یکیدن ایصینوب آیدینلانه‌جقدر. چونکه حواس‌وشعورمزك علی‌العاده اعتیادلریله ادراك ایتدیکمز عالم کندی کولکه‌سندن فضله برشی اولمادیغندن ئولوم قادار صوغوقدر . بوراده هرشی قوللانیلشنه کوره تنظیم ایدلدکدن باشقه بلافاصله تکرارایده‌جك کبی کورونن برحال حاضر ایچنده‌در؛ ذکامز دخی بوصنعی عالمك قاناواسنه کوره صنعی برصورتده دوقونمشدر . بوسببدن کندیمزی لحظه‌لر ایچنده کورویور، ماضی یوق اولیور، حافظه ماده‌نك عارتی اولان برمعاونت کبی غریب برواقعه یاخود بهمه‌حال برپابانجی قالیور . شیمدی کندیمزی کندیمزه قارشی قاپایان پرده‌یی کیتدکجه کریلره ایته‌جك درجه‌ده انبساطه مساعد اولان آلاستیقی وکثیف شعورمزله همحال اولالم ؛ عالم خارجی‌یی‌ده یالکز سطحندن وحال حاضرندن دکل برده بونی دوغرودن دوغرویه ایتن وحمله‌سنی ویرن ماضیسیله درینلکندن قاورایه‌لم ؛ برکله ایله هرشیئی صیرورة مخصوصه‌سی دائره‌سنده : Sub speci duration کورمکه آلیشه‌لم : درحال آنی برصورتده جانلانه‌جق اولان ادراکمزده قاتیلر یوموشایه‌جق ، اویوشمشلر اویانه‌جق، ئولولر دیریله‌جکدر . آنجق اقبال وثروت وطبیعتك امتیازلیلرینه ، اوده پك سیرك

اولارق ، سروولر ویره‌بیلن صنعتك یاننده بوطرزده آكلاشیلمش بر فلسفه اطرافمزده خیالتلر كبی دولاشان انسانلردن ماعدا بالذات كندیمزیده دیریلته‌جك وهپمزه هرآن سرورلر ویره‌بیله‌جكدر . بوصورتله فلسفه هم عملی ، همده نظری ساحه‌لرده علمك برمتممی اولاجقدر . الحاصل تطبیقاتیله یاشامه‌نك قوللانیشلیلغنی استهداف ایدن علم بزه رفاه : Bien-être ونهایت خط : Le plaisir وعد ایدییورسه‌ده سرور : La joie ی ویره‌بیله‌جك اولان یالكز فلسفه‌در .

حقیقت وشأنیت [۱]

(ویلیام جه‌یمس) دن صوكرا « پراغماتیزم » دن بیلمم ناصل بحث ایتمه‌لی ؟ جه‌یمسك بو أثرینی حقیله اوقویوب آكلایانلر ایچون آرتق سویلنه‌جك بر سوز ، دها ایی افاده ایدیله‌جك بر موضوع قالمیورسه‌ده بودقت وموفقیتی هركس كوستره‌مدیكندن « پراغماتیزم » فلسفه‌سی اكثریا تغییر ایدیله‌رك نقصان و محرف تفسیرلره اوغرامقدن قورتولامایور . فضله ولارق مؤلفلرله أثری آراسنه كیره‌ن بومفسرلر هم فیلسوفی ، هم‌ده پك آیدینلق اولان أثرینی زورله قاراتیورلر .

[۱] (ویلیام جه‌یمس) ك « پراغماتیزم » نامنده‌كی أثرینه یازیلمش بر مقدمه‌در . برغسون فلسفه‌سیله پراغماتیزم كرمنحو عصره آچیلان اك قدرتلی ایكی فلسفه جریانیدر . بوجریانلر آراسنده‌كی مناسبت ومشابهتلر بوراده آنجق مختصراً كوستریله‌بیلیر . معلومدركه كچن عصر فلسفه‌یه كوسمش وهرحقیقتی یالكز مثبت علمده آرامق سوداسنه دوشمشدی . اجتماعیات ، روحیات ، بدیعیات ، احلاقیات وحتی دینیات بیله مثبت علمك ساحه‌سنده حبس ایدلمك ایسته‌نمشدی . یاپیلان بوتون فلسفه‌لر هپ مثبت وآفاقی بر علم كسوه‌سی آلتنده كوستریلیردی . (ده‌قارت) ایله (بیقن) دن صوكرا علمی حیات « تجربه » . « مشاهده » اصوللرینه كون كچدكجه دها زیاده باغلاندی . ماده علملری ایچون مفید اولان بوجریان بالنسبه آز بر مانده چوق فیضلی اولنجه یاواش‌یاواش علم تعصبی وفلسفه دوشمانلغی باش كوستردی . نهایت (اوكوست‌قونت) ك « حالات ثلثه نظریه‌سی » دینیات ایله فلسفه‌نك دورلرینی اكمال ایتمش ذهنیتلر اولدیغنی و بعدما یالكز « مثبت بر ذهنیت علمیه » نك بشریتده حكمران اولاجغنی داهیانه بر ادا ایله اعلان ایتمه‌سی اوزرینه آرتق هرشی « مثبت » و « آفاقی : Objectif » اولاجقدی . « مثبت روحیات » ، « مثبت اجتماعیات » ، « مثبت اخلاقیات » والخ جریانلری هپ (اوكوست قونت) دعواسنك عكسلریدر . بوندن بویله طبیعتك بوتون حادثه‌لری مطلق بر « معینیت : Déterminisme » ه تابعدر . هیچ بر ساحه‌ده « امكان : contingence » یوقدر . طبیعت یاراتیجی بر عضویت دكل ، تكرارلایجی بر ماكنه‌در . علم آنجاق آفاقی ومثبت اوله‌بیلیر فلسفه ایسه معلومات بشریه‌نك عمومی بر بیسته‌سنی افاده ایدر .

ایشته (دورقایم) ، اوكا پیرو اولان (ضیا بك) ك اساس قناعتلری‌ده بو صركزده‌در . بوذواته كوره هوز بر سر اولان « دماغ » دن ماعدا نه شكلده اولورسه اولسون « شعور » و « اراده » مؤثر دكل ، نتیجه‌لردر . حقیقی مؤثر بر طاقم « كمی » مناسبتلردر . روح وجمعیتك تحولاتنده عامل اساسی نفوس تحولاتی ، قلابالقلرك تكاثفی كبی میخانیكی بر طاقم حادثه‌لردر . حیاتده ایچدن طیشاری‌یه دوغرو

شأنیت : Réalit é حقنده عمومیتله وعلی العاده حاصل ایدیلان فكرلرك تصحیح وتعدیلی یاپیلدقجه (جه‌یمس) ك پراغماتیزمی دائما یا كلش آكلاشیلمغه محكوم قالاجغندن اولا بو جهتی تأمین ایتمك لازمدر . دنیا « monde » ویا « cosmos » دیدیكمز زمان بو كلمه‌لر اشتقاقلرینه نظراً بسیط ویامركب بر شیئه دلالت ایدرلر . « كائنات » : « Univers » ده تجه ، فرنكجه‌ده‌كی اشتقاقنه كوره ، بالجمله موجوداتك هیئت عمومیه‌سنی وامكان توحیدینی دوشوندورور .

دكل ، طیشاریدن ایچری‌یه دوغرو بر دكیشمه واردر مثلا ضیا بكك « توركجیلك اساسلری » نامنده‌كی أثرینك (٥٤) نجی صحیفه‌سنده آوروپا جمعیتلرینك تحول وترقیلری ایچون مثبت وآفاقی اجتماعیات نامنه كوستریلن علت : « بویوك شهرلرده اجتماعی كثافتك آرتمه‌سی » كبی « میخانیكی بر قانون » در . حال بوكه عالمشمول ، كلی وبیطرف اولمسی لازم كلن میخانیك قانونلرینك آوروپاده باشقه آسیاده باشقه صورتده تجلی ایتمه‌سی بر « معجزه » اولمازمی ! ذاتاً دقت ایدیلیرسه « مثبت و آفاقی اجتماعیات » دعواسنده بولونانلر جمعیتلرك تكون واستحاله‌لرینی هپ بویله تضاد و معجزه‌لرله حل ایتمكدن قورتولامامشلردر . (ریبو) ایچون‌ده سویله‌دیكم كبی فلسفه دوشمانلغی انسانی دائما اك كوتو فلسفه‌لره كوتورویور . ضیا بك ایچون حیاتی حادثه‌لرده مثبت وآفاقی معینیتدن باشقه بر امكان ویاراتیجی بر تكون یوقدر . حیاتك یاراتیجی سیری قارشیسنده صیق صیق امر واقعلره معروض قالینجه بونلری تفسیر وتأویلدن باشقه بر چاره قالماز . حیات اجتماعیه ایله مثبت اجتماعیاتی دائما برابر یوروتمك ایسته‌ین ضیا بك ایچون‌ده طبیعتیله بوندن دها منطقی بر « قدر » اولامازدی . حقیقتده اجتماعیات علمی حادثاته مؤثر اولابیلمك ایچون آنجه بر صنعت‌ده مستلزمدر . بو صنعتك اك متكامل شكللری الیوم « خلفه‌یلق » دیدیكمز « دهموقراسی » ایله « سوسیالیزم » ده متجلی‌در . مثبت اجتماعیاتك وظیفه‌سی خلق ایچنده یتیشه‌جك اولان « وطنپرورلر » ، « قهرمانلر » ، « رجال دولت » كبی بویوك سیاست صنعتكارلرینه جمعیتلرك صحیح بر تاریخنی عرض ایتمك وبعضی ایستاتستیقلر ویرمك صورتیله بونلرك اراده‌لرینه سهولت وامكانلر بخش ایتمكدر . مشئوم متاركه سنه‌لرنده انتشار ایدن « دركاه » ك ذهنیتلرده آچمق ایسته‌دیكی چیغیر حیات ، روح وجمعیت ساحه‌لرنده « شعور » و « اراده » نك متضاد بر منطق ویاریم بر فلسفه ایله سلب اولنمق ایسته‌نن حقوق ومؤثریت طبیعیه‌لرینی اعاده ایتمكدی . منور استانبول كنجلكنك هیچ بر صورتله مأیوس اولمامه‌سنده واستقبالی كورورجه‌سنه اینانمقده بونشریاتك مهم بر حصه‌سی اولمشدر . دركاهك انتشارندن اول (یعقوب قدری بك) ك « قدام » ده‌كی نشریاتی « دركاه » ه قلبدن وحدسدن كلن ایلك ایشیق اولمشدی . دركاهه علم دوشمانلغی ویا خیالده بر سریلك عطف ایدنلر ، « مثبت و آفاقی اجتماعیات علمی » نك أثرلری قارشیسنده تدهش ایدن قهرمانلرینك قاچدیغنی كورمكدن دها مثبت بر نتیجه آلامادیغنی ونوتمه‌مالیدرلر ! . ذاتاً فلسفه‌سز ، تنقیدسز قالمش تقلیدی بر علم تصحیلمك عمری دها فضله اولامازدی . حیاتك یاراتیجی سیرلرینی ثابت وجامد نقطه‌لر حالنده پارچه پارچه كوسترن بر علم ذهنیتی ماده عالمنده كوزلری آچارسه‌ده حیات ساحه‌سنده پایه قالمقدن فضله برشی یاپامازدی . طبیعتده عینی اسباب ، عینی نتایجی تولید

كائنات قارشيسنده بولنان انسانك « روحجى » ، « ماده جى » ويا « اوحدت وجودجى » اولماسى ممكن اولديغى كبى فلسفه يه لايق قالارق حيات عامه نك سالكى دخى اولابيلير . فقط هرهانكى طرف التزام ايديليرسه ايديلسين كائناتك مبدأى حقنده بر ويا برقاچ عمده قبول اولونوركه كائناتده موجود مادى ومعنوى شيلرك كافه سنك ايضاحنى بو عمده لرله تأمين ايتمك اعتيادمزدر .

ايشته بو حالت روحيه ذكامزك هرشيئى بسيطه ارجاع ايتمك خصوصنده كى تمايلنى كوسترر . آ كلاشيلان ذكا ، صرف اولونه جق جهدله تصرف ايتمك ، يعنى بوتون طبيعتى ممكن اولديغى قادار آز برسعى ايله تفكر ايتمك ايستيوركه بر طاقم عمده لرى پشيناً قبول ايديور ، وآنجق بوسايه ده اشيا وحادثاتك غير قابل تعيين سلسلهٔ حادثاتنى آرزو وتمايلنه كوره ايستديكى كبى تركيب ايده بيليور .

ايدركن حيات ساحه سنده بويله مطلق و قطعى بر قانون كوروله ميور ، مثلا حق ملكيت بر نتيجه ايسه بونى توليدايدن سببلر وراثت ، قوت ، هبه ، بيع وشرا كبى برچوق عوامل اولابيليور . كذا عينى بر انطباع بعضاً شو حس وتداعيلرى ، بعضاده بسبتون باشقه حس وتداعيلرى توليد ايده بيليور . بناءً عليه هنوز حال تشكل وتكونده بولنان وبك چوق تعضولره مستعد بولنان روح وجمعيتى آهنك و استقرارى بولمش ماده نك قانونلرى ايله ايضاح ايتمك بر واهمه دن عبارتدر . حقيقت حالده بو كونكى « آفاقى روحيات » ، « آفاقى اجتماعيات » ، « آفاقى اخلاقيات » والخ دعواجيلرى « پوزيتيويزم : اثباتيه جيلك » ك تأثيرندن قورتولامايان وقبول ايتدكارى اساسلرى صوكنه قادار كوتوره مه ين ياريم فلسفه جيلردن فضله برشى دكلدرلر .

ايشته حيات حقنده كى بو وهملرك الحادبردوره سنده (برغسون) له (ويليام جه يمس) كبى مبدع وحر متفكرلر يتيشدى . بو ايكى بويوك آدام فلسفه يى ، دها دوغروسى حريت تفكرى يكى بر حياته مظهر ايتديلر . آرتق حياتك عصرى علملره مستند وبحق احاطه لى بر فلسفه سى دوغمشدى . بو ذواته كوره « شعور ، دائمى بر آقيش ، متمادى بر تحول ، حمله سى كنديندن كلن بر صيروره » در . طبيعت روحك بو يكى كشفى اولا (١٨٨٤) ده آمريقانك « Mind » [باقمق ، دقت ايتمك ، صرف ذهن ايتمك ، ايسته مك ، رغبت ايتمك ، قيد ايتمك كبى معنالرى متضمندر] نامنده كى فلسفه مجموعه سنده نشر ايدلمشدر . برغسون ، عينى كشفى (١٨٨٩) ده انتشار ايدن « شعورك بلاواسطه معطالرى حقنده بر تجربهٔ قلميه » نامنده كى أثرنده نشر ايتديكنه نظراً حق كشف آمريقالى فيلسوفه عائد كبى كورونورسه ده برغسونك بو نظريه يى دها (١٨٨٣) ده تصور ايتديكى ثابت اولمشدر . علم وفلسفه تاريخلرنده كورولن برچوق امثالى كبى بر حقيقتك مختلف آداملر طرفندن عينى زمانده تصور وكشف ايدلمه سى دائما واقعدر . بونك ايچون كشف هرايكيسنك مالى عد اولنه بيلير . حتى بو جهتى تسليم ايده ن بالذات « ويليام جه يمس » در . « فلسفهٔ تجربه » نامنده كى أثرنده (برغسون) دن بحث ايدركن : « خارق العاده ابداعى اولان مدرس برغسون كبى بر فرانسز محررينك تأثيرينه اوغراماسه يدم

حال بوكه عقلمزى ايسته ديكى كبى تطمين و كائناتى فكر وخيال ايله تم التدارك اعمال وتصور ايده جكمزيرده يالكز تجربه لرك ويرديكى حقيقتلرله اكتفا ايتمك يولنى طوتسه ق اونى بسبتون باشقه درلود وشونه جك وباشقه درلو افاده ايده جكز . ذكا ، سعى أقل اعتيادينك تحت تأثيرنده نتيجه لرى سببلرله متناسب كورمك ايستركن مسرف اولان طبيعت بول سببلرله آز نتيجه لر حصوله كتيرمك اعتيادنده در . بزم رهبرمز تام لزومى قادارسه طبيعتك رهبرى لزومندن فضله در . (جه يمس) ك كوزيله كورنلر ايچون شأنيت بول بول فياض ولزومندن فضله بركتليدر . بو طرزده آ كلاشيلمش بر شأنيتله فيلسوفلرك انشا ايتدكلرى شأنيت آراسنده ياشاديغمز حياتله صحنه ده كوستريلن حيات قادار فرق واردر . هركس بيليركه صحنه نك اشخاصى لزومى قادار سويلر ، ولزومى قادار حركت ايدر . فضله اولارق صحنه ده كوستريلن حيات بارز ومعقول برطاقم پرده لره تقسيم وايسته نيلديكى كبى ترتيب اولونمشدر . مثلا هر پيه سك بر باشلانغيجى ، بر اورته سى ، برده نهايتى واردر . بوتون واقعه لر مسعود ويا فجيع اولماسى مطلوب نتيجه لره كوره انتخاب ايدلمشدر . حال بوكه حيات صحنه سنده نه قادار بوش و فائده سز شيلر سويله نير ، نيجه بى سود حركتلر ياپيلير !. صحنه حياتنك وضوح ومعينتى ايله حقيقى حياتك مسرف طاشقينلغى آراسنده چوق فرق وار . شأنيتده هيچ برشى صحنه حياتنده اولديغى كبى ايسته نيلن كوزللكده وايسته نيلن

بوكون ذهنيه مسلكنك اسارتندن قورتولمش دكلدم .. بكا قاليرسه برغسون ، ذهنيه مسلكنى صورت قطعيه ده وبردها عودت ايده ميه جك كبى منهزم ايتمشدر ... ذهنيه مسلكنك اولابيله جك واولامايه جق شيلره آنجق منطقك ميزان اولابيله جكى حقنده عموميتله قبول ايدلمش اولان فكر واصوللرندن بنى وازكچيرمكه اقناع ايدن برغسون فلسفه سى اولديغنى سويله مك وظيفه مدر » . بو علنى اعتراف برغسونله جه يمس آراسنده كى مناسبت فكريه يى كوسترر ظن ايده رم . يالكز بو ايكى فيلسوف عينى كشفه بسبتون باشقه يوللردن واصل اولمشلردر . برغسون نظرى ومتافيزيك دهاسيله كشفنى غايت واسع بر فلسفه يه اساس ياپمغه موفق اولديغى حالده (جه يمس) ساده جه روحيات ساحه سنده قوللانه رق بونك فوقنه چيقامامشدر . بو ايكى فيلسوف بربرندن آيران ديكر برفرقده عينى مبدأدن باشلادقلرى حالده بالاخره صوكنه قادار همفكر اولماماليدر . آرالرنده كى فرقى خلاصه ايتمك لازم كليرسه ديرزكه : هرايكيسى ده عقل ومنطقك اولابيله جك واولامايه جق شيلرى كشف وتعيين ايتمكده كى صلاحيتنى رد ايتدكلرى حالده برغسون واسطهٔ كشف اولمق اوزره عقل ومنطق يرينه « حدس » ى ، (جه يمس) ايسه « فائدهٔ عمليه » يى قبول ايتمكده در . بكا قاليرسه بو عصرك احتياجات ومعلوماتى قارشيسنده يورويه بيله جك بر حيات فلسفه سى عضويتنده بو ايكى فلسفه نك اساس تلقيلرينه بهمه حال وارث اولاجقدر .

م . ش

ساده‌لك ومكملیتده حصول بولماز . حقیقی حیاتك صحنه‌لری بر بری ایچنه كیرمشدر . بوراده هیچ برشیئك نه باشلانغیجی ، نه اورته‌سی ، نه‌ده صوكی بللی‌در . هله نتیجه‌لر ایسته‌نیلدیكی واومولدیغی كبی اصلا ظهور ایتمز . حیاتده صورت مطلقه‌ده معین هیچ بر سوز ، هیچ بر حركت یوقدر . بوتون نتیجه‌لر نا مأمولدر . ایشته حقیقی حیات بشر ... ایشته (جه‌یمس) ك آكلادیغی شأنیت ...

تجربه‌لرمز شبهه‌سز انسجامسز دكلدر . بزه اشیا و واقعه‌لری كوسترن تجربه اولدیغی كبی اشیا آراسنده‌كی قرابت و واقعه‌لر بینده‌كی مناسبتلری كوسترن‌ده ینه تجربه‌در . (ویلیام جه‌یمس) ه كوره بومناسبتلر بالذات اشیا قادار شأنی ودوغرودن دوغرویه قابل مشاهده‌درلر . یالكز بومناسبتلر متموج ، اشیا دخی سیالدر . ذهنیه فلاسفه‌سنك هرشیئی بركله ارجاع ایتمك وبوتون عناصری آهنكدار بركل : Tout حالنده كورمك احتیاجیله انشا ایتدكلری قصورسز ومكمل بركائناتله تجربه‌لرك كوستردیكی و كوستره‌جكی كائنات آراسنده طاغلر قادار فرق واردر . بوناراولمقده بولونانی واولابیله‌جكی ، تجربه‌نك ویردیكی و ویره‌بیله‌جكی نتیجه‌لره ترك ایده‌جكلرینه ـ‌سی اقلدن اعظمی استفاده ایتمك اعتیادینه تابع اولان عقلك آرزولرینه قاپیله‌رق قوپ‌قوری ومجرد بركائنات تصنیع ایتمكده‌درلر .

(ویلیام جه‌یمس) ك مختلف شأنیتلر قبول ایدن « كثرت‌تجللك : Pluralisme » ی ایشته بوملاحظه‌لره مبنیدر . متقدمین كائناتی قاپانمش ، دورمش ، بیتمش برعالم كبی تصور ایتمشدی‌كه بو فرضیه عقلمزك بعض مطالبنه بر جوابدن عبارتدر . متأخرین ایسه بونك عكسنی تصور ایتدیلر‌كه بوده عقلك دیكر احتیاجلرینی تطمین ایدن بر فرضیه‌دن باشقه برشی دكلدر . تجربه‌صرفه و « اختباریهٔ جذریه : l'empirisme radical » نقطهٔ نظرینی التزام ایدن (جه‌یمس) ه كوره شأنیت ، نه متناهی ، نه غیر متناهی ، ساده‌جه غیرمعین : indéfini برحالده متجلیدر . بونك اویله بر آقیشی واردر‌كه نه یالكز تك براستقامتده‌می آقدیغنی ، نه‌ده هریرده آقان شیئك عینی شأنیتمی اولدیغنی سویلیه‌مه‌یز .

(ویلیام جه‌یمس) ك بوفلسفه‌سنده عقل كندی سیماسنی كوره‌مدیكندن بالطبع راحتسز اولاجقدر . چونكه پراغماتیزمده عقل بشرك اهمیتی آشكار برصورتده آزالیور . فقط بوكا مقابل ذكا قادار حساسیت واراده‌سی‌ده نظر اعتباره آلنمش تام بر انسان قازانیلیور ، واصل اهمیت بویله برانسانه ویریلیور .

فی‌الحقیقه عقلك فهم ایتدیكی كائنات تجربهٔ بشری غیرمتناهی برصورتده آشور ؛ چونكه عقلك شیمه‌سی تجربه‌نك مطالعه‌لرینی تعمیم généralisation طریقیله توسیع ایتمك وحتی بلكه‌ده هیچ كشف وانتقال ایده‌میه‌جكمز شیلری فهم ایتدیرمكدر . بوطرزده . كائناتده انسانك آز شی یاپه‌جغنه وكوچوك برموقع اشغال ایده‌جكنه حكم اولونمش ، ذكاسنه بخش ایدیلن قدرت نسبتنده اراده‌سندن تنزیل ایدلمشدر . بالخاصه تفكره هرشیئی احاطه ایتمك قدرتی بخش اولوندیغندن هرشی تعبیرات فكریه ایله تمثیل ایتدیرلمشدر . بوعالمده ادراك اولنه‌بیله‌جك نه وارسه افكار صرفه‌یه قابل ترجمه اولابیله‌جكندن آرزو واملر ، امید ومفكوره‌لرده هیچ برنور یوقدر . چونكه ذكای بشر بالذات ضیا اولدقدن صوكرا حساسیتك نورینه احتیاج قالماز .

خلاصه فیلسوفلرك چوغی حس واراده‌مزك تجربه وقیمتلرینی دارالتیركن عقل وتفكرك تجربه‌لرینی متمادیا كنیشله‌تیورلر . (جه‌یمس) ایسه نه فرضی كوروشلرله تجربه‌یه فضله علاوه‌لر قاتمق ، نه‌ده تجربه‌نك محكم مكتسباتنی اكسیلتمك یستیور اوكا كوره آنجق تجربه‌نك ویردكلرندن تماماً امین اولابیلیرز . یالكز تجربه‌یی « تام اوله‌رق : intégralement » قبول ایتملی ، حسلرمزی‌ده ادراكلرمز حیثیتده اولمق اوزره بو تمامیتك اجزاسندن صایه‌لی‌یز . چونكه (ویلیام جه‌یمس) ك نظرنده معتبر اولان انسانك بوتمامیتیدر .

عالمك عظیم فسحتی آلتنده آرتق كندیسنی أزدیرمه‌ین انسانه (ویلیام جه‌یمس) ك ویردیكی قیمت بوندن‌ده چوقدر . (جه‌یمس) ك « فلسفهٔ تجربه » نامنده‌كی أثرنده[١] ارضی السه‌ی برروح ایله متخلق مستقل بروارلق عد ایدن غریب (فه‌هنر) نظریه‌سنه ویردیكی اهمیت برچوقلرینك بادئ حیرتی اولمشدر . بونك سببی (جه‌یمس) ك كندی تفكرینی رمزیلشدیرمك ـ بلكه‌ده افاده ایتمك ـ ایچون بونظریه‌یی الك مناسب بر واسطه اولارق كورمه‌سنده آرامالیدر . تجربه‌مزك احتوا ایتدیكی شیلر وواقعه‌لر بزم ایچون بشری [٢] برعالم تشكیل ایدرلر ؛ بوعالمك دیكر عالملرله‌ده مربوط اولدیغنه شبهه یوقسه‌ده بونلردن اوقادار اوزاق وبزه اوقادار یاقیندر‌كه بونی عملی ساحه‌ده هم انسانه ، هم‌ده كندی كندینه كافی عد ایده‌بیلیرز . چونكه بشری شیلر و بشری واقعه‌لرله بزتك بروجود تشكیل

[١] انكلیزجه‌سی « Pluralistic univers » نامی آلتنده (١٩٠٩) ده لوندره‌ده انتشار ایتمشدر . فرانسزجه‌یه « فلسفهٔ تجربه : Phiosophie de l' Expérience » نامیله ترجمه ایدلمشدر .

[٢] بوراده (جه‌یمس) ایله (سوقراط) ك شخصیتلری آراسنده‌كی مشابهت كورونیور .

ایدییورز . اویله زمانلر اولیورکه روحمزی تحریك ایدن قدرتلی حسلر بر فیزیك عالمنك مشغول اولدیغی حادثه‌لر قادار حقیقی وشأنی قوتلر حالنه کلیور. انسان حرارت وضیایی ناصیل کندی یاراتمادیسه بو حسلری‌ده کندی یاراتمه‌مشدر . (جه‌یمس) ه کوره بز ایچندن روحی: Spirituel جریان کچن بر محیط ایچنده ییقانیورز. بو جریان ایچیمزدن بر چوقلرمزدن کچمیورسه بر قسممزدن پك اعلا کچیورکه بز بونلره سری روحلر: âmes mystiques دییورز . (جه‌یمس) ك دینی تجربه نامنده‌کی اثرنده بو روحلری نه قادار محبتله تدقیق ایتدیکی معلومدر . بو أثر ایلك انتشار ایتدیکی زمان بر چوق منقدلر بونده پك جانلی تصویرلر ونافذ تحلیللردن عبارت بر حس دینی روحیاتندن فضله بر شی کورمه‌دیلر . فقط بو طرزده آکلایش مؤلفك تفکرینه نه قادار آیقیریدر ! حقیقت شوکه بر ایلك بهار کوننده نسیمك طاتلی أسیشنی طویمق ، دکز کنارنده کیدوب کلن تکنه‌لرك یلکنلرینی شیشیره‌ن روز کارلرك نره‌دن کلدیکنی کورمك ایچون ناصیل بر احتیاجله طیشاری‌یه اوزانیرسه‌ق (ویلیام جه‌یمس) ده سری روحه بویله تمایل ایتمشدر. ایشته بو محبت سایه‌سنده‌درکه دینی وجدی یاشامش روحلر استخفافدن قورتولارق یوکسه‌لیور، وحقیقی موقعلرینی بولیورلر. علمی تجربه‌لرده شأنیتلرك قوتلری نه‌درجه محسوس اولیورسه بو أثرده یاشاتیلان دینی تجربه‌لرده عینی قوت وشأنیتده کورونویور . الحاصل (ویلیام جه‌یمس) ك « پراغماتیزم » فلسفه‌سی بوتون روح والهامنی بو دینی تجربه‌لردن آلیور . بو فیلسوفه کوره انسانلر ایچون بیلینمه‌سی الك مهم حقیقتلر دوشونولمه‌دن اول حس ایدلمش و یاشانمش اولان حقیقتلردر [١].

هر وقت عقلدن اولدیغی قادار حسدن‌ده حقیقتلرك یوکسلدیکنی ، وینه هر وقت یاپیلمش بر حالده بولدیغمز حقیقتلر یاننده وجود بولماسنه یاردیم ایتدیکمز وقسماً اراده‌مزه تابع حقیقتلر اولدیغی سویله‌مشدر . یالکز بو فکرلرك (جه‌یمس) ده نه قادار یکی بر قوت ومعنا قازاندیغی چوق جالب دقتدر . چونکه فیلسوف معلوم اولان بو فکری شأنیت حقنده‌کی تلقیسی سایه‌سنده حقیقتك بر نظریهٔ عمومیه‌سی حالنه قادار چیقارمشدر .

---

[١] (امیل بوترو) دییورکه (ویلیام جه‌یمس) ه کوره «تجربه : بزم خارجمزده کچن بر شیئك حقیقتی صوغوقجه تدقیق ایتمك اولمایوب بلکه فلان ویا فلان طرز موجودیتی کندیمزده دویمق، کندیمزده حس ایتمك وکندیمزده یاشامق..»در.

حقیقی بر حکم دیدیکمز شی نه‌در؟ شأنیتلره مطابق کلن بر تصدیق دکلمی ؟ شیمدی « بو مطابقت نه‌یه متوقفدر » دییه‌جکسکز؟ بز بر شیئه « حقیقت : Vérité » ، ده‌نجه بونده رسمی ایله موده‌لی آراسنده‌کی مشابهت کبی بر شی دوشونیورز : بو تقدیرده حقیقی بر حکم ، شأنیتی قوپیه ایده‌جك بر تصدیق اولیوردیمکدر. بونی ایجه بر دوشونه‌لم؛ کوره‌جکزکه حقیقتك بو تعریفی اندراً واستثناءً قابل تطبیقدر . شأنی: Réel اولان شی بو ویا شو مکانده معین بر صورتده حصول بولان مفرد: Particulier شو ویا بو واقعه کبی متحول بر شیدر. بزم حقیقت حکملرمزك چوغی ایسه بالعکس عمومیدر ، وموضوعلرینك استقرارینی مستلزمدرلر . تجربه‌یه الك یاقین بر مثال آلالم : «حرارت اجسامی انبساط ایتدیرر .» حکمنده‌کی حقیقت نه‌یك قوپیه‌سی اولابیلیر ؟ اولسه اولسه معین بر جسمك ، معین زمانلرده‌کی انبساطنك بر قاچ جهتدن قوپیه‌سیدر . بالفرض « بو دمیر پارچه‌سی انبساط ایدر » حکمی او دمیر پارچه‌سنك بالذات انبساطنه شاهد اولدیغم زمانده کچن شیئك قوپیه دییه‌لم . حال بوکه بالذات کوردکلرمدن هیچ بریسنی تخصیص ایتمکسزین بوتون جملره تطابق ایدن بر حقیقت هیچ بر شیئی قوپیه ایتمیور . فقط بز حقیقت ده‌نجه بونك بهمه‌حال بر شیئی قوپیه ایتمه‌سنی ایستیورز ؛ فلسفه دخی هر زمان بزی بو نقطه‌ده تطمین ایتمك ایسته‌مشدر . اسکی فیلسوفلر عندنده زمان ومکان فوقنده بوتون حقایق ممکنه‌یی احتوا ایدن أزلی وابدی بر عالم حقیقت موجوددر، بشری حکملر بو أبدی حقیقتلری نه‌قادار صدق ایله‌افاده ایدرلرسه‌او قادار حقیقیدرلر. یکی فیلسوفلره کلنجه بونلر حقیقتی سمادن یره ایندیردیلر؛ فقط بونلرده حکملرمزه مقدم بر شیئك یعنی حقیقت دنیلن بر سرك أرضده موجود اولابیله‌جکنه ذاهب اولدیلر . بو سببدن یکی فیلسوفلرله اسکیلری آراسنده اساس اعتباریله هیچ بر فرق قالمامشدر . چونکه اسکیلر حقیقتی زمان و مکان فوقنده سماوی بر موجود کبی دوشونورلرکن یکیلر بو حقیقتی اشیا و واقعه‌لرك ایچنده ظن ایتدیلر. بونلره نظراً بوندن بویله علمك وظیفه‌سی حقیقتی نه سماده‌کی عالم مفروضده، نه‌ده ناقص وناتمام اولان شأنیت حکملرنده آرامقدر . حقیقت اولسه اولسه جویز ایچی کبی اشیا و واقعه‌لرك قابوقلری ایچنده‌در .

حقیقتك بو تلقیسی ذهنمز ایچون نه قادار طبیعی ایسه فلسفه ایچون‌ده او قادار طبیعی اولمشدر . چونکه شأنیتی تماماً منسجم وسیسته‌ملشدیرلمش بر کل : Tout کبی تصور ایتمك منطقمزه اویان بر ذهنیتدر. ایشته حقیقت دییه قبول ایتدیکمز شی بو طرزده بر منطقك أثریدر؛

علممزك وظیفه‌سی دخی بونی بولوب چیقارمقدر. حال بوكه بسیط و صاف تجربه بزه بوكا بكزه‌ر هیچ بر حقیقت كوسترمیور. ایشته (جه‌یمس)، منطقك بر أثری اولان بو حقیقت یرینه تجربه‌یی ترجیح ایدییور. تجربه ایسه بزه پك بول و طاشقین بر عمان حادثات عرض ایدییور: بونلردن برینه مضاف بر حكم متعاقب حادثه‌لرده حاكم اولیور، ویا بونلری ساده‌جه استبصار ایتدیره‌بیلیورسه بز بو حكمه حقیقی بر حكمدر دییورز. مثلا «حرارت اجسامی انبساط ایتدیرر» كبی هر هانكی بر جسمك انبساطندن ملهم اولنمش بر حكم بزه دیكر اجسامك حرارت قارشیسنده نه وضعیت آلاجقلرینی استبصار ایتدیرییور، واسكی بر تجربه‌دن یكی تجربه‌لره كچمه‌مزه یاردیم ایدییور؛ بو ایسه بر رهبر حركتدن باشقه برشی دكلدر. حال بوكه شأنیت آقیور، بزده اونكله برابر آقیورز؛ حقیقی دیدیكمز شیلر ایسه بو متحرك شأنیت آراسنده بزی سوق ایدن و بوكا تصرفمزی ممكن قیلان و نهایت تأثیر و حركتمز ایچون بزی ال ایی شرائطه وضع ایدن حكملرك مجموعیدر.

حق و حقیقتك بو تلقیسیله عنعنوی تلقیسی آراسنده‌كی فرق بارزدر. بزلر حقیقتی الیوم موجود دینیلن شیلره نسبتله تعریف ایدركن (جه‌یمس) بونی هنوز بیلنمه‌ین و موجود اولمایان شیلره كوره تعریف ایدییور. پراغماتیزم نظرنده حق و حقیقت اولمش شیئك قوپیه‌سندن عبارت دكل، بالعكس اولاجق شیئی بیلدیرن، یاخود داها زیاده اولاجق شیئه قارشی عملمزی حاضرلایاندر. نتیجه شوكه فلسفه حقیقتی آرقه‌ده آرامق تمایلندن وازكچه‌مزكن (جه‌یمس) بالعكس اوكده آرییور.

دیكر بتون مذاهب فلسفیه حقیقتی عمللرمزدن مقدم عد ایدر و بونی ایلك دفعه بزم اعمال ایتدیكمزدن بی‌خبر بولونور. تشبیه جائزسه دینه‌بیلیر كه آمریقا منكشف اولمق ایچون ناصیل بر «قریستوف قولومب» بكله‌دیسه حقیقتده منكشف اولمق ایچون انسانی بكله‌یور ظن اولونیور. بو تقدیرده حقیقت بوتون نظرلره كیزلی، قپالی برشی؛ یالكز بر كیمسه كیدوب اونی بولاجق و كشف ایتدم دییه‌جكدر.

حال بوكه (ویلیام جه‌یمس)ك تلقیسی بسبتون باشقه. بوذات شأنیتك هیچ اولمازسه قسم اعظمی اعتباریله بزم كندیسی حقنده بیلوب سویله‌دكلرمزدن بسبتون باشقه برشی اولدیغنی انكار ایتمیور؛ یالكز شأنیت حقنده‌كی عملی حكملرمزك تأثیراتندن قورتولامایان و بو سائقلرك محصولی اولان حقیقتلرك بر صنع بشر اولدقلرینی كورویور،

ودییوركه قوای طبیعیه‌یی استعمال ایده‌بیلمك ایچون ناصیل میخانیكی بعضی ترتیبلر ایجاد ایدییورسه‌ك شأنیتی قابل استفاده بر حاله قویه‌بیلمك ایچون‌ده حقیقتلر ایجاد ایدییورز. بكا قالیرسه حقیقتك پراغماتیزم نقطهٔ نظرندن تلقیسی شویله اجمال اولنه‌بیلیر: **دیكر مذاهب فلسفیه نظرنده حقیقتلر بر أثر كشف تلقی اولنوركن پراغماتیزم نظرنده بر أثر ایجاددرلر.** [١]

بو مدعیادن حقیقتك عندی برشی كبی تلقی ایدلدیكی صاقین آكلاشلماسین. هر هانكی بر اختراعك قیمتی عملی فائده‌سیله اولچولیورسه حكملرمزك‌ده حقیقت قیمتی احراز ایتمه‌لری اشیا اوزرنده‌كی حاكمیتمزی تأسیس ویا تزیید ایله‌ملرینه وابسته‌در. بو سببدن بوتون حقیقتلره بر طاقم كزیده فردلرك أثر اختراعلریدر، دییه‌بیلیرز. (أدیسون) دن اول فونوغراف موجود اولمادیغی كبی حقیقت دیدیكمز شیلر دخی موجدلرندن اول موجود دكلدیلر. واقعا (أدیسون)، اختراعنی وجوده كتیرمك ایچون صدا شأنیتنك خواصنی تدقیق ایتمك مجبوریتندن وارسته قالامامشه‌ده ایجاد ایتدیكی فونوغرافك صدا شأنیتی اوزرینه صورت مطلقه‌ده یكی برشی علاوه ایتدیكی محققدر. صدا شأنیتی اولماسه‌یدی فونوغرافك وجوده كله‌میه‌جكی آشكار اولمقله برابر بر مخترع اولمادقچه‌ده فونوغرافك وجودی قابل دكلدر. شو حالده بر حقیقت معمر اولابیلمك ایچون بهمه‌حال شأنیتلره مستند اولمق احتیاجنده‌در دینیله‌بیلیرسه‌ده حقیقتلر شأنیتك بر قوپیه‌سیدر، دینه‌مز؛ حقیقتلر ساده‌جه شأنیتلره محتاجدرلر. عینی بر زمین روزكارلرك كتیردیكی مختلف تخملری ناصیل انكشاف ایتدیره‌بیلیرسه عینی شأنیتلر زمیننده‌ده باشقه باشقه حقیقتلر پك كوزل فیلیزلنه‌بیلیرلر.

پراغماتیزمه كوره حقیقتلر برچوق موجدلرك فردی مساعیلری نتیجه‌سنده جسته جسته ابداع ایدلمشلردر. حتی بو موجدلر برینه باشقه‌لری كلمه‌یدی بوكونكندن بسبتون فرقلی بر مجموعهٔ حقایقه مالك اولاجقدق. بونكله برابر شأنیتلر هرایكی حالده‌ده اولدقلری كبی ویا بوكا یاقین بر حالده قاله‌جقلردی. الحاصل حقیقت دیدیكمز شیلر فعالیتمزك سلامتی ایچون شأنیتلر اوزرنده آچدیغمز یوللردن باشقه برشی دكلدرلر. شأنیتلر دكیشمه‌دیكی حالده عینی شأنیتلر اوزرنده فعالیتمزك سلامتنه كوره مختلف حقیقتلر ابداع اولنه‌بیلیر.

---

[١] (جه‌یمس) ك «ایجاد» كلمه‌سنی قوللاندیغندن، نه‌ده نظری حقیقتی میخانیكی ترتیبلره تشبیه ایتدیكندن امین دكلم؛ یالكز بو طرزده بر تمثیلك پراغماتیزمك روحنه مطابق كله‌جكنی و بو مذهب فلسفی‌یی آكلامه‌مزه چوق یاردیم ایده‌جكنی ظن ایدییورم.

حقیقتلرك فردی بر طاقم اختراعلر اولماسی پراغماتیزمه کوره یالکز علمی حقیقتلره منحصر دکلدر. اجدادمز طرفندن ایجاد ایدلمش وباشقه درلوده ایجاد ایدلمه‌لری ممکن بولنان بعض فرضیه‌لری قبول ایتمه‌دن بر جمله یاپمق دکل بر کلمه بیله تلفظ ایده‌میز. مثلا «قورشون قلم شیمدی ماصه‌نك آلتنه دوشدی» دیدیکم زمان هیچ ده کندی تجربه‌می سویله‌میورم. چونکه بو فعلده باصره وسامعه‌نك کوستردیکی شیلره باقیلیرسه یالکز الم آچیلمش وطوتدیغی شیئی براقمشدر. هنوز اسکمله‌یه باغلی یاشایان بر میمی مینی اوینادیغی اویونجاغك الندن دوشمه‌سی اوزرینه بونك آرتق الی الابد یوق اولدیغنی ظن ایتمه‌سی چوق محتملدر؛ ویاخود اشیاده عارض اولان تنوع وحرکت ظواهری آراسنده غیر متحول وباشلی باشنه ثابت قالان بر «شی Objet» اولاجغی حقنده واضح بر فکره مالك دکلدر. ایشته اشیاده‌کی بو استقرار وعدم تحول نقطه‌سنی ایلك کورن آدام هر حالده بر فرضیه یاپدی. الیوم هر اسم جنسك تلفظنده ومکالمه‌لرده قوللاندیغمز بوتون کلمه‌لرده بز بو فرضیه‌یی قبول ایتمش بولونیورز. شاید بشریت اثنای تکاملنده باشقه نوعدن فرضیه‌لر قبول ایتمش اولسه‌یدی بو کونکی صرف ونحو وطرز تفکرمز بسبتون باشقه بر شکلده اولوردی.

ذهنمز یاپیسنك اکثریت اعتباریله اولماسه ده قسماً بعض فردلرك اثری اولدیغنده شبهه یوقدر. نجه پراغماتیزمك الك مهم مدعاسی بو نقطه‌ده اولدیغی کبی (قانتجیلق)ك بر دوامی کبی اولمه‌سی ده بو جهتدندر. معلومدرکه قانت، حقیقت دینلن شی ذهن بشرك بنیهٔ عمومیه‌سنه تابعدر، دیمشدی. پراغماتیزم ایسه ذهن بشرك بنیه‌سی بعض فردی ذهنلرك حر تشبثلرینك بر اثریدر دییور.

ینه تکرار ایدییورم: بو تلقیدن «حقیقتلر هر کسك کیف وآرزوسنه تابعدر» حکمی چیقاریلماسین. بویله بر ظن «هر کس فونوغراف ایجاد ایده‌بیلیر» دیمکله بردر. (جه‌یمس)ه کوره حقیقتلرك انواع مختلفه‌سندن موضوعلرینه الك چوق تطابق ایدن نه حقیقت علمیه، نه حس عامه، نه ده ذهنی حقیقتلردر. هر حقیقت عرصهٔ شأنیت اوستنده آچیلمش یوللردر. بونلر آراسنده اویله‌لری وارکه وقتیله دقتمز باشقه بر جهته توجه ایتمش بولونسه‌یدی بو کونکی یوللره بسبتون فرقلی بر استقامت ویره‌بیلیردك. مع مافیه بو یوللر آره‌سنده اویله‌لری ده واردرکه استقامتلری فردلرك تشبث احرارانه‌لریله تعین ایتمش اولمایوب بالعکس شأنیتلرك آقیشنه تابعدرلر. شو قادار وارکه بو یوللر ــ که حقیقتلرده دیه‌بیلیرز ــ بیله

بر درجه‌یه قادار اراده‌مزله قابل تعدیلدرلر. چونکه شئوناتك جریاننه قارشی تأثیر ایدوب ایتمه‌مکده مختارز. حتی بو جریانی تعقیب ایتسه‌ك بیله شئوناتك قوتنی تصرفله جریانی دیله‌دیکمز هدفلره اماله وتوجیه ایتمکه مقتدرز. ایشته بوتون حقیقتلرك بر ر اختراع اثری اولدقلرنی سویله‌مك، بو معناده، هیچ ده یاکلیش بر ادعا دکلدر. حقیقتلری شأنیتلرك عینی کورمه‌یوب اقسام تمامیه‌سندن عد ایتمك دها دوغرودر. بونلردن باشقه پراغماتیزمك بر ادعاسی دها وار: بو فلسفه‌یه کوره شیمدی‌یه قادار مختلف حقیقتلره ویریلن موقعلرله بونلرك طرز ترتیبلری اصلا دوغری دکلدر. چونکه خام احساساته ترجمان اولان حقیقتلردن ماعدا شأنیت عالمنده الك درین کوکلری بولنان حسی حقیقتلرده واردر. بوتون حقیقتلرك بر ر اختراع أثری اولدقلری قبول ایدلدکدن صوکرا (جه‌یمس)ك طرز تفکرینه صادق قاله بیلمك ایچون حسی حقیقتلرله علمی حقیقتلر بیننده‌کی فرقی یلکن کمیسی ایله واپور آره‌سنده‌کی فرقدن باشقه بر شی کورمه‌مك لازم کلیر، ظن ایدییورم. یلکن کمیسی‌ده، واپورده بر ر اختراعدرلر. یالکز بریسی غیر معین روزکارلرك تأثیرینه دها تابع ودها آز صنعتلی ایسه دیکری قوتلی ماکنه‌لری سایه‌سنده حرکاتنه دها صاحب ودها اوسته‌لقلیدر. تعبیر دیکرله علمی حقیقتلر اراده‌مزه دها تابع ودها امین یوللر ایسه حسی حقیقتلر کرك اراده وکرك امنیتمزه بو درجه مساعد اولمیان یوللردر. شأنیتلره قارشی حسی حقیقتلرله تطابق ایتمك دها کوچ، دها اعوجاجلی وبلکه‌ده دها تهلکه‌لیدر؛ علمی حقیقتلرله بالعکس دها قولای ودها امیندر.

دیمك که (جه‌یمس)ك حقیقتی تعریفی شأنیتلری تلقیسیله یکوجود وغیر قابل تفریقدر. اکر شأنیت عالمی منطقمزك سوه‌رەك تصور ایتدیکی شوسیسته‌ماتیك وسعی اقل محصولی بر کائنات دکلسه ذهنمزله بولدیغمز حقیقتلر بشری اختراعلر اولاجق وبو حقیقتلر بزه شأنیتلرك کندیسنی طانیمقدن زیاده انتفاع واستعمالنی اوکرته‌جکلردر. وینه شاید عالم شأنیت بر کل واحد دکل ده کثیر ومتحرك بر عالم، متصالب جریانلردن متشکل بر جهان ایسه بو جریانلردن برینه تماسدن دوغاجق حقیقت ــ یعنی فهم ایدلمزدن اول حس ایدلمش اولان حقیقت ــ شأنیتی اولدیغی کبی یاقالامق خصوصنده تفکر صرفه‌دن چوق دها قابلیتلی اولاجقدر.

الحاصل پراغماتیزمی تنقید ایده‌جکلر اول باول (جه‌یمس)ك بو شأنیت نظریه‌سنه دوقونمالیدرلر. بو نظریه خلافنه برچوق اعتراضلر دها شیمدیدن سرد اولنه‌بیلیر. حتی

بن ده بو بابده بعض قيد احترازيلرده بولنه بيليرسه‌م ده بونك او قادار همیتی یوقدر. بو نظریه‌نك غیر قابل اعتراض اولان قیمتی دریناك وابداعیلکنده‌در. (ویلیام جه یمس)ك حقیقتی تلقیسی یاقیندن تدقیق ایدیلنجه بونده‌كی علو معنوی‌یی تسلیم ایتمه‌مك قابل دكلدر . (جه یمس) ك پراغماتیزمی ایچون حقایق علمیه‌نك قدر وحیثیتنی كسر ایدییور ، حسی تجربیات علمیه جسارت ومعنویاتی قیره‌جق بر بیللك Scepticisme یاپیور ، دیدیلر . فقط فیلسوفك اثرینی مراق ودقتله اوقویه‌جقلرك بو فكرلره دوشه‌جكلرینی هیچ ظن ایتمیورم . هله مؤلفی شخصاً طانییانلر بو شبهه‌دن بوسبوتون قورتوله بیلیرلر. چونكه هیچ كیمسه حقیقتی (جه یمس) قادار آتشین بر عشقله سومه‌مش ، وینه هیچ كیمسه اونی دها بیوك بر احتراصله تحری ایتمه‌مشدر. علم وحقیقته قارشی بی پایان بر تجسس صاحبی اولان بو بیوك آدام اولا تشریح، صوكرا فیزیولوژی ، دها صكرا روحیات ونهایت فلسفه‌یه كچه‌رك علمدن علمه قوشدی. اوحالده كه اك معظم مسائل فلسفیه اوغرنده هر شیئی وحتی نفس عزیزینی اونوتدی. بتون حیاتنی مشاهده ، تجربه ، تفكر ومراقبه‌یه وقف ایتدی. بو نجه مساعی طاقتفرسا یتیورمش كبی ئولوم دوشكنده بیله علم وحقیقتك بیوك شرف وظفرلری ایچون بعد الموت بزمله چالیشه بیلمك چاره‌لری حقنده فوق العاده تجربه‌لر وجهدلر تخیل ایتمكدن كری قالمادی .

T.C.

فهرست

صحيفه

مدخل . . . ۱ — ٦

برغسونك فلسفه‌سی

برغسونه تقدم ایدن فلسفه‌لر ـ برغسونك رد و انكارلری ـ اسلوب وطرز تفكری ـ برغسون ورسمی فلسفه ـ زمان فكری ومفهومی ـ ریاضی زمان ، روحی زمان ـ ایكی شعور ـ حریت واراده ـ ماده وحافظه ـ دماغ وحافظه ـ دماغ ، بر « عضو انتخاب » در. ـ تخطر وادراك ـ روح ، دماغی آشمشدر ـ حملهٔ حیات ـ تكاملك معناسی ، سببی ، شكلی و قانونلری ـ حملهٔ حیاتك اوصاف اساسیه‌سی ـ ذكا وسوق طبیعی ـ حملهٔ حیاتك سیری ـ ذكا وسوق طبیعینك معرفت ساحه‌لری ـ حملهٔ حیاتك منشأ وغایه‌سی ـ (ویلیام جه‌یمس) ك مطالعه‌سی ـ فلسفه وفیلسوف ـ نتیجه . . . . ۷ — ٥٣

شعور وحیات

فلسفه‌نك بویوك مسئله‌لری ـ تعامل ، تنقید وسیستم روحی ـ شعورلی مخلوقلر كیملردر؟ ـ مخطوط واقعات ـ شعور ، حافظه ـ انتخاب ماكنه‌سی ـ اویانیق شعور و اویومش شعور ـ شعور وعدم امكان استبصار ـ حر عملك میخانیكیتی ـ صیرورەنك توتری ـ حیاتك تكاملی ـ انسان ـ یاراتیجی فعالیت ـ سرورك معناسی ـ اخلاقی حیات ـ اجتماعی حیات ـ ماورای حیات . . . . ٥٤ - ٧٥

روح و بدن

حس عامه‌نك مدعاسی – مادیونك مدعاسی – روح ایله بدنك مناسبتی حقنده‌كی مذهب فلسفیلرك كفایتسزلكی – « موازات » مذهب فلسفیسنك منشألری، یاخود فعالیت دماغیه ایله فعالیت ذهنیه اراسنده معادلت – تجربه نه دییور ؟ – دماغك محتمل رولی – تفكر و پاندومیا – میانهٔ دقت – دالغینلق و تشوشات ذهنیه – حافظه‌نك و بالخاصه حافظهٔ كلمات تدقیقنك تلقین ایتدكلری – خاطره‌لر نره‌ده محفوظدرلر ؟ – روح بدندن صوكرا یاشیورمی ؟ . . . . ٧٦ – ١٠٢

« دیریلرك خیالتلری » و « تحریات روحیه »

« تحریات روحیه » یه قارشی كم نظرلر – علم قارشیسنده له‌یاتی – تله‌یاتی و تحادث – علوم جدیده‌نك صفت كاشفه‌سی – تحریات روحیه‌یه قارشی علم نامنه یوكسه‌لن اعتراضلر – بو اعتراضلرده مندمج متافیزیك – فعالیت روحیه‌نك دوغرودن دوغرویه تدقیقنك ویره‌جكی شیلر – شعور و مادیت – تحریات روحیه‌نك استقبالی . ١٢٣– ١٢٢

رؤیا

بصری، سمعی، لمسی والخ احساسلرك رؤیاده‌كی روللری – حافظه‌نك رولی – رؤیا یاراتیجیمیدر ؟ – رؤیاده و اویانیقلقده‌كی ادراكك میخانیكیتی : مشابهتلر ، مباینتلر – اویقونك صفت كاشفهٔ روحیه‌سی – علاقه‌سزلانیش و روح كوشه‌مه‌سی – روحك كركینلك حالی ١٢٢– ٤١٢

جهد ذهنی

جهد ذهنینك ذهنی صفت كاشفه‌سی نه‌در ؟ – مختلف شعور صفحه‌لری و بونلری قطع ایدن ذهنك حركتی – جهد حافظه‌نك تحلیلی: لحظوی تخطر ، زورلی تخطر – جهد فكرتك تحلیلی : میخانیكی تفسیر ، دقتلی تفسیر – جهد ابداعك تحلیلی : شه‌ما ، خیاللر و بونلرك متقابل انطباقلری – جهدك نتیجه‌لری – مسئله‌نك متافیزیك شمول و اهمیتی ١٤٣–١٦١

فلسفی حدس

بر فلسفه‌یی آكلامه‌ده بر طرز – بسبتون باشقه دیكر بر طرز – حدس – فیلسوف و علوم – فیلسوف و اسلاف و معاصرینی – فیلسوف و محیطی – (سپینوزا) دن مثال – (بارقله‌ی)دن مثال – علم و فلسفه‌نك روللری – علمك هدفی – فلسفه‌نك هدفی – (قانت) ك خطاسی – فیلسوفك حدسنی بولوب چیقارمق اصولنك محسناتی – صنعت و فلسفه ١٦٤–١٨٤

حقیقت و شأنیت

(جه‌یمس) ك « پراغماتیزم » نی طوغری آكلامه‌نك یولی – هرشیدن اول شأنیت حقنده‌كی تلقیسنك فرق ایدلمسی – (جه‌یمس) نظرنده شأنیت – عقلك ، یعنی ذهنیه‌جیلرك اكلادیغی شأنیتله پراغماتیزمك شأنیتی – متقدمینك تصور ایتدكلری عالم – (جه‌یمس) ك عالمی – (جه‌یمس) نظرنده تجربه – انسانك تماميتی – شأنی عالم یالكز ماده عالمیمیدر؟ – حقیقتك طرز تلقیلری – حقیقتلر كشف می ایدیلیر ، یوقسه ایجادمی ؟ – پراغماتیزمی تنقید ایده‌جكلر بو نظریه‌نك اولا نره‌سنه یوكلنملیلر ؟ – پراغماتیزم ، دینیلك و علم استخفافیمیدر؟ – (جه‌یمس) ده‌كی حق و حقیقت محبتی ١٨٦–١٩٨

اسملری ذکر ایدیلن مؤلفلر

ادیسون ، ١٩٥ .
أرسطو ، ١٧ ، ١٢٠ ، ١٦٨ .
افلاطون ، ١٧ ، ١٣٢ .
آلفرەدموری ، ١٢٥ ، ١٣٩ .
امیل بوترو ، ١٩٢ .
اوگوست قونت ، ١٠ ، ١١ ، ١٤ ، ١٨ ،
٤٢ ، ١٨٦ .

بارقلەی ، ١٦٨ - ١٧٧ .
بروقا ، ٩٤ .
بوهنەر ، ١٠ .
بینه ، ١٤٨ .
بەقن ، ١٨١ ، ١٨٦ .

پلوتەن ، ٢٣٢ .
پورفیر ، ١٣٢ .
پولان ، ١٥٥ .

تارتینی ، ١٢٩ .
تەن ، ١٠ ، ١١ ، ٨٤ ، ٤٣ ، ١٤٨ .
تیسیه ، ١٢٤ ، ١٢٨ .

داروەن ، ١٨ ، ٦٦ .
دورقایم ، ٢١ ، ٣١ ، ٣٢ ، ٧٤ ، ٧٥ ،
١٨٦ .
دەقارت ، ٨٤ ، ٨٥ ، ١٦٩ ، ١٧٠ ، ١٧١
١٨٤ ، ١٨٦ .
دەلاز ، ١٤١ .
دەوەی ، ١٥٧ .
دون سقوت ، ١٧٠ .

رەنان ، ١٠ .
رەنوویه ، ١٠ .
روبەرت هودەن ، ١٤٥ .
ریبو ، ١٥٤ ، ١٥٦ ، ١٦٠ .
W . روبەرت ، ١٤١ .

زولا ، ١٠ .

سپەنسەر ، ١٠ ، ١٤ ، ١٨ ، ٤٢ .
سپینوزا ، ١٦٨ ، ١٦٩ .
ستیوینسون ، ١٢٩ .
سوقراط ، ١٦٦ ، ١٩١ .

شارل بونه ، ٨٥ .
شوپنهاوەر ، ١٠ ، ١٨ ، ٣٧ ، ١٢٨ .
شەرنەر ، ١٢٨ .
شەللینغ ، ١٨ ، ٣٧ .

ضیا کوك آلپ ، ١٨٦ ، ١٨٧ .

غالیله ، ٨٤ ، ١٠٧ ، ١١٩ ، ١٢٠ .
غولد شایدەر ، ١٣٣ .

فابر ، ٤٠ .
فروید ، ١٤١ .
فەهنەر ، ١١ ، ١٩١ .
فیثاغور ، ١٠٧ .

قابانیس ، ٨٥ .
قارو ، ١٠ .
قانت ، ١٠ ، ١٢ ، ١٧ ، ٣٧ ، ٤٢ ، ١٨٣
قراوس ، ١٢٥ .
قلاپارەد ، ١٣٧ .

کەپلەر ، ٨٤ ، ١٦٩ ، ١٥٦ .
لامارق ، ٣٧ ، ٦٦ .
لامەتری ، ٨٥ .
لوچ ، ١١ .
لوق ، ١٧١ ، ١٧٣ .
لیوس ، ١٥٣ .
لابنیچ ، ٨٥ ، ١١٧ .

مارکی دەروە دوسەن ـ دەنیس ، ١٢٤ ،
١٣٠ .
ماقس سیمون ، ١٢٦ ، ١٢٧ .

مالبرانش ، ١٧٠ .
موپاسان ، ١٠ .
مولەشوت ، ١٠ .
موللەر ، ١٣٣ .
محمد امین ، ١٦٩ .
منیر مظهر ، ١٤١ .
مەن دوبیران ، ٣٧ .

نیچه ، ١٠ ، ١٨ .
نیوتون ، ١١٩ .

وری ، ٣٥ .
وونت ، ١١ .
ویلیام جەیمس ، ٤٣ ، ١٤٧ ، ١٨٦-١٩٤ .

هارتمان ، ١٠ .
هراقلیت ، ١٧ .
هەقکەل ، ١٠ .
هەربارت ، ١١ .
هەگەل ، ١٨ .
هەلوەتیوس ، ٨٥ .
هوفدینغ ، ٤٤ .
هوبس ، ١٨٠ ، ١٧١ .

یەقوب قدری ، ١٧٧ .

خطا ، صواب

صحیفه	سطر	خطا	صواب
۱۰۹	۱۹	غیرعالمدر	برعالمدر
۱۰۹	۲۰	برمحدوده‌یه	غیرمحدوده‌یه

معارف وکالت جلیله‌سی حسابنه مطبعهٔ عامره‌دده

دردست طبع بولنان آثار

کوچك آسیا ـ ایکنجی جلد	شارل‌تکسیه ـ علی سعاد بك
اجتماعی تقسیم عمل	مدحت بك
تورك تاریخی ـ اوچنجی کتاب	شمس‌الدین بك
تورك تاریخی ـ دردنجی کتاب	« «
تورك تاریخی ـ بشنجی کتاب	« «
کمیات موهومه ـ فرانسزجه قسمی	شکری بك
روح‌القوانین	حسین ناظم بك
قانت فلسفه‌سی	محمد امین بك
هندسهٔ تحلیلیه	شکری بك
لطفی پاشا تاریخی	لطفی پاشا
فروبه‌ل اصولی تربیه	کاظم نامی بك
تورك تاریخی	رضا نور بك
نوطلر وکتبخانه‌لره دائر اصول تصنیف	جلال اسعد بك
تاریخ عمومی ـ برنجی جلد	دارالفنون ادبیات مدرسه‌سی مدرس ومعلملرندن بر هیئت طرفندن ترجمه ایدلمشدر
موغول تاریخی ـ برنجی وایکنجی جلدلر	مصطفی رحمی بك
تورك بیوکلری وآدلری	بسیم آتالای بك
آلتون ایشیق	مصطفی رحمی بك
چوجقلر جنتی	« «
حقوق اساسیه	ادهم بك
مرعش تاریخی	بسیم آتالای بك
عثمانلی مؤلفلری (۳ جلد)	طاهر بك

اوچنجی غروب قاطیونلرینك تجربه‌سی

کوکوردلو مولدالماء غروبنده‌کی ایونلرك تفریقندن صوکره قالان محلول ؛ کوکوردلو مولدالمانك انتشاری منقطع اولونجه‌یه قدر قایناديلير ، آمونیاقله قلویلشدیریلیر و رسوبك سرعتله حصوله کلسی ایچون قلورآمونیوم محلولیله معامله ایدیلیر واوزرینه آزادآزار اولمق اوزره $(NH_4)_2S$ محلولی علاوه ایدیلیر ، حصوله کلن رسوب اولا درت دفعه $(NH_4)_2S$ ی حاوی صو ایله ، بعده اوچ دفعه ماءمقطرله ییقانیر وبربورسله‌ن قاپسول ایچنده ‰ 10 نسبتنده‌کی HCl محلولیله‌معامله‌ایدیلیر وکوکوردلو مولدالمانك انتشاری منقطع اولونجه‌یه قدر قاریشدیلیر، بواثناده حصوله کلن رسوب، محلولدن تفریق ایدیلیر .

رسوب، CoS ، NiS ی حاویدر.

رسوب. کوزلجه ییقانیروآزمقداری بوراقس اینجیسنده تسخین ایدیلیر، قوبالتك موجودیتی تقدیرنده اینجی ماوی‌یه تلون ایدر .

محلول [$FeCl_2$ ، $CrCl_3$ ، $AlCl_3$ ، UO_2Cl_2 ، $MnCl_2$ ، $ZnCl_2$ ، $NiCl_2$] ی حاویدر .

محلول ، اوفاق بر حجم کسب ایدنجه‌یه قدر تسخین ایله تکثیف ایدیلیر و اوزرینه اولا فه‌ررو ملحلری تحمیض ایچون 1-2 Ccm کثیف حامض آزوت علاوه ایدیلیر ، بعده کثیف و 30 % نسبتنده‌کی مائیت سودیوم محلولندن 20 Ccm دوکولور و 2-3 دقیقه قایناديلدقدن صوکره 20 Ccm ماء مقطر له تمدید ایدیلر وسوزولور، رسوب ومحلول آیری آیری تدقیق ایدیلر .

نیکلك تحریسی : رسوبدن بر مقدار آلینیر ، ماء زرینده حل ایدیلیر ومحلول بیوسته قدر تبخیر ایدیلیر ، بقیه آز مقدارده صوده حل ایدیلیر ، بونك اوزرینه حصوله کلن رسوب انحلال ایدنجه‌یه قدر اولا دامله دامله KCN محلولی بعده 2-3 ccm مائیت سودیوم محلولی علاوه ایدیلیر ومحلول صوغوق ایکن ایچندن قلور غازی کچیریلیر ، نیکلك موجودیتی تقدیرنده برقاج دقیقه ظرفنده سیاه رنکده اولان $Ni(OH)_3$ ترسب ایدر واك ایسی محلوله نیکلك حساس معیاری اولان **چوغایف معیاری** (صحیفه 68 مراجعت) تطبیق ایدیلیر ، نیکلك موجودیتی تقدیرنده کل قیرمزیسی رنکده بر رسوب باسل اولور .

رسوبك ایچی ایله معاینه‌سنده ایچی اسمر بر رنك کسب ایدرسه نیکلك موجودیتی آکلاشیلیر . نیکل ، آزمقدارده قوبالتی ده حاوی اوله بیلیر ، بوتقدیرده رسوبده آشاغیده‌کی طرزده قوبالت تحری ایدیلیر .

رسوبدن فضله‌جه آلینیر ، ماء زرینده حل ومحلول وبیوسته قدر تبخیر اولونور ، بقیه صوده حل ومحلول آزوتیتی پوتاسیوم محلولیله معامله ایدیلیر و حامض خل ایله حامضلاشدیریلوب 12 ساعت علی حاله ترك ایدیلیر وداها ایسی تسخین ایدیلیر ، بوآناده $Co(NO_2)_6K_3$ دن عبارت صاری رنکده بر رسوبك حصولی قوبالتك موجودیتنه دلالت ایدر ویاخود دها ایسی محلوله قوبالتك حساس بر معیاری اولان **فوغل معیاری** (صحیفه 72) تطبیق ایدیلیر ، قوبالتك موجودیتی حالنده معیارك کئول آمیل وته‌ر طبقه‌سی ماوی رنکده تلون ایدر .

رسوب ؛ [$Mn(OH)_2$ ، $U_2O_7Ne_2$ ، $Cr(OH)_3$ ، $Fe(OH)_3$] **واز مقدارده** [$Ni(OH)_2$] **ی حاویدر .**

رسوب ، صیجاق ماء مقطرله مکملاً ییقاندقدن صوکرا ممکن مرتبه آز مقدارده کثیف حامض قلورماده حل ایدیلیر و آز مقدار صیجاق صو ایله تمدید ایدیلیر و دقیقه‌لرجه قاینادیلیر ، اوزرینه 10 ccm قلور آمونیوم محلولی علاوه ایدیلیر وقایناممقده ایکن NH_3 ایله ترسیب ایدیلیر ، رسوب سرعتله سوزولور .

محلول [$AlO(ONk)$ ، $Zn(ONa)_2$] **ی حاویدر .**

محلول ، حامض قلورماء ایله حامضلاندیریلیر ، فضله آمونیاقله معامله ایدیلیر ، بوآناده حصوله کلن رسوب سوزولور .

رسوب [$Cr(OH)_3$ ، $Fe(OH)_3$ ، $U_2O_7Na_2$] **حاویدر .**

رسوب ، مهما امکن آز مقدارده کثیف حامض قلورماده حل ایدیلیر ، محلول فضله مقدارده قاربونیت آمونیوم محلولیله معامله ایدیلیر وغلیان باشلانجه‌یه قدر تسخین ایدیلیر ، بوآناده حصوله کلن رسوب تفریق ایدیلیر .

رسوب [$Fe(OH)_3$ ، $Cr(OH)_3$] **ی حاویدر .**

دمیر تحریسی : رسوبدن برمقدار آلنیر ، برقاج دامله حامض قلورماده حل وصو تمدید ایدیلیر ، محلوله کیانوس اصفر محلولی علاوه ایدیلیر قویو ماوی رنکده اولان وبرلین ماویسندن عبارت رسوبك حصولی دمیرك موجودیتنه دلالت ایدر . قروم تحریسی : بر مقدار رسوب آلنیر پلاتین بوطه‌ده مکلس سودا و کهرچله ایله اذابه ایدیلیر ، مذاب کتله صوغودقدن صوکرا بر پورسله‌ن طاباقده برهاوان الیله ازیلیر وبرقاج دامله صوده حل ایدیلیر ، حامض ایله حامضلاندیریلیر ، واوزرینه بر دامله آزوتیت فضه محلولی علاوه ایدیلیر بوآناده قرومیت فضه‌دن عبارت قیرمزی بر رسوبك حصولی قرومك موجودیتنه دلالت ایدر .

محلول [$UO_2(CO_3)_3(NH_4)_4$] **ی حاویدر .**

محلول ، حامض قلور ماء ایله حامضلاندیریلیر و اوزرینه کیانوس اصفر محلولی علاوه ایدیلیر بوآناده اسمر رنکده بر رسوبك حصولی اورانیومك موجودیتنه دلالت ایدر

محلول [$MnCl_2$] **واز مقدارده** [$NiCl_2$] **حاویدر .**

محلول ، نیکلی حاوی اولدوغی تقدیرده اولا برقاج دامله کیانوس پوتاسیوم محلولیله [illegible] کبریت آمونیوم ایله معامله ایدیلیر ، منغانه‌زك موجودیتی تقدیرنده ات رنکنده اولان MnS ترسب ایدر قونترول ایچون رسوبدن بر مقدار آلینه‌رق پلاتین بوطه‌ده مکلس سودا وکهرچله ایله اذابه ایدیلیر منغانه‌زك موجودیتی حالنده یشیل رنکده بر لکه حاصل اولور .

رسوب [$Al(OH)_3$] **ی حاویدر .**

رسوب ، بیاض رنکده وهلالی ایسه آلومینیومه دلالت ایدر . قونترول ایچون بر مقدار رسوب آزوتیت قوبالت محلولیله ایصلادیلیر وکومور اوزرنده تسخین ایدیلیر بوآناده ماوی بر رنك کسب ایدرسه آلومینیومه دلالت ایدر .

محلول [$Zn(NH_3)_6Cl_2$] **ی حاویدر .**

محلول ، حامض خل ایله حامضلاندیریلیر و ایچندن کوکوردلو مولد الماء غازی کچیریلیر بوآناده ZnS دن عبارت بیاض بر رسوبك حصولی چینقونك موجودیتنه دلالت ایدر .

معارف وکالت جلیله‌سی حسابنه مطبعهٔ عامره‌ده

طبع ولنان آثار :

طاغده بولونمش چوجوق	مصطفی رحمی بك
چوجوقلر تهوی (ماریا مونته‌سسوریا)	» »
چوجق روحیاتی « غانوب »	» »
ابزجیلك	» »
اقتصادیات تاریخی	وهبی بك
فکر جریانلری	یوسف آقچورا بك
چوجق روحیاتی وتجربی (بداغوژی)	مصطفی رحمی بك
مکتب وچوچق	» »
اصلاح عرق	» »
طبیعی علملر	عونی الرفیق بك
مدنیت قدیمه‌نك زوالی	ضیا کوهر بك
یکی طبیعت فلسفه‌سنه مدخل « طبیعی علملرك عمومی	عون الرفیق بك
مکتب صره‌لری ایچون ایضاحنامه	
اوروپا ملتلری روحیاتی	مصطفی رحمی بك
کوچوك فلسفه تاریخی	مصطفی رحمی بك
بختیارنامه	» »
آلتون چفتلك	» »

فیئاتی ۳۰ غروش

معارف وكالت جلیله‌سی حسابنه مطبعهٔ عامره‌ده

طبع اولنان آثار :

كوبلی علم حالی	وحید بك
چوجوق باقیمی « حفظ الصحه »	احسان بك
تورك تاریخی ـ ایكنجی كتاب	شمس الدین بك
كمیات موهومه ـ توركجه قسمی	شكری بك
هندسه‌نك اصول تدریسی	سامی بك
حسابك اصول تدریسی	عمر سامی بك وفوزیه خانم
چوجوق باغچه‌سی رهبری	فائق بك
معلملر تعلیماتنامه‌سی	
تورك توره‌سی	ضیا كوك آلپ بك
معارف حقنده لایحه‌لر	
كیمیای عضوی تطبیقاتی ـ ایكنجی قسم	عمر شوكت بك
كرهٔ ارضده نفوس اسلام	مبارك بك
تورك دیلنه مدخل	ولد چلبی افندی
طبیعت وانسان	مصطفی رحمی بك
تربیوی روحیات لابوراتواری	» »
اخلاق	» »
قادین ـ اركك : عرقلر روحیاتی	» »
روحیاته مدخل	» »
مكاتب ابتدائیه معلملك ومعلمه‌لك امتحانلری تعلیماتنامه‌سی	
مكاتب خصوصیه تعلیماتنامه‌سی	.
توركیاده اورته تحصیل	
كوجك آسیا ـ برنجی جلد	شارل تكسیه ـ